

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (TİCARET HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

**4684 SAYILI SİGORTACILIK KANUNUNA GÖRE BROKERLİK VE
BROKERLERİN İDARÎ DENETİMİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet Deniz Ernalbant

Ankara - 2018

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (TİCARET HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

**4684 SAYILI SİGORTACILIK KANUNUNA GÖRE BROKERLİK VE
BROKERLERİN İDARİ DENETİMİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet Deniz Ernalbant

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Kemal Şenocak**

Ankara - 2018

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (TİCARET HUKUKU)
ANABİLİM DALI

Mehmet Deniz Ernalbant

4684 SAYILI SİGORTACILIK KANUNUNA GÖRE BROKERLİK VE
BROKERLERİN İDARİ DENETİMİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı :Prof. Dr. Kemal Şenocak

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

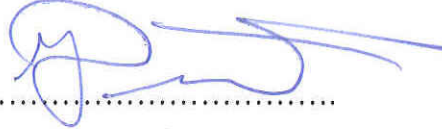
Prof. Dr. Kemal Şenocak

Prof. Dr. Hakan Karan

Y. Doç. Dr. Hamdi Akar

Tez Sınavı Tarihi: ...12... Ocak 2018...

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (24..1.01../2018..)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

...Mehmet Deniz Ernalbant...

İmzası

...M.D. Ernalbant...

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1
I. KONUNUN SUNULUŞU	1
II. İNCELEME PLANI	2

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA VE REASÜRANS BROKERLİĞİ

I. GENEL AÇIKLAMALAR	4
1. Broker Kavramı ve Tarihçesi	4
2. Terminoloji Sorunu	8
II. TÜRKİYE, İNGİLTERE VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA	16
BROKERLİK HUKUKUNUN KAYNAKLARI	
1. Türk Brokerlik Hukukunun Kaynakları	16
2. İngiliz ve Avrupa Brokerlik Hukukunun Kaynakları	19
A. İngiliz Brokerlik Hukukunun Kaynakları	19
B. Avrupa Brokerlik Hukukunun Kaynakları	23
III. BROKERİN HUKUKİ STATÜSÜ	29
1. Brokerin Tanımı	29
2. Brokerin Unsurları	32
A. Sigorta veya Reasürans Sözleşmesi Akdetmek İsteyenleri	33
Temsil Etme	
B. Sözleşmelere Aracılık Faaliyeti	33

C. Müşteriye Yönelik Yardım Faaliyetleri	34
D. Bağımsızlık	34
E. Süreklilik	35
F. Ücret	36
3. Brokerin Tacir Sıfatı ve Ticaret Unvanı	37
A. Brokerin Tacir Sıfatı	37
B. Brokerin Ticaret Unvanı	41
4. Brokerin Tacir Yardımcısı Sıfatı	46
5. Brokerin Sigorta Aracısı Sıfatı	48
6. Brokerin Hakları ve Yükümlülükleri	49
A. Brokerin Hakları	49
a) Brokerin Ücret Hakkı	49
i. Genel Olarak	49
ii. Komisyon Ücreti	51
iii. Danışmanlık ve Risk Yönetim Ücreti	59
iv. Değerlendirme	63
b) Yapılan Masrafları ve Uğranılan Zararların Giderilmesini Talep Hakkı	64
c) Hapis Hakkı	69
B. Brokerin Yükümlülükleri	72
a) Aracılık Faaliyetinde Bulunma	72
b) Brokerin Şahsen İfa Borcu ile Sadakat ve Özen Borcu	75
c) Brokerin Tarafsız ve Bağımsız Davranma, Dürüst Hareket Etme Borcu	79
d) Brokerin Sır Saklama Yükümlülüğü	83

e) Brokerin Aydınlatma Yükümlülüğü	85
7. Brokerin Temsil Yetkisi	87
A. Brokerin Müşteriyi Temsil Yetkisi	88
B. Brokerin Sigortacıyı Temsil Yetkisi	96
C. Brokerlik Faaliyeti Esnasında Çifte Temsil	98
IV. BROKERİN DİĞER SİGORTA ARACILARI İLE	102

KARŞILAŞTIRILMASI

1. Broker ve Acente (Sigorta Acentesi)	102
2. Broker ve Prodüktör	112
3. Broker ve Simsar	116

İKİNCİ BÖLÜM

BROKERLERİN İDARİ DENETİMİ

I. FAALİYETE BAŞLANGIÇ AŞAMASINDA DENETİM

1. Brokerlerde Aranılan Nitelikler	122
A. Gerçek Kişi Brokerlerde Aranılan Nitelikler	122
a) Türkiye’de Yerleşik Olma	123
b) Medeni Hakları Kullanma Ehliyetine Sahip Olma	124
c) Sigortacılık Kanununda Sigorta Şirketi Kurucularına İlişkin Düzenlenmiş Suçlardan Hüküm Giymemiş Olma	124
d) Asgari Malvarlığı Şartını Yerine Getirmiş Olmak	126
e) Fiziksel Mekan, Teknik ve İdari Altyapı İle İnsan Kaynakları Bakımından Yeterli Donanıma Sahip Olmak	126
f) Öğrenim Düzeyi ve Mesleki Deneyim Şartlarının Sağlanması	129

B. Tüzel Kişi Brokerlerde Aranılan Nitelikler	130
a) Tüzel Kişi Merkezinin Türkiye’de Bulunması	130
b) Anonim veya Limited Ortaklık Şeklinde Kurulmuş Olma	132
c) Asgari Ödenmiş Sermaye Şartını Sağlamak	133
d) Fiziksel Mekan, Teknik ve İdari Altyapı ile İnsan Kaynakları Bakımından Yeterli Donanıma Sahip Olmak	133
e) Genel Müdür ile Yeterli Sayıda Genel Müdür Yardımcısının Atanması	134
2. Gerçek Kişi veya Tüzel Kişi Brokerlerin İşletmesinde Görev Alacak Olan Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcılarının Taşınması Gereken Nitelikler	136
3. Yabancı Brokerler Açısından Aranılan Şartlar	138
4. Brokerin Teşkilatlanması	141
5. Brokerlik Ruhsatı ve Ruhsat Türleri	144
A. Brokerlik Ruhsatı	144
B. Ruhsat Türleri	145
6. Asgari Ödenmiş Sermaye, Özsermaye ve Malvarlığı Kavramları	147
A. Asgari Ödenmiş Sermaye	147
B. Asgari Malvarlığı	152
C. Özsermaye	153
7. Mesleki Sorumluluk Sigortası	158
II. FAALİYET ESNASINDA DENETİM	163
1. Müsteşarlığa Bilgi Verme Yükümlülüğü	163
2. Sigortacılık Denetim ve Gözetimine Tabi Olma	165

3. Özsermayenin Korunması	170
4. Brokerlik Faaliyetine İlişkin Öngörülen Yasaklara Uyma	171
A. Brokerlik Dışında Ticari Faaliyette Bulunma Yasağı	171
B. Tazminat Ödeme Yasağı	175
5. Defter Tutma Yükümlülüğü	177
A. Genel Olarak Defter Tutma Yükümlülüğü	179
B. Brokerin Gerçek Kişi veya Tüzel Kişi Olmasına Göre Tutması	179
Gereken Defterler	
a) Gerçek Kişi Brokerlerin Tutması Gereken Defterler	179
b) Limited Ortaklık Şeklinde Kurulmuş Olan Tüzel Kişi	180
Brokerin Tutması Gereken Defterler	
c) Anonim Ortaklık Şeklinde Kurulmuş Olan Tüzel Kişi	181
Brokerin Tutması Gereken Defterler	
C. Brokerin Sürdüğü Brokerlik Faaliyetine Göre Tutması	181
Gereken Defterler	
a) Sigorta Brokerinin Tutması Gereken Defterler	181
b) Reasürans Brokerinin Tutması Gereken Defterler	181
c) Sigorta ve Reasürans Brokerinin Tutması Gereken	182
Defterler	
D. Brokerlere Özel Defterlerin Tutulma Usulleri ve Esasları	182
E. Brokerlere Özel Defterlerin Ticari Defter Niteliği	184
III. BROKERLİK FAALİYETİNİN SONA ERMESİ VE SONA ERME	186
SEBEPLERİ	
1. Brokerin Kendi Talebiyle Faaliyetine Son Vermesi	188
2. Brokerlik Ruhsatının İptali ve Diğer Tedbirler	191

A. Tedbir ve İptal Sebepleri	192
a) Sigortacılık Kanununun 32. Maddesine Uygun Hareket Etmeme	192
b) Mevzuatta Aranılan Brokerlik Şartlarının En Az Birinin Kaybedilmesi	194
c) Yönetmeliği 11 inci Maddesinde Aranılan Şartları Sağlamama	195
d) Diğer Mevzuat Hükümlerine Aykırı Davranma Halleri	196
B. Tedbir ve İptal Prosedürü	197
SONUÇ VE ÖNERİLER	200
KAYNAKÇA	203
ÖZET	215
ABSTRACT	216

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.	: Bent
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Dn.	: Dipnot
E.	: Esas
Ed.	: Editör
EEC	: European Economic Community
FSMA 2000	: Financial Services and Markets Act 2000
GISC	: General Insurance Standards Council
GmbHG	: Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung
HGB	: Handelsgesetzbuch
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
Krş.	: Karşılaştırınız
Md.	: Madde
OR	: Obligationenrecht
Par.	: Paragraf
S.	: Sayı

s. K.	: Sayılı Kanun
Sf.	: Sayfa
SHD	: Sigorta Hukuku Dergisi
SigK	: Sigortacılık Kanunu
SRBY	: Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
Vd.	: Ve devamı
Vol.	: Volume (sayı)
VVG	: Gesetz über den Versicherungsvertrag
Y.	: Yıl

GİRİŞ

I. KONUNUN SUNULUŞU

Türk hukukunda sigorta aracıları konusu Sigorta Murakabe Kanununun yürürlüğe girmesinden bu yana düzenlenmektedir. 20 Ağustos 1993 Tarih ve 510 Sayılı “Sigorta Murakabe Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname” ve 16 Haziran 1994 Tarihli ve 539 Sayılı “7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname”nin Sigorta Murakabe Kanununda yaptığı değişiklikle sigorta acentesi ve prodüktörün yanına broker isimli bir aracı daha eklenmiştir. Yirmi seneden uzun süredir pozitif hukukta var olan broker hakkında acente ve prodüktör hakkında yapılan çalışmalar kadar detaylı bir çalışma henüz yapılmış değildir. Prodüktörün 2007 tarihli Sigortacılık Kanununa alınmamak suretiyle Türk hukukundan çıkarılması ile birlikte broker, sigorta şirketine bağlı olarak hareket etmeyen tek sigorta aracısı haline gelmiş ve bu sebeple daha da önem kazanmıştır. Bu çalışmanın ilk amacı brokerin tabi olduğu düzenlemelerin ve müşterisi ile arasında olan brokerlik sözleşmesi ilişkisinin genel olarak tanıtılmasıdır.

Öte yandan yıllar boyunca sigorta aracıları alanında “sigorta tellâli” (sigorta simsarı), “prodüktör”, “broker” gibi terimler zaman zaman birbirlerine yerine kullanılmaya başlamıştır. Özellikle “broker” ve “prodüktör” Türk hukukunda 1993 ila 2007 arasında farklı hukukî düzenlemelere tabi iki farklı aracı olarak düzenlendikleri için, konu hukukî açıdan daha da karmaşık bir hal almıştır. Bu sebeple bu terimlerin hukukî ve etimolojik anlamları ortaya konulmaya çalışılmış ve aralarındaki ilişkinin mümkün olan en berrak şekilde okuyucuya sunulmasına gayret edilmiştir.

Karşılaştırmalı hukuk açısından bakıldığında özellikle Anglo-Amerikan ülkelerinde sigorta simsarının (brokerin), sigorta acentesinden çok daha önemli bir aracı olduğu görülmektedir. Acentenin daha önemli olduğu Almanya gibi Kıta Avrupası ülkelerinde de broker her geçen sene önemini daha da artırmaktadır. “Broker” kelimesinin İngilizce kaynaklı olması da göz önünde bulundurularak, dünyada brokerler hakkında en zengin hukukî birikime sahip olan Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere gibi Anglo-Amerikan ülkelerindeki düzenlemeler karşılaştırmalı hukuk bağlamında yansıtılmaya çalışılmış, özellikle brokerlik sözleşmesinin uygulanmasında Kıta Avrupası hukuk sistemine uygun Anglo-Amerikan çözümleri kıyasen yansıtılmaya çalışılmıştır.

II. İNCELEME PLANI

Çalışmanın ilk bölümünde broker genel anlamda tanıtılmaya çalışılmış, konu hakkındaki terminoloji sorunu ortaya konularak Türk hukukunda ve karşılaştırmalı hukukta brokerin tabi olduğu düzenlemeler kısaca tanıtılmıştır. Daha sonra brokerin hukukî statüsü kapsamında önceki tanımları yapılarak unsurları sıralanmış, özellikle tacir olup olmadığı ve buna bağlı olarak ticaret unvanı ortaya konulmuş, bu arada tacir yardımcısı ve sigorta aracıları sıfatları ve bunların doğurduğu sonuçlar da incelenmiş ve brokerlerin hakları, yükümlülükleri ve temsil yetkisi incelendikten sonra, brokerin diğer sigorta aracıları ile karşılaştırılması yapılmıştır. İkinci bölümde ise brokerlerin idarî denetimi başlığı altında, 2015 tarihli Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği ile getirilen idarî denetim sisteminin tanıtılmaktadır¹. Bu bağlamda bir

---

¹ Burada idarî denetim ile kastedilen TTK'nın teknik olarak hesap ve muhasebe denetimi manasında kullandığı denetim değil; brokerlerin kanun, yönetmelik, genelge gibi araçlarla ortaya koyulmuş olan, çoğunlukla Hazine Müsteşarlığı tarafından gerçekleştirilen idari denetimdir. *Yazıcıoğlu* aynı konuda

gerçek kişi veya tüzel kişinin broker sıfatını kazanarak brokerlik faaliyetine başlayabilmesi için gereken nitelikler ve şartlar açıklanmış, daha sonra faaliyet esnasında denetim esasları ortaya konulmuş ve son olarak brokerlik faaliyetinin sona erme sebepleri aktarılmıştır.

---

denetim terimini tercih etmektedir. Bkz. **Yazıcıoğlu, E.:** Sigorta Aracıları Hukuku I, 1. Bası, İstanbul 2010, sf. 43 vd. *Kender* ise sigorta şirketleri ve genel olarak sigorta sektörüyle alakalı olarak “sigorta müesseseleri hukuku”, “sigorta şirketlerinin kontrolü” ve “sigorta denetim hukuku” gibi terimler kullanmaktadır. Bkz. **Kender, R.:** Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 14. Bası, İstanbul 2015, sf. 35 vd., sf. 40 vd., sf. 112 vd. Bu çalışmada kavram kargaşası yaşanmaması ve özellikle konunun TTK’nın 396 vd. maddelerinde düzenlenen denetim ile karıştırılmaması için “denetim” terimi yerine “*idari denetim*” terimi tercih edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA VE REASÜRANS BROKERLİĞİ

I. GENEL AÇIKLAMALAR

1. Broker Kavramı ve Tarihçesi

“Broker” sözcüğü dilimize İngilizceden girmiştir. Türk Dil Kurumu’nun Güncel Türkçe Sözlüğünde “broker”e ilişkin kayıta yalnızca “borsa simsarı”na atıfta bulunulmakla yetinilmiştir². Öte yandan borsa simsarının çalışmanın konusu olan sigorta brokeri ile aracılık faaliyetinde bulunuyor olması dışında bir benzerliği de yoktur. İngilizce’de *broker* sözcüğü ise en genel anlamıyla başkaları adına mallar veya malvarlığı değerleri satın alan kimseleri ifade etmektedir³. Sözcüğün kökeni araştırıldığında on dördüncü yüzyılın sonlarında kullanılan Anglo-Fransız “*brocour*” sözcüğünden geldiği ve bu sözcüğün de “küçük tüccar” anlamına geldiği görülmektedir⁴.

---

² Bkz. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts. Erişim tarihi: 3 Şubat 2015.

³ Bkz. <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/broker>. Erişim tarihi: 3 Şubat 2015. “A person who buys and sells goods or assets for others”.

⁴ Bkz. <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/broker>. Çevrimici bir etimoloji sözlüğü olan Online Etymology Dictionary’nin “broker” hakkındaki girişi ise şu şekildedir: “broker (n.) – late 14c., from Anglo-French *brocour* “small trader” from *abrokur* “retailer of wine, tapster;” perhaps from Portuguese *alborcar* “barter”, but more likely from Old French *brocher*, from *brochier* “to broach, tap, pierce (a keg),” from *broche* “pointed tool” (see broach (n.)), giving original sense of “wine dealer,” hence “retailer, middleman, agent.” In Middle English, used contemptuously of peddlers and pimps.” Bkz: http://www.etymonline.com/index.php?term=broker&allowed_in_frame=0. Erişim tarihi: 3 Şubat 2015. Başka bir çevrimiçi etimoloji sözlüğü olan Nişanyan Sözlük’te ise broker kelimesinin Türkçeye İngilizce’den geldiği, bu kelimenin İngilizce’de ticarete aracı ve komisyoncu anlamlarına geldiği, Eski Fransızca’da kullanılan *brochier* kelimesinin de aynı anlamda olduğu ve bu kelimenin kökeninin de

Sigorta hukukunda brokerliğin kökenlerinin acentelikten çok daha önceye dayandığı savunulabilir. Avrupa’da 14. yüzyılda bile brokerliğin izlerine rastlanırken sigorta acenteliğinin yalnızca 18. yüzyıl sonlarından itibaren sigorta şirketleri ile araçlar arasında sürekli sözleşme ilişkisi kurulmaya başlaması suretiyle ortaya çıkması mümkün olmuştur⁵. Türkiye’de ise sigorta sektörü ancak 19. yüzyılın sonunda başladığı ve ilk Türk sigorta şirketi de 1893 yılında kurulduğu için sigorta aracılığına ilişkin faaliyetler de ancak bu dönemden sonra başlayabilmiştir⁶.

Orta Latince’deki “fiçici” anlamındaki *broccator* ve “fiçidan bardakla şarap veya içki satmak” anlamındaki *broccare* kelimelerinden geldiği açıklanmaktadır. Bkz: <http://www.nisanyansozluk.com/?k=broker&lnk=1> Erişim tarihi: 20 Temmuz 2016. Görüleceği üzere, kelimenin kökenleri ucu sivri ve delici alet (şarap kapağı açmak için), şarap perakendecisi, takas, vb. gibi anlamlara gelen kelimelere kadar gitmektedir. Muhtemelen şarap perakendecilerinin, şarap üreticilerinin şarap tüketicilerine ulaşmasını sağlaması kelimeye “aracılık” anlamının yüklenmesinde önemli sebeplerden bir tanesidir.

⁵ *Yazıcıoğlu*, ilk deniz sigortası poliçelerinin sigorta brokerleri aracılığıyla akdedildiğini, bu araçların belli bir sigortacı ile sürekli ilişki içinde bulunmaması nedeniyle sigortacılar kadar sigorta ettirenlerin menfaatini de göz önünde bulundurduğunu, hatta Floransa’daki bir ithalat şirketinin 1319 yılındaki hesap defterinde broker komisyonuna dair kayıtlara tesadüf edildiğini aktarmaktadır. Bkz. **Yazıcıoğlu**, sf. 3-4. Ayrıca aynı sayfada dn. 8. Keza *Merkin* ve *Steele* de, sigortacılığın ilk başladığı zamanlardan bu yana brokerlerin özellikle deniz sigortaları alanında etkin bir şekilde faaliyet gösterdiğini belirtmektedirler. Bkz. **Merkin, R. / Steele, J.:** *Insurance and the Law of Obligations*, 1st Edition, Londra 2013, sf. 86.

⁶ Bu konuda bkz. **Kender**, sf. 20-21. Ayrıca dünyada ve Türkiye’de sigorta müessesesinin tarihi gelişimi hakkında genel bilgi için bkz. **Kender**, sf. 18-22. *Atabek*’in aktarımına göre 26 Eylül 1888 tarihli Osmanlı Ticaret Sicili (Sicili Kavanin) arşivlerinde sigorta tellâllarının alacağı komisyon oranının ilişkin kayıt mevcuttur. Keza 6762 sayılı Kanununun 1267. maddesinin kaynağı olan 1926 tarihli ve 865 sayılı Ticaret Kanununun 967. maddesinde de sigorta tellâllığından söz edildiği görülmektedir. Sigorta

Türk mevzuatına 1994 yılında 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin⁷ 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununda yaptığı bir değişiklikle üçüncü sigorta aracısı olarak giren brokerler uzunca bir süre rağbet görmemiştir. Öte yandan son yıllarda sektördeki broker sayısı hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Hazine Müsteşarlığı'nın 2008 yılı⁸ için yayınladığı Piyasa Analizi Raporuna göre 2008 senesinde sektörde 67 broker bulunmaktadır⁹. 2014 senesi açısından ise bu sayı

---

tellâllarının (simsarlarının) ve genel olarak sigorta aracılarının Türkiye'deki tarihçesi hakkında daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. **Atabek, R.:** Sigorta İstihsal Organları Hukuku, 1. Bası, İstanbul 1968, sf. 10-13.

⁷ Bkz. **Bozkurt, T.:** Türk Hukukunda ve Uygulamada Tellâllık, 1. Bası, Ankara 2007, sf. 362. Aslında 1993 yılında çıkarılan 510 sayılı Kanun Hükmünde Kararname brokeri mevzuatımıza sokmakta idi. Ancak bu KHK Anayasa Mahkemesi'nin 25 Kasım 1993 tarih ve E. 1993/45, K. 1993/47 sayılı Kararı ile, kendisine dayanak olan Yetki Kanununun Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olması sebebiyle hukukî dayanaktan yoksun kaldığı gerekçesi ile iptal edilmiştir.

⁸ Hazine Müsteşarlığının internet sitesinden (<http://www.hazine.gov.tr>) daha eski tarihli raporlara ulaşmak mümkün değildir. Ayrıca *Bozkurt*, Mayıs 2007 itibariyle Hazine Müsteşarlığı'nın verilerine göre 61 brokerin sektörde faaliyet gösterdiğini bildirmektedir. Bkz. **Bozkurt**, Tellâllık, sf. 389. Keza yazarın bu monografisine dayanak teşkil eden ve 2006 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne sunulan yüksek lisans tezinin ilk halinde o gün itibariyle Türkiye'de faaliyet gösteren broker sayısının 38 olduğu ifade edilmektedir. Bkz. **Bozkurt, T.:** Türk Hukukunda Tellâllık ve Tellâllığın Uygulamada Farklı Görünümleri, Ankara 2006 (yüksek lisans tezi), sf. 241. Yazarın her iki eserinde dipnotlarda kaynak olarak gösterdiği <http://www.sigortacilik.gov.tr> linki de işbu çalışmanın yapıldığı tarihte Hazine Müsteşarlığı sitesine yönlendirilmektedir.

⁹ Bkz. 2008 Yılı Sigortacılık Sektörü Piyasa Analiz Raporu. T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü. (Mayıs 2009) Sf. 10. <http://www.hazine.gov.tr/default.aspx?nsw=BKsmUPQeFbnBXCDahrXm1A==H7deC+LxBI8=&mid=247&cid=28&nm=318> Erişim tarihi: 15 Mart 2015.

119'dur¹⁰. Basit bir matematiksel hesapla 2008 ile 2014 yılları arasında Türkiye'deki broker sayısının %77,6 arttığı görülmektedir. Sigorta ve Reasürans Brokerleri Derneği'nin internet sitesinde ise bugün itibariyle Türkiye'de 124 brokerin faaliyet gösterdiği görülmektedir¹¹. Sitedeki veriler incelendiğinde bu brokerlerden 76 tanesinin anonim ortaklık, 44 tanesinin limited ortaklık olarak kurulduğu görülmektedir. Gerçek kişi broker ise 4 adettir. Buna karşılık Türkiye'de 18 bin üzerinde acente bulunmaktadır. Keza brokerlerin prim üretiminde pazar payı hep %10'lar civarında seyretmektedir¹². Bu açıdan broker / acente oranı Türkiye'de, Avrupa'daki diğer ülkelere kıyasla brokerler aleyhine oldukça düşük durumdadır¹³.

---

¹⁰ Bkz. 2013 Yılı Sigortacılık Sektörü Piyasa Analiz Raporu. T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü. Sf. 11. Erişim kaynağı: <https://hazine.gov.tr/tr-TR/Rapor-Sunum-Sayfasi?mid=247&cid=28&nm=318> Erişim tarihi: 30 Eylül 2015.

¹¹ Bkz. <http://www.sbd.org.tr/tr/uyelerimiz.aspx> Erişim tarihi: 30 Eylül 2015. SRBY md. 8/III uyarınca ruhsat verilen brokerlerin Hazine Müsteşarlığının internet sitesinde duyurulması gerekmektedir. İlgili sitede ise aynen şu yazmakta olup, tıklanabilir bağlantı olarak <http://www.sbd.org.tr/tr/uyelerimiz.aspx> adresine link verilmiştir: “Ruhsat Verilmiş Sigorta ve Reasürans Brokerlerine İlişkin Bilgiler (Sigorta Brokerleri Derneği tarafından yayınlanmaktadır)”.

Bkz: <http://www.hazine.gov.tr/default.aspx?nsw=sscge0zBXBN2ExvWdUunig===-H7deC+LxBI8=>
Bu sebeple bu çalışmada da Sigorta ve Reasürans Brokerleri Derneği verilerine itibar edilmesi uygun bulunmuştur.

¹² Bkz. 2023 Türkiye Sigorta Aracıları Sektör Araştırma Raporu (2014) Sigorta ve Reasürans Brokerleri Derneği. Sf. 15. Erişim kaynağı: <http://www.sbd.org.tr/tr/basinodasi/Yayin2014.pdf> Erişim tarihi: 7 Şubat 2016

¹³ Türkiye'de 2014 itibariyle 100 acente başına 0,7 broker düşmektedir. Bkz. 2023 Türkiye Sigorta Aracıları Sektör Araştırma Raporu (2014) Sigorta ve Reasürans Brokerleri Derneği. Sf. 30. Erişim kaynağı: <http://www.sbd.org.tr/tr/basinodasi/Yayin2014.pdf> Erişim tarihi: 7 Şubat 2016.

Öte yandan Hazine Müsteşarlığının güncel verilerine göre 18.334 adet acentenin 4.258 tanesi hiç prim üretimi yapmazken, 4.862 tanesi ise yıllık 250.000 TL'nin altında prim üretmektedir (ki bu 4.862 acentenin sigorta sektöründeki toplam prim üretiminde pazar payı %2,8 oranında kalmaktadır). Dolayısıyla 18 bini aşkın acentenin neredeyse yarısı fiilen üretim yapmamaktadır ya da çok az üretim yapmaktadır. Keza 335 acente 5 milyon TL'nin üzerinde yıllık prim üretimi gerçekleştirmekte ve sigorta pazarındaki toplam payları %12'yi bulmaktadır. Bu 335 acentenin gerek çalışma standartları gerek prim üretim hacmi bakımından brokerlere benzedikleri iddia edilebilir¹⁴.

2. Terminoloji Sorunu

Gerek Türk hukukunda, gerek Anglo-Amerikan hukukunda, konuyla ilgili öğretide ve mevzuatta gerek sigorta brokerliği konusunda, gerek genel olarak sigorta aracılığı konusunda yerleşmiş bir terminolojinin bulunmadığı görülmektedir. Öte yandan Kıta Avrupası açısından terminoloji biraz daha yeknesak görünmektedir.

Türk hukukunda sigorta brokerini anımsatacak ilk terim “sigorta tellalı” terimidir. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 1267. maddesi poliçe verme mükellefiyetinden bahsederken, sözleşmenin bir “tellâl” aracılığıyla yapılmış olması ihtimalini de düzenlemekte ve bu halde poliçenin verilmesi için on günlük bir süre vermektedir. Keza bu hükümde düzenlenen sürelerle uyulmaması halinde sigorta

---

¹⁴ İlgili veriler ve verilerin analizi için ayrıca bkz. Türkiye Sigorta Aracıları Değerlendirme Raporu ÖZET BEYAN Dokümanı. (2015) Sigorta ve Reasürans Brokerleri Derneği. Erişim kaynağı: <http://www.sbd.org.tr/tr/basinodasi/Yayin2015.pdf> Erişim tarihi: 7 Şubat 2016. Söz konusu raporda anılan veriler değerlendirilmekte, 335 acentenin broker benzeri faaliyet gösterdiği vurgulanmakta ve acenteler açısından makro büyüklükte (335 adet), orta büyüklükte (9 bin adet) ve mikro ölçekli (9 bin adet) şeklinde üçlü bir ayrıma gidilmesi önerilmektedir.

ettirenin sigortacıdan veya “sigortaya aracılık eden tellâl”dan tazminat isteyebileceği de maddenin ikinci cümlesi ile hüküm altına alınmıştır¹⁵.

---

¹⁵ Kanun hükmü şu şekildedir:

“III - POLİÇEYİ VERME MÜKELLEFİYETİ

MADDE 1267 - *Sigorta mukavelesi doğrudan doğruya sigorta ettiren kimse veya onun temsilcisi veya vekili ile yapılmışsa mukavele tarihinden yirmi dört saat içinde ve mukavele bir tellâl vasıtasıyla yapılmış ise en geç on gün içinde sigortacı poliçeyi sigorta ettiren kimseye vermeye mecburdur. Aksi takdirde sigorta ettiren kimse sigortacı ile sigortaya aracılık yapan tellâldan tazminat isteyebilir.”*

Doktrinde çoğu yazar sigorta tellâli (simsarı) teriminin Sigortacılık Kanunu’na alınmayan sigorta prodüktörü veya sigorta brokeri açısından kullanılmasının uygun düşebileceğini belirtmektedir.

Örneğin *Kender* sigortacılık alanında bütün memleketlerde iki grup aracının ortaya çıktığını ve bunların sigorta acenteleri ve sigorta simsarları olduğunu aktarmaktadır. Bkz. **Kender**, sf. 122. *Kender*’e göre Türk hukukunda sigorta simsarının karşılığı sigorta prodüktörü idi. Bkz. **Kender**, sf. 123 dn. 113. *Kender* ayrıca Türk hukukunda brokerin karşılığı olan sigorta simsarlarının Almanya’da *Versicherungsmakler*; Fransa’da *Courtier d’assurance*; İngiltere’de *Insurance broker* olarak isimlendirildiğini belirtmektedir. Bkz. **Kender**, sf. 136 ve dn. Şu halde yazarın, -Türk hukukunda artık düzenlenmeyen- prodüktörün sigorta simsarının karşılık geldiğini kabul ettiği, sonradan 1994 yılında brokerin Türk hukukuna girmesi ve 2007’de prodüktörün Türk hukukundan çıkmasından sonra ise sigorta simsarına karşılık gelen aracının broker olduğunu kabul ettiği anlaşılmaktadır. *Arseven* de, brokerin Türk pozitif hukukuna girmesinden önce yazdığı eserinde, Anglo-Amerikan uygulamasında “broker” olarak tabir edilen aracının Türk hukukundaki prodüktöre yani sigorta simsarına denk geldiğini belirtmek suretiyle, prodüktörü sigorta simsarı olarak kabul ettiğini göstermektedir. Bkz. **Arseven, H.:** Sigorta Hukuku, 1. Bası, İstanbul 1987, sf. 50. 146. *Ünan* da hem brokeri hem de prodüktörü, Kara Avrupası Hukuk sistemlerinde görülen, aracı acente konumunda olmayan ve daha ziyade sigorta ettirenin tarafında bulunan “sigorta tellâli” (*courtier d’assurance, Versicherungsmakler*) olarak isimlendirdiği aracıyla ilişkilendirmektedir. Bkz. **Ünan, S.:** “539 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Sigorta Aracılarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, SHD, Y. 1996, S. 1 (7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu’nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapan 539 Sayılı K.H.K.’nin

Buna karşılık 1959 senesinde yürürlüğe giren Sigorta Murakabe Kanunu, Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan sigorta tellâlı ibaresine itibar etmeyerek, acente ile birlikte prodüktör isimli başka bir aracıya daha yer vermiştir. Tellâl kelimesinin kullanılmaktan kaçınılmasının sebebi kelimenin küçümseyici ve aşağılayıcı

Değerlendirilmesi Sempozyumu – 23 Aralık 1994), sf. 79 vd. Konuyla ilgili olarak 77/92/EEC sayılı AB Yönergesinin 2 nci maddesinin ikinci fıkrasının a) bendinde de AB üye devletlerindeki sigorta simsarlarının ilgili ülke hukuklarında hangi kurumlar olduğunu sayılmaktadır. Madde metni için bkz. sf. 25 vd., dn. 51.

Öte yandan kimi yazarlar prodüktör ile brokerin aynı fonksiyonu yerine getirdiğini ve dolayısıyla sigorta simsarının her ikisini de ifade etmek için kullanılabileceğini kabul etmektedirler. Örneğin *Ünan*, 539 sayılı KHK'nın henüz yürürlüğe girdiği dönemde sunduğu tebliğde sigorta simsarının (tellâlının) Türk hukukunda prodüktöre karşılık geldiğine ve bu aracının Anglo-Amerikan hukukundaki isminin de broker olduğuna değinerek broker ile prodüktör aslen aynı aracı olduğuna ve farklı kurumlar olarak düzenlenmelerinin gereksiz olduğuna işaret etmiştir. Bkz. *Ünan*, Sigorta Aracıları, sf. 79. vd.'ndaki açıklamalar. *Can*'a göre de Sigorta Murakabe Kanunu'nda düzenlenen prodüktör esasen 6762 sayılı TTK'nın 1267. maddesinde düzenlenen sigorta tellâlı ile aynı kişidir. Daha sonra yazar prodüktör ve brokerin aynı faaliyeti icra eden kişiler olduğunu açıklayarak Sigorta Murakabe Kanunu'nda değişiklik yapan KHK'nın sanki farklı iki kişiymiş gibi prodüktör ve brokeri düzenlediğini belirtmiş ve Sigortacılık Kanunu ile TTK'da sigorta tellâlı olarak ifade edilen kişinin sigorta brokeri şeklinde düzenlendiğini eklemiştir. Bkz. *Can, M.*: Türk Özel Sigorta Hukuku, 3. Bası, Ankara 2009, sf. 249-250. *Özdamar* da Alman ve Avusturya hukukunda acentenin yanında faaliyet gösteren diğer sigorta aracısının sigorta simsarı (tellâlı) olarak ifade edildiğini, İsviçre'de ise broker teriminin kullanıldığını belirttikten sonra Alman hukuku açısından çoğu zaman sigorta simsarı ve broker kavramının aynı anlamı taşıdığını vurgulamaktadır. Keza yazara göre Türk hukuku açısından da broker yerine sigorta simsarı teriminin kabul edilmesi ve bu şekilde 6762 sayılı TTK'nın 1267. maddesinde düzenlenen sigorta tellâlı (simsarı) kavramının hayata geçirilmesi mümkün olabilirdi. Bkz. *Özdamar, M.*: Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği, AÜHFD 2008, C. 57, S. 3, sf. 530 vd., ayrıca dn. 27'deki açıklamalar.

(“pejoratif”) çağrışımlar yaptığı olarak gösterilmektedir¹⁶. Bu şekilde Sigorta Murakabe Kanunu ile beraber sigorta tellâlı yerine prodüktör terimi kullanılmaya başlamıştır. Bu arada 2011 yılında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle eski 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan “tellâl” terimi de tamamen terkedilmiş, bunun yerine “simsar” terimi kullanılmaya başlanmıştır¹⁷.

Brokerin Türk mevzuatında yerini alması ile beraber sigorta simsarının kim olduğu da tartışılmaya başlamıştır. Kimilerine göre prodüktör, kimilerine göre ise broker sigorta simsarına karşılık gelen aracıdır. Bir başka görüş de prodüktör ve brokerin aslında aynı aracı olduğunu ve iki farklı kurumla düzenlenmesinin gereksiz olduğunu savunmuştur¹⁸.

---

¹⁶ Bkz. **Başer, H.:** “Özel Hukuk Sigortacılığı Murakabe Kanunu”, Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Semineri (15-18 Mayıs 1967), Ankara 1968, sf. 28. *Başer* ayrıca tartışma kısmında da bu hususu yeniden vurgulamıştır. Bkz. Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Semineri (15-18 Mayıs 1967), Ankara 1968, Birinci ve İkinci Bildirilerle İlgili Tartışmalar, sf. 82. *Başer*, aynı seminerin beşinci ve altıncı bildirimlere ilişkin tartışma bölümünde de prodüktör yerine “sigorta istihsalcisi” teriminin kullanılmasının daha uygun düşeceğini belirtmektedir. Bkz. Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Semineri (15-18 Mayıs 1967), Ankara 1968, Beşinci ve Altıncı Bildirilerle İlgili Tartışmalar, sf. 272-273.

¹⁷ Zaten önceki Borçlar Kanunu döneminde de simsar ibaresi uygulamada kullanılmaktaydı. Bkz. **Karayaçın,** Ticari İşletme, sf. 499. Kanunda da tellâllık ifadesiyle birlikte parantez içerisinde simsarlık ifadesi kullanılmıştı. Öte yandan *Yasaman* tellâl teriminin terkedilmiş olmasını eleştirmektedir. Bkz. **Poroy & Yasaman,** sf. 299.

¹⁸ Çalışmanın “**BROKERİN DİĞER ARACILAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI**” bölümünde “**Broker ve Prodüktör**” başlığı altında, broker ve prodüktör arasındaki farklar ve benzerlikler incelenirken bu konulara da değinilecektir. Bkz. sf. 112 vd.

“Sigorta istihsal organı” terimi özellikle Sigorta Murakabe Kanunu’nun ilk yürürlüğe girdiği dönemlerde doktrinde kendine yer bulmuştur¹⁹. Kanunun ilk halinde 8. maddenin başlığı da “İstihsal Teşkilâtı” şeklindedir. “İstihsal organı” veya “istihsal teşkilatı” terimlerinin, acente, broker, prodüktör gibi bütün sigorta araçlarını ifade eden bir çatı terim olarak kullanıldığı görülmektedir²⁰. “İstihsal” sözcüğünün anlamı Türk Dil Kurumu’na göre “elde etme” ve “üretim”dir²¹. Buradan hareketle, “sigorta istihsal organı” veya “sigorta istihsalcisi” terimlerinin, sigorta şirketinin daha fazla sigorta ettirenle poliçe tanzim etmesini sağlayan, pek teknik bir tabir olmasa da daha

---

¹⁹ *Bozer*, sigorta şirketlerinin dış teşkilâtına “sigorta araçları”, “istihsal organı” gibi isimler verildiğini belirttikten sonra, Kanunun “istihsal teşkilâtı” başlıklı 9. maddesinin başlığı ile alakasız bir içeriğe sahip olmasını eleştirerek, maddede düzenlenen şube ile acentalardan yalnızca acentanın, prodüktör ile beraber istihsal teşkilâtına dahil olduğunu ifade etmekte ve şubenin istihsal teşkilâtı kapsamında mütalaa edilemeyeceğini savunmaktadır. Bkz. **Bozer, A.:** Sigorta Hukuku, 1. Bası, Ankara 1965, sf. 17-18.

²⁰ Bununla birlikte *Bozer*, “istihsal teşkilâtı” teriminin “sigorta aracısı” terimine nispetle daha isabetli olduğunu belirtmektedir. Yazara göre, sigorta aracısı terimi yalnızca sözleşme yapma yetkisine sahip olmayan ve sigortacı ile sigorta ettireni bir araya getiren kişiyi ifade etmektedir. Bkz. **Bozer**, Sigorta, sf. 17, dn. 13. Öte yandan Kanun koyucu zaman içinde bu görüşün aksine düzenlemeler yapmıştır. Özellikle en son olarak 2007 senesinde yürürlüğe giren 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 2. maddesinde aracı teriminin açık bir şekilde acente ve brokeri ifade ettiği belirtilmiştir (Brokerin sigorta aracısı sıfatı ve buna bağlanan sonuçlar için ayrıca bkz. sf. 48 vd.). *Kalpsüz*, bu konu ile ilgili olarak kullanılan dört yaygın terimi (“sigorta şirketlerinin dış teşkilâtı”, “istihsal organları”, “istihsal teşkilâtı”, “sigorta araçları”) inceleyerek hiçbir terimin ifade edilmek istenen anlamı tam olarak yansıtmadığı sonucuna varmıştır. Yazara göre, sigorta istihsal ile ilgili olan kimselerin “sigortacı”, “sigorta temsilcileri” ve “sigorta tellâlları” şeklinde üç başlık altında toplanması uygun olacaktır. Bkz. **Kalpsüz, T.:** Sigorta Prodüktörlerinin Hukuki Durumu, 1. Bası, Ankara 1967, sf. 3 vd.

²¹ Bkz. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts Erişim tarihi: 14 Ekim 2015.

kestirme bir şekilde ifade etmek gerekirse, sigortacının daha fazla sigorta üretmesini sağlayan kişileri ifade ettiği, “sigorta üreticisi” benzeri bir anlama sahip olduğu söylenebilir²². Gerçekten de, hem Fransız hukukunda hem de Anglo-Amerikan hukukunda sigorta üreticisi manasına gelen ve hem acente hem de brokeri kapsayacak şemsiye bir terim olarak kullanılan terimlere rastlanmaktadır. Örneğin Fransız hukukundaki, Türk hukukundaki prodüktörün de etimolojik kaynağı olan, Türkçe’de üretici anlamına gelen “*producteur*” böyle bir anlamda kullanılmaktadır²³. Keza birazdan değinileceği üzere, Anglo-Amerikan hukukundaki “*insurance producer*” teriminin kullanım şekli de benzerdir.

Alman hukukunda *Versicherungsvermittler* kavramı sigorta aracısı anlamına gelmekte ve üst kavram olarak görülmektedir. Sigorta acentesi anlamına gelmek üzere *Versicherungsvertreter*, sigorta brokeri (sigorta simsarı) anlamına gelmek üzere ise *Versicherungsmakler* terimleri kullanılmaktadır²⁴. Buna karşılık İsviçre hukukunda Almanya’da olduğu gibi sigorta brokeri için *Versicherungsmakler* terimi ile birlikte

---

²² Öte yandan doktrinde veya mevzuatta “sigorta üreticisi” terimine rastlanmamaktadır. Yıllar geçtikçe terimler dil açısından güncellenirken, “istihsal organı” teriminin yerini günümüz için büyük ölçüde “sigorta aracısı” terimi almış bulunmaktadır.

²³ *Kalpsüz*, 1967 yılında bir seminerde sunduğu bildirisinde, prodüktör (*producteur*) teriminin Fransızca genel manasına uygun olarak acente, tellâl (simsar), istihsal görevlisi, memur ve vekil gibi sigorta istihsalı ile ilgili bulunan bütün kişileri temsil eden bir üst terim olarak kullanıldığını belirtmiştir. Bkz. **Kalpsüz, T.:** “Sigorta Prodüktörlerinin Hukuki Durumu”, Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Semineri – 15 – 18 Mayıs 1967, Ankara 1968, sf. 170 vd. Yazar aynı hususu bildirisini temel alarak yazdığı eserinde de vurgulamıştır. Bkz. **Kalpsüz**, Prodüktör, sf. 12. vd.

²⁴ Bkz. VVG §§ 59 vd.

Versicherungsbroker terimi de uygulamada brokerlerin ticaret unvanlarında sıkça kullanılmaktadır²⁵. Almanya’da ise *Versicherungsbroker* terimi kullanılmamaktadır.

Amerikan hukuku açısından da terminoloji sorunu büyük oranda mevcuttur. Sigorta aracılarını ifade etmek için “*agent*” ve “*broker*” terimleri kullanılmaktadır. “*Producer*” (üretici, prodüktör) terimi ise sigorta hukuku açısından belirli bir anlam ifade etmemekle birlikte, yerine göre *agent* veya *broker*’ı ifade edebilen ortak ve şemsiye bir terimken, yerine göre bir sigorta acentesi ve brokerinin organizasyonu içinde çalışan ve işletmeye yeni işler kazandırmakla görevli kişilere de *producer* denilebilmektedir²⁶.

Keza “*agent*” terimi açısından da anlam karmaşası büyük ölçüde devam etmektedir. Zira bu kelime sigorta hukuku bağlamında sigorta şirketi bünyesinde ücretle istihdam edilen herhangi bir kimseyi ifade edebileceği gibi, Türk, Alman, İsviçre ve Fransız hukukları da başta olmak üzere Kıta Avrupası hukuku sisteminde sigorta acentesi (*Versicherungsvertreter, Agent d’assurance*) olarak ifade edilen kişiye de karşılık gelebilmektedir. Ayrıca halk dilinde *agent* deyimini sigorta poliçesi satımı

---

²⁵ İsviçre’de *Versicherungsbroker* ibaresini unvanlarında kullanan çeşitli sigorta brokerleri için bkz. Zertus Versicherungsbroker AG: <http://www.zertus.ch/> Erişim tarihi: 16 Kasım 2016. MEE X Versicherungsbroker AG: <https://www.meex.ch/> Erişim tarihi: 16 Kasım 2016. Optima Versicherungsbroker AG: <http://www.optima-ag.com/> Erişim tarihi: 16 Kasım 2016.

²⁶ Bkz. **Jerry II, R.H. / Richmond, D.R.:** Understanding Insurance Law, 5th Edition, San Fransisco 2012, sf. 213 ve ayrıca aynı sayfadaki dn. 144. Yazarlar ayrıca faaliyet gösteren çoğu aracının hukuken “*producer*” olarak nitelendirildiğini, bunun sebebinin de bir aracının faaliyet gösterdiği dönem boyunca zaman zaman *agent*, zaman zaman *broker* olarak hareket edebileceği gerçeği olduğunu ifade etmektedirler. Bkz. **Jerry II / Richmond**, sf. 213 dn. 144.

ile uğraşan her türlü kişiyi ifade edecek şekilde kullanılmaktadır²⁷. Buna ek olarak genel temsil hukuku (*agency law*) terminolojisi bağlamında “*agent*”, temsilci ya da vekil gibi manalara da gelebilmektedir²⁸. Sonuç olarak Anglo-Amerikan hukukunda “*agent*” teriminin hangi bağlamda kullanıldığının son derece önemli olduğunu, bu sebeple bu terimin Türk hukuku terminolojisi açısından yerine göre *acente*, *çalışan*, *aracı*, *sigorta aracısı*, *simsar (tellâl)*, *broker*, *tacir yardımcısı*, *temsilci*, *vekil* gibi pek çok farklı anlama gelebileceğini belirtmek yanlış olmayacaktır.

Çalışmada “sigorta brokeri” yerine yalnızca “broker” terimi kullanılmaya özen gösterilmiştir²⁹. Nitekim Sigortacılık Kanunu ve Sigorta ve Reasürans Brokerler

---

²⁷ Bkz. **Jerry II / Richmond**, sf. 213.

²⁸ Amerika Birleşik Devletleri’nde eyalet hukuku düzeyinde uygulanan *common law*’da bir ölçüye kadar yeknesaklığı sağlamak amacıyla *common law*’un genel prensipleri *American Law Institute* tarafından yayınlanan ve *Restatements of the Law* denilen derlemeler olarak yayınlanmaktadır. Bu metinler bağlayıcı olmamakla birlikte, içtihat ve doktrin açısından yol gösterici olmakta ve mahkeme kararlarına dayanak da teşkil edebilmektedir. Temsil hukuku hakkında 2006’da üçüncü versiyonu yayınlanmış olan “Restatement of the Law – Agency” adlı çalışmaya verilen linkten ulaşılabilir: <https://users.wfu.edu/palmitar/ICBCorporations-Companion/Conexus/UniformActs/Restatement%28third%29Agency.pdf> Erişim tarihi: 27 Mart 2015.

²⁹ Sigorta Murakabe Kanunu döneminde, Kanunun 37. maddesinde ve Kanuna dayalı olarak çıkarılan 1994 ve 2000 tarihli SRBY’lerde “sigorta brokeri” ve “reasürans brokeri” terimleri ayrı ayrı tanımlanmışlardı. Ancak 2007’de yürürlüğe giren Sigortacılık Kanunu bu ayrımı ortadan kaldırmıştır. Kanunun “Tanımlar” başlıklı 2 nci maddesinin b) bendinde “aracı”, “*Sigorta acentesi ve brokeri .... ifade eder.*” denilerek tanımlanmıştır. Cümledeki kullanım “*brokerini*” değil, “*brokeri*” şeklinde olduğu için “*sigorta*” kelimesinin burada brokeri nitelemediği, yalnızca acenteyi nitelediği anlaşılmaktadır. Nitekim Kanunun aynı maddesinin d) bendinde de “broker” tanımlanmış, bu tanım da eski Kanundaki “sigorta brokeri” ve “reasürans brokeri” terimlerini kapsayıcı bir şekilde yapılmıştır. Sigortacılık

Yönetmeliği uyarınca alacakları ruhsat(lar)a göre brokerler, sigorta brokeri, reasürans brokeri veya sigorta ve reasürans brokeri olarak faaliyet gösterebilirler. “Sigorta brokeri” ifadesi ile reasürans brokerlerinin kapsam dışı bırakıldığı yönünde bir algı oluşabileceği için her iki türde brokerliği de kapsaması amacı ile yalnızca “broker” terimi tercih edilmiştir. Bununla birlikte, ayırım yapılması gereken noktalarda “sigorta brokeri” ve “reasürans brokeri” ifadeleri de kullanılacaktır.

II. TÜRKİYE, İNGİLTERE VE AVRUPA BİRLİĞİ’NDE BROKERLİK HUKUKUNUN KAYNAKLARI

1. Türk Brokerlik Hukukunun Kaynakları

Türk mevzuatında Sigorta Murakabe Kanunu öncesinde, sigorta aracılarının sistematik bir biçimde düzenlenmesi söz konusu olmamıştır. Ancak 19. yüzyılın sonlarından itibaren sigorta simsarlarının, acentelerin faaliyet gösterdiği görülmektedir. Ayrıca Sigorta Murakabe Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden önce Ticaret Bakanlığınca 1942 tarihinde prodüktörlere ilişkin bir talimatname çıkartıldığı da bilinmektedir³⁰.

7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu³¹, kabul edildiği 1959 senesinde acente ve prodüktörden başka bir sigorta aracısına yer vermemekteydi. Uzun süre boyunca Türk Sigorta Hukuku’nda yalnızca bu iki aracı faaliyet gösterdi. Kanunun kabul

---

Kanunu döneminde çıkarılan 2008 ve 2015 tarihli SRBY’ler de yeni Kanundaki bu düzenleme farkına uygun bir şekilde sigorta brokerini ve reasürans brokerini değil, yalnızca brokeri tanımlamışlardır.

³⁰ Sigorta Murakabe Kanunu öncesindeki tarihçe hakkında açıklamalar için bkz. **Atabek**, sf. 10 vd.

³¹ Kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki ilk ismi “Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Hakkında Kanun” şeklindedir. Kanunun ismi daha sonradan 11.06.1987 tarih ve 3379 sayılı Kanunun 1. maddesi ile “Sigorta Murakabe Kanunu” olarak değiştirilmiştir.

edilmesinden 34 yıl sonra 20 Ağustos 1993 Tarih ve 510 Sayılı “Sigorta Murakabe Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname”nin 26. maddesi ile Sigorta Murakabe Kanunu'nun 37. maddesi değiştirilmiş ve bu madde altında sigorta prodüktörleri ve brokerler bir arada düzenlenmek suretiyle brokerlik kurumu ilk defa Türk Hukuku'na girmiştir. Bu KHK Anayasa Mahkemesi'nin 25 Kasım 1993 tarih ve E. 1993/45, K. 1993/47 sayılı Kararı ile, kendisine dayanak olan Yetki Kanununun Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiş olması sebebiyle hukukî dayanaktan yoksun kaldığı gerekçesi ile iptal edilmiştir. Bunun üzerine 16 Haziran 1994 Tarihli ve 539 Sayılı “7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname”nin 26 maddesiyle Sigorta Murakabe Kanunu'nun 37. maddesi benzer şekilde değiştirilmiş ve brokerlik kurumu yeniden Türk Hukuku'na sokulmuştur.

Sigorta Murakabe Kanunu döneminde brokerler hakkında iki adet yönetmelik çıkartılmıştır. 26 Aralık 1994 Tarih ve 22153 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ilk Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği 1 Kasım 2000'e kadar yürürlükte kalmış; 1 Kasım 2000 Tarih ve 24217 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ikinci Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu Yönetmelik de 21 Haziran 2008 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır.

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu 3 Haziran 2007 tarihinde yürürlüğe girerek 45. maddesiyle Sigorta Murakabe Kanunu'nu yürürlükten kaldırmıştır. Kanunun 21. maddesinin tasarı halinde aktüerler brokerler ve prodüktörler bir arada düzenlenmekteyken TBMM tarafından kabul edildiği son metninde prodüktörler kanundan çıkarılmıştır. Bu şekilde Sigortacılık Kanunu ile birlikte sigorta aracıları yalnızca acente ve brokerden ibaret olmak üzere yeniden iki adede düşmüştür. Bu

Kanun hala yürürlüktedir ve 21. maddesi Türk brokerlik mevzuatında başvurulacak ilk noktadır.

Sigortacılık Kanunu döneminde de Sigorta Murakabe Kanunu döneminde olduğu gibi şu ana kadar iki adet yönetmelik çıkarılmıştır. Bu yönetmeliklerden ilki olan 21 Haziran 2008 Tarih ve 26913 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği kendinden önceki yönetmeliği ilga ederek 27 Mayıs 2015 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. Bu tarihte 29368 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği çıkarılmış olup; 2008 tarihli yönetmeliği ilga etmiştir. Anılan Yönetmelik hala yürürlüktedir.

Bu çalışmada, Türk hukukunda brokerliğe ilişkin toplam dört yönetmelik çıkmış olduğu ve bütün yönetmelikler aynı adı taşıdığı için (Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği – SRBY) hangi yönetmelikten bahsedildiğinin anlaşılabilmesi amacıyla yürürlüğe giriş yılının da zikredilmesine dikkat edilmiştir. Eğer herhangi bir yıl zikredilmemiş ise, halen yürürlükte olan 27 Mayıs 2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmış Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinin kastedildiği anlaşılmalıdır.

Hazine Müsteşarlığı 1 Aralık 2015 tarihinde 2015/54 sayılı Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinin Uygulanmasına ilişkin Genelgeyi çıkarmıştır. Bu Genelge çoğunlukla 2008 tarihli Yönetmelikte değinilmiş olup 2015 tarihli Yönetmelikte düzenlenmeyen konuları düzenlemekte, Yönetmeliğin uygulanması amacına hizmet etmektedir. Çalışmada yeri geldikçe anılan Genelge hükümlerine de yer verilecek olup, Genelgeden kısaca “SRBY Uygulama Genelgesi” olarak bahsedilmiştir.

Tüketici hukuku son dönemde dünyada ve bu arada Türkiye’de de gittikçe önem kazanmakta olan bir hukuk dalıdır. Bu bağlamda 2013’te kabul edilerek 2014’te yürürlüğe giren 6502 sayılı yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun da getirdiği pek çok yenilikle birlikte, sigorta mevzuatının da tüketici hukuku kapsamına girdiğini daha kesin bir dille vurgulamıştır. TKHK md. 3/1 hükmü uyarınca sigorta sözleşmeleri tüketici işlemi teşkil ederler ve bu sebeple bütün sigorta sözleşmeleri tüketici hukuku kapsamında değerlendirilebilir. Öte yandan yine TKHK md. 3/1 hükmüne göre simsarlık sözleşmesi, vekalet sözleşmesi ve benzeri nitelikte sözleşmeler de tüketici işlemi niteliğindedir. İşte bu sebeple brokerlik sözleşmesinin de böyle bir tüketici işlemi sayılması ve broker ile müşterisi arasındaki ilişkinin tüketici hukukuna tabi tutulması TKHK’nın ruhuna uygun bir yorum olacaktır. Bu nedenlerle brokerlik faaliyeti açısından tüketici mevzuatının da göz önünde bulundurulması gerekir³².

2. İngiliz ve Avrupa Brokerlik Hukukunun Kaynakları

A. İngiliz brokerlik hukukunun kaynakları

Brokerliğin tarihçesi İngiltere’de oldukça eski zamanlara dayanmaktadır. Öte yandan 1977’ye kadar İngiltere’de brokerlik faaliyetini düzenlemeye yönelik bir Kanun girişimi söz konusu olmamıştır. 1977 yılında ise *Insurance Brokers*

---

³² Ancak tüketici mevzuatından bağımsız olarak sigorta mevzuatı kapsamında hali hazırda Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Kanunu, sigorta ettiren ve sigortalıyı özellikle sigorta şirketlerine ve sigorta araçlarına karşı belli bir ölçüde korumaktadır. Bu durumda zaman zaman hem tüketici mevzuatına göre, hem de sigorta mevzuatına göre koruma gündeme gelebilir. Böyle bir halde Ünan her iki mevzuattan kaynaklanan korumanın üst üste binerek kümülatif olarak uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Ünan, S.: Sigorta Tüketici Hukuku, 1. Bası, İstanbul 2016, sf. 4. Ayrıca sigorta mevzuatı ile tüketici mevzuatı arasındaki ilişki hakkında kapsamlı bilgi için bkz. Ünan, Sigorta Tüketici, sf. 2 vd.

(*Registration*) Act ile ilk düzenleme yapılmıştır. Bu Kanun kendisini “broker” olarak adlandıran bütün aracılarn belli başlı kurallara tabi olmasını öngörmekteydi. Bu durum ise brokerlik faaliyetinde bulunan aracılarn kendilerini “broker” olarak adlandırmamaları ile rahatça Kanunu dolanabilmeleri sonucunu doğuruyordu³³. 1986’da çıkan *Financial Services Act*, çeşitli yatırım piyasalarına ilişkin düzenlemeler getirirken özellikle hayat sigortası açısından brokerleri ilgilendiren bazı önemli kurallar getirerek, bağımsız sigorta aracılarnın Menkul Kıymetler ve Yatırımlar Kurulu (*Securities and Investments Board*) tarafından doğrudan veya bu Kurulun görevlendireceği başka bir alt kuruluş tarafından ruhsatlandırılması sistemini getirmekteydi³⁴.

Zikredilen iki Kanun da 2000 senesinde çıkan *Financial Services and Markets Act 2000* (FSMA 2000) ile ilga edildi ve bu şekilde sermaye piyasaları ve bankacılık alanındaki faaliyetlerle beraber sigortacılık alanındaki faaliyetler ve bu bağlamda sigorta şirketlerinin denetimi ile sigorta aracılarnın denetimi hususları da tek bir Kanun çatısı altında toplanmış oldu. Bu Kanun Genel Sigorta Standartları Konseyi (*General Insurance Standards Council – GISC*) adı altında bir kuruluş düzenlemekteydi ve bu kuruluş bünyesinde gerçekleşecek daha kapsamlı ve gönüllülük esasına dayalı sistemin 1977 tarihli Brokerlik Kanununun getirdiği sistemin yerini alacağı düşünülüyordu. Ancak İngiliz rekabet otoritesi, 1998 tarihli *Competition Act*’e dayalı olarak gerçekleştirdiği soruşturma sonucu GISC’in brokerleri denetleme ve düzenleme yetkisini elinden alarak aslında GISC’in varoluş

---

³³ Merkin, R. / Hjalmarsson, J. (Ed.): *Compendium of Insurance Law*, Londra 2007, sf. 1064.

³⁴ Merkin / Hjalmarsson, *Compendium*, sf. 1064.

sebebini ortadan kaldırmış oldu³⁵. Bunun üzerine GISC Aralık 2001’de kendi kendisini tasfiye etti ve bu şekilde brokerlerin doğrudan FSMA 2000’e göre denetlenmesi sistemine geçilmiş oldu³⁶.

FSMA 2000’in getirdiği sistem sonrasında Kıta Avrupası ve İngiliz hukukundaki sigorta aracılığı hukuku anlayışındaki uçurum iyice derinleşmiş olmaktadır. Nitekim İngiliz hukukunda temelde yapılan ayırım bağımsız aracı – bağlı aracı (*independent intermediary – tied agent*) ayırımıdır³⁷. FSMA 2000 öncesi dönemde, bağımsız aracıardan kendilerini “sigorta brokeri” olarak adlandırmayı tercih edenler 1977 tarihli Brokerlik Kanununun getirdiği düzenlemelere tabi oluyorlardı. Buna karşılık FSMA 2000 ile beraber kendisini “sigorta brokeri” (*insurance broker*) olarak değil de, sigorta acentesi (*insurance agent*), sigorta danışmanı (*insurance adviser / insurance consultant*) gibi sıfatlarla tanımlayan bağımsız araçılar da FSMA 2000’in getirdiği yeni sisteme tabi hale gelmişlerdir³⁸. Bu sebeple İngiltere’deki sigorta aracılığı anlayışı Kıta Avrupası’ndan çok daha farklı

---

³⁵ **Merkin / Hjalmarsson**, Compendium, sf. 1065.

³⁶ FSMA 2000 sistemi hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. **McGee, A.:** The Modern Law of Insurance, 2nd Edition, 2006, sf. 120 vd. **Merkin / Hjalmarsson**, Compendium, sf. 1065 vd. **Clarke, M.:** (2005) Policies and Perceptions of Insurance Law in the Twenty-First Century, Londra 2005, sf. 60 vd.

³⁷ *Lowry ve Rawlings*, bağlı araçıların hayat sigortalarında yalnızca bir sigorta şirketiyle çalışabildiğini, hayat dışı sigortalarda ise altı şirkete kadar çalışma haklarının bulunduğunu aktarmaktadır. Buna karşılık bağımsız araçılar diledikleri sigorta şirketiyle diledikleri şekilde çalışabilirler. Bkz. **Lowry, J / Rawlings, P.:** Insurance Law: Cases and Materials. 1st Edition, Portland – Oregon 2004, Sf. 72.

³⁸ Bkz. **Lowry / Rawlings**, Cases, sf. 72. **Lowry, J / Rawlings, P. / Merkin, R.:** Insurance Law: Doctrines and Principles, 3rd Edition, Portland – Oregon 2011, sf. 46.

durumdadır. Kıta Avrupası'nın aksine İngiltere'de sigorta aracısının ismine göre çeşitli düzenlemelere tabi kılınması söz konusu olmamakta, temel ayırım sigorta aracısının hangi sıfatla faaliyette bulunduğu üzerinden değil, bağımsız olup olmadığı üzerinden yapılmaktadır³⁹.

İngiltere'de ayrıca Lloyd's isimli bir sigorta borsası da bulunmaktadır. Bu borsa ismini 18. yüzyılda sigorta koruması talep eden ve arz edenlerin bir araya geldiği Londra'daki Edward Lloyd'un kahvehanesinden almaktadır. 1720'de İngiltere'de ortaya çıkan şirket krizini kontrol altına almak adına çıkartılan Bubble Act yeni şirket kurulmasını tamamen yasaklarken yalnızca Royal Exchange Assurance ve London Assurance isimli iki kamu tüzel kişisi (*chartered bodies*) deniz sigortası yapmaya yetkili kılınmıştı⁴⁰. Bu iki kurumun gerçekleştirdiği sigortacılık faaliyeti ise talebin çok altında kalmaktaydı. Bu sebeple Edward Lloyd'un kahvehanesinde bir araya gelen pek çok gerçek kişi tacir, sigorta koruması talep eden kişilere bireysel olarak bu hizmeti sunmaktaydı. Sigorta talep eden kişinin poliçesi bütün kahvehanede tacirlerin elinde dolanmakta, sigorta talep edenin istediği koruma sağlanana kadar söz konusu sigorta menfaati, bu tacirler tarafından miktar ve konu bakımından parça parça koruma altına alınmaktaydı. Bu şekilde pek çok kişinin poliçenin altını imzalaması söz konusu olduğu için, sigorta sektöründe normalde kullanılan *insurer* (sigortacı) terimi yerine

---

³⁹ Hatta bazı yazarlar FSMA 2000 sonrasındaki sistemle "broker" statüsünün tamamen ortadan kaldırıldığını; hangi sıfatla hareket ederse etsin, bağımsız bir aracının FSMA 2000 ve ilgili mevzuattaki düzenlemelere tabi olup olmayacağını belirleyen şeyin onun girişeceği faaliyetlerin regüle edilip edilmediğine göre (*regulated activities*) belirleneceğini belirtmektedirler. Bkz. **Clarke**, sf. 58.

⁴⁰ Bkz. **Merkin / Steele**, Obligations, sf. 57 **Acar, S.** (2008) Kulüp Sigortası: Protection & Indemnity. Sf. 8-9.

Lloyd's sistemindeki sigortacılar için kullanılan *underwriter* (altına yazan – altını imzalayan) teriminin kökeni de bu duruma dayanmaktadır⁴¹. Lloyd's sistemi özellikle deniz sigortalarında bu şekilde önemli bir boşluğu doldurmuş ve Bubble Act'in yürürlükten kalkması sonrasında da kurulan güçlü organizasyon yapısı sebebiyle günümüze kadar taşınabilmiştir⁴².

Bu duruma İngiliz hükümeti de tepkisiz kalmamış, Lloyd's sistemini mevzuatta düzenlemiştir. Halen yürürlükte olan Kanun 1982 tarihli Lloyd's Kanunudur (*Lloyd's Act 1982*). Bu Kanun Lloyd's'un otonomisini kabul etmiştir⁴³. İngiltere'de yalnızca akredite edilmiş olan brokerler, Lloyd's kapsamında sigorta ve reasürans sözleşmelerine aracılık edebilirler. Bu sebeple Lloyd's brokerlerinin hem FSMA 2000'de aranan şartları, hem de Lloyd's Kanununda ve Lloyd's'la ilgili diğer mevzuatta aranan şartları bir arada sağlamaları gerekmektedir⁴⁴.

B. Avrupa brokerlik hukukunun kaynakları

Avrupa Birliği maddi hukukunun kaynağı kabul edilen dört temel özgürlüğün gerçekleşebilmesi için Avrupa Tek Pazarı'nın (*Single European Market*) oluşturulması Avrupa Birliği'nin nihai hedeflerinden bir tanesidir. Bu kapsamda finansal sektör genelinde ve sigorta sektörü özelinde bu entegrasyonun gerçekleşmesi hedeflenmekte ve Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası da bir alt hedef olarak ortaya

---

⁴¹ Bkz. **Acar, S.:** Kulüp Sigortası: Protection & Indemnity, 1. Bası, İstanbul 2008, sf. 9.

⁴² Lloyd's tarihçesi ve Lloyd's hakkında daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. **Merkin / Steele,** Obligations, sf. 57-59 ve sf. 83-85.

⁴³ Bkz. **Merkin / Steele,** Obligations, sf. 83.

⁴⁴ Bkz. **Lowry / Rawlings,** Cases, sf. 73. **Merkin / Hjalmarsson,** Compendium, sf. 1061.

konulmaktadır⁴⁵. Bu kapsamda ortaya konulan AB Sigorta Mevzuatının alt kollarından bir tanesi de sigorta aracılara ilişkin mevzuattır. Avrupa Birliği ilk olarak, 1977 tarihinde acente ve brokerlerin yerleşme ve hizmet sunma özgürlüğünü etkin bir şekilde kullanabilmelerini amaçlayan 72/92/EEC sayılı Konsey Yönergesini çıkarmıştır. Anılan Yönergenin temel hedeflerinden bir tanesi AB üye devletlerinden birinde brokerlik için aranan şartları sağlayan kişilerin karşılıklı olarak diğer ülkelerde de broker olarak çalışabilmesini sağlamakken bu hedef yalnızca bir ölçüye kadar gerçekleştirilebilmiştir. Daha sonra Avrupa Komisyonu sigorta aracıları hakkındaki 92/48/EC sayılı tavsiye kararını çıkarmıştır⁴⁶.

2002 yılında ise tavsiye kararı ve önceki yönergenin yerini almak üzere daha kapsamlı düzenlemeler getirmekte olan 2002/92/EC sayılı Konsey Yönergesi kabul edilmiştir. Mevzubahis yönerge genellikle AB Aracılık Yönergesi (*EU Mediation Directive*) ya da AB Sigorta Aracıları Direktifi olarak da anılmaktadır⁴⁷. Yönergenin üç temel hedefi, aracılardan meslekî uzmanlık düzeylerinin artması, hizmet dolaşımı ve yerleşim serbestisi ile bağlantılı olarak AB Tek Sigorta Piyasası hedefi kapsamında

---

⁴⁵ Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası hakkında daha kapsamlı bilgi için ayrıca bkz. **Özşar, B.:** “Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasasını Düzenleyen Mevzuat”, Erişim kaynağı: <http://www.tsb.org.tr/images/Documents/bernaozsar365379.pdf> Erişim tarihi: 18 Şubat 2016

⁴⁶ **Merkin / Hjalmarsson**, Compendium, sf. 1065. Ayrıca 1977 tarihli yönerge ve 1992 tarihli tavsiye kararı hakkında daha detaylı bilgi için bkz. **Yazıcıoğlu**, sf. 8-15. **Memiş, T.:** “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Sigorta Aracıları”, 2006, Erişim kaynağı: <http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/sigorta%20hukuku/AVRUPA%20BİRLİĞİ%20VE%20TÜRK%20HUKUKUNDA%20SİGORTA%20ARACILARI.doc> Erişim tarihi: 18 Şubat 2016, par. 54-64.

⁴⁷ **Merkin / Hjalmarsson**, Compendium, sf. 1065.

aracıların tüm AB’de serbestçe aracılık faaliyetinde bulunabilmesi ve sigorta ettirene daha kapsamlı bir koruma sağlanması olarak sayılabilir⁴⁸.

77/92/EEC sayılı Yönerge, 2. maddesinde ilk fıkrasında üç bent altında sırasıyla sigorta simsarlığı, sigorta acenteliği ve arızî alt aracılığa⁴⁹ karşılık gelecek şekilde üç faaliyet saymaktaydı ve üye devletlerdeki hangi araçlara birinci fıkradaki üç bentten hangisinin uygulanacağı da tek tek sayma suretiyle aynı maddenin ikinci fıkrasında düzenlemekteydi⁵⁰. 2002/92/EC sayılı Yönergede ise sigorta araçları teker

---

⁴⁸ Bkz. **Şenocak, K.:** “Avrupa Birliği Sigorta Araçları Direktifi (2002/92/CE)”, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul 2007, sf. 1055.

⁴⁹ Aslında bu aracı Türk pozitif hukukunda bir dönem var olmuş olan tali acenteye benzemektedir. Öte yandan *Yazıcıoğlu* arızî alt aracının tali acente ile aynı kişi olamayacağını ve tali acentenin broker adına hareket etme yetkisi olmadığını belirtmektedir. Bkz. **Yazıcıoğlu**, sf. 10. Dn. 23. *Memiş* ise Yönergenin 2. maddesinin ilk fıkrasının (c) bendinde tanımlanan araçtan “tali acente” olarak söz etmektedir. Bkz. **Memiş**, par. 19.

⁵⁰ Maddenin metni şu şekildedir:

“Madde 2

1. Bu Direktif ex ISIC Grup 630’un Ek III’ünde tanımlı yerleşme hürriyetine ilişkin sınırlandırmaların ortadan kaldırılmasına ilişkin Genel Program’la kapsamındaki aşağıdaki faaliyetlere uygulanacaktır:

(a) tamamen bağımsız olarak seçtiği sigortacı veya reasürörler ile sigorta ettirenler arasında aracılık faaliyetinde bulunan, rizikoların sigortalanması veya yeniden sigortalanmasını hedefleyen sözleşmelerin akdine ilişkin hazırlık çalışmalarını gerçekleştiren ve gereken hallerde, özellikle tazminat talebi hallerinde bu sözleşmelerin uygulanması ve ifasına ilişkin yardımcı faaliyetleri gerçekleştiren kişilerin profesyonel (meslekî) faaliyetleri,

(b) bir ya da birden fazla sözleşme ile yetkilendirilen veya bir ya da birden fazla sigortacı adına ve hesabına ya da yalnızca hesabına hareket etmek üzere yetkilendirilmiş, rizikoların sigortalanmasını hedefleyen sözleşmeleri tanıtan, bu sözleşmelerin akdini teklifi eden, akdine ilişkin hazırlık çalışmalarını gerçekleştiren ya da akdeden ve gereken hallerde, özellikle tazminat talebi hallerinde bu

---

sözleşmelerin uygulanması ve ifasına ilişkin yardımcı faaliyetleri gerçekleştiren kişilerin profesyonel (meslekî) faaliyetleri,

(c) (a) ve (b) bentlerinde tanımlanan kişilerin dışında kalan ve bu kişiler hesabına hareket ederek, ilişkiye girdiği kişilere karşı ya da bu kişiler adına herhangi bir sigorta taahhüdünde bulunmaksızın, tanıtıcı çalışmalarını gerçekleştiren, sigorta sözleşmelerini tanıtın ya da primleri tahsil eden ve diğer görevleri gerçekleştiren kişilerin faaliyetleri,

2. Bu Direktifte tanımlanan faaliyetler özellikle üye devletlerde aşağıda belirtilen araçlara ilişkin olarak uygulanacaktır: (a) 1 (a) paragrafında bahsedilen faaliyetler açısından: - Belçika'da: - Courtier d'assurance

Verzekeringsmakelaar,

- Courtier de réassurance Herverzekeringsmakelaar;

- Danimarka'da: - Juridiske og fysiske personer, som driver selvstændig virksomhed som formidler ved afsætning af forsikringskontrakter;

- Almanya'da: - Versicherungsmakler,

- Rückversicherungsmakler;

- Fransa'da: - Courtier d'assurance,

- Courtier d'assurance maritime,

- Courtier de réassurance; (1)OJ No L 257, 19.10.1968, p. 2. (2)OJ No L 39, 14.2.1976, p. 2.

- İrlanda'da: - Insurance broker,

- Reinsurance broker;

- İtalya'da: - Mediatore di assicurazioni,

- Mediatore di riassicurazioni;

- Hollanda'da: - Makelaar,

- Assurantiebezorger,

- Erkend assurantieagent,

- Verzekeringsagent;

- Birleşik Krallık'ta: - Insurance broker;

(b) 1 (b) paragrafında bahsedilen faaliyetler açısından: - Belçika'da: - Agent d'assurance

teker tanımlanmak yerine genel olarak tanımların olduğu 2. maddenin üçüncü ve dördüncü bentlerinde sigorta aracılığı ve reasürans aracılığı faaliyetleri tanımlanmış,

---

Verzekeringsagent;

- Danimarka 'da: - *Forsikringsagent;*

- Almanya 'da: - *Versicherungsvertreter;*

- Fransa 'da: - *Agent général d'assurance;*

- İrlanda 'da: - *Agent;*

- İtalya 'da: - *Agente di assicurazioni;*

- Lüksemburg 'da: - *Agent principal d'assurance,*

- *Agent d'assurance;*

- Hollanda 'da: - *Gevolmachtigd agent,*

- *Verzekeringsagent;*

- Birleşik Krallık 'ta: - *Agent;*

(c) 1 (c) paragrafında bahsedilen faaliyetler açısından: - Belçika 'da: - *Sous-agent*

Sub-agent;

- Danimarka 'da: - *Underagent;*

- Almanya 'da: - *Gelegenheitsvermittler,*

- *Inkassant;*

- Fransa 'da: - *Mandataire,*

- *Intermédiaire,*

- *Sous-agent;*

- İrlanda 'da: - *Sub-agent;*

- İtalya 'da: - *Subagente;*

- Lüksemburg 'da: - *Sous-agent;*

- Hollanda 'da: - *Sub-agent;*

- Birleşik Krallık 'ta: - *Sub-agent.* ”

Yazıcıoğlu ve Memiş'in birinci fıkrada yapılan tanımlara ilişkin çevirileri için bkz. **Yazıcıoğlu**, sf. 9-10.

Memiş, par. 20-22.

beşinci ve altıncı bentlerde ise sigorta aracısı ve reasürans aracısı da bu faaliyetleri yapan kişi olarak tanımlanmıştır⁵¹. Bu şekilde önceki Yönerge'den farklı olarak 2002

---

⁵¹ İlgili tanımlar şu şekildedir:

Madde 2

“Tanımlar

Bu Direktifin amaçları doğrultusunda:

... 3. "sigorta aracılığı" (insurance mediation) terimi rizikoların sigortalanmasını hedefleyen sözleşmelerin tanıtımı, teklifi, sözleşmelerin akdine yönelik hazırlık çalışmalarının gerçekleştirilmesi ya da sözleşmelerin akdi veya özellikle tazminat talebi hallerinde bu sözleşmelerin uygulanması ve ifasına yönelik yardım faaliyetlerini ifade eder.

Bu faaliyetler bir sigorta şirketi ya da bir sigorta şirketinin, o şirket sorumluluğu altında hareket eden müstahdemi tarafından gerçekleştirildiğinde, sigorta aracılığı faaliyeti sayılmazlar.

Gerçekleştirilen faaliyetin, müşterinin bir sigorta sözleşmesini akdetmesi ya da ifası veya bir sigorta şirketine yönelik tazminat taleplerinin profesyonel olarak idaresi amaçlarına yönelik olmaması kaydı ile, başka bir profesyonel (meslekî) faaliyet bağlamında, arızı olarak bilgi verilmesi faaliyeti ile tazminat taleplerine ilişkin hasar tespiti ve ekspertiz faaliyetleri sigorta aracılığı faaliyeti sayılmazlar.

4. "reasürans aracılığı" (reinsurance mediation) terimi rizikoların yeniden sigortalanmasını hedefleyen sözleşmelerin tanıtımı, teklifi, sözleşmelerin akdine yönelik hazırlık çalışmalarının gerçekleştirilmesi ya da sözleşmelerin akdi veya özellikle tazminat talebi hallerinde bu sözleşmelerin uygulanması ve ifasına yönelik yardım faaliyetlerini ifade eder.

Bu faaliyetler bir reasürans şirketi ya da bir reasürans şirketinin, o şirket sorumluluğu altında hareket eden müstahdemi tarafından gerçekleştirildiğinde, reasürans aracılığı faaliyeti sayılmazlar.

Gerçekleştirilen faaliyetin, müşterinin bir reasürans sözleşmesini akdetmesi ya da ifası veya bir reasürans şirketine yönelik tazminat taleplerinin profesyonel olarak idaresi amaçlarına yönelik olmaması kaydı ile, başka bir profesyonel (meslekî) faaliyet bağlamında, arızı olarak bilgi verilmesi faaliyeti ile tazminat taleplerine ilişkin hasar tespiti ve ekspertiz faaliyetleri reasürans aracılığı faaliyeti sayılmazlar.

tarıhli Yönerge sigorta simsarı ile sigorta acentesi arasında bir ayırım yapmaksızın doğrudan sigorta ve reasürans aracılığı faaliyetlerini tanımlayarak her iki tür aracıcıyı da bir arada düzenlemektedir⁵².

III. BROKERİN HUKUKİ STATÜSÜ

1. Brokerin Tanımı

Sigorta Murakabe Kanununda olduğu gibi, Sigortacılık Kanununda da brokerin tanımına yer verilmiştir. 1994, 2000, 2008 ve 2015 yılında çıkan Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmelikleri de, brokerin tanımına yer vermiş olmakla birlikte, genellikle Kanunlarda yapılmış olan tanımlara herhangi bir yenilik getirmemişlerdir⁵³. Sigorta Murakabe Kanununda brokerin tanımı, Kanunun tanımlara ayrılmış olan “Amaç, Kapsam ve Tanımlar” madde başlıklı 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında değil, acenteler dışında kalan sigorta ve reasürans aracılarını düzenleyen “Diğer Sigorta ve Reasürans Aracıları” madde başlıklı 37 nci maddesinde yapılmaktaydı. Anılan maddenin ikinci fıkrasında sigorta brokeri ve reasürans brokeri şu şekilde

---

5. “sigorta aracısı” (insurance intermediary) terimi, ücret karşılığında sigorta aracılığı faaliyetleri yapmaya başlayan ya da yapmakta olan gerçek ya da tüzel kişileri ifade eder.

6. “reasürans aracısı” (reinsurance intermediary) terimi, ücret karşılığında reasürans aracılığı faaliyetleri yapmaya başlayan ya da yapmakta olan gerçek ya da tüzel kişileri ifade eder.

Yazıcıoğlu’nun dört ila altıncı bentlerde yapılan tanımlara ilişkin çevirileri için bkz. **Yazıcıoğlu**, sf. 17-18.

⁵² 2002/92/EC sayılı Yönerge hakkında daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. **Şenocak**, sf. 1055-1070.

Yazıcıoğlu, sf. 15-19. **Yavaşı, M.:** Avrupa Birliği Sigorta Hukuku, 1. Bası, Ankara 2007, sf. 94-99.

⁵³ Bkz. 1994 SRBY md. 4/e,f,g bentleri. 2000 SRBY md. 2/f, g, i bentleri. 2008 SRBY md. 3/b. 2015 SRBY md. 3/a. Özellikle Sigortacılık Kanunu döneminde çıkartılan 2008 ve 2015 tarihli SRBY’ler, yalnızca Sigortacılık Kanununda yapılan brokerlik tanımına atıf yapmakla yetinmişlerdir.

tanımlanmıştı:

“Sigorta sözleşmelerinde sigortalıyı temsil ederek ve sigorta şirketinin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak, tehlikelerin sigorta edilmesi için sigorta sözleşmesi yapmak isteyenlerle sigorta şirketlerini bir araya getiren, sigorta sözleşmesinin akdinden önceki gerekli hazırlık çalışmalarını yapan ve gerektiğinde bu anlaşmaların uygulanmasında, özellikle tazminatın ödenmesinde yardımcı olan gerçek veya tüzel kişilere sigorta brokeri, bu işleri sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri arasında yapanlara da reasürans brokeri denir.”

Sigortacılık Kanununun “Tanımlar” başlıklı 2 nci maddesinin d) bendine göre ise broker, *“Sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişiyi”* ifade eder.

Bu tanımlarda göze çarpan ilk husus, Sigorta Murakabe Kanununda sigorta brokeri ve reasürans brokeri tanımlarının ayrı ayrı yapılmış olmasına karşılık, Sigortacılık Kanununda tanımın her iki tür brokeri de kapsayacak şekilde yapılmış olmasıdır. Gerçekten de böylesi bir tanımın daha isabetli olduğu iddia edilebilir. Çünkü gerek Kanun, gerekse de ikincil düzenlemeler, bir brokerin aynı anda hem hayat ve / veya hayat dışı sigorta alanları için, hem de reasürans alanı için ruhsat alarak faaliyet göstermesine izin vermektedir⁵⁴. Sigorta Murakabe Kanununda brokerin iki

---

⁵⁴ Bkz. Sigortacılık Kanunu md. 21/II ve SRBY md. 12/I.

ayrı alt türünün tanımlanmış olması, sigorta brokerliği ve reasürans brokerliği faaliyetlerinin aynı kişi tarafından yapılamayacağı gibi bir intiba uyandırmaktaydı.

İki tanım arasında başka bir önemli farklılık, Sigorta Murakabe Kanununda sigorta brokerinin sigortalıyı temsil edeceği yönünde bir ifade kullanılmasına karşılık, Sigortacılık Kanununda sigorta brokerinin sigorta yaptırmak isteyen kişileri temsil edeceği şeklinde bir düzenleme olmasıdır. Ayrıca Sigorta Murakabe Kanunu, sigorta brokerinin sigortalıyı temsil edeceğini, buna karşılık sigorta yaptırmak isteyenlerle sigorta şirketlerini bir araya getireceğini söylemekteydi. Bu konuda da Sigortacılık Kanunundaki broker tanımının daha isabetli ve doğru olduğunu iddia etmek mümkündür. Nitekim bir kişinin sigortalı sıfatını kazanabilmesi için geçerli bir şekilde kurulmuş bir sigorta sözleşmesinin varlığı zorunludur. Hâlbuki brokerlik kurumunun esas amaçlarından bir tanesi sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce de sigorta sözleşmesi yaptırmak isteyen kişinin temsilidir⁵⁵. Ayrıca sigortalı sıfatları ile sigorta ettiren sıfatlarının aynı kişide toplanması mümkün olmakla beraber, sigortalı ve sigorta ettirenin farklı kişiler olması da mümkündür. Böyle bir durumda sigorta sözleşmesinin tarafı sigortalı değil, sigorta ettiren olduğu için, brokerin temsil edeceği kişinin öncelikle (müstakbel) sigorta ettiren olması gerekir⁵⁶. Bu sebeple Sigortacılık Kanununda kullanılan “sigorta sözleşmesi yaptırmak isteyen” (yani müstakbel sigorta ettiren) terimi, çok daha isabetlidir⁵⁷.

---

⁵⁵ Buna karşılık brokerin temsil yetkisi tartışmalı bir konudur. Bu konuda bilgi için bkz. sf. 87 vd.

⁵⁶ Bu konuda ayrıca bkz. sf. 89 vd.

⁵⁷ Ayrıca belirtmelidir ki, 2000 tarihli SRBY hayat ve hayat dışı sigorta brokerliğine ilişkin yaptığı tanımlarda, 1994 tarihli SRBY'nin aksine Kanundaki “sigortalıyı temsil” ifadesinden farklı bir

2. Brokerin unsurları

Brokerin unsurları açısından doktrinde farklı değerlendirmelerle karşılaşılmaktadır. *Bozkurt*, sigorta brokerinin unsurlarını “sigorta ettireni temsil yetkisine sahip olma”, “bağımsızlık”, “aracılık yapma” ve “ücret” olarak sıralamaktadır⁵⁸. *Özdamar* ise, sigorta brokerinin unsurlarını “sözleşmelere aracılık etme”, “bağımsızlık”, “ücret”, “meslekî sorumluluk sigortası”, “süreklilik” ve “sigorta brokerinin faaliyetine ilişkin özellikler” şeklinde tasnif etmektedir⁵⁹. Sigortacılık Kanunu ile yapılan tanımın kapsamı düşünüldüğünde, sigorta brokerinin değil, brokerin unsurlarının belirlenmesi daha uygun olur. Böylelikle brokerin unsurları, “sigorta veya reasürans sözleşmesi akdetmek isteyenleri temsil etme”, “sözleşmelerde aracılık faaliyeti”, “müşteriye yönelik yardım faaliyetleri”, “bağımsızlık”, “süreklilik” ve “ücret” olarak sıralanabilir⁶⁰.

---

düzenleme getirerek, “hayat sigortası yaptırmak isteyenlerin temsili” ve “hayat dışı sigorta branşlarını yaptırmak isteyenlerin temsili” şeklinde, daha doğru bir ifade kullanmıştır.

⁵⁸ Bkz. **Bozkurt**, *Tellâllik*, sf. 350 ve 351.

⁵⁹ Bkz. **Özdamar**, *Broker*, sf. 532 vd.

⁶⁰ *Özdamar*, “mesleki sorumluluk sigortası yaptırmak” ve “sigorta brokerinin faaliyetine ilişkin özellikler” (bu kapsamda yeterli eğitim ve meslekî deneyim, Türkiye’de ikamet etme, asgarî ödenmiş sermaye vb. alt unsurlar sayılmıştır) gibi unsurları da broker olmanın unsurları olarak değerlendirmektedir. Bu şartlar idarenin gerçek ve tüzel kişilere brokerlik ruhsatı vermek için aradığı çeşitli faaliyete başlama şartlarıdır. Bu şartların brokerlik tanımından çıkarılmaları mümkün değildir. Nitekim bu tür ek şartlar, broker olmanın özüne ilişkin unsurlar değildirler. Bu sebeple bu şartlar çalışmada brokerin unsurları olarak kabul edilmemiş ve gerçek ve tüzel kişi brokerlerin faaliyete başlama şartları olarak ayrı bir başlık altında incelenmişlerdir. Bkz. sf. 122 vd.

A. Sigorta veya Reasürans Sözleşmesi Akdetmek İsteyenleri Temsil Etme

Brokerin temel özelliklerinden biri sigorta veya reasürans sözleşmesi akdetmek isteyenleri⁶¹ temsil etmesidir. Bu unsur Kanundaki tanımdan kaynaklanmaktadır. Nitekim Sigortacılık Kanunu md. 2/d uyarınca broker “*sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ede(n) ..... kişiyi*” ifade eder. Öte yandan Kanundaki tanımın zorunlu bir unsur olarak öngördüğü bu temsil etme hususunun kapsamı ve TBK md. 40 ve devamında düzenlenmiş olan Türk hukukundaki gerçek temsil kurumuyla ne kadar örtüştüğü tartışmalıdır. Çalışmada brokerlik sözleşmesi altında brokerin temsil yetkisi daha kapsamlı olarak işlenecektir. Dolayısıyla temsille ilgili detaylı bilgiler ve tartışmalar için çalışmanın ilerideki kısımlarına bakılmalıdır⁶².

B. Sözleşmelere Aracılık Faaliyeti

Brokerin esas amacı, sigorta veya reasürans sözleşmesi akdetmek isteyen müşterisine uygun bir sigorta veya reasürans sözleşmesi bulmak ve bu sözleşmenin akdine yönelik olarak müşterisi ile karşı taraftaki sigorta veya reasürans şirketi arasında aracılık faaliyeti gerçekleştirmektir. Bu açıdan brokerin, simsarlık sözleşmesine ilişkin bir unsuru taşıdığı oldukça nettir⁶³. Aracılık faaliyeti unsuru doğrudan Kanunî tanımda zikredilmemekle birlikte, tanımın gereklerinin yerine getirilebilmesi için zorunlu olarak dâhil edilmesi gereken bir unsurdur. Nitekim sigorta

---

⁶¹ Sigortacılık Kanunu, “sözleşme yaptırmak isteyenler”den söz etmektedir. Hâlbuki “sözleşme yaptırmak” kulağa hoş gelmeyen, hukuken hatalı bir terimdir. (Müstakbel) sigorta ettirenler, sigortacı ile anlaştıktan sonra sigorta sözleşmesine doğrudan taraf olurlar, sözleşmeyi akdeden taraflardan biri olurlar. Bu sebeple “sözleşme yaptırmak” yerine “sözleşme akdetmek” deyimini tercih edilmiştir.

⁶² Bkz. sf. 87 vd.

⁶³ Özdamar da brokerin tıpkı bir simsar gibi sözleşmenin yapılmasına aracılık edebileceğini vurgulamaktadır. Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 533.

veya reasürans sözleşmesi akdetmek isteyenlerle bu hizmeti sağlayacak olan sigorta veya reasürans şirketleri arasında sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütecek, sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olacak bir kişinin öncelikle bu iki taraf arasında aracılık faaliyeti gerçekleştirmesi gerekmektedir.

C. Müşteriye Yönelik Yardım Faaliyetleri

Broker yalnızca sigorta veya reasürans sözleşmesi akdetmek isteyenlerle bu hizmetleri veren şirketler arasında aracılık faaliyeti yapmaz. Aracılık faaliyetine ek olarak, sigorta veya reasürans sözleşmesi akdetmek isteyen kişilere (müşterilerine) yönelik pek çok yardım faaliyetini de yerine getirir. Bu noktada broker, simsardan ayrılır. Simsarın aksine bir tarafa (sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyen kişi, müstakbel sigorta ettiren veya müstakbel reasürör) daha yakındır ve bu kişiye aracılık faaliyetine ek olarak başka türlü yardım faaliyetlerinde de bulunabilir. Sigortacılık Kanunu md. 2/d uyarınca broker sözleşmenin akdine yönelik hazırlık faaliyetlerini yürütür, sözleşmelerin uygulanmasında, özellikle tazminatın tahsilinde yardımcı olur. Bu tür yan faaliyetler de, aracılık faaliyeti kadar birincil olmamakla birlikte brokerin temel unsurlarını oluşturan faaliyetlerdendir. Örneğin brokerin bir sigorta sözleşmesi yapılıp yapılmamasından tamamen bağımsız olarak müşterisinin işletmesiyle ilgili risk raporu sunarak risk değerlendirmesi yapması böyle bir yardım faaliyetidir.

D. Bağımsızlık

Kanunî tanıma göre broker, sigorta veya reasürans sözleşmesinin akdedileceği şirketin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranır. Bu noktada brokerin gerçek anlamda tarafsız olmasının mümkün olmadığı, ancak bağımsızlığı pekiştirmek

açısından Kanunî tanımda bu kelimenin kullanıldığı vurgulanmalıdır. Çünkü daha önce de açıklandığı üzere broker, bir sigorta veya reasürans sözleşmesinin akdine yönelik bir çalışma içerisinde girdiğinde, temelde tarafsız değildir; bilakis sigorta veya reasürans sözleşmesi akdetmek isteyen, temsil ettiği müşterisinin tarafında yer alır. Yani brokerin karşı taraftaki sigorta veya reasürans şirketine karşı tarafsız davranmak zorunda olduğu iddia edilemez. Öte yandan brokerin aracılık faaliyeti ve diğer yardımcı faaliyetleri yerine getirirken, özellikle karşı taraftaki sigorta veya reasürans şirketine karşı bağımsız olması zorunlu bir unsurdur. Bağımsızlık unsuru broker ile sigorta acentesini ayıran önemli noktalardan bir tanesidir. Acente çoğunlukla sigorta şirketinin temsilcisi gibi bir konumda hareket etmektedir. Hukuken bağımsız tacir yardımcısı olmakla birlikte, ekonomik açıdan sigorta şirketine bağlı bir şekilde hareket edebilir. Ancak broker kesinlikle sigorta şirketlerine veya reasürans şirketlerine bağlı şekilde hareket edemez. Nitekim brokerin sigorta veya reasürans şirketi ile arasında sabit bir ücret veya gelir ilişkisi bulunamaz⁶⁴. Bağımsızlık unsurunun sağlanabilmesi için brokerlere ilişkin çeşitli yasaklar getirilmiştir. Örneğin sigorta şirketlerinin, sigorta acentelerinin ve sigorta eksperlerinin ortakları, yönetimlerinde çalışan kişiler vb. brokerlik yapamazlar⁶⁵.

E. Süreklilik

Brokerlik faaliyeti arızı olarak, bir ya da birkaç seferlik olmak üzere gerçekleştirilebilecek bir faaliyet değildir. Nitekim Kanunî tanıma göre brokerin, brokerlik faaliyetini meslek edinmiş olması gerekir. Zira Sigortacılık Kanunu md. 21/II hükmü uyarınca brokerlik, Hazine Müsteşarlığından alınan ruhsatla

---

⁶⁴ Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 534.

⁶⁵ Bkz. Sigortacılık Kanunu md. 21/III.

gerçekleştirilebilen bir faaliyettir. Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği uyarınca da ruhsat alınabilmesi broker olmak isteyen gerçek veya tüzel kişinin brokerlik faaliyetine tahsis etmek üzere bir asgarî malvarlığı veya ödenmiş sermaye getirmesi zorunludur. Ayrıca SRBY md. 17/II uyarınca brokerlerin brokerlik dışında bir ticarî faaliyetle de uğraşması yasaktır. Bütün bu özellikler brokerlik faaliyetinin zorunlu olarak sürekli bir şekilde yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Dolayısıyla süreklilik, brokerin zorunlu unsurlarından bir tanesidir⁶⁶.

F. Ücret

Kanunî tanımda bu konuda bir açıklık olmamakla birlikte, brokerin aracılık faaliyetini ücret karşılığı yerine getireceği kabul edilmektedir⁶⁷. Bu açıdan brokerlik faaliyeti zorunlu olarak ücrete hak kazandıran bir faaliyettir. Brokerin ücret hakkı, broker, müşteri ve sigorta veya reasürans şirketi arasındaki üçlü ilişki dolayısıyla farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Brokerlik sözleşmesi içerisinde sigorta veya reasürans sözleşmesi akdetmek isteyen müşteriye yönelik olarak gerçekleştirilen yardımcı faaliyetler karşılığında danışmanlık ve risk yönetimi ücreti şeklinde sözleşmesel bir ücret doğabileceği gibi; uygulamada daha sık görülen, müşteri ile sigorta veya reasürans şirketi arasında sigorta veya reasürans sözleşmesinin akdedilmesi üzerine, sigorta veya reasürans şirketinin hak kazandığı prim üzerinden bir komisyon şeklinde

---

⁶⁶ Özdamar, sigorta brokeri ile sigorta ettiren arasında yapılan sözleşmenin sürekli bir sözleşme olduğundan bahisle sürekliliği, brokerin unsurlarından biri olarak listelemektedir. Hâlbuki bu anlamıyla süreklilik, brokerin değil, brokerlik sözleşmesinin bir unsurudur. Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 541.

⁶⁷ Bkz. **Bozkurt**, Tellâlık, sf. 351. **Özdamar**, Broker, sf. 535.

ücret de gündeme gelebilir⁶⁸. Her halükarda brokerin faaliyetleri dolayısıyla ücrete hak kazanması sebebiyle ücret, brokerin zorunlu unsurlarından bir tanesidir. Broker, gerçekleştirdiği brokerlik faaliyeti dolayısıyla ya kendi müşterisinden, ya da sigorta veya reasürans sözleşmesinin karşı tarafını oluşturan sigortacı veya reasürörden mutlaka ücret almalıdır.

3. Brokerin Tacir Sıfatı ve Ticaret Unvanı

A. Brokerin Tacir Sıfatı

Brokerlerin tacir olup olmadığı sorunu, Türk Ticaret Kanununun 12 nci ve devamındaki maddeleri ışığında değerlendirilmelidir. Anılan hükümler incelendiğinde gerçek kişiler ve tüzel kişiler açısından bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde mevzubahis hükümler incelenerek brokerler özelinde değerlendirilecektir.

Gerçek kişilerin kural olarak tacir sıfatını nasıl kazanacağı Türk Ticaret Kanununun 12 nci maddesinin birinci fıkrası ile düzenlenmektedir. Hükme göre, “*bir ticari işletmeyi⁶⁹, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişiye tacir*” denilmektedir. Şu

---

⁶⁸ Brokerin brokerlik sözleşmesi içerisinde ve sözleşme ile bağlantılı olarak kazandığı bu farklı türlerde ortaya çıkabilen ücret hakkı çalışmada ayrıca incelenecektir. Bkz. sf. 49 vd.

⁶⁹ Ticarî işletmenin tanımı, Türk Ticaret Kanununun 11 nci maddesinin ilk fıkrasında, “esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletme” olarak yapılmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasında ticarî işletme ile esnaf işletmesi arasındaki sınırın Bakanlar Kurulunca çıkarılacak bir kararname ile belirleneceği hükme bağlanmış olsa da, bu kararname henüz çıkmış değildir. Bu sebeple 6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 10 ncu maddesi mucibince esnaf sınırının belirlenmesinde 6762 sayılı Kanun döneminde de uygulanmış olan 2007/12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 6102 sayılı Kanun açısından da halen yürürlüktedir. İlgili kararnamenin değerlendirmesi ve esnaf işletmesi-ticarî

halde gerçek kişi brokerin, brokerlik işletmesinin esnaf işletmesi boyutunu aşarak ticarî işletme boyutuna ulaşması durumunda tacir sayılacağını söylemek mümkündür. Öte yandan kötü bir şekilde kaleme alınmış olan 2008 tarihli mülga SRBY'nin kuruluşu ilişkin 6 ncı maddesi brokerlik yapacak olan gerçek veya tüzel kişinin “*ticari işletme şeklinde kurulmuş olması*” şartını aramaktaydı⁷⁰. Bu şartın “ticarî işletme işletiyor olmak” şeklinde anlaşılması daha uygun olacaktır. Keza hükmün devamında ticaret siciline tescil ve ilan işlemlerinin tamamlanması da aranmaktaydı. Hüküm gereğince ticarî işletme işletmeyen, hatta işlettiği ticarî işletmesini ticaret siciline tescil veya bu tescili ilan ettirmemiş bir kişinin bile brokerlik ruhsatı alması mümkün

---

işletme yönünden yapılması gereken ayrımın esnaf-tacir şeklinde yapılmış olmasının eleştirisi için bkz.

Kırca, İ.: “Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayicinin Ayrımına İlişkin 2007/12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın Değerlendirilmesi”, BATİDER 2007, C. XXIV, S. 2, sf. 295-304.

⁷⁰ 2008 SRBY md. 6 şu şekildeydi:

“(1) Ticari işletme olarak kurulan ve bu Yönetmelikte aranılan özellikleri taşıyan, gerçek ve tüzel kişiler; kuruluş işlemlerinin ilgili mevzuat hükümlerine uygun şekilde gerçekleştirip, ticaret siciline tescil ve ilan işlemlerinin tamamlanmasından ve 10 uncu maddede yer alan sermaye şartının yerine getirilmesinden sonra, brokerlik ruhsatı için Müsteşarlığa veya görevlendireceği meslek kuruluşlarına başvurabilir.”

Yönetmelikteki ifade hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler açısından hatalıdır. Bir gerçek kişinin “ticarî işletme şeklinde kurulması” zaten söz konusu olamaz. Tüzel kişiler açısından da durum farklı değildir. Ticarî işletme bir malvarlığı bütünüdür ifade eder. Nitekim Türk Ticaret Kanunu da bir örnek vermek gerekirse 211. maddesinde kollektif ortaklığın “ticarî işletme şeklinde kurulması”ndan değil, “ticarî işletme işletmek amacıyla kurulması”ndan söz etmektedir. Anlaşılan Yönetmelik ticarî işletmeyi hatalı bir şekilde kişileştirmekte ve kişi -yani hukukun sujesi- olan ortaklık ile, malvarlığı bütünü -yani hukukun objesi- olan ticarî işletmeyi birbirine karıştırmaktadır. Ortaklık-işletme ayrımı için ayrıca bkz.

Paslı, A.: Anonim Ortaklığın Devralınması, 1. Bası, İstanbul 2009, sf. 13-25.

olmayacağından, mülga Yönetmelik açısından bütün gerçek kişi brokerlerin tacir sıfatına sahip olduğunu savunmak mümkündür.

Öte yandan 2015 tarihli SRBY “ticarî işletme işletiyor olmak” şartına yer vermezken ticaret siciline ilişkin herhangi bir gönderme yapmaktan da kaçınmaktadır. Hatta ilk defa 2015 tarihli Yönetmelikte düzenlenen brokerlerin teşkilatı hususu kaleme alınırken “şube” teriminin kullanılmasından özellikle kaçınıldığı gibi bir intiba uyanmaktadır⁷¹. Bu durum, “ticarî işletme işletiyor olmak” şartının kaldırılması ile beraber incelendiğinde, yeni Yönetmelik açısından gerçek kişi brokerin her zaman tacir olmak zorunda olmadığı kabul edilmesi şeklinde anlaşılabilir. Nitekim ticarî işletme dışındaki bir yapılanmanın (örneğin esnaf işletmesinin) şube sahibi olup olamayacağı hususunda mevzuatta ve doktrinde kesin bir açıklık yoktur. Yönetmelik de muhtemelen bu belirsizliği göz önünde bulundurarak şube terimi yerine merkez dışındaki teşkilat terimini kullanmaktadır⁷². Bu sebeple mevcut Yönetmeliğin gerçek

---

⁷¹ SRBY’nin konuyla ilgili düzenleme getiren 10. maddesinin ilk iki fıkrası şu şekildedir:

“Brokerlerin teşkilatı

MADDE 10 – (1) Brokerler, merkezleri dışında teşkilatlanabilir.

(2) Brokerlerin merkez dışındaki teşkilatları, broker ile aynı unvanı taşır.”

Doktrinde adeta kolkola kullanılan merkez ve şube kavramlarının bu iki hükümde bir arada kullanılmaktan kaçınıldığı göze çarpmaktadır. Gerçekten de hüküm kaleme alınırken şube yerine “merkez dışındaki teşkilat” ibaresinin kullanımı tercih edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında yine şubeyi andırarak şekilde merkezin unvanının kullanılması zorunluluğu getirilmiştir. Nitekim şube de merkezin ticaret unvanını kullanmak zorundadır (bkz TTK md. 48/I).

⁷² Zira broker işletmesinin ticarî işletme olması şartını arayan 2008 tarihli mülga SRBY, 3 üncü, 5 inci, 19 uncu ve 20 nci maddelerinde şube teriminin kullanmakta, özellikle 19 uncu maddenin ikinci fıkrasında brokerin şubesine ilişkin detaylı bilgilere yer vermektedir. 2015 tarihli mevcut SRBY’de ise yalnızca yurt dışında kurulu (yabancı) brokerleri düzenleyen 7 nci maddede şube terimi kullanılmış;

kişi brokerlerin tacir olmayabileceğini dolaylı olarak susmak suretiyle kabul ettiğini savunmak mümkündür. Ancak pratikte brokerlik yapmak için yeterli düzeyde hacme sahip bir işletmenin esnaf işletmesi düzeyinde kalmasının zorluğu göz önüne alındığında, gerçek kişi brokerlerin çoğu zaman tacir sıfatına sahip olacağı savunulabilir.

Tüzel kişilerin tacir sıfatına ilişkin temel düzenleme ise Türk Ticaret Kanununun 16 ncı maddesidir. Anılan hüküm başkaca bir koşul aramadan bütün ticaret şirketlerini tacir saymaktadır⁷³. SRBY md. 4/II, b hükmü uyarınca tüzel kişi brokerlerinin anonim veya limited ortaklık⁷⁴ şeklinde kurulması zorunlu olduğu için, bütün tüzel kişi brokerlerin de tacir sıfatına sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Tacir sıfatına sahip olan brokerin bu sıfatına bağlı çeşitli sonuçlar doğmaktadır. Bunların bir kısmı tacir brokerin lehine kabul edilen haklar iken, bir kısmı da tacir

---

2008 tarihli SRBY md. 19/II'nin karşılığı olan, brokerlerin teşkilatını düzenleyen 10 ncu maddede ise 2008 tarihli SRBY'de "şube" teriminin kullanıldığı yerlerde "merkez dışı teşkilat" terimi kullanılmıştır. Krş. 2008 SRBY md. 19/II ve 2015 SRBY md. 10.

⁷³ TTK md. 16/I:

"(1) Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar."

Kanun koyucu, TTK md. 12/I hükmünde tanımlanan kişinin tacir olduğunu belirtirken, bu maddede sayılan kişilerin tacir sayıldığından söz etmektedir. Bu sebeple tüzel kişi tacirler açısından TTK md. 16/I ile getirilmiş olan bir yasal faraziyenin varlığından söz edilebilir.

⁷⁴ Anonim ve limited ortaklıklar, diğer ticaret ortaklıkları gibi TTK md. 16/I amir hükmü gereğince tüzel kişiliğin kazanımı anında tacir sıfatını kazanırlar. Bu an ise ortaklığın ticaret siciline tescil anıdır (Anonim ortaklıklar için bkz. TTK md. 355/I. Limited ortaklıklar için bkz. TTK md. 588/I)

brokerin aleyhine kabul edilen yükümlülükler ve külfetlerdir⁷⁵. Bu haklar, yükümlülükler ve külfetler arasında iflasa tabi olma (TTK md. 18/I), ticaret siciline kaydolma (TTK md. 18/I), odalara kaydolma (TOBB Kanunu md. 9/I), ticaret unvanı seçme ve kullanma (TTK md. 18/I, md. 39), ticarî iş karinesine tabi olma (TTK md. 19), ticarî örf ve adete tabi olma (TTK md. 2/III), ticarî defter tutma (TTK md. 18/I, md. 64), basiretli iş adamı gibi davranma (TTK md. 18/II), ücret ve faiz isteme (TTK md. 20), ücret ve cezanın indirilmesini isteyememe (TTK md. 22), fatura ve teyit mektubu verme zorunluluğu (TTK md. 21), ihbar ve ihtarların belli bir şekilde tabi olması (TTK md. 18/III), satış ve mal değişimlerinde özel hükümlere tabi olma (TTK md. 23), yetki sözleşmesi yapma hakkı (HMK md. 17) sayılabilir⁷⁶.

B. Brokerin Ticaret Unvanı

Ticaret unvanı, mevzuatta öncelikli olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 39 ve devamındaki maddeleri ile düzenlenmiştir. Ticaret unvanının, tacirin ticarî işletmesine ilişkin işlemleri esnasında kullandığı isim olduğu belirtilmektedir⁷⁷. Gerçek veya tüzel kişi tacir olan brokerin de TTK md. 39 uyarınca bir ticaret unvanı seçerek, brokerlik işletmesiyle ilgili işlemlerinde bu unvanı kullanması zorunluluğu mevcuttur.

Ticaret unvanının oluşturulmasında çekirdek ve ek şeklinde iki unsur söz konusu olmaktadır⁷⁸. Kural olarak ticaret unvanının oluşturulmasında yalnızca

---

⁷⁵ Bkz. **Karayalçın, Y.:** Ticaret Hukuku – I. Giriş - Ticarî İşletme, 3. Bası, Ankara 1968, sf. 213.

⁷⁶ Tacir olmanın sonuçlarına dair daha geniş kapsamlı bilgi için bkz. **Arkan, S.:** Ticarî İşletme Hukuku, 20. Bası, Ankara 2015, sf. 133 vd. **Nomer Ertan, F. (Ülgen, H. / Kendigelen, A. / Helvacı, M. / Kaya, A.):** Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2015 sf. 270 vd. **Bozer, A. / Göle, C.:** Ticari İşletme Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015, sf. 59. vd.

⁷⁷ Bkz. **Arkan,** Ticarî İşletme, sf. 261. **Karayalçın,** sf. 369.

⁷⁸ Bkz. **Arkan,** Ticarî İşletme, sf. 262. **Karayalçın,** sf. 373.

çekirdek kısmının kullanımını zorunluluk arz etmektedir. Öte yandan kimi hallerde ek kullanma zorunluluğu gündeme gelmektedir⁷⁹. Sigortacılık Kanunu md. 32/I ile bağlantılı olarak getirilmiş olan SRBY md. 18 hükmünün de böyle zorunlu ekler ihdas ettiği söylenebilir⁸⁰.

Sigortacılık Kanununun 32. maddesinin ilk fıkrası, hem sigorta şirketlerine, hem de aracılara hitap eden genel bir düzenleme şeklindedir. Anılan hüküm uyarınca: *“Sigorta şirketleri ve aracılar, her çeşit broşür, izahname ve diğer belgeler ile ilan ve reklamlarını, taahhütleriyle sigortalıya sağlayacakları hak ve menfaatlerin sınır ve kapsamı dışında bir anlayışa neden olacak şekilde düzenleyemez ve kişi ve kuruluşlara gerçeğe aykırı, yanıltıcı, aldatıcı ve haksız rekabete yol açan beyanda bulunamaz. Bu hükme aykırılığın tespiti halinde durum, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca faaliyet gösteren Reklam Kuruluna bildirilir.”* Sigorta eksperleri ve sigorta acenteleri açısından bu hükümle bağlantılı olarak ayrıca ticaret unvanının kullanımını

---

⁷⁹ Çeşitli ek kullanma zorunluluğu halleri için bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 267-268. **Karayalçın**, sf. 376, 377.

⁸⁰ SRBY md. 18:

“Unvan

(1) Brokerler, unvanlarında ruhsat alınan branşlara göre “sigorta brokerliği” “reasürans brokerliği” veya “sigorta ve reasürans brokerliği” ifadelerinden birini kullanır. Brokerler, mevzuata aykırı olmamak şartıyla unvanlarında ilave ifadeler de kullanabilir.”

Bu açıdan maddenin ilk cümlesinde bahsedilen ifadeler zorunlu ek niteliğindedir. İkinci cümlede bahsedilen ifadeler ise ihtiyari ek niteliğindedir.

yasaklayan özel hükümler getirilmişken aktüerler ve brokerler açısından benzer hükümlerle yer verilmemiştir⁸¹.

Ticaret unvanının oluşturulması açısından gerçek kişi brokerlerde TTK md. 41 hükmü cari olacaktır. Anılan hükme göre: “*Gerçek kişi olan tacirin ticaret unvanı 46 ncı maddeye uygun olarak yapabileceği ekler ile kısaltılmadan yazılacak adı ve soyadından oluşur.*” Tüzel kişi brokerler açısından ise, SRBY md. 5/I, b bendi ile getirilen sınırlama nedeniyle, tüzel kişi brokerlerin yalnızca anonim ortaklık veya limited ortaklık şeklinde kurulması mümkün olduğundan, kollektif ve komandit ortaklıkların ticaret unvanını düzenleyen TTK md. 42’nin uygulanması mümkün olmayacak ve yalnızca TTK md. 43 uygulama alanı bulacaktır. Öğretide gerçek kişi tacirler ile kollektif ve her türlü komandit ortaklıkların ticaret unvanlarının “kişi (şahıs)

---

⁸¹ Sigorta eksperleri için bkz. Sigortacılık Kanunu md. 22/XXII: “(22) *Bu Kanuna göre yetkili olanlar dışında hiçbir kişi, sigorta eksperliği faaliyetinde bulunamayacağı gibi ticaret unvanlarında veya herhangi bir belgede, sigorta eksperliği iş ve işlemleriyle uğraştığı izlenimini yaratacak kelime ve işaretler kullanamaz.*”

Sigorta acenteleri için bkz. Sigortacılık Kanunu md. 23/XIII: “(13) *Bu Kanuna göre yetkili olanlar dışında hiçbir gerçek veya tüzel kişi, sigorta acenteliği faaliyetinde bulunamayacağı gibi ticaret unvanlarında veya herhangi bir belgede, sigorta acenteliği iş ve işlemleriyle uğraştığı izlenimini yaratacak kelime ve işaretler kullanamaz.*”

Buna karşılık aynı Kanunun “Adli cezalar” başlıklı 35. maddesi, ondokuzuncu, yirminci ve yirmibeşinci fıkraları ile yalnızca sigorta eksperlerinin ve sigorta acentelerinin değil, aktüerler ve brokerlerin unvanlarının da yetkisiz olarak kullanılmasını cezai müeyyideye bağlamaktadır. Sigortacılık Kanunu md. 35/XXV açık bir şekilde aktüer ve brokerlerin ticaret unvanlarının yetkisiz olarak kullanılmasını cezai yaptırıma bağladığına göre, aktüerler ve brokerler açısından da eksperler ve acenteler hakkında yukarıda anılan hükümlerdeki gibi açıkça zikredilmiş olmasa bile, kanun koyucunun zımnen bu yönde yasaklama iradesinin bulunduğu şüphesizdir.

unvanı”, anonim ortaklıklar, limited ortaklıklar ve kooperatif ortaklıkların ticaret unvanlarının ise “konu (mevzu) unvanı” olduğu kabul edilmektedir⁸².

Gerek gerçek kişi brokerlerde, gerek anonim ortaklık veya limited ortaklık olarak teşekkül edecek olan tüzel kişi brokerlerde Sigortacılık Kanunu md. 32 ile SRBY md. 18 hükümlerinin birlikte yorumlanmasından anlaşılacağı üzere, ticaret unvanının işletme konusunu⁸³ belirten kısmında bazı sınırlamalara uyulması gerekmektedir. Yönetmelik hükmü uyarınca brokerler hangi branşlarda ruhsat aldıklarına bağlı olarak, “sigorta brokerliği”, “reasürans brokerliği” veya “sigorta ve reasürans brokerliği” ifadelerinden kendilerine uygun düşeni kullanmak zorundadırlar. Sigortacılık Kanunu md. 32 hükmünün özel bir uygulaması olarak görülebilecek SRBY md. 18 bu surette, bir örnek vermek gerekirse reasürans brokerliği alanında ruhsat almamış olan bir brokerin ticaret unvanında “reasürans brokerliği” ve “sigorta ve reasürans brokerliği” ifadelerini kullanmasını yasaklamaktadır. Bu broker yalnızca “sigorta brokerliği” ifadesini kullanabilir. Keza hayat ve hayat dışı branşlarından en az birinden ve reasürans branşında da ruhsat almış bir brokerin unvanında “sigorta ve reasürans brokerliği” ifadesini kullanması gerekmektedir.

2008 tarihli SRBY ile kıyaslandığında, değişen hükümleriyle gerçek kişi brokerin tacir olmak zorunda olmadığı yönünde izlenim uyandıran 2015 tarihli SRBY,

---

⁸² **Hirsch, E.:** Ticaret Hukuku Dersleri, Cilt 1 – Genel Prensipler, Ticari İşletme, İstanbul 1939, sf. 168 vd. Bkz. **Karayalçın,** sf. 377 vd. **Ayhan, R.:** Ticarî İşletme Hukuku, 2. Bası, Ankara 2007, sf. 299.

⁸³ Tüzel kişi brokerler açısından işletme konusu TTK md. 43/I uyarınca unvanın doğrudan çekirdek kısmına dâhildir. Gerçek kişi brokerler açısından ise, işletme konusunun TTK md. 41, 46 ve SRBY md. 19 hükümlerinin birlikte yorumlanması karşısında ticaret unvanına yapılması zorunlu bir ek olduğu savunulabilir.

(eğer mümkünse) tacir olmayan brokerin unvanına ilişkin herhangi bir açıklama yapmamaktadır. Ancak SRBY md. 18 hükmünde “*ticaret unvanı*”ndan değil, “*unvan*”dan söz edilmiş olması dikkat çekicidir. Şüphesiz tacir brokerler açısından SRBY md. 18 hükmü ticaret unvanını kastetmektedir. Tacir olmayan gerçek kişi brokerin ticaret unvanı olamaz. Nitekim işletme adının aksine, ticaret unvanı esnaflar tarafından kullanılamaz. Böylelikle ticaret unvanının yalnızca tacirlerin kullanabileceği bir işaret olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda ya halen Yönetmeliğin dolaylı olarak tacir olmayan brokere izin vermediği kabul edilmeli, ya da SRBY md. 18 hükmünün uygulanabilmesi için ticaret unvanının yerine geçecek bir işaret bulunmalıdır. Belki tacir olmayan brokerin SRBY md. 18 hükmünde anılan “*unvan*”ı ticaret unvanı olarak değil, ancak işletme adı olarak kullanması kabul edilebilir. Böyle bir halde hukukumuzda başka bir örneği olmayan işletme adı kullanma zorunluluğu hali söz konusu olacaktır. Nitekim SRBY md. 18 hükmü, hükümde anılan ifadelerden bir tanesinin kullanımını zorunlu tutmaktadır. Eğer bu çözüm kabul edilmezse, SRBY md. 18 hükmünün uygulanabilmesi için, ticaret unvanına benzer nitelikte ancak ticaret unvanı olmayan, tacir olmayan brokerin brokerlik işletmesine ilişkin işlemleri yaparken ve işletmesiyle ilgili belgeleri imzalarken kullanmak zorunda olacağı *sui generis* nitelikte bir “*brokerlik unvanı*” da uygulama açısından geliştirilebilir. Bu brokerlik unvanı, ticaret unvanı ile benzer işlemlere sahip olacaktır. Ancak hukuken ticaret unvanı olmadığı için, ticaret siciline kaydedilmesi vb. işlemler brokerlik unvanı açısından söz konusu olmayacaktır.

2015 tarihli Yönetmelik, bir önceki Yönetmeliğe göre daha az sınırlayıcı bir politika izlemektedir. Nitekim 2015 tarihli SRBY’nin 18. maddesinin ikinci cümlesi brokerlerin, mevzuata aykırı olmamak şartıyla unvanlarında ilave ifadeler

kullanabileceğini belirtmektedir⁸⁴. Gerek Anglo-Sakson ülkelerinde, gerek Kıta Avrupası'nda ve bu arada Türkiye'de brokerlerin geleneksel olarak brokerlik hizmetiyle birlikte ve çoğu zaman iç içe sundukları sigorta ve risk danışmanlığı, risk yönetimi gibi yan hizmetler de mevcuttur. İşletme konusu olarak bu tarz yan hizmetlerin de ticaret unvanına eklenmesinde bir sakınca olmamalıdır. Örneğin, “sigorta ve reasürans brokerliği ile risk yönetimi hizmetleri” şeklindeki bir işletme konusu da SRBY md. 18'e uygun olarak ticaret unvanına eklenebilir⁸⁵.

4. Brokerin Tacir Yardımcısı Sıfatı

Tacir yardımcısının tanımı Türk Ticaret Kanununda veya Türk Borçlar Kanununda yapılmamaktadır. Doktrinde ise çeşitli tanımlar yapıldığı gözlemlenmektedir⁸⁶. Tacir yardımcılarının genellikle tacire bağlı tacir yardımcıları – tacire bağlı olmayan (bağımsız) tacir yardımcıları şeklinde ayrıldığı görülmektedir⁸⁷.

---

⁸⁴ Buna karşılık 2008 tarihli SRBY 19. maddesiyle, brokerlik dışında bir hizmet verildiği izlenimini yaratan ifadelerin unvanda kullanılamayacağını belirtmekteydi.

⁸⁵ *Kabukçuoğlu Özer* de 2008 tarihli SRBY döneminde brokerlerin brokerlik dışında başka ticarî faaliyette bulunmasını yasaklayan Yönetmeliğin md. 17/I hükmünün hatalı olduğunu savunmaktaydı. Bkz. **Kabukçuoğlu Özer, F. D.:** Sigortacılık Kanunu Şerhi, 1. Bası, İstanbul 2012, sf. 328.

⁸⁶ *Kaya*, tacir yardımcılarını “tacirin kendi iradesi ile seçtiği / atadığı, işletme dâhilinde veya dışında birlikte çalıştığı, emeklerinden ve hizmetlerinden yararlandığı” kişiler olarak tanımlamaktadır. Bkz. **Kaya (Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Nomer Ertan)**, Ticari İşletme, sf. 674, par. 1402. Keza *Ayhan* da, “tacirin kendi ihtiyarıyla seçtiği ticari işletmenin idare edilmesi, işletilmesi ve işlemlerin yürütülmesi için tacire bağlı olarak veya olmayarak faaliyet gösteren ve temsil yetkisi olan veya olmayan bu kişilere” tacir yardımcısı denildiğini belirtmektedir. **Ayhan**, Ticarî İşletme 2007, sf. 569-570.

⁸⁷ Bkz. **Karayalçın**, sf. 483 vd. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 169 vd. **Ayhan**, Ticarî İşletme 2007, sf. 570 vd. **Kaya (Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Nomer Ertan)**, Ticari İşletme, sf. 675. **Karahan, S.:** Ticari İşletme Hukuku, 27. Bası, Konya 2015, sf. 331-332. *Erem*, bağımsız tacir yardımcılarını “ticaret

Sigortacılık Kanunu md. 2/I,d hükmünde broker tanımlanırken, brokerin tacir yardımcısı olup olmadığı konusunda herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Öte yandan öğretide genellikle brokerin, bağımsız tacir yardımcısı olan simsarın (tellâl) özel bir türü olduğu veya sui generis bir bağımsız tacir yardımcısı olduğu kabul edilmektedir⁸⁸.

Bir an için sigorta ettirenin temsilcisi olması sebebiyle brokerin tacirin yardımcısı olamayacağı düşünülebilirse de, brokerlerin de her daim tacir olan sigortacının⁸⁹ temsilcisi addolunan sigorta acenteleri gibi tacir yardımcısı olduğu şüphesizdir. Broker her ne kadar sigorta ettireni temsil ediyor ve temelde onun menfaatlerini gözetiyor olsa bile, sonuçta o da sigorta acentesi gibi tacir olan sigortacının ticarî işletmesinin en temel faaliyeti olan sigorta sözleşmelerinin akdedilmesine aracılık etmektedir. Bu sebeple broker de, aracılık faaliyetinde bulunan diğer yardımcıları gibi (acente, simsar, komisyoncu, vb.) bağımsız tacir yardımcısı sıfatını taşımaktadır.

---

aracıları” olarak nitelendirmektedir. Bkz. **Erem, T.S.:** Ticaret Hukuku Prensipleri, Cilt 1: Ticarî İşletme, 10. Bası, İstanbul 1983, sf. 239 vd. *Poroy ve Yasaman* ise, temelde “aracılar” terimini kullanmakla beraber, “bağlı olmayan yardımcı” terimini de kabul etmektedir. Bkz. **Poroy, R./ Yasaman, H.:** Ticari İşletme Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2015, sf. 241-243.

⁸⁸ Bkz. **Bozkurt,** Tellâllık, sf. 364. **Özdamar, M.:** Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. Bası, Ankara 2009, sf. 111. *Kubilay* ise, brokerin hukukî niteliği hakkında bir yorum yapmamakla birlikte, bütün sigorta aracılarının bağımsız tacir yardımcısı olduğunu kabul etmektedir. Bkz. **Kubilay, H.:** Özel Sigorta Hukuku, 2. Bası, İzmir 2003, sf. 239. Ayrıca broker ile simsarın karşılaştırılması için bkz. sf. 117 vd.

⁸⁹ Sigorta hukukunda sigortacı mutlaka anonim ortaklık ya da kooperatif ortaklık şeklinde kurulmuş olan bir sigorta şirketi olmak zorundadır. Her iki ortaklık da ticaret ortaklığı oldukları için TTK md. 16/I uyarınca doğrudan tacir sayılırlar.

Diğer sigorta aracıları olan sigorta acentesi ve 5864 sayılı Sigortacılık Kanununa alınmamış olan prodüktör de broker gibi bağımsız tacir yardımcısı sayılmaktadırlar⁹⁰. Bu nedenle, acente dahil, bütün sigorta aracıları ve bu arada brokerler, tacir karşısında hukukî bağımsızlığa sahip olup ayrı bir ekonomik aktör olarak hareket ederler. Bu özellikleri sebebiyle de tacirin ticarî işletmesi organizasyonu içinde yer alan, onun içinde eriyen bağımlı tacir yardımcılarında farklı bir konumda bulunurlar⁹¹

5. Brokerin Sigorta Aracısı Sıfatı

5648 sayılı Sigortacılık Kanununun “Tanımlar” kenar başlıklı 2. maddesinin b) bendi uyarınca, “Aracı” ifadesinden, “Sigorta acentesi ve broker” anlaşılmalıdır. Dolayısıyla brokerler de, sigorta acenteleri gibi, Kanunun yaptığı tanım uyarınca sigorta aracısı⁹² sıfatını taşımaktadırlar.

---

⁹⁰ Türk Ticaret Kanunundaki acentenin özel bir görünümü olan sigorta acentesi de, genel acente gibi bağımsız tacir yardımcısı olarak kabul edilmektedir. Genel acentenin bağımsız tacir yardımcısı olduğu yönünde bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 169 vd. *Arkan* acentenin bağımsız yardımcı olduğuna vurgu yaparken, diğer bağımsız yardımcılardan farklı olarak tacir ile arasında sürekli bir ilişki olduğunu ve taciri temsil yetkisinin olduğunu belirtmektedir. *Kaya* ise açık bir biçimde, acentenin tipik bağımsız tacir yardımcısı olduğunu belirtmiştir. Bkz. **Kaya (Ülgen / Kendigelen / Helvacı / Nomer Ertan)**, Ticari İşletme, sf. 675, par. 1406.

⁹¹ Öte yandan *Poroy / Yasaman*, acentenin tek yetkili satıcı ile birlikte bağlı ve bağlı olmayan yardımcılardan ayrı bir özel durumda olduğunu ifade etmekte ve tacir yardımcılara dair klasik bağımlı tacir yardımcısı / bağımsız tacir yardımcısı ayrımını reddetmektedir. Bkz. **Poroy / Yasaman**, Ticari İşletme, sf. 242.

⁹² *Bozer*'e göre *sigorta aracısı* tabirinin kullanılması hatalıdır. Bu konudaki açıklamalar için bkz. sf. 12, dn. 20.

Özellikle Sigortacılık Kanunu açısından sigorta aracısı olmaya bağlanan çeşitli sonuçlar vardır. 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 18/V, 28/I, IV, 32/I, II, IV, 36/III hükümleri aracılar hakkında düzenlemeler getirmektedir. Aracılar hakkında getirilen bu hükümler, hem sigorta acenteleri, hem de brokerler açısından uygulama alanı bulacaktır. Anılan hükümlere çalışmada yeri geldikçe, ilgili kısımlarda yer verilecektir.

6. Brokerin Hakları ve Yükümlülükleri

A. Brokerin Hakları

Bu kısımda brokerin, brokerlik sözleşmesi kapsamında doğan hakları incelenecektir. Broker açısından sözleşmesel olarak bir hak niteliğinde olan bu hususların, brokerlik sözleşmesinin karşı tarafındaki müşteri açısından da bir borç niteliğinde olduğuna da işaret edilmelidir⁹³. SRBY'nin "Faaliyet esasları" başlıklı 17 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca brokerler yalnızca belli başlı kalemlerde ücrete hak kazanabilirler, bunlar dışında hiçbir surette menfaat sağlayamazlar. Bu bağlamda vekâlet sözleşmesi ile de bağlantılı olarak öncelikle brokerin ücret hakkı incelenecek, daha sonra ise vekilin yaptığı giderleri ve uğradığı zararları isteme hakkının (TBK md. 510) ve Medeni Kanunun 950 nci maddesinde düzenlenen hapis hakkının SRBY md. 17/III hükmü karşısında broker açısından uygulanıp uygulanamayacağı tartışılacaktır.

a) Brokerin Ücret Hakkı

i) Genel olarak

Gerek Sigorta Murakabe Kanunu dönemindeki, gerekse Sigortacılık Kanunu dönemindeki SRBY'ler brokerin ücret hakkına ilişkin düzenlemeler yapmışlardır.

---

⁹³ Yani söz gelimi brokerin ücret alma hakkına karşılık olarak, müşterinin de ücret ödeme borcu mevcut olacaktır.

1994 tarihli SRBY md. 15, “sigorta brokerleri sigorta şirketlerinden, reasürans brokerleri ise reasürans şirketlerinden kuruluş masrafları adı altında veya brokerlik komisyonu dışında dolaylı ya da dolaysız, karşılıklı veya karşılıksız hiçbir şekilde menfaat sağlayamazlar, kredi alamazlar.” şeklinde bir düzenleme yapmakta idi. Ayrıca aynı Yönetmeliğin “Komisyon” başlıklı 16 ncı maddesinde de sigorta brokerlerinin alacakları komisyon oran veya miktarını temsil ettikleri kimselere açıklamak zorunda oldukları düzenlenmekte idi.

2000 tarihli SRBY ise “Komisyon” başlıklı 20 nci maddesinde, önceki Yönetmelikte iki madde ile düzenlenmiş olan hususları tek bir madde altına toplayarak şu şekilde bir düzenleme getirmekteydi:

“Brokerler sigorta veya reasürans şirketlerinden brokerlik komisyonu dışında hiçbir surette menfaat sağlayamazlar.

Brokerler alacakları komisyon tutarını sözleşmenin akdinden önce temsil ettiği kişilere açıklamak zorundadırlar. Talep halinde komisyon miktarı yazılı olarak temsil edilen kişiye bildirilir.”

2008 tarihli SRBY, “Brokerlik gelirleri” başlıklı 13 üncü maddesi ile konuyu düzenlerken, komisyonun yanında danışmanlık ücreti ve risk yönetim ücreti gibi başka ücretlere de yer vermişti:

“Brokerler, komisyon ile temsil ettikleri müşterilerden aldıkları danışmanlık ve risk yönetim ücreti dışında hiçbir surette menfaat sağlayamaz.”

Böylece ilk defa brokerin komisyon dışında mali haklara da sahip olabileceği kabul edilmiş bulunmaktadır. Halen yürürlükte olan 2015 tarihli SRBY ise konu hakkında ayrı bir maddeye yer vermek yerine “Faaliyet esasları” başlıklı 17 nci maddenin üçüncü fıkrası ile brokerin ücret haklarını şu şekilde düzenlemiştir:

“(3) Brokerler, brokerlik dışında başka bir ticari faaliyetle uğraşamaz, yürüttükleri faaliyetler kapsamında komisyon, danışmanlık ve risk yönetim ücreti dışında hiçbir surette menfaat sağlayamaz.”

Görüleceği üzere 2008 yılına kadar brokerin komisyon dışında başka bir menfaate sahip olamayacağı kabul edilmiş, yalnızca komisyon dolayısıyla ücret alabileceği düzenlenmiştir. 2008 ve 2015 tarihli SRBY’lerde ise brokerin temelde sigortacıdan (veya reasürörden) talep edeceği komisyon yanında, temsil ettiği müşterisinden danışmanlık ve risk yönetim ücreti gibi ücretler alabileceği de hükme bağlanmıştır. Komisyon esas olarak brokerlik sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü kişi niteliğindeki sigortacının (veya reasürörün) yapılan sigorta sözleşmesinden (veya reasürans sözleşmesinden) doğan prim alacağı ile ilişkili bir alacaktır. Bu açıdan kaynağını brokerlik sözleşmesinden değil, brokerin sigortacı (veya reasürör) ile olan ilişkisinden alır. Dolayısıyla doğrudan müşterinin borcu niteliğinde olan bir danışmanlık ve risk yönetim ücretinin öngörülmediği sözleşmelerde brokerlik sözleşmesinin niteliği tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme değil, eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olacaktır. Ancak yine de komisyon hakkı, brokerlik sözleşmesi ile olan yakın ilişkisinden dolayı çalışma kapsamında incelenecektir. Daha sonra ise danışmanlık ve risk yönetim ücreti ele alınacaktır.

ii) Komisyon ücreti

Brokerin komisyon hakkı 2015 tarihli SRBY’de ve bundan önceki üç Yönetmelikte de açık bir şekilde düzenlenmiştir. Temelde brokerin esas mali hakkı brokerlik faaliyetinde bulunarak kurulmasına aracılık ettiği sigorta ve reasürans sözleşmelerine ödenecek primler üzerinden hesaplanacak komisyon hakkıdır. Komisyon ödemesini yapacak olan kişi esasen brokerlik sözleşmesine taraf olmayan

üçüncü kişi konumundaki sigortacı (sigorta şirketi) veya reasürördür (reasürans şirketi)⁹⁴. Aslına bakılırsa 1994 ve 2000 tarihli SRBY’lerde komisyonun sigorta şirketi veya reasürans şirketinden tahsil edileceği açıkça düzenlenmekteydi⁹⁵. 2008 tarihli SRBY’de doğrudan bu yönde bir açıklama olmamasına rağmen komisyonun yalnızca sigortacı ve reasürör tarafından ödeneceğini yine anlamak mümkündür⁹⁶. 2015 tarihli mevcut SRBY’de ise, brokerin alabileceği komisyon, danışmanlık ücreti veya risk

---

⁹⁴ Bkz. **Özdamar**, Broker, 537. İngiliz hukukunda brokerin alacağı komisyon sigorta ettirenin ödeyeceği belli bir ücret (*fee*) ya da sigorta şirketinin prim üzerinden ödeyeceği belli bir oran (*deduction from the premium*) olarak belirlenebilir. Bkz. **Merkin, R.**: “The Legal Position of Insurance Brokers”, South African Mercantile Law Journal, Vol. 11, Issue 1, 1999, sf. 88. *Clarke* da, İngiltere’de güncel dönemde pek çok bağımsız aracının (*independents*) daha şeffaf bir ilişki bağlamında müşterileri tarafından profesyonel meslekî faaliyetleri karşılığında ödenen ücret (*professional fee*) sistemine geçtiklerini, ancak halen birçok aracının sigortacının ödediği komisyon (*commission*) esasına göre faaliyet gösterdiğini belirtmektedir. Bkz. **Clarke**, sf. 66.

⁹⁵ 1994 tarihli SRBY md. 15, sigorta brokerlerinin komisyonu sigorta şirketinden, reasürans brokerlerinin ise reasürans şirketinden alacağını düzenlemekteydi. 2000 tarihli SRBY md. 20 ise sigorta veya reasürans şirketlerinden alınacak olan brokerlik komisyonundan bahsetmekteydi.

⁹⁶ 2008 tarihli SRBY’nin “Brokerlik gelirleri” başlıklı 13 üncü maddesi şu şekildeydi:

“*Brokerler, komisyon ile temsil ettikleri müşterilerden aldıkları danışmanlık ve risk yönetim ücreti dışında hiçbir surette menfaat sağlayamaz.*”

Bu hükmün iki türlü yorumlanması mümkündür. İlk yorum, danışmanlık ve risk yönetim ücretinin açıkça temsil edilen müşteriden alınacağı belirtildiğine göre komisyonun da karşı taraf olan sigortacı veya reasürörden alınacağı şeklinde olabilir. Öte yandan önceki Yönetmelikler de göz önünde tutularak tarihsel bir yorum yapılacak olursa, önceki Yönetmeliklerde açıkça kimin komisyon ödeyeceği belirtilmesine karşın bu hükümde belirtilmediği için komisyon ücretini sigorta ettirenin veya sigortacının (reasürans sözleşmesi açısından reasürans ettirenin veya reasürörün) herhangi bir tanesinin ödeyebileceği anlamı da çıkarılabilir.

yönetim ücretinin kim tarafından ödeneceğine dair herhangi bir açıklama yapılmamıştır⁹⁷.

Öte yandan güncel durum açısından da komisyon ücretinin yalnızca sigortacı veya reasürör tarafından ödenebileceğinin kabulü uygun olacaktır. Nitekim komisyon kelime anlamı itibariyle de aracılık karşılığında aracıya bırakılan yüzdeyi ifade etmektedir⁹⁸. Brokerin komisyonu bu açıdan sigortacı veya reasürörün yapılan sigorta veya reasürans sözleşmesi sonucunda doğacak olan prim alacağı üzerinden hesaplanacak bir miktar olabilir. Sigorta işletmesi açısından net prim – brüt prim ayrımı yapılmaktadır. Net prim, sigorta ettirenden alınan brüt veya ticarî primden üretim, sürüm ve yönetim giderlerinin çıkarılması suretiyle hesaplanır. Bu bağlamda brokere ödenen komisyon da brüt primden çıkarılacak bir masraf kalemidir. Nitekim rizikonun teminatı niteliğinde olan ve zararın giderilmesine hizmet eden miktar brüt prim değil net primdir⁹⁹. Her ne kadar sigorta şirketi, broker veya başka bir aracı kullanarak akdettiği sözleşmelerde, doğrudan akdettiği sözleşmelere göre daha yüksek oranda brüt prim uygulamak suretiyle kısmen veya tamamen aracıya ödenecek olan komisyonu ekonomik açıdan sigorta ettirenin üzerine yükleyebilirse de, hukukî açıdan

---

⁹⁷ Bkz. SRBY md. 17/III:

“(3) Brokerler, brokerlik dışında başka bir ticari faaliyetle uğraşamaz, yürüttükleri faaliyetler kapsamında komisyon, danışmanlık ve risk yönetim ücreti dışında hiçbir surette menfaat sağlayamaz.”

⁹⁸ Türk Dil Kurumu’nun “komisyon” hakkındaki kaydı şu şekildedir:

“Bir işte aracılık yapan kimseye bırakılan yüzde, simsariye.”

Erişim kaynağı: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts, Erişim tarihi: 22 Mayıs 2016.

⁹⁹ Brüt prim ve net prim hakkında daha detaylı bilgi için bkz. **Kayihan, Ş.:** Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, 1. Bası, Ankara 2004, sf. 99-100.

komisyon borcu her halükarda sigorta şirketinin (veya reasürans şirketinin) üzerinde kalmaya devam edecektir¹⁰⁰.

Özdamar, brokerin komisyona hak kazanabilmesi için prim ödenmesi gerektiğini ve brokerin sigorta ettirenle olan ilişkisini ve sözleşmenin kendisi sayesinde kurulduğunu ispatlaması gerektiğini belirtmektedir¹⁰¹. Bu açıdan primin ödenmesi ile birlikte sigortacı veya reasürörün brokere karşı komisyon ödeme borcu da doğar¹⁰². Nitekim sözleşmede aksi hüküm bulunmadığı sürece brokerlik faaliyeti ücrete tabidir¹⁰³. Kural olarak brokerin sigorta veya reasürans sözleşmesinin

---

¹⁰⁰ Nitekim *Kayıhan* da net primin hukukî açıdan fazla önemi olmadığını, bütün yasal düzenlemelerin brüt primden yola çıkılarak yapıldığını aktarmaktadır. Bkz. **Kayıhan**, Prim, sf. 100. *Ünan* ise brokerlik ücreti açısından sözleşmede açık bir düzenleme olmadığı halde sigortacı ile sigortalının (tarafların) brokerlik ücretinden yarı yarıya sorumlu olacağını kabul etmektedir. Buna karşılık yazar Alman hukukunda brokerlik ücretinin tamamını sigortacı tarafından ödeneceğine dair bir kural olduğunu ve Türk hukukunda da benzer bir kurala ihtiyaç olduğunu eklemektedir. Bkz. **Ünan**, Sigorta Aracıları, sf. 84-85. Daha önce de açıklandığı üzere prim alacağına bağlı olarak doğan komisyon ücretinin sigorta ettirene ödettirilmesi hukuken mümkün görünmemektedir. Komisyon ücreti ekonomik olarak sigorta ettiren üzerine yüklenebilse de hukuken yalnızca sigortacı üzerinde doğabilir. Nitekim 2008 ve 2015 tarihli SRBY'lerde brokerlik sözleşmesine taraf olan müşteriden talep edilebilecek danışmanlık ve risk yönetim ücretleriyle birlikte komisyonun yalnızca sigortacıya ait bir borç olduğu daha da açık hale gelmiştir.

¹⁰¹ Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 536.

¹⁰² Nitekim komisyon ücreti, brokerin simsarlık sözleşmesi temelli "sözleşmenin kurulmasına aracılık etme" ediminin bir karşılığıdır. Dolayısıyla, simsarın ancak yaptığı faaliyet sonucunda sözleşme kurulursa ücrete hak kazanacağını düzenleyen TBK md. 521/I hükmünün komisyon ücreti açısından uygulanması da mümkündür. Komisyon ücreti de, aracılık edilen sigorta veya reasürans sözleşmesi ve buna bağlı olarak müşterinin prim ödeme borcunun doğumuna bağlı olarak doğan bir ücrettir.

¹⁰³ Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 535.

kurulmasının öncesinde karşı taraf ile belli bir komisyon oranı üzerinden anlaşması beklenir. Ancak ücretin sözleşmede açıkça kararlaştırılmadığı hallerde brokerin neye göre, hangi orandan komisyon talep edeceğine dair açık bir hüküm mevcut değildir¹⁰⁴. Burada tacir olan broker açısından komisyon miktarının belirlenmediği ya da komisyon ödeneceğinin hiç belirlenmediği hallerde TTK md. 20 uyarınca uygun bir ücretin belirlenmesi gündeme gelebilir¹⁰⁵. Tacirin ücret isteme hakkı dışında bu talebin doğrudan TBK'daki vekâletsiz iş görme hükümlerine göre yapılması da mümkündür. Her ne kadar kanun koyucu vekâletsiz iş görenin ücret hakkına ilişkin açık bir düzenleme yapmamış olsa da, doktrinde vekâlet sözleşmesine ilişkin TBK md. 502/III hükmünün kıyasen vekâletsiz iş görme ilişkilerinde de uygulanabileceği kabul edilmektedir. Bu açıdan söz konusu iş, sözleşme veya teamüle göre ücret karşılığında görülecek türden bir iş ise TBK md. 502/III vekâletsiz iş görme açısından da uygulama alanı bulur. Keza işgörenin gördüğü iş meslek icabı gördüğü bir iş ise teamül şartı gerçekleşmiş sayılır¹⁰⁶. Bu açıdan brokerin kendi mesleği olan brokerlik faaliyeti

---

¹⁰⁴ 1994 ve 2000 tarihli SRBY'ler brokerin, müşterinin talebi halinde karşı taraftan aldığı komisyon oranını açıklamak zorunda olduğunu düzenlemekteydi (1994 tarihli SRBY md. 16 ve 2000 tarihli SRBY md. 20/II). Bu hükmün aksi anlamından brokerin karşı tarafla komisyon tutarını önceden belirlemesinin zorunlu olduğu anlamı çıkarılabilmekteydi. Ancak 2008 ve 2015 tarihli SRBY'ler bu hususta bir zorunluluk getirmemektedir.

¹⁰⁵ 2015 tarihli SRBY ile birlikte en azından gerçek kişi brokerin tacir olup olmayacağı tartışmalı hale gelmiştir. Konuyla ilgili bkz. sf. 37 vd.

¹⁰⁶ Vekâletsiz iş görmede ücret hakkına ilişkin olarak bkz. **Tandoğan, H.:** Borçlar Hukuku – Özel Borç İlişkileri, C. II, 5. Bası, İstanbul 2010, sf. 682. **Eren, F.:** Borçlar Hukuku – Özel Hükümler, 2. Bası, Ankara 2015, sf. 839. **Gümüş, M. A.:** Borçlar Hukuku – Özel Hükümler, C. II, 3. Bası, İstanbul 2014, sf. 239.

kapsamında vekâletsiz olarak gördüğü aracılık faaliyeti açısından arada bir sözleşme ilişkisinin olmadığı hallerde dahi vekâletsiz iş görme hükümlerine göre ücrete hak kazanabilmesi gerekir. Öte yandan broker ile sigortacı veya reasürör arasında sözleşme ile açıkça komisyon hakkı doğmayacağına dair bir düzenleme yapılmışsa buna riayet edilmelidir¹⁰⁷.

Komisyona dair Sigortacılık Kanununda veya ilgili diğer mevzuatta zamanaşımı açısından özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda Borçlar Kanununun genel nitelikli 146 ve 147 nci maddelerinin uygulama alanı bulması gerekir. Kural olarak bütün alacaklar on yıllık zamanaşımı süresine tabidir (TBK md. 146). Ancak Borçlar Kanunu beş yıllık zamanaşımı süresine tabi olan bazı alacaklar saymıştır. Bu bağlamda TBK md. 147/5 uyarınca “*vekâlet, komisyon ve acentelik sözleşmelerinden, ticari simsarlık ücreti alacağı dışında, simsarlık sözleşmesinden doğan alacaklar*” beş yıllık zamanaşımı süresine tabi olurlar. Brokerin aldığı komisyon karşısındaki edimi incelendiğinde sigortacı veya reasürör lehine sigorta veya reasürans sözleşmesinin akdine aracılık etmesi sebebiyle, bu sözleşmeden doğan prim alacağı ile bağlantılı olarak komisyona hak kazandığı görülmektedir. O halde komisyon alacağı nitelik itibariyle simsarlık faaliyetine ilişkin bir alacaktır. Eski Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu döneminde, ticaret işleri tellâllığı (simsarlığı) düzenlendiği için, TBK md. 147/5 hükmünün eski BK’da karşılığı olan md. 126/4 hükmünün ticarî simsarlık faaliyetine ilişkin tanıdığı istisnanın TTK’da açık bir karşılığı vardı. 6762 sayılı TTK md. 106/II uyarınca ticaret işleri tellâlinin ücret hakkı bir yıllık zamanaşımına tabiydi. Yeni Kanunda ise ticaret işleri simsarına ilişkin bir

---

¹⁰⁷ *Özdamar* sözleşmede aksine hüküm bulunmayan hallerde brokerlik mesleğinde ücretin zorunlu olduğunu kabul etmektedir. Bkz. **Özdamar**, Broker, 535.

düzenleme bulunmadığından ticarî simsarlık ücreti ibaresi bazı tartışmalara sebep olmuştur. Doktrinde ağırlıklı görüş ticaret işleri simsarı kaldırılırken bu ibarenin yanlışlıkla Borçlar Kanununda unutulduğu ve bu sebeple beş yıllık zamanaşımının uygulanması gerektiği yönündeyken, bazı yazarlar adi işler simsarlığı – ticarî işler simsarlığı ayrımının salt TBK md. 147/5 hükmünde düzenlenen ticarî simsarlık alacağı açısından devam ettiğini ve bu bağlamda özel de bir hüküm bulunmadığından bu tür alacakların TBK md. 146 uyarınca on yıllık zamanaşımına tabi olabileceğini de belirtmektedir¹⁰⁸. Öte yandan *Özdamar*, brokerin ayrıca zikredilmemesi ve TBK md. 147 hükmünün istisnai nitelik taşıması sebebiyle brokerlerin alacaklarının doğrudan on yıllık zamanaşımına tabi olması gerektiğini ifade etmektedir¹⁰⁹.

6762 sayılı TTK ve 818 sayılı BK döneminde ticaret işleri simsarının ücret alacağı TBK md. 126/4 hükmündeki beş yıllık süre yerine bir yıllık zamanaşımı süresine bağlanmıştı ve bu farklılığın sebebinin ticarî uyuşmazlıkların çabuk sonuçlandırılması gayesi olabileceği doktrinde belirtilmişti¹¹⁰. Ticarî uyuşmazlıkların çabuk sonuçlandırılmasına yönelik başka bir örnek olarak da kambiyo senetlerinde kabul edilen kısa zamanaşımı süreleri gösterilebilir. Bu doğrultuda, brokerin komisyon alacağının dayandığı ilişkinin taraflarının bir tarafta hemen her daim tacir olacak broker, öteki tarafta ise yine tacir niteliğini haiz bir sigorta veya reasürans şirketi olduğu ve brokerin sigortacıyla (veya reasürörle) olan ilişkisinin kaynağı olarak

---

¹⁰⁸ Doktrindeki görüşler için bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 199. **Kaya (Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Nomer Ertan)**, Ticari İşletme, sf. 739 par. 1578.

¹⁰⁹ Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 538.

¹¹⁰ Bkz. **Kaya, A. (Ülgen, H. / Teoman, Ö. / Helvacı, M. / Kendigelen, A. / Nomer Ertan, F.):** Ticari İşletme Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2009, sf. 602-603 par. 1845.

görülebilecek vekâlet, simsarlık, (aracı) acentelik ilişkilerinin her birinin TBK md. 147 hükmünde sayıldığı göz önünde bulundurulduğunda komisyon ücretinin daha kısa olan beş yıllık zamanaşımı süresine tabi olması daha uygun görünmektedir.

Herhangi bir sebeple sigorta veya reasürans sözleşmesi sona ererse bazen prim iadesi gündeme gelebilir. Böyle bir durumda brokerin de aldığı komisyonu iade etmesinin gerekli olup olmadığı hususunda bir açıklık yoktur¹¹¹. Brokerin komisyon

---

¹¹¹ Prim iadesi açısından ise brokere başvurulamayacağını, yalnızca sigorta şirketine başvurulabileceğini Yargıtay kabul etmektedir. Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 01.12.2014, E: 2014/12057, K: 2014/18688. Karar metni:

“Taraflar arasında görülen davada İstanbul (...) Asliye Ticaret Mahkemesi’nce verilen 02/10/2012 tarih ve 2011/218-2012/205 sayılı kararın Yargıtayca incelenmesi davacı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla, dava dosyası için Tetkik Hakimi (...) tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe, layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:

Davacı vekili, müvekkilinin, davalı brokerden poliçe iptalleri nedeniyle alacağı doğduğunu, bu alacağa yönelik başlatılan takibe davalının itiraz ettiğini, davalının itirazının haksız olduğunu ileri sürerek, davalının itirazının iptaline ve takibin devamına, %40 icra inkar tazminatına hükmedilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, sigorta brokeri olan davalının sigorta sözleşmesinin tarafı olmadığı, sadece piyasada farklı sigorta şirketlerinin sunduğu poliçe içeriklerine göre müşterilerine rekabetçi fiyat ve uygun koşullarla sigorta şirketleri ile sigorta poliçesi satın alacak müşteriler arasında rol üstlenip gelir kazandığı, sigorta sözleşmesinde davacının ödediği sigorta primlerini gelir olarak elde eden konumunda olmadığı, davacının sigorta poliçelerini feshettikten sonra artık sigorta şirketinin riziko üstlenmediği zaman dilimine ilişkin parasal talep haklarını yine sigorta şirketinden talep etmesi gerektiği gerekçesiyle davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiştir.

hakkı sigortacı ve reasürörle arasında olan ilişkiden doğmaktadır. Bu sebeple kendi yükümlülüklerine aykırı hareket etmeyen brokerin herhangi bir sebeple prim iadesinin gerektiği hallerde komisyonunu iade etmemesi gerekir. Ancak istisnai olarak sigorta veya reasürans sözleşmesinin baştan itibaren geçersiz veya yok hükmünde olduğu hallerde brokerin de aldığı komisyonu iade etmesi gerektiği savunulabilir¹¹².

iii) Danışmanlık ve risk yönetim ücreti

Danışmanlık ücreti ve risk yönetimi ücreti, komisyon hakkı dışında brokerin yaptığı faaliyetler dışında talep edebileceği diğer iki ücret kalemidir. Bu üç kalem dışında brokerin herhangi bir şekilde menfaat talep edemeyeceği SRBY md. 17/III hükmüyle açıkça düzenlenmiştir.

2008'e kadar brokerin yaptığı faaliyetler dolayısıyla komisyon dışında herhangi bir ücret talep edemeyeceği önceki Yönetmeliklerde düzenlenmekteydi. 2008 tarihli SRBY ise 13 üncü maddesiyle açık olarak temsil edilen müşterilerden danışmanlık ve risk yönetim ücreti talep edilebileceğini hüküm altına almıştır. 2015 tarihli mevcut SRBY 17 nci maddesinin üçüncü fıkrası ile kimden talep edilebileceğini ilişkin bir hüküm getirmemekle beraber, brokerlerin faaliyetleri dolayısıyla

---

Kararı davacı vekili temyiz etmiştir.

Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA, (...), 01.12.2014 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."

¹¹² Nitekim İngiliz hukuku açısından *Hogarth* da bu görüştedir. Bkz. **Hogarth, R.:** Insurance Law for the Construction Industry, 1st Edition, Londra 2008, sf. 536-537 par. 24.83.

danışmanlık ve risk yönetim ücreti alabileceklerini hükme bağlamaktadır. Bu sebeple yeni Yönetmelik döneminde danışmanlık ve risk yönetim ücretinin brokerlik sözleşmesi karşısında üçüncü kişi olan sigortacı veya reasürörden de istenip istenemeyeceği tartışmalı hale gelmiştir.

Sigortacılık Kanunu md. 2/d hükmü uyarınca broker, *“Sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişiyi”* ifade eder. Yapılan tanımın unsurlarından bir tanesi de brokerin sözleşmelerin akdinden önceki dönemde hazırlık çalışmalarını yürütmesidir.

Broker alelade bir danışmanlık faaliyeti kapsamında müşteri için belli bir rizikonun sigortalanması talebi doğrultusunda piyasa araştırması yaparak müşterisinin istediği sigorta teminatına en uygun ve en düşük primli seçenekleri bularak müşterisine takdim edebileceği gibi, belli bir müşterinin belli bir alandaki veya tüm rizikolarını bizzat üstlenerek risk yönetimi faaliyetine de girişebilir. Başka bir anlatımla, brokerin bizzat müşterisi yerine geçerek belli bir alana ilişkin rizikoları ve sigorta gereksinimlerini tespit etmesi, müşteriyi tehdit eden riskleri meslekî ve teknik bilgisine dayanarak yönetmek suretiyle müşterinin riskini en uygun pozisyona getirmesi de mümkündür. Bu açıdan özellikle pek çok rizikonun gündeme gelebileceği belli bir sektörde faaliyet gösteren işletmenin risk yönetiminin, doğrudan brokere bırakılması, brokerin bu kapsamda işletmede doğabilecek her türlü rizikoyu tespit etmesi, belki işletme çalışanlarının doğabilecek rizikoları minimuma indirmek kapsamında belli

rizikolara karşı eğitilmesi vb. hep risk yönetimi kapsamında değerlendirilebilecek faaliyetlerdir¹¹³. Yahut reasürans açısından, sigorta şirketinin üstlendiği rizikoların reasürans ile yeniden risk yönetiminin reasürans brokerinden talep edilmesi gibi alelade bir danışmanlık faaliyetinin ötesinde bir risk yönetimi faaliyeti de düşünülebilir.

Yukarıda açıklanan danışmanlık ve risk yönetimi faaliyetleri, brokerin sigorta sözleşmesinin kurulmasında aracılık etmesinden ayrı, ayrıca mesai ve işgücü harcadığı, meslekî deneyiminden ve kaynaklarından yararlanarak müşterisinin ihtiyaçlarını karşılamaya yöneldiği ayrı hizmetlerdir. Bu bağlamda 2008 ve 2015 tarihli SRBY'ler de bu faaliyetlerin ayrıca ücrete bağlanılabileceğini takdir etmişlerdir¹¹⁴.

Anlaşılabacağı üzere, danışmanlık ve risk yönetimi faaliyetleri, brokerin, brokerlik sözleşmesinin karşı tarafı olan müşterisinin ihtiyaçları doğrultusunda onun menfaatine gerçekleştirdiği faaliyetler olup sigorta veya reasürans sözleşmesinin karşı tarafı olan sigortacı ve reasürörle doğrudan ilişkili faaliyetler değildir. Bu açıdan

---

¹¹³ Örneğin Türkiye'de faaliyet göstermekte olan brokerlerden Aon Sigorta ve Reasürans Brokerliği Anonim Şirketi'nin internet sitesi incelendiğinde, brokerin gıda-içecek sektöründe tarımsal işletmelerin risk yönetimi, havacılık risk yönetimi, gayrimenkul risk yönetimi, inşaat risk yönetimi, filo risk yönetimi gibi pek çok farklı sektör ve konuya ilişkin olarak risk yönetimi hizmetleri verdiği görülmektedir. Bkz. <http://www.aon.com/turkey/tr/> Erişim tarihi: 31 Mayıs 2016.

¹¹⁴ Nitekim 1994'ten bu yana bütün SRBY'ler brokerin yaptığı faaliyetler karşısında elde edebileceği menfaatleri büyük ölçüde sınırlama yoluna gitmiş olduğundan, hangi faaliyetler karşılığında ücret talep edilebileceğinin *numerus clausus* olarak sayılması da hukukî bir gerekliliktir. Aksi takdirde Yönetmeliğin getirdiği sınırlama dairesinde brokerin faaliyeti karşısında bir ücret ya da başka bir menfaat talep edebilmesi mümkün görünmemektedir.

komisyon hakkından ayrılırlar. Bu sebeple 2015 tarihli SRBY açıkça belirtmemiş olsa dahi, 2008 tarihli SRBY’de olduğu gibi bu tarz ücretlerin yalnızca ve yalnızca brokerlik sözleşmesine taraf olan müşteriden talep edilebileceğinin kabulü gerekir.

Danışmanlık ve risk yönetimi ücretlerinin ne zaman talep edilebileceğine dair bir düzenleme yoktur. Bu durumda sözleşmede ücret belli bir vade ya da şarta bağlanmamışsa, sözleşme kurulduğu anda müşterinin borcu muaccel olacaktır¹¹⁵. Öte yandan brokerin danışmanlık ve risk yönetimi ücreti hakkı belli bir vadeye bağlanabileceği gibi belli bir şarta da bağlanmış olabilir¹¹⁶.

Danışmanlık ve risk yönetimi ücretleri sözleşmede açıkça belirtilmemiş olsa bile, bu faaliyetlerde bulunan brokerin özellikle TTK md. 20 kapsamında danışmanlık ve risk yönetimine ilişkin verdiği hizmetlere karşılık uygun bir ücret isteyebilmesi mümkün olmalıdır¹¹⁷.

---

¹¹⁵ TBK md. 90:

“İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur.”

¹¹⁶ Örneğin brokerin en az beş sigorta şirketinden teklif alarak hazırlayacağı karşılaştırmalı teklif tablosunun müşterisine teslimi ve sözlü olarak açıklanmasıyla birlikte danışmanlık ücretine hak kazanacağı gibi bir şart sözleşmede öngörülebilir.

¹¹⁷ Nitekim 2015 tarihli SRBY md. 17/III hükmü, brokerin komisyon, danışmanlık veya risk yönetimi ücreti dışında hiçbir surette menfaat sağlayamayacağına hükmederken, bu ücretlerin kaynağının ne olacağına ilişkin bir düzenleme de getirmemektedir. Bu açıdan danışmanlık ve risk yönetimi ücretlerinin kaynağı bir sözleşme olabileceği gibi, TTK md. 20 uyarınca tacirin hak kazandığı ücret (kanunî kaynak) şeklinde de olabilir. Keza brokerin kanunen ücrete hak kazandığı hallerde, Yönetmeliğin Kanunun uygulama alanını daraltmasının normlar hiyerarşisine uygun olmayacağı da açıktır.

Danışmanlık ve risk yönetimi ücreti açısından da tıpkı komisyon ücreti gibi zamanaşımı konusunda özel bir hüküm bulunmamaktadır. Temelde brokerlik sözleşmesinden doğan bir hak niteliğindeki danışmanlık veya risk yönetim ücreti, vekâlet temelli bir ilişkiden doğan ücret hakkı niteliğindedir. Ancak özellikle ücretin belli bir eser yaratılması, örneğin karşılaştırmalı fiyat tablosu ve rapor yaratılması şartına bağlandığı hallerde eser sözleşmesini çağrıştıran bir edimden de söz edilebilir¹¹⁸. Ancak gerek vekâlet sözleşmesi ve buna bağlı olarak diğer vekâlet ilişkileri, gerekse de eser sözleşmesi TBK md. 147'nin 5 inci ve 6 ncı bentleriyle beş yıllık zamanaşımı süresine bağlanmış durumdadır. Bu açıdan brokerin edimi ister vekâlet karakterli, isterse de eser karakterli kabul edilsin, beş yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması doğru olacaktır.

iv) Değerlendirme

Daha önce de açıklandığı üzere komisyon brokerlik sözleşmesinden doğan bir hak değildir. Prim alacağı ile doğrudan ilişkili olduğu ve primin doğumuna bağlı olduğu için ödemeyi yalnızca prim alacağını hak eden sigorta şirketi veya reasürans şirketi yapar. Komisyonun kaynağı broker ile sigortacı (veya reasürör) arasındaki sözleşmesel ilişki yahut vekâletsiz iş görme gibi sözleşme benzeri bir ilişkidir. Buna karşılık danışmanlık ve risk yönetimi ücretlerinin kaynağı brokerlik sözleşmesidir. Bu açıdan komisyon ücreti de brokerin bir hakkı olmakla beraber, brokerlik sözleşmesinden doğan bir hak değildir.

İngiltere'de brokerin alacağı ücretin sigorta veya reasürans şirketinden alacağı komisyon ya da müşterisinden alacağı sabit bir ücret şeklinde olabileceği kabul

---

¹¹⁸ Nitekim *Özdamar* da brokerin risk raporu hazırlanması ediminin eser sözleşmesine işaret ettiğini kabul etmektedir. Bkz. **Özdamar**, Broker, 552-553.

edilmektedir¹¹⁹. Özellikle önceleri brokerlere yapılan tek ödeme şeklinin şirketlerden alınan komisyonlar olduğu belirtilirken son zamanlarda müşteriden alınan sabit ücret sistemine geçilmeye başlandığı ancak halen piyasadaki pek çok brokerin komisyon esasına göre çalıştığı aktarılmaktadır¹²⁰. Brokerin ücretini aldığı kişinin temsil ettiği müşterisi değil, karşı taraftaki şirket olması şiddetli bir şekilde eleştirilmektedir¹²¹.

SRBY'nin md. 17/III hükmü incelendiğinde İngiltere'deki iki sistemin de kabul edildiği görülmektedir. Gerçekten de brokerler, şirketlerden komisyon alma usulüyle çalışabileceği gibi, müşterilerinden danışmanlık (ve risk yönetimi) ücreti alma usulüyle de çalışabilirler. Hatta Yönetmeliğin her iki usulün aynı anda uygulanmasına da cevaz verdiği söylenebilir. Dolayısıyla brokerlerin aynı anda komisyon ücreti ve danışmanlık ile risk yönetim ücreti almasını engelleyen bir hüküm söz konusu değildir.

b) Yapılan Masrafları ve Uğranılan Zararların Giderilmesini Talep Hakkı

İngiliz hukukunda brokerin yapılan masrafları isteme hakkının varlığı kabul edilmektedir¹²². Böylelikle İngiltere'de brokerlerin aldıkları ücrete ek bir kalem olarak

---

¹¹⁹ Bkz. **Clarke**, sf. 66. **Hogarth**, sf. 536 par. 24.81 ve 24.82.

¹²⁰ Bkz. **Clarke**, sf. 66. **Hogarth**, sf. 536 par. 24.81 ve 24.82.

¹²¹ Bkz. **McGee**, sf. 100 ve 114. *Mcgee*, hem sigortacının tarafında olan aracılardan hem de brokerlerin komisyon esasıyla çalıştığını ifade etmekte ancak brokerler açısından bu durumun ciddi bir menfaat çatışması doğurduğunu belirtmektedir. **Merkin**, Legal Position, sf. 85. **Clarke**, sf. 66. *Clarke*, temsil ve vekâlet hukukunda genel olarak ödemeyi yapan her kimse o kişinin müvekkil sayıldığını belirtmekte ve her halükarda brokerlerin şirketlerden aldığı komisyonun ciddi bir hukuk problemi teşkil ettiğini ifade etmektedir.

¹²² *McGee* brokerin mali hakları (*rights to remuneration*) altında komisyon hakkını (*right to commission*) ve yapılan masrafların giderilmesi hakkını (*right to be indemnified for expenditure*)

yaptıkları masrafları da isteyebileceklerini söylemek mümkündür. Türk hukukunda özellikle vekâlet verenin borçlarını düzenleyen TBK md. 510 dikkat çekicidir:

“Vekâlet veren, vekâletin gereği gibi ifası için vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları faiziyle birlikte ödemek ve yüklendiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür.

Vekil, vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini vekâlet verenden isteyebilir. Ancak vekâlet veren, kusuru bulunmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir.”

Brokerlik sözleşmesi, simsarlık sözleşmesine ya da acentelik sözleşmesine dayanıyor olsa bile her halükârda vekâlet sözleşmesinin özel bir alt türüdür. Bu bağlamda TBK md. 510 hükmünün de brokerlik sözleşmesi açısından uygulama alanı bulup bulmayacağı tartışılabilir. Özellikle SRBY md. 17/III hükmü, brokerlerin mali haklarını büyük ölçüde kısıtlamaktadır. Hükme göre:

“(3) Brokerler, brokerlik dışında başka bir ticari faaliyetle uğraşamaz, yürüttükleri faaliyetler kapsamında komisyon, danışmanlık ve risk yönetim ücreti dışında hiçbir surette menfaat sağlayamaz.”

TBK md. 510’a göre brokerin, yaptığı masrafları ve uğradığı zararların giderilmesini talep etmesinin, brokerin ücret dışında menfaat sağlaması olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğinin saptanması gerekir. Eğer menfaat sağlama kavramı sıkı sıkıya lafzi yoruma tabi tutulacak olursa, SRBY md. 17/III hükmündeki

---

incurred) saymaktadır. Bkz. **McGee**, sf. 100. *Merkin* de müvekkil lehine makul bir şekilde yapılmış olan her türlü masrafın karşılanmasını talep etme hakkının (*right to indemnification for any expenditure reasonably incurred on the principal’s behalf*) varlığını kabul etmektedir. Bkz. **Merkin, R.:** Insurance Law – An Introduction, 1st Edition, Londra 2007, sf. 27.

yasak uyarınca TBK md. 510 hükmünün brokerlik sözleşmesine kıyasen uygulanmasının mümkün olmadığı kabul edilebilir. Nitekim brokerin, yaptığı masrafların karşılanmasında ve uğradığı zararların giderilmesinde menfaati vardır. Ancak ekonomik açıdan bakıldığında, bu masrafların ve zararların karşılanmasında brokerin gerçek anlamda ek bir menfaati yoktur. Nitekim bu masraf ve zararlar, müşterinin vekâletinin alınması sebebiyle ortaya çıkmış oldukları için, eğer brokerlik sözleşmesi hiç kurulmamış olsaydı ortaya çıkmayacak olan masraf ve zararlardır. Bu sebeple TBK md. 510 hükmüne göre talep edilebilecek hakların menfaat sağlama kapsamında değil, brokerin durumunun eski hale getirilmesi kapsamında mütalaa edilmesi de mümkündür. Özellikle Anglo-Sakson uygulamasında da brokerin bu masraf ve zararları talep edilebileceği kabul edildiğine göre, SRBY md. 17/III hükmündeki menfaat sağlama yasağının dar yorumlanarak brokerin TBK md. 510 kapsamında yaptığı masrafları ve uğradığı zararların tazminini müşterisinden isteyebilmesi Türk hukukuna da uygun bir çözüm olacaktır.

Türk hukukunda müvekkil, TBK md. 510/I uyarınca vekâletin gereği gibi ifası için yaptığı giderleri ve verdiği avansları faiziyle beraber talep edebileceği gibi, aynı zamanda vekâlet dolayısıyla yüklendiği borçlardan kurtartılmayı da talep edebilir. Doktrinde vekilin yaptığı gider ve verdiği avansları talep edebilmesi için, geçerli olarak kurulmuş bir vekâlet sözleşmesini varlığı, vekilin avans ve gideri görülecek iş için kullanmış olması ve vekâletini gereği gibi ifa etmiş olması gerektiği belirtilmektedir¹²³. Bu bilgiler brokerlik sözleşmesine uygulandığı takdirde brokerin geçerli olarak kurulmuş bir brokerlik sözleşmesine dayalı olarak brokerlik sözleşmesinin konusunu oluşturan brokerlik faaliyetleriyle ilişkili bir masraf yapmış

---

¹²³ Bkz. **Eren**, Özel Hükümler, sf. 741.

ya da avans vermiş olması ve yapılan masrafların veya verilen avansların işin görülmesi için objektif olarak gerekli düzeyde olması gerekmektedir. Örneğin, geçerli bir brokerlik sözleşmesine dayalı olarak masraf yapmamış olan broker; brokerlik faaliyeti kapsamında olmayan alakasız bir konuya ilişkin masraf yapmış olan broker; objektif olarak gerekli olanın çok üstünde masraf yapmış olan broker kural olarak TBK md. 510'da öngörülen talep hakkını kazanamaz¹²⁴. Brokerlik sözleşmesi açısından brokerin müşterisi hesabına prim ödemesi yapması TBK md. 510/I anlamında tipik bir masraf olarak düşünülebilir¹²⁵.

TBK md. 510/I hükmünde vekil için öngörülen başka bir hak, müvekkil hesabına yüklendiği borçlardan kurtarılmayı talep hakkıdır. Bu hakkın brokerlik sözleşmeleri açısından uygulama alanı bulması pek mümkün görünmemektedir. Nitekim müvekkil hesabına yüklenen borçlardan kurtarılmayı talep hakkı yalnızca dolaylı temsil ilişkilerinde gündeme gelebilir¹²⁶. Brokerin ise doğrudan temsilci olması esastır. Keza TTK md. 1406/III uyarınca dolaylı temsil ilişkisinde geçerli bir sigorta

---

¹²⁴ Müvekkilin yaptığı masrafları ve verdiği avansları talep hakkı hakkında daha detaylı bilgi için bkz.

Tandoğan, C. II, sf. 576 vd. **Eren**, Özel Hükümler, sf. 741. **Gümüş**, C. II, sf. 182 – 184.

¹²⁵ Tabii bu kapsamda sigorta veya reasürans sözleşmesinin geçerli bir şekilde kurularak müşterinin prim ödeme borcunun doğmuş olması gerekmektedir. Sigortacılık Kanunu md. 2/d hükmündeki brokerlik tanımı göz önünde bulundurulduğunda brokerin sözleşmenin kurulmasından sonraki aşamada, “sözleşmelerin uygulanmasında” da yardımcı olacağı unsurlardan birisi olarak sayıldığı için sigorta veya reasürans sözleşmelerinin kurulmasından sonraki aşamalar da brokerlik sözleşmesine konu teşkil edebilir. SRBY de 17. maddesinde brokerlerin tazminat ödemesini yasaklarken primi bizzat ödemesine dair herhangi bir düzenleme getirmemiştir. Bu sebeple özellikle talep üzerine brokerin primi bizzat kendi malvarlığıyla ödeyebileceğinin de kabulü gerekir.

¹²⁶ Bu konuda bkz. **Tandoğan**, C. II, sf. 588. **Gümüş**, C. II, sf. 184.

sözleşmesi doğabilmesi için temsilcinin rizikonun sigortalanmasında menfaati bulunması gereklidir¹²⁷. Bu durumda ayrıca sigorta sözleşmesi dolaylı temsilciyle kurulmuş olur; bu da aslında dolaylı temsilin sigorta hukukunda kabul edilmediğini göstermektedir. Bu sebeple müvekkil hesabına yüklenen borçlardan kurtarılmayı talep hakkı brokerlik sözleşmesi açısından pratikte gündeme gelmesi mümkün olmayan bir haktır.

TBK md. 510/II hükmü ise vekilin, vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararların giderilmesini talep hakkını düzenlemektedir. Bu açıdan brokerin de brokerlik sözleşmesinin ifası sebebiyle zarara uğraması halinde bunların giderilmesini talep edebileceğini kabul etmek gerekir. TBK md. 510/II hükmünün, md. 510/I hükmünden en büyük farkı, zarara uğranılan hallerde müvekkilin kusurunun olması gerekmesidir. Öte yandan sözleşmeye dayalı bir sorumluluk düzenlendiği için brokerin kusuru ispat etmesi değil, müvekkilin kusursuzluğunu ispat etmesi gerekir¹²⁸. Kusur şartına ek olarak müşterinin (müvekkilin) sözleşmeye aykırı hareket etmiş olması, brokerlik faaliyetinin (vekâletin) gereği gibi ifa edilmiş olması, uğranılan zarar ile brokerlik

---

¹²⁷ TTK md. 1406/III:

“(3) Başkasının adına yapıldığı anlaşılmayan veya yetkisiz yapılan sözleşme, menfaati bulunması şartıyla, temsilci adına yapılmış sayılır.”

Ayrıca “Temsil” başlıklı TTK md. 1406 hükmü sigorta ettiren ve sigortalı sıfatlarının farklı kişilerde olduğu “başkası lehine sigorta”dan farklı olarak, bir sigorta ettiren adı ve hesabına onun temsilcisinin kurduğu sigorta sözleşmesine işaret eder.

¹²⁸ Öte yandan ivazsız vekâlette müvekkilin kusursuz sorumluluk esasına göre sorumlu olduğu kabul edilmektedir. Bu sebeple istisnai olsa da broker verdiği hizmet dolayısıyla ücret almıyorsa burada karşı taraftaki müvekkil (müşteri) kusursuz sorumlu olacaktır. Bkz. **Eren**, Özel Hükümler, sf. 743.

faaliyetinin (vekâletin) ifası arasında uygun illiyet bağının mevcut olması gerekir¹²⁹. Doktrinde bu kapsamda yalnızca maddi zararların değil, manevi zararların da tazmin edilebileceği kabul edilmektedir. Örneğin, sigorta ettirenin TTK md. 1435 ve devamındaki beyan yükümlülüğünü hem brokere hem de sigorta şirketine karşı ihlal ederek kasten sözleşmenin yapılmasına veya primin miktarına etki edecek hususları gizlemesi dolayısıyla bir sözleşme yapıldığında ve sözleşmenin kurulmasından sonraki dönemde beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği ortaya çıktığında bunu kendisi de bilmiyor olsa bile, brokerin ticarî itibarı da zedelenebilir. Bu kapsamda brokerin TBK md. 510/II hükmüne dayalı olarak sigorta ettiren müşterisinden manevi zarar talebinde bulunabileceğinin kabulü gerekir.

c) Hapis Hakkı

İngiliz hukukunda brokerin komisyon ve yapılan masrafların ve uğranılan zararların giderilmesine ek olarak hapis hakkına sahip olduğu da belirtilmektedir¹³⁰. Türk hukukunda ise Medeni Kanundaki genel düzenleme haricinde brokerin hapis hakkına ilişkin açık bir düzenleme yoktur¹³¹. Öte yandan genel hüküm olması sebebiyle TMK md. 950 uyarınca kural olarak her alacaklı, şartları sağladığı takdirde hapis hakkına sahip olur. Bu sebeple brokerin genel hükümler yoluyla TMK md. 950’de düzenlenen hapis hakkını kullanabileceğinin kabul edilmesinin, SRBY md.

---

¹²⁹ Vekilin uğradığı zararların giderilmesini talep hakkı hakkında daha detaylı bilgi için ayrıca bkz.

Tandoğan, C. II, sf. 596 vd. **Eren**, Özel Hükümler, sf. 742-743. **Gümüş**, C. II, sf. 185-187.

¹³⁰ *Merkin*, brokerin alacaklarını tahsil edebilmek için müvekkilinin malları üzerinde hapis hakkına (*the right to a lien on his principal's property to recover the sums owing to him*) sahip olduğunu açıkça kabul etmektedir. Bkz. **Merkin**, Introduction, sf. 27.

¹³¹ Örneğin Avukatlık Kanununun 39 uncu ve 166 ncı maddeleri, avukatın hapis hakkını ayrıca düzenlemektedir.

17/III hükmündeki menfaat sağlama yasağıyla çelişip çelişmediğinin de tartışılması gerekir.

Brokerin, özellikle alacağını müşterisinden elde edemediği hallerde hapis hakkına sahip olmakta menfaati vardır. Ancak daha önce de belirtildiği üzere menfaat sağlama yasağı dar yoruma tabi tutulmalı ve brokerin menfaati olan her hususun SRBY md. 17/III hükmüyle yasaklandığı gibi bir yoruma gidilmemelidir. Bu açıdan hapis hakkının da brokere ek bir menfaat sağlaması söz konusu olmayacaktır; yalnızca brokerin elde edemediği alacağın elde edilmesini kolaylaştıran ek bir teminat niteliği vardır.

Brokerin yalnızca brokerlik sözleşmesinin karşı tarafındaki müşteriye karşı mı yoksa sigorta veya reasürans sözleşmesinin karşı tarafındaki sigortacı veya reasüröre karşı da mı hapis hakkına sahip olacağı tartışılabilir. SRBY md. 16/II, “*prim tahsilatının doğrudan sigorta ettirenden yapılması esastır.*” demektedir. Buna göre brokerlik faaliyet sonucunda sigorta sözleşmesi kurulmuş olsa bile, kural olarak sigorta ettiren doğrudan sigortacıya ödeme yapar. Bu durumda brokerin hem kendi müşterisine, hem de karşı taraftaki sigortacı ve reasüröre karşı hapis hakkına sahip olabilir. Broker, komisyon ücretini teminat altına alabilmek için sigortacı ve reasüröre karşı, danışmanlık ve risk yönetim ücretlerini veya TBK md. 510 hükmüne göre doğacak alacakları teminat altına alabilmek içinse müşterisine karşı hapis hakkı kullanabilmelidir.

TMK md. 950 uyarınca brokerin hapis hakkını kullanabilmesi için borçlunun rızasıyla zilyedi bulunduğu bir taşınır ya da kıymetli evrakın mevcut olması, borcun

muaccel olması¹³² ve niteliği itibariyle bu taşınır veya kıymetli evrak ile alacak arasında bir bağlantı bulunması gerekmektedir. Tacirler arasındaki borç ilişkilerinde TMK md. 950/II bu bağlantının her halükarda var olduğu yönünde bir faraziye getirmektedir. Nitekim buna sebep olarak ticarî hayattaki ilişkilerin bireysel olarak ele alınamayacağı, birbirine girişik oldukları gösterilmektedir¹³³. Broker çoğunlukla kendisi de tacir olacağından, komisyon ücretini elde edebilmek için karşı taraftaki sigortacı veya reasüröre karşı her daim TMK md. 950/II'deki kolaylıktan yararlanabilir. Keza reasürans brokerliği yapan bir brokerin müşterisi de her daim bir anonim şirket veya kooperatif olan sigorta şirketi olacağı için orada da TMK md. 950/II uygulama alanı bulacaktır. Ancak sigorta brokerliği yapan brokerin müşterisine karşı doğmuş alacaklarda faraziyeden yararlanabilmesi için müşterinin de ayrıca tacir olup olmadığına bakılmalıdır¹³⁴. Hapis hakkı kurulduktan sonra borç yerine getirilmez ise, hapsedilen şeyler teslimine bağlı rehin hükümlerine göre paraya çevrilebilir¹³⁵.

---

¹³² Ancak TMK md. 952 uyarınca bu şart borçlunun borç ödemediği aciz durumuna düşmesi halinde aranmaz.

¹³³ Bkz. **Köprülü-Kaneti**'den naklen **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 160.

¹³⁴ Tacirler arasında hapis hakkını kullanmasındaki kolaylığa ilişkin detaylı bilgi için ayrıca bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 159-161. **Nomer Ertan (Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Kaya)**, Ticarî İşletme, sf. 281.

¹³⁵ Bkz. TMK md. 953:

“Borç yerine getirilmez ve yeterli güvence de gösterilmezse alacaklı, borçluya daha önce bildirimde bulunarak, hapsedtiği şeylerin teslimine bağlı rehin hükümleri uyarınca paraya çevrilmesini isteyebilir. Üzerinde hapis hakkı bulunan nama yazılı kıymetli evrakın paraya çevrilmesi için icra dairesi, borçlu yerine gereken işlemleri yapar.”

Hapis hakkı hakkında daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. **Akipek, J. G. / Akıntürk, T.:** Eşya Hukuku, 1. Bası, İstanbul 2009, sf. 857 vd. **Sirmen, L.:** Eşya Hukuku, 1. Bası, Ankara 2013, sf. 727 vd.

B. Brokerin Yüklümlüklere

Brokerin, brokerlik sözleşmesinden doğan en temel yükümlülüğü müşterisinin sigortalanmasını talep ettiği rizikoların sigortalanması için gerekli aracılık faaliyetlerinde bulunmak suretiyle piyasadaki en uygun teklifleri bularak müşterisine sunmasıdır. Bu temel yükümlülüğe ek olarak bazı başka yükümlülükler de gündeme gelebilir. Brokerin aracılık faaliyetinde bulunma yükümlülüğünden sonraki en önemli yükümlülüğü sadakat ve özen yükümlülüğü olarak kabul edilebilir. Bunun yanında sigortacı veya reasürörün seçiminde tarafsız ve bağımsız davranma, dürüst hareket etme, müşterisinin sırlarını saklama ve müşteriye aydınlatma yükümlülükleri de gündeme gelebilir. Çalışmanın bu kısmında brokerin yerine getirmesi gereken bu yükümlülükler incelenecektir. Broker açısından yükümlülük niteliğinde olan bu hususların, brokerlik sözleşmesinin karşı tarafı konumundaki müşteri açısından da hak niteliğinde olduğu unutulmamalıdır.

a) Aracılık Faaliyetinde Bulunma

Broker, Sigortacılık Kanunu md. 2/d hükmündeki tanıma göre “*Sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişi*”yi ifade eder. Brokerin en temel görevi, müşterisinin ihtiyaçları doğrultusunda, müşterisine en uygun sigortacı veya reasürörleri bularak müşterisi ile diğer taraf arasında müşteri için en uygun koşullardaki sigorta veya reasürans sözleşmesinin akdedilmesine aracılık etmektir.

Brokerin sözleşmelerin akdedilmesi hususundaki aracılık faaliyeti, onun simsarlık sözleşmesi tabanlı edimlerinden bir tanesidir. Hatta simsarlık sözleşmesini en çok çağrıştıran edimin bu olduğu da iddia edilebilir¹³⁶. Bu sebeple bu edim açısından simsarlık sözleşmesi hükümlerinin kıyasen uygulanma yoluna gidilmesi daha uygun olacaktır¹³⁷.

Özellikle simsarın aracılık ediminin bir borç niteliğinde mi yoksa bir külfet niteliğinde mi olduğu doktrinde tartışılmıştır. Şayet aracılık edimi bir borç niteliğinde sayılırsa bu borcun yerine getirilmemesi bir borca aykırılık teşkil eder ve brokerin sözleşmesel sorumluluğunu doğurur. Öte yandan aracılık edimi bir külfet olarak nitelendirilirse bu külfetin yerine getirilmemesi kural olarak bir borca aykırılık teşkil etmez, ancak brokerin komisyon ücretine hak kazanmasına engel olur¹³⁸. Şüphesiz simsar doğrudan, kurulması nihai olarak müvekkili ve karşı taraftaki kişinin ortak iradelerine bağlı olan bir sözleşmenin kurulacağını kesin olarak taahhüt edemez. Simsara, gerçekleşme imkânı nihai olarak kendi iradesinde bağlı olmayan bir edimin, borç olarak yüklenmesi hukukun genel ilkeleri ile çelişir. Öte yandan simsarın, sözleşmenin kurulması için çaba sarf etmesi noktasındaki edimlerinin borç mu yoksa külfet mi olarak değerlendirileceği tartışılabilir.

Karayalçın bu konudaki tartışmaya değinirken, tellâln (simsarın) sözleşmenin meydana gelmesi için fırsatlar aramak, bu fırsatlar hakkında bilgi vermek, müstakbel

---

¹³⁶ *Özdamar* da sözleşmenin kurulmasına aracılık etme ediminin simsarlığa işaret ettiğini belirtmektedir. Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 552-553.

¹³⁷ Ayrıca komisyon ücretine simsarlık hükümlerinin uygulanmasına dair bkz. sf. 54, dn. 102.

¹³⁸ Simsarın aracılık ediminin niteliği hakkındaki görüşler ve tartışmalar için ayrıca bkz. **Karayalçın**, sf. 504. **Bozkurt**, Tellâllık, sf. 136-140.

taraflar arasında müzakereler ve aracılık yapmak zorunda olup olmadığının şüpheli olduğuna, bu sebeple simsarın bu edimler için külfetin ötesinde düzeyde, bir borç altına sokulması isteniyorsa bunun açıkça sözleşmede belirtilmesinin yararlı olduğuna vurgu yapmaktadır¹³⁹. Broker açısından da bu açıklamalar yol gösterici niteliktedir. Brokerlik sözleşmesinin esnek niteliği, brokerin aracılık faaliyetinin de ne düzeyde bir edim olarak değerlendirileceğinin tespitini zorlaştırır. Bu sebeple genel bir kural koyulmaksızın, somut olaya göre hareket edilmesinin daha yararlı olacağını söylemek mümkündür.

Brokerin aracılık faaliyetini yerine getirirken, müşterisinin faaliyet konularını iyi anlaması, faaliyet konularına ilişkin ortaya çıkabilecek olası risklerin değerlendirmesini yapması, elde ettiği bilgileri müşterisi ile detaylı olarak paylaşması ve müşterinin işletmesinin ihtiyaçlarına uygun risk analiz ve sigorta programlarını tasarlaması gerektiği *Bozkurt* tarafından dile getirilmiştir¹⁴⁰. Bu edimlerin, bir külfet mi yoksa bir borç niteliği mi taşıdığı ise brokerlik sözleşmesinde tarafların iradesinin somut olaya göre yorumlanması ile bulunabilir. Müşterinin açıkça gerçekleştirilmesini arzuladığı bir takım edimler olduğu sözleşmeden anlaşılabilirse, brokerin bunları yerine getirmesi gerekecektir. Örneğin brokerlik sözleşmesinde belli bir rizikonun sigortalanmasına ilişkin piyasadaki en uygun teklifin bulunarak müşteriye iletilmesi hususunda mutabık kalınmışsa; broker bu konuda gerekli araştırmayı yapmalı ve müşterisinin ihtiyaçlarına en uygun olan teklifleri bildirilmelidir. Şayet yapılan araştırma sonucunda böyle bir teklifin varlığına tesadüf edilmediyse bile brokerin bu hususu müşterisine bildirmesi beklenir. Keza müşteri, işletmesinin belli bir alandaki

---

¹³⁹ **Karayalçın**, sf. 504.

¹⁴⁰ Bkz. **Bozkurt**, *Tellâllık*, sf. 383.

ya da bütün alanlardaki risk yönetimini brokere devretmişse brokerin aktif olarak işletmenin risklerine ilişkin analizler yapması, hangi rizikoların katlanılabilir olduğunu, hangi rizikolarının sigortalanması gerektiğini ortaya çıkarması, işletmenin iç rizikolarına ilişkin personeli gerekli eğitim programlarına tabi tutması beklenebilir. Bu yükümlülüklerin hiç ya da gereği gibi yerine getirilmemesi de borca aykırılık teşkil edebilir. Keza broker, yalnızca sözleşmelerin kurulmasından dolayı komisyon değil, aynı zamanda sözleşmenin kurulmasıyla muaccel olacak şekilde danışmanlık veya risk yönetimi ücretleri de alıyorsa burada da brokerin somut olay ve sözleşmeye göre temel nitelikteki aracılık faaliyetlerinin külfet değil borç niteliğinde olduğunun kabulü gerekecektir. Çünkü aksi takdirde brokerin hiçbir asli edimi yerine getirmekle yükümlü olmaması karşısında müşterinin ücret ödemesi söz konusu olur ki bu durum da sözleşme hukukunun genel ilkelerine aykırıdır.

b) Brokerin Şahsen İfa Borcu ile Sadakat ve Özen Borcu

Broker ile müşterisi arasında diğer vekâlet ilişkileri gibi bir güven ilişkisinin mevcut olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim müşteri, kural olarak bilmediği varsayılan sigorta sektöründe brokere güvenerek, kendi menfaatlerini koruması ve gerektiğinde kendisini temsil etmesi için vekâlet vermekte, broker de müşterisinin bu güveni doğrultusunda brokerlik faaliyetini gereken sadakat ve özen çerçevesi içerisinde gerçekleştirmektedir. Bu sebeple benzer vekâlet ilişkilerinde olduğu gibi brokere de TBK md. 506 hükmünde düzenlenen sadakat ve özen borçları uygulanır.

TBK md. 506/I hükmü uyarınca vekil, vekâlet borcunu şahsen ifa ile yükümlüdür. Doktrinde özellikle vekilin şahsen ifa borcunun kaynağının, vekilin kişiliğine güvenilerek vekâlet verilmesi olduğu belirtilmektedir. Öte yandan vekilin şahsen ifa borcunun bazı istisnaları mevcuttur. Brokerler açısından en önemli istisna,

vekilin başkasına vekâlet vermeye örf gereğince mezun olmasıdır. Doktrinde, birden fazla avukat veya mimarın ortak çalıştığı büroda bunlardan birine vekâlet verilmesi halinde, o bürodaki diğer avukat ve mimarların da o işi görebileceği teamül gereği kabul edilmektedir¹⁴¹. Brokerlere bakıldığında, yalnızca tüzel kişi brokerler değil, gerçek kişi brokerler de brokerlik işletmeleri kapsamında bazı kişiler istihdam edebilmektedirler (örneğin genel müdürler, genel müdür yardımcıları, teknik personel). Tüzel kişi brokerin zaten brokerlik faaliyetini bizzat gerçekleştirmesi mümkün değildir, organizasyonundaki gerçek kişiler aracılığıyla faaliyet gerçekleştirilir. Öte yandan gerçek kişi broker bile, brokerlik faaliyetinin gerçekleştirilmesinde, brokerlik işletmesinde istihdam ettiği kimselerden yardım alabileceği gibi, işin tamamını da bizzat bu kişilere gördürebilir. Ne var ki bu durum, vekilin şahsen ifa borcunun brokerler açısından hiç uygulama alanı bulmayacağı anlamına da gelmez. Nitekim SRBY md. 15/II hükmünün ikinci cümlesi uyarınca *“Brokerlik yetkisi, broker tarafından başka brokerlere veya kişilere devredilmez.”* denilmektedir. Dolayısıyla broker işin ifasında kural olarak yalnızca kendi işletmesi içinde çalışan kişilerden yardım alabilir. Öte yandan SRBY md. 15/II hükmündeki yasak çok dar kapsamlı yorumlanmamalı, müşteriden açıkça izin alınmak suretiyle başka brokerlerden yardım alınması veya bu kimselere işin devredilmesi de mümkün olmalıdır.

Doktrinde ve içtihatlarda avukatlık, hekimlik, mimarlık, bankacılık gibi çeşitli faaliyetlerdeki özen borcu ayrıca somutlaştırılmış olmakla birlikte, brokerin özen borcuna ilişkin somut bir çalışma Türkiye’de henüz yapılmamıştır¹⁴². Buna karşılık

---

¹⁴¹ Bkz. **Tandoğan**, C.II, sf. 457-458.

¹⁴² Çeşitli mesleklerdeki özen borcu için bkz. **Tandoğan**, C. II, sf. 412 vd. **Gümüş**, C. II, sf. 166 vd.

Anglo-Sakson ülkelerinde brokerin özen borcu detaylı olarak tartışılmıştır. Bu sebeple Anglo-Sakson doktrininde ve içtihadında brokerin özen borcuna ilişkin olarak ortaya konulan görüşlerin, Kıta Avrupası hukuk sistemine uygun düştükleri ölçüde ve şekilde Türk hukukuna taşınması mümkün olabilir.

Anglo-Sakson hukukunda broker veya acentenin¹⁴³ genel özen borcu (*general duty*), “müşterinin talep ettiği sigorta sözleşmesinin akdinde ve hazırlanmasında makul düzeyde özen gösterilmesi, tedbirli hareket edilmesi ve uygun muhakeme borcu” (“*the duty to use reasonable care, diligence, and judgment in procuring the insurance requested by an insured.*”) şeklinde yargı kararlarında tanımlanmıştır¹⁴⁴. Genel özen borcu oldukça sınırlıdır ve sigorta menfaatinin tamamen teminat altına alınması (*total coverage*) ve poliçenin kendisinin ya da teminat kapsamı ile teminat dışında bırakılan hallerin müşteriye açıklanmasını (*duty to explain the policy obtained, its coverages, or its exclusions*) içermez¹⁴⁵. Üç halde anılan özen borcunun kapsamının genişleyebileceği kabul edilmektedir. Bu haller, (1) sigorta aracısının kendisini sigorta alanında tecrübe sahibi bir uzman olarak gösterdiği durumlar, (2) sigorta aracısının primlerden aldığı komisyona ek olarak danışmanlık ücreti aldığı haller, (3) sigorta aracısı ile müşteri arasında uzun süreli bir güven ilişkisine dayalı olarak ortaya çıkmış

---

¹⁴³ Daha önce de belirtildiği üzere Anglo-Sakson hukukunda broker – acente ayrımı statü üzerinden yapılmamakta, aracının belli bir somurt olaydaki pozisyonuna göre belirlenmektedir. İngiliz hukukunda sigorta aracılarının tarihsel konumu ve Kıta Avrupası hukuk sistemiyle farklılıklar hakkında ayrıca bkz. sf. 14-15 ve sf. 22, dn. 40.

¹⁴⁴ Bkz. **Lipman, J. / Noble, G.:** “Agent-Broker Negligence Actions: Pitfalls for Insurance Providers and Ammunition for Consumers”, *Drake Law Review*, Vol. 44, Issue 4 (1996), sf. 839.

¹⁴⁵ Bkz. **Lipman / Noble**, sf. 840.

zımni danışmanlık ilişkisi sonucunda özen borcunun genişlemesi olarak özetlenebilir¹⁴⁶.

Türk hukukunda özen borcu düzenlenirken objektif özen esas alınmıştır. Nitekim TBK md. 506/III uyarınca “*Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır.*” Bu açıdan brokerin özen borcunun derecesi, objektif olarak brokerlik faaliyetinde belli bir tecrübeye sahip basiretli bir brokerin göstermesi gereken özendir. Örneğin sözleşme yapma yetkisine sahip bir sigorta brokeri, sigorta sözleşmesini müşterisi adına akdederken, müşterisinin ihtiyaçları doğrultusunda teminat altına alınmasının makul olarak beklenebileceği bütün rizikoların teminat altına alındığından emin olmalı, sözleşmeyi buna göre akdetmelidir. Aksi takdirde özen borcunu ihlal etmiş olur. Bir müşterisine sigorta danışmanlığı ve risk yönetimi konusunda yardım eden brokerin, müşterinin işletmesinin bir silah fabrikasının yanında kurulu olması halinde yangın rizikosuna karşı tehlikede olduğunu tespit edebilmeli, binanın ve gerekiyorsa duruma göre bina içindeki teçhizatın yangın sigortasıyla sigortalanması gerektiğini müşterisine bildirilmelidir.

Özen borcunun ihlali halinde broker borca aykırılık sebebiyle sorumlu olacaktır. Özen borcunun ihlali aynı zamanda bir haksız fiil teşkil ediyorsa brokerin

---

¹⁴⁶ Bkz. **Lipman / Noble**, sf. 841. Bu haller hakkında daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. **Lipman / Noble**, sf. 841-843.

sözleşmesel ve sözleşme dışı sorumlulukları birbiriyle yarışır¹⁴⁷. Brokerin brokerlik faaliyeti boyunca özen borcuna uygun bir şekilde hareket etmesi gerekmektedir¹⁴⁸.

c) Brokerin Tarafsız ve Bağımsız Davranma, Dürüst Hareket Etme Borcu

Sigortacılık Kanunu md. 2/d hükmünde yapılan tanım uyarınca broker, özellikle “sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyenlerin hak ve menfaatlerini gözeterek” hareket eder. Böylece kanun koyucu yaptığı tanımla brokeri doğrudan tarafsız ve bağımsız davranma ve dürüst hareket etme yükümlülükleri altına sokmuştur. Sigortacılık Kanunundaki tanımda öngörülen bu yükümlülüğün, vekâlet sözleşmesindeki vekilin özen ve sadakat borcunun özel bir görünümü olduğunu iddia etmek de mümkündür.

Brokerin tarafsız hareket etme borcu kapsamında sadece bir veya birkaç sigorta şirketini öne çıkaran davranışlardan kaçınması gerekir¹⁴⁹. Bu tarafsızlığı sağlamak amacıyla eski Yönetmeliklerde brokerin en az üç şirketten teklif almak zorunda olduğu düzenlenmekteydi¹⁵⁰. 2015 tarihli SRBY doğrudan benzer bir hükme yer vermemekle

---

¹⁴⁷ Bkz. **Eren**, Özel Hükümler, sf. 732.

¹⁴⁸ Özen borcuna ilişkin daha detaylı bilgi için bkz. **Gümüş**, C. II, sf. 159 vd. **Eren**, Özel Hükümler, sf. 730 vd.

¹⁴⁹ Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 533.

¹⁵⁰ Bkz. 2000 tarihli SRBY md. 22:

“Teklifler

Maddde 22 – Brokerler, temsil ettiği kişilerin aksine bir talebi olmadığı takdirde en az üç sigorta veya reasürans şirketinden teklif almak, bu teklifleri ve karşılaştırmalı fiyatları temsil ettiği kişilere bildirmek zorundadırlar.”

2008 tarihli SRBY md. 11/I:

beraber, 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasında “Yetki verilen brokerlerin, yetki belgelerini ibraz etmek suretiyle teklif alması, bu teklifleri ve karşılaştırmalı fiyatları brokerlik yetkisi veren tarafa bildirmesi esastır.” demek suretiyle brokerin tarafsızlığını dolaylı yoldan sağlamaktadır. Hüküm, tek bir tekliften değil, tekliflerden ve karşılaştırmalı fiyatlardan bahsettiğine göre brokerin durumun şartlarına göre makul görülebilecek sayıda şirketten teklif alarak müşterisine bildirmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Önceki Yönetmeliklerin aksine en az üç teklif şartı aranmamış olması aslında bir açıdan daha isabetlidir. Nitekim söz gelimi müstakbel bir sigorta ettiren, normalde teminat kapsamına alınmayan spesifik bir rizikonun teminat kapsamına alınmasını sözleşmenin esaslı bir unsuru olarak talep etmiş olabilir ve broker yaptığı müzakereler sonucunda sadece bir ya da iki şirketi bu rizikonun teminat kapsamı altına alınması hususunda ikna edebilmiş olabilir. Keza reasürans brokerliğinde de reasürans şirketlerinin az sayıda olması sebebiyle her zaman en az üç şirketten teklif alınması mümkün olmayabilir. Bu sebeple yeni SRBY’deki hüküm daha isabetli olmuştur. Brokerin tarafsızlık borcuna uygun hareket edip etmediği SRBY md. 15/III ışığında ve somut olaya göre değerlendirilmelidir.

Broker aynı zamanda bağımsız hareket etmekle de yükümlüdür. Bu bağımsızlık müşterinin sigorta veya reasürans sözleşmesi kurmayı hedeflediği sigortacı veya reasüröre karşı bağımsızlıktır¹⁵¹. Bu bağımsızlığın sağlanabilmesi

---

“Teklifler

Madde 11 – Brokerler, temsil ettiği müşterilerin aksine bir talebi olmadığı takdirde en az üç sigorta veya reasürans şirketinden teklif alır, bu teklifleri ve karşılaştırmalı fiyatları temsil ettiği müşterilere bildirir.”

¹⁵¹ Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 534.

amacıyla Sigortacılık Kanunu md. 21/III hükmü, başta sigorta şirketleri olmak üzere sektörde faaliyet gösteren acente ve eksper gibi kişilerin de brokerlik yapmasını engellerken SRBY md. 17/III hükmü de brokerlerin brokerlik dışında bir faaliyet yapmasını engellemektedir. Buna ek olarak sigorta acentelerinin aksine brokerlerin şirketlere portföy taahhüdünde bulunması da yasaklanmıştır¹⁵². Keza benzer şekilde brokerin bir sigorta veya reasürans şirketiyle sabit maaş veya ücret ilişkisi içerisinde olması da mümkün değildir¹⁵³. Öte yandan sigorta şirketine karşı bağımsız olan brokerin müşterisinin menfaatlerini ön planda tutarak hareket etmesi gereklidir. Bu sebeple her iki tarafın menfaatlerini de eşit derecede gözeterek tarafsız davranma borcu altında olan simsardan ayrılır¹⁵⁴.

Broker müşterisinin hak ve menfaatlerini gözetirken aynı zamanda ona karşı dürüst hareket etme yükümlülüğü altındadır. 2008 tarihli SRBY'nin 16. maddesinin ilk fıkrası şu şekildeydi:

“Yükümlülükler ve denetim esasları

Madde 16 – (1) Brokerler, mevzuata ve temsil ettiği müşteriler tarafından kendilerine verilen talimatlara uygun hareket etmek, bu müşterilerin hak ve menfaatlerini korumak, sigortacılık icaplarına uymak ve görevlerini iyi niyet ve

---

¹⁵² Bkz. SRBY md. 16/I:

“(1) Şirketler tarafından brokerlere verilecek yetkinin kapsam ve sınırı ile çalışma esasları protokolle belirlenebilir. Brokerler, şirketlere portföy taahhüdünde bulunamaz.”

Buna karşılık sigorta acenteleri sigorta şirketlerine portföy taahhüt edebileceği gibi, aralarındaki acentelik ilişkisinin sona erdiği hallerde Sigortacılık Kanunu md. 23/XVI ve TTK md. 122 uyarınca portföy tazminatı (denkleştirme) isteminde de bulunabilirler.

¹⁵³ Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 534.

¹⁵⁴ Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 535.

dürüstlikle yürütmek, doğru bilgi vermek ve tazminat ödemelerinde taraflara yardımcı olmakla yükümlüdür.”

Bu hüküm 2015 tarihli SRBY'ye alınmamıştır ancak brokerlerin artık bu yükümlülükler altında olmadığını söylemek zordur. Nitekim brokerin halen bu yükümlülükleri gözetmek zorunda olduğu TBK md. 505 hükmündeki vekilin talimatlara uygun hareket etme borcundan, TBK md. 506/II hükmünde düzenlenen vekilin sadakat ve özen borcundan, Sigortacılık Kanunu md. 32/II hükmünde düzenlenen sigorta aracılarının (ve sektördeki diğer aktörlerin) genel iyi niyet ve dürüstlük yükümlülüğünden¹⁵⁵ ve son olarak Medeni Kanununun 2 nci maddesindeki dürüstlük kuralından da çıkartılabilir. Brokerin müşterilerinin hak ve menfaatlerine ihlâl etmesi, sigortacılık mevzuatına aykırı hareket etmesi, dürüst hareket etme borcunun ihlali niteliğindedir¹⁵⁶. Bu bağlamda broker örneğin aldığı teklifleri müşterisinden saklayamaz. Yahut daha önceki seferlerde belli bir sigorta şirketinin başka müşterilerine karşı tazminat şartları hukuken doğmasına rağmen tazminatı ödememek için çeşitli girişimlerde bulunduğunu biliyorsa, bu şirketle sözleşme akdetme ihtimali olan müşterisine bu durumu bildirmesi de müşterinin hak ve menfaatlerinedir. Ancak brokerin kanunî sınırlara uygun hareket etmesi gerekir. Örneğin müvekkilini temsilen bir sigorta şirketiyle sigorta sözleşmesinin akdi

---

¹⁵⁵ Nitekim 2008 tarihli SRBY'nin 16. maddesi, büyük ölçüde Sigortacılık Kanunu md. 32/II hükmünün tekrarı niteliğindedir. Sigortacılık Kanunu hükmü şu şekildedir:

“(2) Sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, aracılar ve sigorta eksperleri sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye sokabilecek hareketlerden kaçınmak, mevzuat ve işletme planı esaslarını uygun faaliyette bulunmak, sigortacılığın icaplarına ve iyiniyet kurallarına uygun hareket etmek zorundadır.”

¹⁵⁶ Bkz. **Bozkurt**, Tellâllık, sf. 382-383.

hususunda müzakerelerde bulunan broker, müvekkilinin menfaatine olduğu gerekçesiyle TTK md. 1435 ve devamında düzenlenen beyan yükümlülüğüne aykırı bir şekilde müvekkili hakkında bildiği önemli bir hususu sigorta şirketinden saklayamaz¹⁵⁷.

ç) Brokerin Sır Saklama Yükümlülüğü

Brokerin sır saklama borcunun birden fazla kaynağı vardır. Her şeyden önce doktrinde vekâlet sözleşmesi uyarınca vekilin sadakat borcunun, sır saklama borcunu da içerdiği kabul edilir¹⁵⁸. Eren sır saklama borcunun özellikle avukat, hekim, bankacı, eczacı gibi yürüttükleri meslek icabı müvekkillerinin sırlarını öğrenme ihtimalleri daha yüksek olan vekiller yönünden büyük önem taşıdığını ifade etmektedir¹⁵⁹. Brokerliğin de niteliği itibariyle böyle bir meslek olduğu şüphesizdir. Nitekim brokerler, müşterilerinin malvarlıklarına ve işletmelerine yönelik rizikolar hakkında araştırma yaparken müşterilerinin pek çok sırrına ulaşabilirler. Bu sebeple Sigortacılık Kanunu ayrı bir düzenlemeye gitme lüzumu duymuştur. Sigortacılık Kanunu md. 21/V hükmü şu şekildedir:

“(5) Sigorta brokerleri ve bunların yanlarında çalışanlar, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ilgililerin izni olmaksızın açıklayamaz. Ancak, suç teşkil eden hallerin yetkili mercilere duyurulması zorunludur.”

---

¹⁵⁷ Sözleşme yapma yetkisine sahip brokerin sigortacıya karşı beyan yükümlüsü olduğu yönünde ayrıca bkz. **Şeker Ögüz, Z.:** Türk Ticaret Kanununda ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, 1. Bası, İstanbul 2010, sf. 75-78.

¹⁵⁸ Bkz. **Tandoğan, C.II,** sf. 450 vd. **Eren,** Özel Hükümler, sf. 734. **Gümüş, C. II,** sf. 154-155.

¹⁵⁹ Bkz. **Eren,** Özel Hükümler, sf. 734.

Şu halde hem brokerin kendisi, hem de genel müdür, genel müdür yardımcısı, teknik personel gibi brokerin yanında çalışan kimseler, sır saklama borcu altındadırlar. Bu kişilerin işleri dolayısıyla öğrendikleri sırları kural olarak açıklamaması gerekir. Hükümde bu kurala iki önemli istisna getirilmiştir. Öncelikle ilgilinin izni varsa sırrın açıklanması herhangi bir sorumluluk doğurmaz¹⁶⁰. Bu hâlde, iznin niteliği ve kapsamına göre sır yalnızca belli bir kişiye (veya kişilere) ya da herkese açıklanabilir. Eğer müşteri sırrın yalnızca belli bir veya birkaç kişiye açıklanmasına izin vermişse sırrın başka kişilere açıklanması yine sır saklama borcunun ihlali niteliğindedir. Diğer istisna ise suç teşkil eden hallerdir. Suç teşkil eden hallerin yetkili mercilere duyurulması da zorunludur. Bu durumda da suç teşkil eden durumun yalnızca yetkili mercilere (örneğin savcılığa yahut karakola) açıklanması mümkündür, suçun soruşturması ve kovuşturması ile alakasız kimselere yapılan açıklama da yine Sigortacılık Kanunu md. 21/V hükmündeki yükümlülüğün ihlali sonucunu doğurur.

Brokerin sır saklama borcu çoğunlukla brokerlik sözleşmesine taraf olan müşterisine karşıdır. Ancak brokerin brokerlik faaliyeti esnasında sigorta ve reasürans şirketlerinin sırlarını öğrenmesi de mümkündür. Nitekim Sigortacılık Kanunu md. 21/V de sır saklama borcunun “ilgililere” karşı olduğundan söz etmektedir. Bu sebeple brokerlik faaliyeti çerçevesinde karşı taraftaki şirketin sırlarını öğrenen broker de öğrendiği sırları saklamakla yükümlüdür¹⁶¹.

---

¹⁶⁰ *Tandoğan* da müvekkilin rızasının sır saklama borcunu ortadan kaldırdılabileceğini belirtmektedir. Bkz. **Tandoğan**, C. II, sf. 454.

¹⁶¹ *Gürbüz Ushuel* de brokerlerin sigorta şirketlerinin ticarî sırlarını öğrenme ihtimalinin oldukça az olduğunu, ancak bu sırları herhangi bir şekilde öğrendiler ise sır saklama yükümlülüğü altında

d) Brokerin Aydınlatma Yükümlülüğü

Sigorta hukukunda sigorta ettiren ve sigortalının çoğunlukla zayıf taraf olduğu kabul edilmekte, bu sebeple genel bir ilke olarak sigorta ettiren ve sigortalı, sigortacıya karşı korunmaktadır. Özellikle 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigorta Murakabe Kanunu döneminde müşterilerin sigortanın kapsamı konusunda yeterince aydınlatılmaması büyük bir sorun teşkil etmekte, sigorta ettirenler ve sigortalılar yeterince korunamamaktaydı. Bu sebeple öncelikle Sigortacılık Kanununun 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasında, daha sonra ise 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1423 üncü maddesinde sigortacı ve sigorta acentesinin aydınlatma yükümlülüğü düzenlenerek sigortanın kapsamı konusunda aydınlatma yükümlülüğü bu kişilere verilmiş oldu¹⁶². Sigortacılık Kanunundaki düzenleme oldukça sınırlı olduğu ve konuyu Yönetmeliğe bıraktığı için bu hususta bir de 28 Ekim 2007 tarih ve 26684 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik çıkarılmıştır.

Gerek Sigortacılık Kanunu, gerekse de Türk Ticaret Kanunu brokeri aydınlatma yükümlüleri¹⁶³ arasında saymamaktadır¹⁶⁴. Ancak 2015 tarihli SRBY, 17 nci maddesinin dördüncü fıkrasında brokerlerin de aydınlatma yükümlüsü olabileceğini şu hükümle kabul etmiştir:

---

olduklarını belirtmektedir. Bkz. **Gürbüz Usluel, A. E.:** Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticarî Sırrın Korunması, 1. Bası, İstanbul 2009, sf. 243-244.

¹⁶² Bkz. **Çeker**, sf. 79-80.

¹⁶³ **Özdamar**, aydınlatma eylemini gerçekleştirmek zorunda olan kişileri “aydınlatma yükümlüsü” olarak adlandırmaktadır. Bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, sf. 129.

¹⁶⁴ Sigortacılık Kanunu md. 11/III hükmü “sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri”nden, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ise “sigortacı ve acentesi”nden söz etmektedir.

“(4) 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1423 üncü maddesi kapsamındaki bilgilendirmenin müvekkili adına akit yapma yetkisine sahip Broker tarafından yapılması esastır. Bu halde, şirket tarafından brokerin bilgilendirilmesi, temsil edilen tarafın bilgilendirilmesi anlamına gelmektedir.”

Brokerin aydınlatma yükümlüsü haline gelmesi sigorta ettirenin lehine olsa da, hükümden aydınlatma yükümlülüğünün broker tarafından eksik gerçekleştirildiği ya da gereği gibi gerçekleştirilmediği hallerde sorumluluğun tamamen brokere bırakıldığı ve şirketin sorumluluğun kaldırılmak istendiği anlaşılmaktadır. Bu durumun yasaya uygun olup olmadığı tartışılabilir. Nitekim doktrinde acentenin aydınlatma yükümlülüğünü ihlal ettiği hallerde de hem acenteye hem de sigorta şirketine başvurulabilmesi gerektiği kabul edilmektedir¹⁶⁵.

Aydınlanma yükümlülüğün ihlali halinde yaptırımın ne olacağı da Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girmesiyle beraber tartışmalı hale gelmiştir. Nitekim 6102 sayılı TTK'nın yürürlüğe girmesinden önce, Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin 7 nci maddesinde, bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesinin sonuçları düzenlenmekteydi. Hükme göre bilgilendirme yükümünün gereği gibi yerine getirilmediği ve bilgilendirme formunun teslim edilmediği hallerde sigorta ettirene sigorta sözleşmesini feshetme hakkı tanınmaktaydı. Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girerken anılan Yönetmeliği yürürlükten kaldırmamakla birlikte, 1423 üncü maddesinin ikinci fıkrasında farklı bir çözüme gitmiştir. TTK md. 1423/II şu şekildedir:

“(2) Aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına ondört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşme poliçede yazılı

---

¹⁶⁵ Bkz. Çeker, sf. 81-82.

şartlarla yapılmış olur. Aydınlatma açıklamasının verildiğinin ispatı sigortacıya aittir.”

Hükümdeki ondört günlük sürenin başlangıç tarihi açısından bir açıklık olmaması ve özellikle Yönetmeliğin 7. maddesiyle çelişen hükmün Yönetmelikte tanınmış olan tazminat ve fesih haklarının ortadan kalkması şeklinde bir sonuç doğurması doktrinde eleştirilmiştir¹⁶⁶.

7. Brokerin Temsil Yetkisi

Sigorta Murakabe Kanunu, 37 nci maddesinde ilk defa brokeri düzenlediğinde prodüktörden ayrı olarak brokerin sigortalıyı temsil yetkisine sahip olduğunu hüküm altına almıştı. Buna karşılık Türk hukukuna girdiğinden bu yana brokerin temsil yetkisine sahip olup olmadığı ve temsil yetkisine sahip olmasının, olması gereken hukuk açısından doğru olup olmadığı tartışma konusu olmuştur.

Ünan, brokere kanunen temsil yetkisi verildiğini belirtmekte ancak simsar olduğunu kabul ettiği brokerin ayrıca temsil yetkisi verilmediği sürece müvekkilini temsil edemeyeceğini söylemektedir¹⁶⁷. *Kender* de Sigortacılık Kanunu md. 2/d

---

¹⁶⁶ *Özdamar*'ın konu hakkındaki görüşleri ve eleştirisi için bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, sf. 363-366. Keza yazar eseri yazdığı sırada tasarı şeklinde olan maddeye alternatif olarak öne sürdüğü teklifinde de sigorta ettirenin aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edildiğini öğrendiği andan itibaren otuz gün içinde kullanılmak üzere bir fesih hakkı önermektedir. Bkz. **Özdamar**, Aydınlatma Yükümlülüğü, sf. 379-380.

¹⁶⁷ Bkz. **Ünan**, Sigorta Aracıları, sf. 82. *Ünan* önce Alman ve İsviçre hukukunda simsarlıktan doğan vekâletin kural olarak temsil yetkisini içermediğini ancak simsarın temsil yetkisine sahip olabileceğini açıklamakta, daha sonra Türk hukukundaki düzenlemedeki belirsizlikleri eleştirmektedir. Yazara göre, kanunî tanım temsil yetkisi üzerinden hareket etmiş ancak sözleşmenin kurulmasında aracılıktan öteye gidememiştir. Keza brokerin yalnızca danışmanlık hizmeti mi vereceği yoksa temsilci olarak işlemler

hükümünde brokerin tanımındaki kullanılan “temsil ederek” ibaresinin hatalı olduğunu ve brokerin temsil yetkisine sahip olmadığını belirtmektedir¹⁶⁸. Bununla beraber başka yazarlar brokerin yasal temsil yetkisine sahip olduğunu kabul etmektedir¹⁶⁹.

Brokerin sigorta ettiren veya sigortalı dışında sigortacıyı da temsil etmesi mümkün olmaktadır. Bu bağlamda özellikle brokerin aynı anda sigorta ettiren ve sigortacıyı temsil yetkisine sahip olması olasılığı önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple çalışmanın bu kısmında esas olarak genel olarak brokerlik yerine sigorta brokerliği üzerinde durulacak, sırayla müşteriye ve sigortacıyı temsil etme yetkileri ayrı ayrı incelenecek, daha sonra ise çifte temsil yetkisi altında çeşitli ihtimaller dairesinde, özellikle daha sonraki reasürans brokerliği bağlamında da konu ayrıca ele alınacaktır. Nitekim reasürans brokerliğinde problematik bir temsil ilişkisi çoğu zaman söz konusu olmadığından ve ortaya çıkabilecek hemen her problem sigorta brokerliğine kıyasen çözülebileceğinden çalışmanın bu kısmında yalnızca sigorta brokerliğinde temsil esas alınacaktır.

A. Brokerin Müşteriyi Temsil Yetkisi

Sigortacılık Kanunu md. 2/d’ye göre broker, “*sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek*” brokerlik faaliyetini gerçekleştirir. Sigorta sözleşmesi bağlamında “sigorta sözleşmesi yaptırmak isteyen kişi”nin

---

de yapacağı hususu da açık değildir. Bkz. **Ünan**, Sigorta Aracıları, sf. 80-82. *Ünan* daha sonraki bir konuşmasında da temsil yetkisinin brokerin zorunlu unsuru olarak sayılamayacağını yinelemiştir. Bkz. **Ünan**, İsimli Konuşma, sf. 24.

¹⁶⁸ Bkz. **Kender**, sf. 135.

¹⁶⁹ Bkz. **Kubilay**, sf. 257. *Özdamar* brokerin doğrudan temsilci sıfatıyla sigorta sözleşmesi akdedebileceğini kabul etmektedir. Bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 533 ve 549. *Bozkurt* da brokerin *ipso iure* temsil yetkisine sahip olduğunu belirtmektedir. Bkz. **Bozkurt**, Tellallık, sf. 363.

(müstakbel) sigorta ettiren mi yoksa (müstakbel) sigortalı mı olduğu tartışılabilir. Nitekim Sigorta Murakabe Kanununun 37 nci maddesindeki mülga düzenleme, brokerin “*sigorta sözleşmelerinde sigortalıyı temsil ederek*” brokerlik faaliyetini gerçekleştireceğinden söz etmekteydi.

Şüphesiz, sigorta ettiren ve sigortalının aynı kişi olduğu sözleşmeler açısından ortada bir sorun yoktur. Brokerin temsil yetkisi bu kişiye dairdir. Ancak sigorta ettiren ve sigortalı ayrı kişiler olduğunda brokerin bu kişilerden hangisini temsil edeceği yahut iki kişiyi birden mi temsil edeceği hususu açık değildir. Sigorta sözleşmesine taraf olan, sigortacı ile hukukî ilişki içerisine giren ve kendi nezdinde prim ödeme borcu doğan kişi sigorta ettirendir. Broker, “sigorta sözleşmesi yaptırmak isteyen kişi”yi, sigortacıyla olan ilişkilerinde temsil edeceğine göre bu kişinin (müstakbel) sigorta ettiren olduğunu söylemek en doğru çözüm olacaktır. Nitekim broker, müşterisini sigorta ettiren sıfatını kazanmadan önceki dönemde de temsil etmektedir, yani sigorta sözleşmesinin müzakere edildiği dönemde de temsilci konumundadır. Dolayısıyla Sigortacılık Kanununun, Sigorta Murakabe Kanunu aksine sigortalıya değil, hatta sigorta ettirene de değil, “sigorta sözleşmesi yaptırmak (akdetmek) isteyen kişi”ye işaret etmesi isabetli bir seçim olmuştur. Sigorta sözleşmesine ve brokerlik sözleşmesine taraf olmayan, sigorta sözleşmesinden yararlanan üçüncü kişi niteliğindeki sigortalının, kendiliğinden, kanunen temsil edilmesi de doğru değildir. Nitekim broker, sigorta sözleşmesinin akdinden önceki dönemde müstakbel sigorta ettirenle brokerlik sözleşmesini akdetmekte, müstakbel sigorta ettireni temsil etmektedir. Özellikle sigorta ettiren ile sigortalının ayrı kişiler olduğu sigorta sözleşmelerinde broker önceden sigortalı ile bir brokerlik sözleşmesi ilişkisi kurmamaktadır. Dolayısıyla broker sigorta ettirenin brokeridir, sigortalının brokeri

değildir. Kanunun, aralarında sözleşme ilişkisi bile bulunmayan iki kişi arasında temsil ilişkisi kurması doğru değildir. Öte yandan sigortalı da isterse her zaman daha sonradan iradi olarak broker ile böyle bir temsil ilişkisi kurabilir. Hatta Türk Borçlar Kanununa yeni eklenen sözleşmeye katılma kurumu (TBK md. 206) işletilerek sigortalının brokerlik sözleşmesine sigorta ettirenin yanında katılması da mümkün olabilir.

Sigortacılık Kanunu, brokerin “sigorta yaptırmak isteyen kişi”yi temsil edeceğinden bahsetmekte, ancak bu temsil yetkisinin kapsamına ilişkin herhangi bir düzenleme getirmemektedir. Şüphesiz broker ile müşterisi sözleşme serbestisine göre brokerlik sözleşmesinde brokerin temsil yetkisinin kapsamını diledikleri gibi belirleyebilirler. Ancak Sigortacılık Kanununda temsil yetkisinin kapsamına dair tamamlayıcı bir hüküm mevcut olmadığından böyle bir belirleme yapılmamışsa nasıl hareket edileceği belli değildir. Brokerlik, daha önce de açıklandığı üzere, alelade simsarlıktan farklı olarak maddi fiillere ilişkin vekâletin değil, hukukî fiillere ilişkin vekâletin bir alt türüdür. Bu sebeple hukukî fiillere vekâlette temsil yetkisinin kapsamına ilişkin TBK md. 504/II hükmünün brokerlere de uygulanması mümkün olmalıdır¹⁷⁰. Özellikle somut olayda müşterinin, brokerden tam olarak nasıl bir işin görülmesini talep ettiğine bağlı olarak, sigortacıyla olan ilişkide o işin görülebilmesi

---

¹⁷⁰ TBK md. 504/II:

“Vekâlet, özellikle vekilin üstlendiği işin görülmesi için gerekli hukuki işlemlerin yapılması yetkisini de kapsar.”

Bu hükmün maddi fiillere ilişkin vekâlette uygulanmayacağına dair bkz. **Tandoğan**, C. II, sf. 394. **Eren**, Özel Hükümler, sf. 721.

için gerekli olan her türlü temsil yetkisinin TBK md. 504/II hükmüne göre brokere zımnen verildiğini savunmak mümkündür.

Kanun düzeyinde temsil yetkisinin kapsamına ilişkin başkaca bir düzenleme mevcut değildir ancak 2015 tarihli SRBY, 15. maddesi ile önceki Yönetmeliklerden çok daha geniş ve kapsamlı olarak brokerin temsil yetkisinin kapsamını düzenlemiştir. Anılan hüküm şu şekildedir:

“Brokerlik yetkisinin verilmesi

MADDE 15 – (1) *Brokerlik yetkisi, temsil edilecek tarafla sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasına ilişkin işlemleri gerçekleştirmeyi içeren yetki belgesi ile brokere verilir. Ancak, tarafların fizikî olarak karşı karşıya gelmesinin ve işin gereği olarak yetki belgesi verilmesinin söz konusu olmadığı hâllerde yetkilendirmenin sözlü veya elektronik olarak verilmesi mümkündür.*

(2) Yetki belgesinde, yetkinin kapsamı, sınırı ve süresi açıkça belirtilir. Brokerlik yetkisi, broker tarafından başka brokerlere veya kişilere devredilmez.

(3) Yetki verilen brokerlerin, yetki belgelerini ibraz etmek suretiyle teklif alması, bu teklifleri ve karşılaştırmalı fiyatları brokerlik yetkisi veren tarafa bildirmesi esastır.”

SRBY md.15/I yetki belgesinin kural olarak yazılı düzenleneceğini, ancak tarafların karşı karşıya gelmesinin söz konusu olmadığı yahut işin gereği olarak yetki belgesi verilmesi gerekmeyen hallerde yetkilendirmenin sözlü veya elektronik olarak yapılabileceğini söylemektedir. Dolayısıyla hüküm her ne kadar bir yetki belgesinden söz etse de, yazılı şeklin bir geçerlilik şartı olmadığı anlaşılmaktadır. Elektronik olarak verilen yetkilendirmenin usulüne ilişkin herhangi bir düzenleme mevcut değildir.

Örneğin müşteri ve brokerin karşılıklı eposta atması yoluyla elektronik yetkilendirmenin mümkün olup olmadığı hususu açık değildir. Yönetmelik muadil yöntem olarak sözlü yetkilendirmeyi dahi kabul ettiğine göre eposta ile yetkilendirme de evleviyet gereği mümkün olmalıdır¹⁷¹. Ancak bu hallerin ispat sorunu yaratabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Her halükarda yetki belgesinin yazılı olarak düzenlenerek brokere teslim edilmesi veya yetkilendirmenin güvenli elektronik imza yoluyla yapılması ispat sorunlarını büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır.

Yetki belgesi verilen hallerde yetkinin kapsamı, sınırı ve süresinin açık bir şekilde belirtilmesi gerektiği maddenin ikinci fıkrasından anlaşılmaktadır. Bu hükmün özellikle yukarıda bahsi geçen TBK md. 504/II hükmündeki zımni temsil yetkisi kuralıyla çeliştiği düşünülebilir. Ancak gerek Türk Borçlar Kanununun normlar hiyerarşisinde Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinden üstün olması, gerekse de TBK md. 504/II hükmünün hukukî fiillere ilişkin vekâlet sözleşmelerinde önemli bir tamamlayıcı kural olması sebebiyle SRBY md. 15/II hükmünün, TBK md. 504/II hükmünün uygulanmasını engellemesi söz konusu olmamalıdır. Eğer yetki belgesinde açıkça belirtilmemişse bile, brokerlik sözleşmesinde brokerden istenen brokerlik

---

¹⁷¹ Nitekim epostanın güvenli elektronik imza ile imzalanmış olması bile gerekmemelidir. Çünkü SRBY, ispat kabiliyeti açısından güvenli elektronik imza ile imzalanmamış, olağan bir epostadan bile daha güçsüz olan sözlü yetkilendirmeyi geçerli kabul etmektedir. Bu durumda güvenli elektronik imza ile imzalanmış eposta ya da başka bir elektronik işlem ile de yetki verilmesi de haliyle ve evleviyetle mümkün olmalıdır. Keza TTK md. 1526/III hükmünde de, ticaret şirketleri ile gerçek ve tüzel kişi tacirlerin Türk Ticaret Kanununda zorunlu tutulan bütün işlemleri güvenli elektronik imza ile yapabilecekleri ve bu işlemlerin dayanağı olan belgeleri aynı usulle düzenleyebilecekleri hüküm altına alınmıştır.

faaliyetinin kapsamı ve niteliğine göre gerekli hususlardaki temsil yetkilerinin de zımnen verildiğinin kabulü doğru bir çözüm olur.

Maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yetki verilen broker kural olarak yetki belgesini ibraz ederek teklif alır ve aldığı bu teklifleri karşılaştırmalı fiyatlarla beraber müşterisine bildirir. Bu hüküm gerçekten de düşündürücüdür. Broker her ne kadar müşterisinin yanında yer alarak sigorta sözleşmesinin akdedilmesine yardımcı olsa da, mevzuat uyarınca kural olarak ortaya konulan bu fiili durum açısından borçlar hukuku manasında bir temsil yetkisine sahip olması gerekip gerekmediği gerçekten de tartışmalıdır. Brokerin toplayarak müşterisine sunduğu teklifler nitelik olarak icap şeklinde kabul edilecek bile olsa, müşteri adına iletilen beyan olsa olsa bir icaba davet niteliğinde olabilir¹⁷². İcaba davet beyanı, icap ve kabul beyanlarından farklı olarak kural olarak herhangi bir hukukî bağlayıcılığı bulunmayan bir beyandır. Bu durumda brokerin gerçek anlamda borçlar hukukuna göre bir temsilci mi olduğu, yoksa yalnızca haberci niteliği mi taşıdığı da tartışılabilir¹⁷³. Nitekim kural olarak sözleşmeleri doğrudan müşteri adına akdetmeyeceği, yalnızca teklif toplayarak bunları müşterisine ileticeği, diğer bir deyişle müşterisini hukuken bağlayıcı bir şekilde temsil etmeksizin hak ve borç altına sokmayacağı kabul edilmiş olan brokerin temsilci olarak değil, salt

---

¹⁷² Kaldı ki sigorta şirketlerinden alınan tekliflerin de icap değil, icaba davet olarak kabul edilmesi daha uygun olacaktır. Nitekim kural olarak müstakbel sigorta ettirenin teklifnameyi kabul ederek sigorta şirketini bilgilendirmesi icap niteliğindedir. Sigorta şirketi kural olarak kabul eden konumundadır. Bu konuda bkz. **Kender**, sf. 171-173.

¹⁷³ Haberci hakkında bkz. **Kocayusufpaşaoğlu, N.:** Borçlar Hukuku – Genel Bölüm – Birinci Cilt, 4. Bası, İstanbul 2008, sf. 633-634. **Eren, F.:** Borçlar Hukuku – Genel Hükümler, 19. Bası, Ankara 2015, sf. 428.

haberci ya da ulak olarak dahi SRBY md. 15/III hükmünde anılan işleri yapması mümkün görünmektedir.

Buna karşılık eğer broker müşterisi adına sözleşme yapma yetkisine sahip¹⁷⁴ TTK md. 1406 ve 1407 hükümleri devreye girer. Nitekim TTK md. 1406 uyarınca bir kişinin, diğer bir kişi adına onu temsilen sigorta sözleşmesi yapabileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca müşterinin yapılacak sigortanın şartlarına ilişkin özel bir talimatı mevcut değilse, TTK md. 1407 uyarınca brokerin sigorta sözleşmesini, sözleşmenin yapıldığı yerdeki mutata şartlara göre yapması gerekir. Bunlara ek olarak, TTK md. 1423 hükmünde düzenlenen sigortacının aydınlatma yükümlülüğü açısından brokerin pasif bir bilgide temsil yetkisine sahip olduğunun savunulması da mümkündür¹⁷⁵. Nitekim SRBY md. 17/IV uyarınca *“13/01/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1423 üncü maddesi kapsamındaki bilgilendirmenin müvekkili adına akit yapma yetkisine sahip Broker tarafından yapılması esastır. Bu halde, şirket tarafından brokerin bilgilendirilmesi, temsil edilen tarafın bilgilendirilmesi anlamına gelmektedir.”* Yönetmelik hükmü uyarınca sigortacı, sözleşme yapma yetkisini haiz brokeri bilgilendirmekle sigorta ettirene karşı aydınlatma yükümlülüğünden

---

¹⁷⁴ Her ne kadar SRBY md. 17/IV hükmünün lafzından tüm brokerlerin müvekkili adına sözleşme yapma yetkisine sahip olduğu gibi bir sonuç çıkarılabilse de, SRBY md. 15 hükümlerinin ortaya koyduğu genel çerçevede karşısında brokerin kural olarak sözleşme yapma yetkisine sahip olduğunu söylemek zordur. Ancak kanunen brokerin sigorta veya reasürans sözleşmesi akdi hususunda doğrudan bir temsil yetkisi olmasa bile, sözleşme özgürlüğü uyarınca sözleşmeye eklenen bir kayıtla müşterinin brokere kendi adına sigorta veya reasürans sözleşmesi yapma yetkisi vermesi her zaman mümkündür. Brokerin bu hususta *ipso iure* temsil yetkisi olmasa bile, müşterinin TBK md. 40 vd. ile SRBY md. 15 hükümlerine göre bu yetkiyi tanınmasını engelleyen hiçbir durum yoktur.

¹⁷⁵ Bilgide temsile dair bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, sf. 622 vd.

kurtulmaktadır. Şu halde brokerin öğrendiği bilgileri müşteriisine bildirmediği bir ihtimalde sigorta ettiren müşterinin sigortacıyı sorumlu tutması mümkün olmayacaktır, burada sorumluluk yalnızca brokerin üzerinde olacaktır. Bu sebeple brokerin müşteriisine karşı sorumluluğu doğmaması için sigortacıdan TTK md. 1423 kapsamında öğrendiği bilgileri vakit geçirmeksizin tam ve eksiksiz bir şekilde müşteriisine bildirmesi uygun olacaktır.

Eğer broker, sözleşme yapma yetkisine sahip olmamasına rağmen müşteriisi adına sözleşme yaparsa yine TTK md. 1406 hükümleri devreye girecektir. TTK md. 1406/I uyarınca yetkisiz temsilci konumundaki broker, ilk sigorta döneminin primlerinden bizzat sorumlu olur. Ancak müşteri, brokerin kendisi adına yetkisiz olarak kurduğu sigorta veya reasürans sözleşmesine sonradan icazet verebilir (TTK md. 1406/II). İcazet riziko gerçekleşmeden önce verilebileceği gibi, riziko gerçekleşikten sonra dahi verilebilir. Buna karşılık daha önce de belirtildiği üzere TTK md. 1406/III hükmündeki durum, hemen hemen hiçbir zaman brokerin sigorta konusu üzerinde menfaati bulunması mümkün olmayacağından söz konusu olmayacaktır¹⁷⁶.

Bütün bu açıklamalar ışığında, özellikle 2015 tarihli SRBY'nin 15. maddesi ile birlikte Sigortacılık Kanunundaki broker tanımında geçen "temsil ederek" ibaresinden brokerin doğrudan kanunen müşteriisi adına sözleşme yapma yetkisi olduğunu çıkarmak zordur. Her ne kadar müşteri ile broker arasındaki sözleşmenin koşullarına göre brokere sözleşme yapma hususunda temsil yetkisi verilmesi mümkün olsa da, broker kural olarak böyle bir yetkiye sahip değildir, yalnızca müşteriisi adına aldığı teklifleri müşteriye iletir. Bu aşamadan sonra müşteri, brokerin kendisine ilettiği

---

¹⁷⁶ Bu konudaki açıklamalar için bkz. sf. 67-68.

tekliflerden biri için, sözleşme yapması yönünde brokeri ayrıca ve TBK md. 40 ve devamındaki düzenlemelere göre yetkilendirebileceği gibi, kendisi de bizzat doğrudan sigorta şirketi ile iletişime geçerek herhangi bir temsilci kullanmaksızın sözleşmeyi kurabilir. Bu halde TTK md. 1406 ve 1407 hükümleri uygulama alanı bulur. Zira sözleşme yapma yetkisine sahip olmayan brokere, sigortacının TTK md. 1423 kapsamında yapacağı bir beyan da sigorta ettirene yapılmış sayılmayacaktır. Yetkisiz temsil halinde ise TTK md. 1406 uyarınca broker sigorta priminden doğrudan sorumlu olacak, ancak müşterinin sonradan icazet vermesi de mümkün olacaktır. Şu halde 2015 tarihli SRBY'nin brokeri kural olarak sözleşme yapma yetkisine sahip görmediği anlaşılmaktadır. Belki de Sigortacılık Kanunu md. 2/d hükmünde geçen "temsil ederek" ibaresinden anlaşılması gereken brokerin kanunen *ipso iure* temsil yetkisine sahip olduğu değil, ancak, brokerin müşterinin isteğine ve ihtiyacına göre temsil yetkisiyle donatılabilen bir aracı olduğudur¹⁷⁷.

B. Brokerin Sigortacıyı Temsil Yetkisi

Brokerlerin zaman zaman (müstakbel) sigorta ettirenle sigortacı arasındaki ilişkilerde sigortacıyı temsil edebileceği de gerek Anglo-Sakson hukukunda gerekse diğer ülke hukuklarında kabul edilmektedir. Nitekim 2015 tarihli SRBY 16. maddesi ile bu konuda önceki Yönetmeliklerden daha detaylı bir hükme yer vermiştir. Anılan hüküm şu şekildedir:

---

¹⁷⁷ Türk hukukunda bu görüşü dolaylı olarak da olsa ifade eden yazar Ünan'dır. Nitekim yazara göre brokerin ayrıca temsil yetkisi verilmediği sürece müvekkilini temsil etmesi mümkün değildir. Bkz. Ünan, Sigorta Aracıları, sf. 82.

“Protokol ve prim ödemesi

MADDE 16 – (1) *Şirketler tarafından brokerlere verilecek yetkinin kapsam ve sınırı ile çalışma esasları protokolle belirlenebilir. Brokerler, şirketlere portföy taahhüdünde bulunamaz.*

(2) Prim tahsilatının şirket tarafından doğrudan sigorta ettirenden yapılması esastır. Prim transferi konusunda brokerin şirket tarafından yetkilendirilmesine ilişkin Müsteşarlıkça usul ve esas belirlenebilir.

(3) Şirket tarafından prim transferi konusunda yetkilendirilen brokerlere yapılan ödeme şirkete yapılmış sayılır.

(4) Şirketlerce brokerlere yapılan prim iadeleri hak sahibi tarafından tahsil edilmedikçe ödenmiş sayılmaz.

(5) Protokolde prim transferi konusunda yetkilendirilen brokerler, sigorta ettiren/sigortalı tarafından ödenen primlerin transferini sadece kesin olarak ayrılmış müşteri hesapları yoluyla yapabilir. Bu hesaplar brokerin malvarlığından sayılmaz.”

Hüküm incelendiğinde, Yönetmeliğin açık bir şekilde brokerin sigortacıyı temsil edebileceğini kabul ettiği anlaşılmaktadır. Özellikle sigorta ettirenin prim borcunun ödenmesi açısından sigortacı, brokere pasif temsil yetkisi verebilmektedir. Keza maddenin üçüncü fıkrası uyarınca prim transferi konusunda yetkili olan brokere müşterinin yapacağı ödeme, sigortacıya yapılmış sayılmaktadır. O halde primin veya ilk taksitinin, prim transferine yetkili brokere ödenmesi ile kural olarak sigorta koruması başlamalıdır (TTK md. 1421)¹⁷⁸. Buna karşılık SRBY md. 17/IV uyarınca

---

¹⁷⁸ SRBY md. 16/III hükmü, Sigorta Acenteleri Yönetmeliğinin md. 17/I hükmüyle paraleldir. Anılan hükme göre sözleşme yapma yetkisine sahip sigorta acentesine yapılan prim ödemesi de sigorta şirketine yapılmış sayılır.

tam tersi durumda, yani primin iadesinin gerektiği hallerde sigortacının brokere yaptığı ödeme, sigorta ettirene yapılan ödeme olarak sayılmamıştır. Ayrıca TTK md. 1405/II uyarınca sözleşme yapılmadığı hallerde prim iadesi ile ilgili özel bir durum söz konusudur. Bu halde sigorta şirketinin müşteri tarafından yapılmış olan ödemeleri herhangi bir kesinti yapmaksızın faiziyle beraber ödemesi gerekmektedir. SRBY md. 15/IV hükmüne göre prim iadesi gereken hallerde brokere yapılan ödeme müşteriye yapılmış sayılmadığı için, brokerin derhal müşteriye ödeme yapması kendi menfaatine olur. Nitekim TTK md. 1405/II uyarınca iade edilmesi gereken prime faiz işletilmektedir. Sigorta şirketinin brokere faiziyle birlikte alınmış primi ödediği andan itibaren işleyecek faizden sigorta şirketi değil, broker sorumlu olmalıdır.

Brokerin sigortacıyı temsil edebileceği başka bir durum ise reasürans brokerliğinde ortaya çıkar. Gerçekten reasürans brokerliği kapsamında bir broker, sigortacıyı müşterisi olarak temsil eder. Burada sigorta şirketi, sigorta brokerliğindeki (müstakbel) sigorta ettiren müşterinin yerine geçmekte, reasürans şirketi ise sigorta şirketinin yerine geçmektedir. Böyle bir halde brokerin sigortacıyı temsilinde SRBY md. 15 hükmünün esas alınması, brokerin reasürörü temsilinde ise (özellikle prim transferi hususunda) SRBY md. 16 hükmünün esas alınması doğru olur.

C. Brokerlik Faaliyeti Esnasında Çifte Temsil

Anglo-Sakson hukukunda broker kural olarak müşterinin temsilcisi olarak kabul edilse bile, istisnaen de olsa brokerin hem müşteriyi hem de sigortacıyı temsil edebileceği öne sürülmektedir. Brokerin aynı anda bazı hususlar açısından müşteriyi, bazı hususlar açısından ise sigortacıyı temsil etmesi mümkündür. Bu konuda İngiliz ve Amerikan hukukunda kabul edilen esas aynı anda hem müşterinin, hem de sigorta sözleşmesinin karşı tarafı konumundaki sigortacının temsil edilmesi dolayısıyla

herhangi bir menfaat çatışması doğmamasıdır¹⁷⁹. Eğer çifte temsil dolayısıyla bir menfaat çatışması doğuyorsa broker hem müşterisine hem de sigortacıya karşı sorumlu olabilir.

Türk hukuku açısından bakıldığında brokerin SRBY md. 16 uyarınca sahip olabileceği prim transferi vb. yetkiler bu anlamda kural olarak menfaat çatışması yaratmayacak haller olarak ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak brokerin aynı anda (müstakbel) sigorta ettirenlerle sigorta brokerliği sözleşmesi ilişkisi içindeyken, sigorta ettirenlerin sigortacılarıyla ya da başka sigortacılarla reasürans brokerliği sözleşmesi ilişkisi içinde olması durumu da düşünülebilir. Eğer bu halde bir menfaat çatışması olabileceği düşünülseydi, SRBY'nin ruhsat verilmesini düzenleyen 12. maddesinde brokerlerin aynı anda hayat ve hayat dışı sigorta ile reasürans brokerliği ruhsatlarına sahip olmalarına engel olan bir ibareye yer verilebilir, sigorta brokerliği ve reasürans brokerliği faaliyetlerini tamamen birbirinden ayrılabilir. Böyle bir

---

¹⁷⁹ Bkz. **Jerry II / Richmond**, sf. 220. **Rokes, W. P.**: “Dual Agency of Insurance Agents and Brokers”, Insurance Counsel Journal, Vol. 44, Issue 4, Ekim 1977, sf. 680 vd. *Clarke*, menfaat çatışmasının yıkıcı sonuçlarını eserinde aktarmaktadır. Yazar Ekim 2004'te New York savcısı Eliot Spitzer tarafından dünyada pazar payı en büyük brokerlerden bir tanesi olan Marsh & McLennan hakkında açılan soruşturmayı ele almıştır. Buna göre Marsh & McLennan hakkında öne sürülen iki önemli iddia, brokerin sahte teklifler üreterek rekabetçi bir şekilde teklif bulmuş olduğu yönünde müşteriyi inandırması (*price-rigging*) ve fazladan yapılan sigorta sözleşmeleri sebebiyle sigortacıdan daha fazla komisyon alınması (*contingent commissions*) şeklindedir. Yazar her ne kadar soruşturmanın henüz sonuçlanmadan kamuoyunda çabuk bir reaksiyon geliştiğini ve şirketin New York Menkul Kıymetler Borsasındaki pay değerinin oldukça azaldığını aktarmaktadır. Bkz. **Clarke**, sf. 68-69. Daha sonra savcılıkla 850 milyon dolarlık bir anlaşmaya giden şirket ayrıca bütün müşterileri için bir özür açıklaması da yapmıştır. Konu hakkında yapılan bir haber için bkz. <http://www.wsj.com/articles/SB110717885930741033> Erişim tarihi: 31 Mayıs 2016.

ayrıma gidilmediğine ve dolayısıyla bir brokerin aynı anda sigorta ve reasürans brokeri olarak faaliyet göstermesi izin verildiğine göre, daha önce sigorta brokerliği ile sigorta sözleşmesi kurması sağlanmış bir sigorta şirketinin dahi reasürans brokerliği ile temsil edilmesi mümkün olmalıdır. Hatta reasürans brokerliği genelde bu şekilde işlemektedir. Ancak sigorta şirketinin SRBY md. 16 hükmüne göre prim transferi konusunda temsil edildiği hallerin ya da ayrıca reasürans brokerliği açısından temsil edildiği hallerin müstakbel sigorta ettirene de sözleşmenin kurulması esnasında bildirilmesi, eğer sigorta şirketi ile broker arasındaki ilişkilerin sigorta brokerliği sözleşmesinin kurulmasından daha sonraki bir aşamada kurulması söz konusuysa bu konuda önce (müstakbel) sigorta ettirenin bilgilendirilmesi de daha doğru olur. Yönetmelikte bu yönde bir bilgilendirme yükümlülüğü düzenlenmemiştir ancak, 2015/54 sayılı “Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinin Uygulanmasına İlişkin Genelge”nin 8.2 numaralı maddesinde konuya ilişkin bir düzenleme vardır. Anılan madde uyarınca “*şirketin prim transferi konusunda protokolle brokeri yetkilendirmesi halinde, şirket tarafından söz konusu yetki konusunda temsil edilecek kişiye açıkça bilgi verilir.*” Böyle bir açık düzenleme olmasaydı bile, broker ile sigorta şirketinin ilişki kurması her halükarda broker açısından bir menfaat çatışması yaratmıyor olsa bile, olası menfaat çatışmalarının önüne geçilmesi açısından durumun önceden (müstakbel) sigorta ettirene bildirilmesi uygun olacaktı. Ayrıca brokerin sigortacıyı temsil ettiği hususları (müstakbel) sigorta ettirene bildirmediği hallerde Sigortacılık Kanunu md. 32/II hükmünde düzenlenen genel dürüstlük yükümlülüğü kapsamında ve ayrıca vekilin sadakat borcuna göre sorumlu tutulması da mümkün olmalıdır. Bu açıdan Genelgede bildirim yükümlülüğünün brokere değil de sigorta veya reasürans şirketine yüklenmiş olması eleştirilebilir niteliktedir.

Ne var ki Anglo-Sakson hukukunda çifte temsil (*dual agency*) kapsamında ele alınan yukarıda açıklanan durumlar, Türk – Alman – İsviçre hukuklarında gerçek ve teknik anlamda çifte temsil teşkil etmezler. Türk hukukunda çifte temsilden söz edilebilmesi için, temsilciye tek bir hukukî işleme (çoğunlukla sözleşmeye) ilişkin her iki tarafın da temsil yetkisi vermiş olması ve temsilcinin her iki tarafı da temsil ederek hukukî işlemi kurmuş olması gerekir. Bu açıdan çifte temsil aynı zamanda temsilcinin kendi kendisiyle sözleşme yapmasına benzer. Zira orada da temsilci hem temsil ettiği kişinin iradesini temsilen hem de bizzat kendi iradesi ile hareket etmektedir. Her iki durumda da fiilen yalnızca temsilcinin iradesiyle sözleşme akdedilir. Bu sebeple Türk – Alman – İsviçre hukuklarında eğer çift temsil veya temsilcinin kendi kendisiyle sözleşme yapması konusunda daha önceden özel olarak yetki verilmemişse bu tarz işlemlerin askıda hükümsüz sayılması kabul edilmiştir¹⁸⁰. Askıda hükümsüzlük halinde temsil edilen(ler)in işlemi onaması halinde işlem geçerli bir şekilde kurulmuş olur. Onama gerçekleşmezse işlem hükümsüz olur.

Brokerin kendi kendisiyle sözleşme kurması zaten düşünülemez. Nitekim sigorta sözleşmesi kurulmasına aracılık eden broker, sigortacı gibi davranarak bir rizikoyu bizzat teminat altına alamaz¹⁸¹. Dolayısıyla broker sigorta sözleşmesinde sigortacı olarak hareket edemez. Brokerin sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettiren sıfatıyla hareket etmesi de söz konusu değildir. Zaten bu halde broker ya doğrudan sigorta şirketiyle sözleşmeyi arada temsilci olmaksızın akdeder ya da

---

¹⁸⁰ Bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, sf. 669 vd. **Eren**, Genel Hükümler, sf. 446-447. *Bozkurt* da konuyu yalnızca simsar açısından ele almıştır. Bkz. **Bozkurt**, Tellâllık, sf. 178-180.

¹⁸¹ Brokerin sigorta şirketi olarak hareket etmesi ayrıca Sigortacılık Kanunu md. 21/III başta olmak üzere mevzuatta yasaklanmıştır.

başka bir brokeri yetkilendirmek suretiyle akdeder. Nitekim temsilcinin kendi kendisini temsil etmesi yani temsil edilenin aynı zamanda temsilci olması, temsil hukukunun genel esaslarıyla örtüşmeyen bir durumdur.

Çifte temsil de brokerler açısından çoğunlukla söz konusu olamayacak bir durumdur. Bir kere müstakbel sigorta ettiren adına sözleşme yapma yetkisini haiz bir brokerin aynı zamanda sigorta şirketi adına sözleşme yapma yetkisini üzerinde toplamasının mevzuata uygun olup olmadığı bile açık değildir. Bu konuda Sigortacılık Kanunu da, Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği de herhangi bir hüküm barındırmamaktadır. Bu durum hukuka uygun olsa bile, brokerin sigorta şirketi adına sözleşme yapma yetkisini almasıyla beraber durumu müstakbel sigorta ettirene bildirmesi ve hatta müstakbel sigorta ettireni temsil etmeksizin, sigorta şirketini temsil ederek bizzat müşterisiyle işlem yapması daha uygun bir çözüm olur. Ancak durumu sigorta ettirene bildirmese bile çifte temsil yetkisiyle fiilen kendi kendisiyle işlem yaptığı zaman sözleşme askıda hükümsüz olacak ve sigorta ettiren (ve çifte temsilden haberi yoksa aynı zamanda sigortacı) sözleşmeye onay vermediği sürece işlem geçerli hale gelmeyecektir. Buna ek olarak sigortacıyı temsil yetkisi alındığında bu durum sigorta ettirene açıklanmadığı için ayrıca brokerin Sigortacılık Kanunu md. 32/II hükmüne göre ve vekilin sadakat borcu kapsamında sorumlu tutulması da mümkündür.

IV. BROKERİN DİĞER SİGORTA ARACILARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. Broker ve Acente (Sigorta Acentesi)

Acentelik kurumu 1926 tarihli Türk Ticaret Kanununda doğrudan düzenlenmemiş olmakla birlikte, Kanunun 822 ila 844. maddelerinde düzenlenen “Vekâleti ticariye” kurumu acentelik ilişkilerine uygulanmaktaydı. Ancak bu

hükümlerin geçici vekâlet ilişkilerini temel almış olması sebebiyle acentelik açısından yetersiz kaldığı ve kurumun yeterince teminat altına alınmadığı yönünde öğretiler eleştiriler getirilmiştir¹⁸². 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ise bir yandan İtalyan Medeni Kanunu'ndaki Acentelik hükümlerinden etkilenirken bir yandan da 865 sayılı eski Kanun'un vekâleti ticariyeye ilişkin hükümlerini göz önünde bulundurmuştur¹⁸³. Acente 6762 Kanununun 116. maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır:

“Ticari mümessil¹⁸⁴, ticari vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tabi bir sıfat olmaksızın bir mukaveleye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimi

---

¹⁸² Bkz. **Karayalçın**, sf. 514. **Erem**, sf. 256. **Kayıhan, Ş.:** Yeni TTK ve TBK Işığında Türk Hukukunda Acentelik Sözleşmesi, 4. Bası, Ankara 2011, sf. 32. *Bilgişin* eserinde, bu tacir yardımcılarını “ticarî vekâlet” başlığı altında komisyoncu ile beraber işlemiş ve ticarî vekâletin esasen Borçlar Kanununda düzenlenen genel (alelîtlak) vekâletin özel bir türü olduğunu belirtmiştir. Bkz. **Bilgişin, Ş. M.:** Ticaret Hukuku Prensipleri, Birinci Cilt – Ticaret ve Tüccar, 3. Bası, İstanbul 1950, sf. 336 vd. Ancak acentenin ilkel bir hali şeklinde düzenlenmiş bağımsız bir tacir yardımcılığı olan “ticarî vekâlet” statüsünün, Borçlar Kanununda bağımlı bir tacir yardımcısı olarak ticarî temsilcinin (mümessilin) hemen ardından onunla birlikte düzenlenmiş olan “ticarî vekil” (tüccar vekili) ile herhangi bir alakası yoktur.

¹⁸³ Bkz. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Acentelik Hükümlerinin Genel Gereğesi. Bu metin *Arslan Kaya*'nın Acentelik Şerhi kitabının sonuna ek olarak eklenmiştir. Bkz. **Kaya, A.:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Birinci Kitap: Ticari İşletme – Yedinci Kısım: Acentelik (TTK m. 102-123.), 2. Bası, İstanbul 2016, sf. 331 vd. Bkz. **Poroy / Yasaman**, Ticari İşletme, sf. 252. Doktrinde acentelik hükümlerine ilişkin İsviçre'de Borçlar Kanununda (OR) 1949 tarihinde ve Almanya'da Ticaret Kanununda (HGB) 1953 tarihinde yapılan değişikliklerin 1957 tarihli ve 6762 sayılı Kanun Türk kanun koyucusu tarafından kanunlaştırılırken dikkate alınmamış olması eleştirilmektedir. Bkz. **Kayıhan**, Acentelik, sf. 33.

¹⁸⁴ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ticarî temsiliye ticarî mümessil demeye devam etmektedir. Hâlbuki mevzu bahis bağımlı tacir yardımcısını düzenleyen 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu “ticarî mümessil” ifadesini terk ederek “ticarî temsili” ifadesini kullanmaya başlamıştır.

bir surette ticari bir işletmeyi ilgilendiren akitlerde aracılık etmeyi veya bunları o işletme adına yapmayı meslek edinen kimseye acente denir.”

Yürürlükteki 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 102. maddesi acenteyi şu şekilde tanımlamıştır:

“(1) Ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi işletmeye bağlı bir hukuki konuma sahip olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticari bir işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya bunları o tacir adına yapmayı meslek edinen kimseye acente denir.”

7397 sayılı Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Hakkında Kanunun (Sigorta Murakabe Kanununun) ilk halinde *İstihsal Teşkilatı* başlıklı 9. maddesinin ikinci fıkrasında umumi, hususi, tali ve alelittlak acentelikten söz edilmekteydi, ancak birbirinden farklı bu acente türlerinin tanımı yapılmamıştı¹⁸⁵. Kanunun yürürlükten kalkmadan önceki 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik son halinde ise *Acenteler* başlıklı 9. maddenin ilk fıkrasında yalnızca sigorta acentesi ve tali acenteden söz edilerek bunların tanımı yapılmıştır. Anılan hüküm şu şekildedir:

“Her ne ad altında olursa olsun sigorta şirketine tabi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak, belli bir yer veya bölge içinde, daimi bir surette Türkiye'deki sigorta şirketlerinin sigorta sözleşmelerine aracılık eden veya bunları sigorta şirketi adına yapan gerçek veya tüzel kişilere sigorta acentesi, sigorta acentelerinin acentelik faaliyetleriyle ilgili olarak tayin ettikleri gerçek veya tüzel kişi acentelere ise tali acente denir. Tali acentelik tesisi için sigorta şirketinin yazılı izni gerekir.”

---

¹⁸⁵ Bu terimlerden ne anlaşılması gerektiği hususunda bkz. **Atabek**, sf. 27, 28.

Yürürlükteki 5684 sayılı Sigortacılık Kanununda ise 2. maddenin m) bendinde de yine Türk Ticaret Kanunundan ilham alınarak sigorta acentesi şu şekilde tanımlanmıştır:

“m) Sigorta acentesi: Ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tabi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimi bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişiyi, (ifade eder).”

Anılan hükümler incelendiğinde birbirlerine çok benzer oldukları görülmektedir. Gerçekten doktrinde yaygın görüş olarak sigorta acentesinin, acentenin özel bir türü olduğunu savunulmaktadır¹⁸⁶. Nitekim 6762 sayılı TTK'nın 117. maddesinin 2. bendi de “Sigorta mukaveleleri hususunda aracılık edenler” hakkında özel kanun hükümleri saklı tutulmak kaydıyla TTK'nın acentelik hükümlerinin uygulanacağını belirtmek suretiyle bu görüşü desteklemekteydi. Öte yandan anılan hüküm 6102 sayılı TTK'ya alınmamıştır¹⁸⁷.

---

¹⁸⁶ Bkz. **Kaya, A.**, sf. 17-19. Par. 09. **Kayhan**, Acentelik, sf. 50-55. **Kaya, M. İ.**: Acentelik Hukuku, 1. Bası, Ankara 2014, sf. 23-26. **Yazıcıoğlu**, sf. 103 vd.

¹⁸⁷ İlgili maddenin (103. madde) gerekçesi şu şekildedir:

“6762 sayılı Kanunun 117 nci maddesinin (2) numaralı bendi Tasarıya alınmamıştır. Çünkü, ne sigorta şirketiyle ne de sigorta ettirene sürekli bir ilişki içinde bulunmayan aracılar, sürekli ilişkinin varlığının bir tanım unsuru olduğu acente hakkındaki hükümlerin uygulanması uygun değildir. “Sürekli olarak” ibaresi eklenerek hükmün korunması ise, 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrası sebebiyle gereksiz görülmüştür.” Bkz. 6102 sayılı Kanun Tasarı Metni – Madde Gerekçeleri. Sf. 34. Erişim linki: <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0324.pdf>

Bozer'e göre, TTK md. 102¹⁸⁸ uyarınca acentelerin hem yalnızca aracı olabilecekleri hem de bizzat sözleşme akdetmeye yetkili olabilecekleri düzenlenmiş ise de, sigorta acenteleri açısından bu hükmün bu şekliyle uygulanması mümkün değildir. Nitekim yazara göre, sözleşme yapma yetkisi acente ile prodüktör arasındaki fark açısından belirleyici nitelikte olup, bütün sigorta acenteleri sözleşme yapma yetkisine sahipken, buna karşılık prodüktörler ise yalnızca aracılık etme yetkisine sahiptir¹⁸⁹. Bu görüşünden hareketle yazar Türk Ticaret Kanunu'na göre aracı acente olan kimselerin sigorta hukuku açısından sigorta prodüktörü olması gerektiğini de savunmuştur¹⁹⁰. O dönemde yürürlükte olan 7397 sayılı Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Hakkında Kanunun (Sigorta Murakabe Kanununun) *İstihsal Teşkilatı* başlıklı 9. maddesi acenteler hakkında bazı hükümler sevk etmekle beraber herhangi bir tanım yapmamaktaydı. Ancak *Atabek*'in aktarımına göre, 21.03.1960 tarih ve 84/4588 sayılı Ticaret Bakanlığı Tebliği uyarınca poliçe tanzimine yetkili ve poliçe

---

Erişim tarihi: 27 Mart 2015. Tasarının kanunlaştığı sene (2011) itibariyle Sigortacılık Kanunu üç seneden fazla süredir yürürlükte olmasına karşın, madde gerekçesinde mülga Sigorta Murakabe Kanunu hükümlerine atıf yapılmış olması eleştirilebilir niteliktedir. Keza hükmün yeni Kanuna alınmamasında “sürekli ilişki” unsurunun gerekçe gösterilmesi de düşündürücüdür. Nitekim herhangi bir tarafın temsilcisi olmayan ve yalnızca sigortacı ile sigorta ettiren arasında aracılık faaliyeti gerçekleştiren prodüktörün aksine broker, kanunî tanım gereğince sigorta ettirenin temsilcisidir.

¹⁸⁸ Şu anda yürürlükte olan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu esas alınmış olup, anılan hüküm yazarın eserinin yazıldığı dönemde (1965) yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 116. maddesine tekabül etmektedir.

¹⁸⁹ Bkz. **Bozer**, Sigorta, sf. 20.

¹⁹⁰ Bkz. **Bozer**, Sigorta, sf. 31-32.

tanzimine yetkili olmayan acente ayrımı Bakanlık tarafından benimsenmişti¹⁹¹. Keza daha sonradan, 16 Haziran 1994 tarihli ve 539 sayılı “7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname” ile¹⁹², 7397 sayılı Kanunun başlığı *Acenteler* olarak değiştirilen 9. maddesinin ilk fıkrasında acentenin tanımı yapılmış, bu tanımda ise büyük ölçüde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 116. maddesindeki acentelik tanımından yararlanılmıştır. Anılan madde hükmü, sigorta acentesinin hem sigorta şirketinin sözleşmeleri için aracılık etmeye hem de sigorta şirketi adına sözleşme yapmaya yetkili olabileceğini düzenleyerek, her iki hali de acentelik kapsamında saymaktadır. Bu çalışmanın yapıldığı sırada yürürlükte olan 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun md. 2/m hükmü ile yapılmış olan acente tanımı da benzer şekilde sigorta acenteleri açısından hem aracı acente hem de sözleşme yapmaya yetkili acente hallerini kabul etmektedir. Şu halde günümüzde *Bozer*’in görüşünü savunmak oldukça güç görünmektedir.

Acentenin ve sigorta acentesinin tacir sıfatı ile ilgili olarak doktrinde çeşitli görüşler vardır. Çoğu yazar tanımı gereği müvekkilinin tacir olması zorunlu olan acentenin kendisinin de tacir olduğunu vurgulamaktadır¹⁹³. Gerçekten de günümüz

---

¹⁹¹ Bkz. **Atabek**, sf. 14.

¹⁹² Daha önce benzer bir KHK (20 Ağustos 1993 tarihli ve 510 sayılı KHK) çıkarılmış olup, Anayasa Mahkemesinin 25 Kasım 1993 tarih ve E. 1993/45, K. 1993/47 sayılı Kararı ile, kendisine dayanak olan Yetki Kanununun Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olması sebebiyle hukukî dayanaktan yoksun kaldığı gerekçesi ile iptal edilmiştir.

¹⁹³ Bkz. **Kayhan**, Acentelik, sf. 44 vd. **Kaya, A.**, sf. 4. Par. 02c. 6762 sayılı Kanun döneminde ise çoğu yazar, mülga TTK’daki md. 12/I, b. 12 hükmü nedeniyle acentelik işletmesinin doğrudan ticarethane sayılmasına dayanarak başkaca bir koşul aramadan acenteyi tacir saymaktaydılar. Bu yönde bkz.

ticarî hayatında müvekkiline hukukî anlamda bir acentelik sözleşmesi ile bağlı bulunan acentelerin çoğunlukla kendilerinin de tacir olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ne var ki doktrinde çoğunluk görüşünün de isabetli bir şekilde belirttiği üzere, acentenin işletmesinin ticarî işletme düzeyinde olması çoğu zaman ekonomik bir gerçeklik olarak kabul edilebilirse bile, kanunî bir şart değildir¹⁹⁴. Dolayısıyla tacir

---

Karayalçın, sf. 517. **Tekil, F.:** Ticari İşletme Hukuku, 1. Bası, İstanbul 1981, sf. 155. **Erem**, sf. 258. **Mimaroglu, S. K.:** Ticaret Hukuku Dersleri, Birinci Cilt: İşletme Hukuku, 3. Bası, Ankara 1978, sf. 512. **Kubilay**, anılan hükümden yola çıkmak suretiyle bütün sigorta aracılarının tacir olduğunu savunmuştur. Bkz. **Kubilay**, sf. 239. Ancak 6762 sayılı Kanun döneminde de, yalnızca TTK md. 12’de ticarethane olarak sayılmış olması sebebiyle bir işletmenin doğrudan ticarî işletme olarak kabul edilemeyeceği görüşü doktrinde ve Yargıtay içtihatlarında görülmekteydi. Bkz. **Arkan, S.:** Ticarî İşletme Hukuku, 14. Bası, Ankara 2010, sf. 26 ve aynı sayfadaki dn. 1.

¹⁹⁴ Bkz. **Ayhan, R. / Özdamar, M. / Çağlar, H.:** Ticari İşletme Hukuku – Genel Esaslar, 8. Bası, Ankara 2015, Sf. 488. **Ayhan**, 6762 sayılı Kanun döneminde yazılmış kitabında 6762 s. K. md. 12 hükmüne dayanarak acentenin doğrudan tacir sayılacağını ifade etmekteydi. Bkz. **Ayhan**, Ticarî İşletme 2007, sf. 635. Ancak 6102 sayılı Kanuna ticarethaneleri belirleyen bu hükmün alınmamış olması sebebiyle yazar da görüşünü anılan şekilde değiştirmiştir. Aynı yönde görüş için bkz. **Kaya, M. İ.**, sf. 19 vd. **Poroy / Yasaman**, Ticari İşletme, sf. 254-255. **Poroy** ve **Yasaman**, acentenin temelde müvekkilinden bağımsız bir tacir olduğunu vurgulamakta ancak, yalnızca tacir olma unsurlarını eksiksiz olarak taşıyan acentelerin tacir olacağını eklemektedir. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 211. **Arkan**, acentenin çoğunlukta tacir konumunda olacağını belirtmekle yetinmektedir. Bu ifadeden kendisinin acentenin tacir olmayabileceğini de kabul ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca 13.06.2007 tarih ve 26551 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu Kararı” ile “B- HİZMETLE İLGİLİ MESLEK KOLLARI” başlığı ve “2- ULAŞTIRMA HİZMETLERİ” alt başlığı altında Otobüs Bilet Acenteliği ve Sigorta Acenteliği mesleklerinin esnaf ve sanatkâr meslek kolu olarak sayılmış olduğu görülmektedir. Öte yandan Hazine Müsteşarlığından çıkan 2008-18 sayılı “Sigorta Acenteleri Yönetmeliği Çerçevesinde, Acentelerin Uygunluk Belgesi ve

müvekkili için aracılık hizmeti veren veya onun adına sözleşme akdeden acentenin kendi işletmesinin esnaf işletmesi boyutunda kalması da mümkündür.

6762 sayılı TTK md. 117/2 hükmünün yeni Kanuna alınmamış olması sebebiyle, 6102 sayılı TTK döneminde broker ile acente arasındaki farklılığın giderek artacağını iddia etmek yanlış olmayacaktır. Her şeyden önce, artık Kanunda böyle bir atıf bulunmadığı için müşterisi de tacir olmadığı sürece, broker ile müşterisi arasındaki ilişkiye acentelik hükümlerinin uygulanması mümkün görünmemektedir. Nitekim acentelik sözleşmesinin zorunlu unsurlarından biri müvekkilin tacir olmasıdır¹⁹⁵. Öte yandan, müşteri tacir olsa bile, bir brokerlik sözleşmesine acentelik hükümlerinin uygulanması doğru olmaz. Nitekim acentenin temel görevi müvekkilinin ticarî işletmesini ilgilendiren sözleşmelere aracılık etmek veya bunları o tacir adına yapmaktır. Öte yandan bir brokerin tacir müşterisine karşı temel görevi, müşterisinin işletmesinin muhtemel olarak karşılaşılabileceği her türlü rizikoyu tespit ederek bunlar hakkında önceden bilgi vermek, piyasayı araştırarak müşterisinin ihtiyaçlarını en yüksek oranda karşılarken ekonomik açıdan da en uygun olan poliçeleri bularak müşterisine önermektedir. Anlaşılacağı üzere, acente ile broker arasında ciddi bir

---

Levhaya Kayıt Müracaatlarında, Acenteler, TOBB ve Odalarca İzlenecek Yola İlişkin Genelge II” uyarınca, sigorta acenteliğinin bir esnaf ve sanatkâr kolu olarak sayılmış olmasının pratik öneminin kalmadığını savunmak da mümkündür. Genelgeye ilişkin açıklamalar için bkz. **Temeltaşı, H.:** Türk Hukukunda Sigorta Acenteliği Sözleşmesi, Ankara 2012 (yüksek lisans tezi), sf. 20-21.

¹⁹⁵ Bu yönde bkz. **Kaya, A.,** sf. 5. Par 03a. **Kaya (Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Nomer Ertan),** Ticari İşletme, sf. 779, par. 1689. *Kaya* her iki eserde de, acenteliğin diğer unsurlarını sağlayan bağımsız yardımcının bir esnafın işletmesini ilgilendiren sözleşmelere aracılık etmesi veya esnaf adına sözleşme akdetmesi halinde acente sayılamayacağını ifade etmektedir.

fonksiyon farklılığı mevcuttur. Bu sebeple de brokerlere acentelik hükümlerinin kıyasen uygulanması bile söz konusu olmamalıdır.

Tartışma konusu yapılabilecek başka bir husus ise özellikle müvekkilin inhisar hakkını saklı tutmadığı acentelik sözleşmeleri açısından gündeme gelebilir. Bilindiği üzere TTK md. 104'e göre kural olarak hem acente hem müvekkili karşılıklı olarak inhisar hakkına sahip olsa bile yazılı olarak aksinin kararlaştırılması mümkündür. Sigortacılık Kanunu'nda, TTK'daki bu genel hükmün sigorta acenteleri hakkında da uygulanmasını engelleyecek herhangi bir istisna hükmü bulunmamaktadır. Bu sebeple kimi acenteler yalnızca belli bir sigorta şirketiyle bağlı olmak yerine birden fazla sigorta şirketinin acenteliğini aynı anda yürütebilir. Bu durumda kimi zaman sigorta acentesinin de – doktrindeki genel kabulün aksine – sigortacının değil sigorta ettirenin temsilcisi olarak hareket etmesi söz konusu olabilir. Böyle bir halde sigorta acentesi ile sigorta brokeri arasındaki ayrımın belirsizleşebileceğini kabul etmek de mümkündür. Ancak kaç tane müvekkili temsil ederse etsin sigorta acentesinin, brokere mahsus olan hükümlere ve düzenlemelere tabi olması söz konusu olmayacaktır. Sigorta acentesi Sigortacılık Kanunu'nda, Türk Ticaret Kanunu'nda ve Sigorta Acenteleri Yönetmeliği'ndeki hükümler başta olmak üzere kendi ayrı mevzuatına tabidir. Yani birden fazla müvekkili olan sigorta acentesinin, uygulamada rastlanmasına rağmen, sigorta ettirenin tarafında yer almak gibi bir yükümlülüğü olmadığı gibi, brokere özgü diğer kurallara ve yasaklara uymak zorunda da değildir¹⁹⁶.

---

¹⁹⁶ Her ne kadar 2015 tarihli SRBY'de bu yönde bir hüküm bulunmasa bile 2008 tarihli SRBY'nin 11. maddesinin ilk fıkrasında, brokerlerin aksine bir talep olmadığı sürece en az üç sigorta ve reasürans şirketinden teklif alması bu teklifleri ve karşılaştırmalı fiyatları müşterisine bildirmesi gerektiği

Dolayısıyla bu konumdaki sigorta acentesi brokerlerin aksine yeri geldiğinde müşterisinden bazı bilgileri saklayabilir ve örneğin belli bir sigorta şirketine ait portföyünü doldurmak için müşterisinin menfaatine olmasa bile daha kötü şartlardaki bir poliçeyi sunabilir. Yine de sigortacılık mevzuatı açısından herhangi bir sınırlamaya tabi olmayan sigorta acentesinin yeri geldiği takdirde genel hükümlere ve özellikle dürüstlük kuralına göre bilgi saklamaktan dolayı sorumlu tutulmasının mümkün olduğunu iddia etmek yanlış olmayacaktır.

Unutulmaması gereken başka bir nokta ise acentenin de broker gibi esas itibariyle sigortacıya karşı bağımsız olduğudur. Sigortacılık Kanununun md. 23/XVIII hükmü ile temelde TTK'da genel olarak düzenlenen acentenin özel bir türü olduğu ortaya koyulan sigorta acentesi de, genel acente gibi tacirin bağımsız yardımcıları arasında sayılmaktadır¹⁹⁷. Bu açıdan sigorta acentesi, sigorta şirketinin temsilcisi olmakla birlikte, işletmesine ilişkin her hususta sigorta şirketinin emir ve talimatlarına göre hareket etmek durumunda değildir. Burada bağımsızlık ile kastedilen hukukî bağımsızlıktır. İktisadi açıdan acentenin bağımsızlığı ise somut olayın şartlarına ve

---

düzenlenmekteydi. Önceki yönetmelik dönemi için konuşmak gerekirse, bu hükmün, sigorta ettirenin yanında konumlanmış bulunan sigorta acenteleri için uygulanması söz konusu olmazdı.

¹⁹⁷ Bkz. **Kaya (Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Nomer Ertan)**, Ticari İşletme, sf. 781-782, par. 1696. **Yazıcıoğlu**, sf. 104-107. **Kayıhan**, Acentelik, sf. 53. **Temeltaşı**, sf. 9-12. Buna karşılık daha önce de değinildiği üzere *Poroy ve Yasaman*, acenteyi klasik bağlı – bağımsız yardımcı ayrımının dışında tek yetkili satıcı ile birlikte “özel durumda olan” tacir yardımcısı olarak kabul etmektedir. Bkz. **Poroy / Yasaman**, Ticari İşletme, sf. 242.

özellikle sigorta şirketi ile sigorta acentesi arasında akdedilen acentelik sözleşmesinin hükümlerine göre farklılık gösterebilir¹⁹⁸.

2. Broker ve Prodüktör

Prodüktör, 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun ilk kanunlaştığı dönemden beri hukukumuzda olan bir sigorta aracısıydı. 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun tasarı aşamasında mevcut bulunan prodüktörlük kurumu, daha sonra Kanuna alınmamıştır. Ancak prodüktörlüğün neden son anda Kanundan çıkarıldığına dair madde gerekçesinde herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Buna karşılık doktrinde birçok yazarın prodüktörle brokere bir arada ihtiyaç olmadığına, bunlardan yalnızca birinin düzenlenmesinin yeterli olduğuna ilişkin eleştirileri brokerin Türk mevzuatına girdiği 1994 senesinden beri mevcut olmuştur¹⁹⁹.

7397 sayılı Kanunun ilk halinde sigorta prodüktörleri 37. Maddenin ilk fıkrasında şu şekilde tanımlanmaktaydı:

“Her hangi bir sigorta şirketinde doğrudan doğruya memur ve müstahdem bulunmayan ((Mutavassıt sıfatıyla) muhtelif sigorta branşları hakkında sigorta olmak isteyenlere malûmat vererek sigorta mukavelesinin şartlarını müzakere ve tehlikenin mahiyet ve hususiyetlerine göre sigorta teklifnamesini ihzar salâhiyetini haiz ve

---

¹⁹⁸ Acentenin bağımsızlığına ilişkin detaylı bilgi için bkz. **Kaya, A.**, sf. 6-7. Par. 04a. **Kaya, M. İ.**, sf. 3 vd. **Kayhan**, Acentelik, sf. 37 vd.

¹⁹⁹ Bu yönde bkz. **Ünan**, Sigorta Aracıları, sf. 81-82. **Ünan** daha sonra, Sigortacılık Kanunu Tasarısının tartışıldığı bir seminerde sunduğu bildirisinde prodüktörlerin ayrıca düzenlenmesinin gereksiz olduğu yönündeki görüşünü yinelemiştir. Bkz. **Ünan, S.:** (İsimsiz Konuşma), Sigortacılık Yasa Tasarısının Getirdikleri – İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2007-1, İstanbul 2007, sf. 24. **Can** da prodüktörün Sigortacılık Kanunu’na alınmamasını, aslında aynı kişi olan prodüktör ve brokerin iki farklı isimle düzenlenmesi yanlışından dönülmesi olarak yorumlamıştır. Bkz. **Can**, sf. 250.

teşebbüslerinin neticesi olarak komisyon almak suretiyle iş temin eden hakikî ve hükmi şahıslara sigorta prodüktörü denir.”

7397 sayılı Kanunun 11.06.1987 tarihli ve 3379 sayılı Kanunla değişik halinde ise sigorta prodüktörleri yine 37. maddenin²⁰⁰ ilk fıkrasında şu şekilde tanımlanmıştır:

“Herhangi bir sigorta şirketinde doğrudan doğruya memur ve müstahdem bulunmayan; aracı sıfatıyla muhtelif sigorta branşları hakkında sigorta olmak isteyenlere malumat vererek sigorta mukavelesinin şartlarını müzakere ve tehlikenin mahiyet ve hususiyetlerine göre sigorta teklifnamesini hazırlama yetkisini haiz ve teşebbüslerinin neticesi olarak komisyon almak suretiyle iş temin eden hakikî ve hükmi şahıslara sigorta prodüktörü denir.”

7397 sayılı Kanunun 16.06.1994 tarihli ve 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik halinde ise brokerlik kurumunun Türk hukukuna getirilmesi ile madde başlığı “Diğer Sigorta ve Reasürans Aracıları” olarak değiştirilen 37. maddenin ilk iki fıkrası sigorta ve reasürans brokerlerine ayrılırken üçüncü fıkrada prodüktörün tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Sigorta ettiren ve sigortacıya bağlı olmaksızın çeşitli sigorta dallarında sigorta olmak isteyenlere bilgi vererek sigorta sözleşmesinin şartlarını müzakere ve tehlikenin konusu ve özelliklerine göre sigorta teklifnamesini hazırlamada yardımcı olan ve çalışmalarının karşılığı olarak komisyon alan gerçek veya tüzel kişilere prodüktör denir Prodüktörlerin faaliyette bulunabilmek için Birlikten Prodüktörlük Belgesi almaları zorunludur.”

---

²⁰⁰ Kanunun ilk halinde 37. maddenin madde başlığı “Sigorta prodüktörleri” iken, 3379 sayılı Kanunla değişik halinde madde başlığı “Sigorta prodüktörleri ve reasürans aracıları” şeklinde değiştirilmiştir.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu kanunlaşırken tasarıdan çıkarılan prodüktörler, Tasarının²⁰¹ md. 2/k bendi hükmünce şu şekilde tanımlanmaktaydı:

“k) Prodüktör: Sigorta ettiren ve sigorta şirketine bağlı olmaksızın çeşitli sigorta dallarında sigorta yaptırmak isteyenlere bilgi vererek sigorta sözleşmesinin şartlarını müzakere eden, tehlikenin konusu ve özelliklerine göre sigorta teklifnamesinin hazırlamada yardımcı olan kişiyi, [ifade eder].”

Daha önce anılan 6762 sayılı Kanunun md. 117/2 hükmü sebebiyle sigorta acentesi ve broker gibi bir sigorta aracısı olan prodüktörün de acentelik hükümlerine tabi olacağı kabul edilmekteydi²⁰². Hatta bu sebeple prodüktörün aslında aracı acenteden başka bir şey olmadığı da doktrinde kabul görmekteydi²⁰³. Ancak Ticaret Bakanlığı 1960 yılında çıkarılan bir tebliğ ile acente ve prodüktörlerin alabileceği azami komisyon oranını belirlerken “A tipi acente” ve “B tipi acente” ayırımına gitmiş, buna göre A tipi acentenin TTK’daki sözleşme yapmaya yetkili acenteye, B tipi acentenin ise TTK’daki aracı acenteye denk geldiğini belirlemiştir²⁰⁴. Böylelikle bu görüş de etkisini büyük ölçüde yitirmiştir. Daha sonra ise zaten sigorta acentesinin sözleşme yapmaya yetkili olabileceği ya da yalnızca sözleşmelerin yapılmasında aracılık edebileceği kanunî tanımlara da girmiştir²⁰⁵.

Buna karşılık *Atabek*’in anlatımına göre mevzubahis Ticaret Bakanlığı tebliği sözleşme yapmaya yetkili acentelere en üst miktarda komisyon hakkı tanırken,

---

²⁰¹ Tasarı için bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1218.pdf> Erişim tarihi: 1 Nisan 2015.

²⁰² Bkz. **Karayalçın**, sf. 502 ve 517.

²⁰³ Bu yönde bkz. **Bozer**, Sigorta, sf. 20. **Karayalçın**, sf. 519.

²⁰⁴ Bkz. **Atabek**, sf. 14.

²⁰⁵ Bu konuda bkz. sf. 106-107.

sözleşme yapma yetkisi bulunmayan acentelere daha düşük oranda komisyon hakkı tanımış ve prodüktörlere de en düşük oranda komisyon hakkını tanımıştır. Tebliğin belirlediği oranlar karşısında pek çok prodüktörün sigorta şirketlerince aracı acente, hatta sözleşme yapmaya yetkili acente olarak istihdam edildiği ve prodüktör sayısının 200'ün altına düştüğü aktarılmaktadır²⁰⁶.

2008'de Sigortacılık Kanunu ile Türk pozitif hukukundan çıkarılmadan önce, prodüktör ile broker arasındaki en önemli fark sigorta ettirene bağlılık noktasında ortaya çıkıyordu. Sigorta Murakabe Kanununun ilga edilmeden önceki son halinde "Diğer Sigorta ve Reasürans Aracıları" başlıklı 37. maddede broker ve prodüktör tanımı sırasıyla birinci ve üçüncü fıkralarda yapılmıştı. Maddenin birinci fıkrası brokeri tanımlarken, brokerin sigortalıyı temsil ettiğini belirtmekte ve sigorta şirketinin seçimi hususunda tamamen tarafsız ve bağımsız olacağını düzenlemekteydi. Brokerin sigorta yaptırmak isteyenlerle sigorta şirketlerini bir araya getireceği, sigorta sözleşmelerinin akdine dair hazırlık çalışmalarını yapacağı ve özellikle tazminatın ödenmesinde yardımcı olacağı belirtilmişti. Prodüktör ise aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre sigorta ettiren veya sigortacıya bağlı olmamakla birlikte, sigorta olmak isteyenlere bilgi veren, sigorta sözleşmesinin şartlarının müzakeresinde ve sigorta teklifnamesinin hazırlanmasında yardımcı olan kişi olarak tanımlanmıştı. Brokerle prodüktör arasındaki başka bir fark da brokere brokerlik faaliyetinin sigorta şirketi ile reasürans şirketi arasında da gerçekleştirilebilmesi (reasürans brokerliği) imkânı

---

²⁰⁶ Bkz. **Atabek**, sf. 14. *Ünan* da, *Atabek*'in bu tespitinden yıllar sonra, Sigortacılık Kanunu ile prodüktörün tamamen Türk pozitif hukukundan çıkarılmasından kısa bir süre önce, sigorta aracılığı sektöründe prodüktörlerin ihmal edilebilir bir seviyede kaldığını ve Türkiye'de aracılık alanında acente ve brokerin düzenlenmesinin yeterli olduğunu vurgulamıştır. Bkz. **Ünan**, Tasarı, sf. 24.

tanınmışken aynı imkânın prodüktöre tanınmamış olmasıydı. Bu açıdan prodüktörler, brokerlerin aksine yalnızca sigorta şirketleri ile sigorta yaptırmak isteyenleri bir araya getirebiliyorlardı.

Çalışmada daha önce de belirtildiği üzere doktrinde pek çok yazar prodüktör ile brokerin aslında sigorta simsarı olarak da adlandırılabilir aynı sigorta aracısının boşluğunu doldurmaya çalıştıkları, dolayısıyla bu iki aracının birlikte düzenlenmesinin gereksiz olduğunu ve sadece tek aracının broker ve prodüktörün görevlerini yürütebileceğini savunmuşlardır. Öte yandan prodüktör ile broker arasındaki en önemli farkın sigorta ettirenin temsili ve taraflarla sürekli ilişki nezdinde meydana geldiği söylenebilir. Nitekim prodüktör, brokerin aksine, sigorta ettireni temsil yetkisine sahip değildir²⁰⁷. Ayrıca prodüktörün sigortacı ve sigorta ettirenle olan ilişkileri geçicidir. Acente ve brokerin aksine prodüktör, bir tarafla sürekli ilişki içerisinde bulunmamaktadır²⁰⁸. Buna karşılık broker sigorta sözleşmesinin akdinden sonraki safhada da sigorta ettirenin tarafında sigortacı ile sigorta ettiren arasında aracılık faaliyetini devam ettirir.

3. Broker ve Simsar

Bağımsız tacir yardımcılarında olan simsar ile de brokerin karşılaştırmasının yapılması doğru olur. Çünkü daha önce de değinildiği üzere Türk hukukunda broker olarak isimlendirmekte olduğumuz aracı pek çok Kıta Avrupası hukuk sisteminde

---

²⁰⁷ Bkz. **Bozkurt**, Tellâllık, sf. 348. Öte yandan bazı yazarlar brokerin temsil yetkisinin mevcut olup olmadığını da tartışmaktadır.

²⁰⁸ Bkz. **Bozkurt**, Tellâllık, sf. 348.

“sigorta simsarı” olarak isimlendirilmektedir²⁰⁹. Simsar Türk hukukunda eskiden beri, ticarî temsilci, ticarî vekil, komisyoncu gibi pek çok bağımlı ve bağımsız tacir yardımcısı ile birlikte Türk Borçlar Kanununda düzenlenmektedir. 1926 tarihli ve 818 sayılı eski Borçlar Kanununda tellâl olarak adlandırılmış olan tacir yardımcısı, 2011 tarihli 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanununda simsar olarak adlandırılmaktadır²¹⁰. Her ne kadar tacir yardımcısı olarak simsardan bahsedilse de, TBK’daki düzenleme simsarın tanımını yapmamaktadır, simsarlık sözleşmesini tanımlamaktadır. TBK md. 520 uyarınca simsarlık sözleşmesi “*simsarın taraflar arasında bir sözleşme kurulması*

---

²⁰⁹ Örneğin Almanya’da Türk hukukundaki brokerin karşılığı *Versicherungsmakler* ya da *Rückversicherungsmakler*’dir (sigorta simsarı ve reasürans simsarı). Adi işler simsarı *Makler*, ticaret işleri simsarı ise *Handelsmakler* olarak isimlendirilir. Fransa’da da benzer şekilde Türk hukukundaki brokerin karşılığı *courtier d’assurance* ya da *courtier en réassurance*’dir (sigorta simsarı ve reasürans simsarı). Adi işler simsarı *courtier*, ticaret işleri simsarı ise *courtier en marchandises* olarak isimlendirilir. Yine İtalya’da da Türk hukukundaki brokerin karşılığı *mediatore di assicurazione / broker assicurativo* ya da *mediatore di riassicurazione / broker di riassicurazione* (sigorta simsarı / brokeri ve reasürans simsarı / brokeri) olarak geçmekte iken; adi işler simsarı *mediatore* ya da *intermediario*, ticaret işleri simsarı ise *mediatore di commercio* olarak isimlendirilir. Hatta Anglo-Amerikan hukukunda bile – her ne kadar Anglo-Amerikan hukuk sistemi Kıta Avrupası hukuk sistemlerinden farklı olduğu için doğrudan karşılığı olduğu iddia edilemeyecekse bile -, Türk hukukundaki brokere karşılık gelen kişi *insurance broker* ya da *reinsurance broker* (sigorta veya reasürans brokeri / simsarı) olarak adlandırılırken adi işler simsarının karşılığı sayılabilecek kişi *broker*, ticaret işleri simsarının karşılığı sayılabilecek kişi ise *commercial broker* olarak nitelendirilmektedir.

²¹⁰ Türk Borçlar Kanunu Genel Gereğesine göre bu değişikliğin sebebi kavramlarda arılaştırma ve kavramların günümüzde yerleşmiş ve kullanılmaya başlamış yeni karşılıklarıyla değiştirilmesidir. Bkz. Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu, sf. 5-6. Erişim kaynağı: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss321.pdf> Erişim tarihi: 16 Kasım 2016.

imkânının hazırlanmasını veya kurulmasına aracılık etmeyi üstlendiği ve bu sözleşmenin kurulması halinde ücrete hak kazandığı sözleşmedir.” Doktrinde bazı yazarlar simsarlık sözleşmesine ilişkin bu kanunî tanıma dayanarak ayrıca simsarin da tanımını yaparken bazı yazarlar doğrudan Kanundaki sözleşme tanımıyla yetinmektedir. *Tekil* simsarı (tellâlı), “ücret karşılığında diğer tarafa sözleşme akdetme fırsatı gösteren veya sözleşmenin akdinde aracılık eden kişi” olarak tanımlamıştır²¹¹. *Kaya* simsarı, “bir sözleşme uyarınca, ücret karşılığında, taraflar arasında bir sözleşme kurulması imkânının hazırlanmasına veya sözleşmenin kurulmasına aracılık eden, gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlamaktadır²¹². *Bozer* ve *Göle* ise simsarı “bir sözleşme kurulması imkanının hazırlanmasına veya kurulmasına aracılık etmeyi üstlenen kişi” olarak tanımlamıştır²¹³. Buna karşılık *Arkan* ve *Yasaman*, ayrı bir simsar tanımına lüzum görmeden doğrudan Kanundaki simsarlık sözleşmesinin tanımını kullanmaktadırlar²¹⁴.

Yukarıda da açıklandığı üzere Dünyanın çoğu yerinde brokerin karşılığı olan sigorta aracı “sigorta simsarı” olarak isimlendirilmektedir²¹⁵. Bu sebeple brokerin, simsarin özel bir görünümü olduğu düşünülebilir. Ne var ki doktrinde simsarin özel görünümünü sayan yazarların bir kısmı brokere değinmemektedir²¹⁶; buna karşılık bazı yazarlar brokerin de simsarin özel bir görünümü olduğunu kabul etmektedir²¹⁷.

---

²¹¹ **Tekil**, Ticarî İşletme, sf. 148.

²¹² Bkz. **Kaya (Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Nomer Ertan)**, sf. 726 par. 1545.

²¹³ Bkz. **Bozer / Göle**, Ticari İşletme, sf. 95.

²¹⁴ Bkz. **Arkan**, sf. 192. **Poroy / Yasaman**, sf. 299.

²¹⁵ Sigorta tellâlı (sigorta simsarı) ile ilgili yapılan açıklamalar için ayrıca bkz. sf. 8 vd.

²¹⁶ Bkz. **Poroy / Yasaman**, sf. 301.

²¹⁷ Bkz. **Kaya (Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Nomer Ertan)**, sf. 725 par. 1541.

Bu durumda brokerin simsarla karşılaştırılması yapılırken, simsarin bir özel görünümü olup olmadığı konusunun da netleştirilmesi gerekmektedir. Ancak brokerin simsarin özel bir görünümü olamayacak düzeyde simsardan farklılaşan yönleri vardır. Her şeyden önce gerek adi işler simsarı açısından, gerekse de artık pozitif hukukta düzenlenmese de ticaret işleri simsarı açısından lehine simsarlık faaliyeti gösterilen müvekkil(ler) ile ilişkinin devamlı olmaması ilkesi geçerlidir²¹⁸. Buna karşılık brokerin müşterisi ile olan ilişkisinin süreklilik arz etmesi asıldır. Simsarin çoğunlukla tarafsız bir aracı olduğu ifade edilirken brokerin sigorta veya reasürans sözleşmesi akdetmek isteyen kişinin tarafında olduğu kabul edilmektedir. Gerçekten de acente ile simsar arasındaki ilişki ile sigorta acentesi ve broker arasındaki ilişki çok farklı noktalardadır. Ticarî işletme hukukunda çoğunlukla simsarin bir araya getirdiği her iki

---

²¹⁸ Doktrinde çoğunlukla simsarin taraflarla arasındaki ilişkinin geçici olması sebebiyle ticarî temsilci, ticarî vekil ve pazarlamacı gibi bağımlı yardımcılarından ve acenteden farklı olduğu ifade edilmektedir. Bkz. **Kaya (Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Nomer Ertan)**, sf. 729 par. 1551. **Arkan**, sf. 193. **Ayhan / Özdamar / Çağlar**, sf. 469. *Şener* de simsar ile acentenin farkını açıklarken, simsarin kural olarak münferit işlemler için görevlendirildiğini ifade etmektedir. Bkz. **Şener, O.H.:** Ticari İşletme Hukuku, Birinci Bası, Ankara 2016, sf. 309. 6762 sayılı Kanun döneminde ticaret işleri simsarinin adi işler simsarinin farklılaştığı noktanın, simsarlık faaliyetini meslek edinmesi ve ticarî işlere ilişkin sözleşmelerin akdine aracılık etmesi olduğu vurgulanmaktaydı. Bkz. 6762 s. TTK md. 100/III. Ticaret işleri simsarı, adi işler simsarinin farklı olarak simsarlık faaliyetini çoğu zaman bir esnaf işletmesi veya ticarî işletme organizasyonu içerisinde sürekli bir şekilde meslek olarak sürdüren kişidir. Ancak onun da adi işler simsarı gibi müvekkilleriyle kurduğu ilişkiler arzi niteliktedir. Nitekim kurulan ilişkinin süreklilik arz etmesi halinde yapılan aracılık faaliyeti simsarlıktan ziyade acentelik ya da tek satıcılık gibi sürekli bir faaliyete daha yakın olacaktır.

taraf da tacir olmaktadır²¹⁹. Brokerler ise çoğunlukla sigorta brokeri olarak hareket ederler ve tacir olan sigortacı (sigorta şirketi) ile çoğunlukla tacir olmayan sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen kişiyi bir araya getirirler. Sigorta hukukunda sigorta ettiren ve sigortalının (ayrıca can sigortalarında lehdarın) zayıf olan taraf olduğu, bu kişilerin sigortacıya karşı korunması gerektiği kabul edilir²²⁰. Gerek Sigortacılık Kanunu, gerekse Sigorta Murakabe Kanunu muhtemelen bu fikirden hareketle, brokeri simsar gibi tarafsız bir aracı olarak değil, sigortacının yanında konumlanan sigorta acentesine karşılık olarak müstakbel sigorta ettirenin tarafında olan *sui generis* bir aracı olarak düzenlemiştir. Yeniden sigorta ilişkisinde sigorta şirketinin reasürans şirketine karşı sigorta ettiren ya da sigortalı gibi korunması gerekmiyor olsa bile, bu ilişkide dahi reasürans brokerinin simsar gibi tarafsız bir aracı değil, sigorta şirketinin tarafında yer alan bir aracı olması da brokerin simsarın özel bir görünümü olamayacak kadar farklı bir noktada olduğunun kanıtlarından birisidir. Son olarak simsarın temsil

---

²¹⁹ Buna karşılık kimi zaman simsarın araya getirdiği tarafların hiçbirinin tacir olmaması da mümkündür. Örneğin taşınmazlara ilişkin simsarlık faaliyeti gerçekleştiren emlakçılar, taşınmaz alıcısı ile taşınmaz satıcısını bir araya getirirler. Taşınmaz satıcısı veya taşınmaz alıcısından her ikisi de tacir olmasa bile simsar tacir yardımcısı niteliğini korur.

²²⁰ Kanun koyucu bu fikir doğrultusunda TTK'nın 1452, 1486 ve 1520. maddelerinde "Koruyucu hükümler" başlığı altında sırasıyla genel hükümlerde, zarar sigortalarına ilişkin özel hükümlerde ve can sigortalarına ilişkin özel hükümlerde Kanuna aykırı sigorta sözleşmelerinin geçersiz olacağı halleri, Kanuna aykırı sözleşme şartlarının geçersiz olacağı halleri ve Kanundaki asgari şartların sigorta ettiren, sigortalı (ve can sigortalarında lehdar) aleyhine değiştirilemeyeceği halleri belirlemiştir. Sigorta hukukundaki sigorta ettiren, sigortalı ve lehdar lehine korumaya benzer şekilde, iş hukukunda işçi lehine, kira hukukunda kiracı lehine, tüketici hukukunda tüketici lehine koruma hukuk sistemimiz tarafından kabul edilmektedir.

yetkisine sahip olmadığı kabul edilirken²²¹ brokerin temsil yetkisine sahip olduğu Sigortacılık Kanunu tarafından açıkça zikredilmektedir.

---

²²¹ Bkz. Şener, sf. 311.

İKİNCİ BÖLÜM

BROKERLERİN İDARİ DENETİMİ

I. FAALİYETE BAŞLANGIÇ AŞAMASINDA DENETİM

1. Brokerlerde Aranılan Nitelikler

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ve Kanununun 21. maddesine dayanılarak çıkartılmış ve 27.05.2015 tarih ve 29368 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmış olan Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği, gerçek ve tüzel kişi brokerler açısından çeşitli nitelikler aramaktadır. Çalışmanın bu kısmında aranılan nitelikler ayrı ayrı incelenecektir.

A. Gerçek Kişi Brokerlerde Aranılan Nitelikler

Gerçek kişi brokerlerde aranılan nitelikler esas olarak SRBY’nin 4. maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Brokerlik faaliyetinde bulunmak isteyen bir gerçek kişinin Müsteşarlığa ruhsat için başvurduğu anda ve brokerlik yaptığı süre boyunca bu niteliklere sahip olması gerekmektedir. Nitekim SRBY’nin 21. maddesi uyarınca mevzuatta aranılan şartların kaybedilmesi, kademeli olarak uyarı ve ruhsat iptali sebebi olarak düzenlenmiştir²²².

2015 tarihli Yönetmelik öncesinde çıkan yönetmeliklerde, gerçek kişi brokerin iflas etmemiş veya konkordato ilan etmemiş olması da bir nitelik olarak aranmaktaydı²²³. Yeni yönetmelik ise iflas etmemiş olma veya konkordato ilan etmemiş olma şartını 4. maddesinde saymamıştır. Dolayısıyla artık iflas etmiş veya konkordato ilan etmiş bulunan gerçek kişiler de diğer şartları taşımaları halinde brokerlik yapabileceklerdir.

---

²²² Tedbir ve iptal sebepleri için ayrıca bkz. sf. 192 vd.

²²³ Bkz. 1994 tarihli SRBY md. 6/I,f. 2000 tarihli SRBY md. 5/c. 2008 tarihli SRBY md. 4/I,ç.

a) Türkiye’de yerleşik olma

Türkiye’de broker olarak faaliyet göstermek isteyen bir gerçek kişinin SRBY md. 4/a bendi hükmünce Türkiye’de yerleşik olması zorunludur, fakat kişinin Türk vatandaşı olması şartı aranmamıştır²²⁴. “Türkiye’de yerleşik olma” ibaresinden yerleşim yerinin (ikametgâhın) Türkiye’de bulunması gerekliliği anlaşılmalıdır. Keza 1.11.2000 tarih ve 24217 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan eski Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinin aynı konuyu düzenleyen 5. maddesi de “Türkiye’de ikamet etme” şartını aramaktaydı.

Yerleşim yeri Türk hukukunda Türk Medeni Kanununun 19 ila 22. maddeleri arasında düzenlenmektedir. Öğretide yerleşim yerinin sübjektif ve objektif unsuru olduğu belirtilmektedir²²⁵.

Bu durumda Türkiye’de broker olarak faaliyet göstermek amacıyla ruhsat için başvuru yapan bir gerçek kişinin Türkiye sınırları içerisinde bir yerleşim yerinin bulunduğunu ispatlaması zorunludur. Aksi takdirde SRBY md. 4/ a hükmünce bu talebin müsteşarlıkça reddedilmesi gerekir.

---

²²⁴ Öte yandan 2000 tarihli mülga SRBY 5. maddesinin a) bendinde sigorta brokerliği yapacak gerçek kişinin Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda olması şartını aramaktaydı.

²²⁵ Medeni Kanunun 19. maddesi yerleşim yerini, “bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer” olarak tanımlamaktadır. Öğretide yazarlar bu hükümden hareketle yerleşim yerinin objektif unsurunun (maddi ve fiili unsurun) “oturulan yer”, sübjektif unsurunun (psikolojik unsurun) ise “sürekli kalma niyeti” olduğunu ifade etmektedir. Yerleşim yeri hakkında daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. **Oğuzman, M. K. / Seliçi, Ö. / Oktay Özdemir, S.:** Kişiler Hukuku – Gerçek ve Tüzel Kişiler, 11. Bası, İstanbul 2011, sf. 120 vd. **Akipek, J. G. / Akıntürk, T.:** Türk Medeni Hukuku: Başlangıç Hükümleri – Kişiler Hukuku – Birinci Cilt, 6. Bası, İstanbul 2007, sf. 440 vd.

b) Medenî hakları kullanma ehliyetine sahip olma

SRBY'nin 4/b bendi hükmü brokerlik faaliyetinde bulunacak gerçek kişilerin medenî hakları kullanma yetkisine sahip olmalarını aramaktadır. Bununla kastedilen medenî hukuk anlamındaki fiil ehliyetidir. Türk Medeni Kanununun 8 ila 16. maddelerinde hak ve fiil ehliyeti ve ehliyetsizlik halleri düzenlenmektedir. Öğretide fiil ehliyetinin üç şartı olduğu yaygın şekilde kabul edilmektedir. Bu şartlar ayırt etme gücünün varlığı, ergin olmak ve kısıtlanmamış olmamak şeklinde sayılmaktadır²²⁶.

Şu durumda brokerlik ruhsatı için başvuruda bulunan bir gerçek kişinin fiil ehliyetine sahip bulunması zorunludur. Nitekim bu mantık gereğidir. 26 Aralık 1994 tarih ve 22153 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan mülga Sigorta ve Reasürans Brokerliği Yönetmeliğinin 5. maddesinde de gerçek kişiler açısından medenî hakları kullanma ehliyetine sahip olma şartı aranmışken bu şart 1.11.2000 tarih ve 24217 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinde aranmamış, mülga 2008 tarihli SRBY'ye ise tekrardan eklenmiştir. Bu şartın neden 2000 tarihli Yönetmelikte aranmadığını anlamak güçtür. Ancak böyle bir şart aranmıyor olsa bile brokerin pratik bir zorunluluk olarak fiil ehliyetine sahip olması gerektiğini kabul etmek gerekir. Nitekim fiil ehliyeti olmayan bir kişinin brokerliğe ilişkin faaliyetleri gerçekleştirmesi ya imkânsız, ya da aşırı derecede zor olacaktır.

c) Sigortacılık Kanununda sigorta şirketi kurucularına ilişkin düzenlenmiş olan suçlardan hüküm giymemiş olma

SRBY'nin 4. maddesinin c) bendinde gerçek kişi brokerin "*c) Kasten işlenen bir suçtan dolayı affa uğramış olsalar dahi 5 yıldan fazla hapis veya sigortacılık*

---

²²⁶ Fiil ehliyetine ilişkin daha kapsamlı bilgi için ayrıca bkz. **Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir**, *Kişiler Hukuku*, sf. 47 vd. **Akipek / Akıntürk**, sf. 279 vd.

mevzuatına aykırı hareketlerinden dolayı hapis veya birden fazla adli para cezasına mahkûm edilmemiş olması; devletin güvenliğine, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine, milli savunmaya ve devlet sırlarına karşı suçlar ile casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, bilişim sistemini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme, banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, terörün finansmanı, kaçakçılık, vergi kaçakçılığı veya haksız mal edinme suçlarından hüküm giymemiş olması” aranmaktadır²²⁷.

2008 tarihli eski Yönetmelik döneminde brokerin hangi suçlardan hüküm giymemiş olması gerektiğinin tespiti için Sigortacılık Kanununa yollama yapıyordu. Sigortacılık Kanununun ilgili hükmünde ise “gibi yüz kızartıcı suçlar” ifadesi kullanılmak suretiyle tahdidi olmayan bir sayım yapılmıştı. Yeni Yönetmelik hükmünde suçların numerus clausus bir şekilde kesin olarak sayılmış olması ticarî hayatın gereklerine daha uygundur²²⁸.

Gerçek kişi bir brokerin maddede sayılan suçlardan birinden hüküm giymesi için ilgili suça yönelik olarak açılmış kovuşturmanın sonucunda mahkumiyet kararı verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi gerekmektedir.

---

²²⁷ 2008 tarihli SRBY, Sigortacılık Kanununda sigorta şirketlerinin kurucuları açısından aranan şartlara gönderme yapmak sureti ile düzenleme yapmaktaydı. Sigortacılık Kanununun ilgili maddesi pek çok yönden eleştiriye açıktır. Yönetmelikteki düzenlemenin de daha açık ve doğrudan yapılmak yerine Kanuna atıf yapılarak dolambaçlı bir şekilde yapılması kafalarda soru işareti yaratabilecek nitelikteydi. Kanundaki hükme ilişkin eleştiriler için ayrıca bkz. **Kabukçuoğlu-Özer**, sf. 315.

²²⁸ Öte yandan sigorta şirketleri kurucuları açısından Sigortacılık Kanununda sayılan suçların tahdidi olmaması da hala eleştirilebilir niteliktedir.

ç) Asgarî malvarlığı şartını yerine getirmiş olmak

SRBY md. 4/ç hükmü uyarınca brokerlik faaliyetinde bulunmak isteyen gerçek kişinin “11. maddede belirtilen asgari malvarlığı şartını yerine getirmiş olması” gerekmektedir. Anılan madde tüzel kişiler ve gerçek kişiler açısından cari olan asgarî ödenmiş sermaye, özsermaye ve malvarlığı şartlarını bir arada düzenlemektedir. Gerçek kişinin asgarî malvarlığı şartına ilişkin düzenleme ise 11. maddesinin üçüncü fıkrasında yapılmıştır. Asgarî malvarlığı şartına ilişkin açıklamalar çalışmanın ileriki kısımlarında yapılacaktır²²⁹.

d) Fiziksel mekân, teknik ve idarî altyapı ile insan kaynakları bakımından yeterli donanımına sahip olmak

SRBY md. 4/d uyarınca brokerlik faaliyeti için başvuruda bulunan gerçek kişilerin “Brokerlik faaliyetinin yürütüleceği fiziksel mekân, teknik ve idari altyapı ile insan kaynakları bakımından yeterli donanımına sahip olması” gerekmektedir²³⁰. Bu hükümle bağlantılı olarak “Fiziki, teknik ve idari altyapı” başlıklı SRBY md. 9 düzenlemesi de mevcuttur²³¹.

---

²²⁹ Asgarî malvarlığına ilişkin açıklamalar için bkz. sf. 152 vd.

²³⁰ 4. maddedeki diğer bentler brokerlik yapacak olan gerçek kişiye ilişkin aranan şartlardır. Hâlbuki SRBY md. 4/d bendi gerçek kişi brokerin kendisine ilişkin bir şart değil, kişinin işleteceği brokerlik işletmesine ilişkin aranan bir şarttır. Bu sebeple 4. madde bir bütün olarak okunduğunda brokerlik yapacak kişinin gerekli altyapıya sahip olması gerekiyormuş gibi bir izlenim uyanmakta ve dilbilgisi açısından bozuk bir cümle ortaya çıkmaktadır.

²³¹ 2008 tarihli SRBY fiziki, teknik ve idarî altyapıya ilişkin başka bir açıklama yapmıyordu, bu sebeple fiziki, teknik ve idarî altyapının yeterli olup olmadığının neye göre tespit edildiği belli değildi. Bununla beraber, gerçek ve tüzel kişi brokerler açısından ayrı ayrı Yönetmeliğe ekli şekilde EK:5 ve EK:6 nolu

SRBY md. 9/I uyarınca, brokerlik faaliyetinin münhasıran brokerlik faaliyetine tahsis edilmiş bulunan mekânlarda yürütülmesi gerekmektedir. İkinci fıkrada ise, brokerlik faaliyeti yürütülecek mekânın asgarî fiziki özelliklerinin Müsteşarlıkça görevlendirilecek meslek kuruluşunun görüşü alınarak Müsteşarlıkça belirleneceği hükme bağlanmıştır. 2008 tarihli Yönetmeliğin EK:5 ve EK:6 nolu eklerinde ise fiziki altyapı açısından yeterli işyeri ve yeterli tefrişat arandığı görülmektedir. Yeterli işyeri için tapu veya kira sözleşmesi örneği aranmaktaydı. Yeterli tefrişat açısından ise mobilyaların faturaları ve büronun fotoğrafları istenmekteydi. Yeni Yönetmeliğe göre, fiziki altyapı açısından maliki olunan veya kiracılık hakkına sahip bulunulan bir taşınmazın varlığı yeterli görünmemektedir. Ayrıca bu taşınmazın münhasıran brokerlik faaliyetine tahsis edilmiş olması gerekmektedir. Bu şekilde kanun koyucu, brokerlik faaliyeti yürütülecek mekanların başka amaçlarla kullanılmasını, örneğin aynı zamanda başka bir ticarî faaliyet için kullanılmasını veya konut olarak kullanılmasını engellemek istemiştir. Yeni yönetmelik yeterli tefrişat açısından bir belirleme yapmaksızın, bu hususun Müsteşarlıkça görevlendirilecek meslek kuruluşunun da görüşü alınarak Müsteşarlıkça belirleneceğini söylemektedir. 2008 tarihli Yönetmelik de yalnızca mobilyaların faturalarından ve büronun fotoğraflarından bahsederek, bunlar açısından nasıl bir kıstas arandığına dair herhangi bir açıklama yapmamaktaydı. Bu açıdan bu konunun Müsteşarlığın md. 9/II'ye göre yapacağı öngörülen belirleme doğrultusunda netleşeceğini söylemek mümkündür.

Yeterli teknik altyapı açısından SRBY md. 9/III, asgarî olarak sigorta aracılığı faaliyetinde bulunmaya elverişli bilişim sistemi ile beraber, yeterli arşivleme

---

belgelerin içeriğinde, “Altyapı Şartları” başlıklı bölümlerde bu konuya dair bazı ipuçlarının bulunduğunu söylemek mümkündür.

sisteminin, elektronik veri ağı sisteminin ve elektronik posta adresinin bulunmasını aramaktadır. Eski Yönetmelik ise teknik altyapı başlığı altında brokerlik bilgisayar programı, yeterli bilişim sistemi ve yeterli haberleşme imkânını olması gerektiğini sıralamakta, bunlarla alakalı olarak brokerlik programının, bilgisayar ve diğer ekipmanlar ile telefon faturalarının varlığını aramaktaydı. Yeni Yönetmelikte telefon ve brokerlik programına ilişkin bir açıklama yapılmadığı görülmektedir. Buna karşılık yeterli arşivleme sisteminin, elektronik veri ağı sisteminin ve elektronik posta adresinin arandığı görülmektedir. Bu şekilde brokerin teknik altyapı olarak telefona sahip olma zorunluluğunun ortadan kaldırıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Gerçekten de gelişen teknolojik yaşam karşısında sabit telefonlar eski önemini yitirmişlerdir. Aslında eski Yönetmelikteki yeterli haberleşme imkânına denk gelmekte olan elektronik posta adresinin zorunlu tutulması, bunun karşısında telefona ilişkin bir zorunluluğun zikredilmemiş olması da bunun önemli bir göstergesidir.

Her ne kadar SRBY'nin 9. maddesinin başlığı "Fiziki, teknik ve idarî altyapı" olsa da madde içeriğinde idarî altyapıya ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Yani 9. maddenin başlığı içerik ile uyumsuzdur. Eski Yönetmelik döneminde ise idarî altyapı ve insan kaynakları başlığı altında organizasyon yapısı ve yeterli teknik personele ilişkin şartlar sırasıyla, tüm görevlilerin görev dağılımını gösterir detaylı tablo ve faaliyet gösterilen her alanda en az bir teknik personelin bulunması şeklinde düzenlenmekteydi. Yeni Yönetmelik organizasyon yapısına ilişkin herhangi bir düzenleme getirmezken yeterli teknik personele ilişkin "Teknik personel" başlıklı 8. maddede bir düzenlemeye gitmiştir. SRBY md. 8/IV uyarınca "Brokerler, faaliyette buldukları branşlar için yeter sayıda teknik personel istihdam eder." Bu şekilde her alanda en az bir teknik personel bulunması esası yerine

yeteri kadar teknik personel esası belirlenmiştir. Ancak bu konuda da yeterli sayının ne olduğuna dair Yönetmelikte bir açıklama yapılmadığı gibi, nasıl veya hangi makam tarafından belirleneceğine dair de bir açıklık bulunmamaktadır. Fiziki özelliklere ilişkin şartın aksine, yeterli teknik personel sayısının belirlenmesi hususunda Müsteşarlığa bir yetki dahi verilmemiştir.

Son olarak 9. maddenin başlığında idarî altyapının da içeriğe dâhil olduğu gibi bir intiba yaratılmasına rağmen, idarî altyapı teknik personele ilişkin 8. maddenin bir fıkrası ile düzenlenmiştir. İdari altyapı ile teknik personelin birbiriyle ilişkili konular olması ve bu sebeple konu bütünlüğü açısından bütün hususların 8. madde ile düzenlenmesi kabul edilebilirse de, en azından 9. maddede başlık ile içerik arasında uyum sağlanabilmesi için 8. maddenin atıf suretiyle de olsa içeriğe eklenmesi doğru olurdu.

e) Öğrenim düzeyi ve meslekî deneyim şartlarının sağlanması

SRBY'nin 4. maddesinin e) bendi uyarınca gerçek kişi brokerin “*Ek-1/A'da yer alan öğrenim düzeyleri ile bu öğrenim düzeylerinin karşısında yer alan mesleki deneyim süresini tamamlaması*” gerekmektedir.

Yönetmeliğe ekli olarak sunulmuş olan “*Gerçek Kişi Broker ile Gerçek ve Tüzel Kişi Sigorta ve Reasürans Brokeri Genel Müdürleri için Gereken Öğrenim Düzeyi ve Asgari Mesleki Deneyim Süreleri*” başlıklı Ek-1/A tablosu uyarınca, gerçek kişinin broker olarak faaliyet gösterebilmesi için, dört yıllık yükseköğretim kurumlarından mezun olması halinde 7 yıllık meslekî deneyim süresine sahip olması; dört yıllık yükseköğretim kurumlarının sigortacılıkla ilgili bir bölümünden mezun olması halinde ise 5 yıllık meslekî deneyim süresine sahip olması gerekmektedir.

“Sigortacılıkla ilgili bölümler”in neler olduğu hususunda Yönetmelikte başkaca bir açıklama bulunmamaktadır. Öte yandan Hazine Müsteşarlığının 1 Aralık 2015 tarihinde çıkarmış olduğu 2015/54 sayılı “Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinin Uygulanmasına İlişkin Genelge” bu konuda açıklamalar yapmıştır. Genelge’nin 2.6 numaralı maddesi uyarınca, “*Yönetmelikte yer alan sigortacılıkla ilgili bölümler; sigortacılık, bankacılık ve sigortacılık, risk yönetimi ve aktüerya bölümleridir.*” Ayrıca maddenin devamında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın sayılan bölümlere denklik veya eşdeğerlik tanıyacağı bölümlerin de bu kapsamda olduğu belirtilmiş ve yurtdışında okunan bölümler için de denklik alınabileceği belirlenmiştir²³².

2. Tüzel Kişi Brokerlerde Aranılan Nitelikler

Tüzel kişi brokerlerin sahip olması gereken nitelikler SRBY md. 5 altında düzenlenmiştir. Çalışmanın bu kısmında bu nitelikler incelenecektir.

a) Tüzel kişi merkezinin Türkiye’de bulunması

SRBY md. 5/a uyarınca broker olarak faaliyet göstermek isteyen tüzel kişilerin merkezlerinin Türkiye’de bulunması gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu incelendiğinde, Kanunun başlangıç noktası olarak “ticarî işletme merkezi” kavramını esas aldığı, ancak “Ticaret Şirketleri” başlıklı ikinci

---

²³² Bu açıdan brokerler hakkında çıkarılan Genelgenin, Müsteşarlığın 25 Mayıs 2014 tarihinde çıkardığı 2014/8 sayılı “Sigorta Acenteleri Yönetmeliğinin Uygulanmasına İlişkin Genelge” ile aynı düzenlemeye sahip olduğu görülmektedir. Nitekim anılan Genelgenin 4.5 numaralı maddesi uyarınca da aynı bölümler sigortacılıkla ilgili bölümler olarak kabul edilmektedir.

kitabında “şirket merkezi” kavramına doğru kaydığı görülmektedir²³³. Bu durum doktrinde genel kabul gören görüş çerçevesinde gerçek kişi tacirlerin ticarî işletme merkezlerinden ayrı bir yerleşim yerine sahip olabileceği; ancak tüzel kişi tacirlerin yerleşim yeri ve merkezlerinin aynı yer olması gerektiği şeklinde yorumlanmıştır²³⁴. Merkezden anlaşılması gerekenin işletme merkezi değil, işletmenin hukukî, idarî ve teknik işlerinin yürütüldüğü idare merkezi olması gerektiği doktrinde kabul edilmektedir²³⁵.

---

²³³ (Ticarî) işletme merkezinin söz konusu olduğu kanun maddelerine TTK md. 39/II, md. 40/I, md. 48 örnek gösterilebilir. Buna karşılık TTK md. 213/I,c md. 339/II,a, md. 576/I,a başta olmak üzere Kanunun ikinci kitabının pek çok maddesinde “şirket merkezi”nden söz edilmektedir.

²³⁴ Bu konuda bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 35. **Arslanlı, H.:** Kara Ticareti Hukuku Dersleri – Umumî Hükümler, 3. Bası, İstanbul 1960, sf. 99 ve devamındaki açıklamalar. **Kendigelen (Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan)**, Ticarî İşletme, sf. 168 vd. *Kendigelen*, gerçek kişi tacirin yerleşim yeri (ikametgâhı) ve ticarî işletme merkezinin (ticaretgâhının) birbirinden farklı yerler olabileceğini belirtmiş, ancak bu durumun tüzel kişi tacirler açısından mümkün olamayacağını eklemiştir. Ticarî işletme merkezi ve şubeleri kavramları hakkında kapsamlı bir değerlendirme için ayrıca bkz. **Göle, C.:** “Ticarî İşletmenin Merkez ve Şubesinin Tayini Sorunu”, Prof. Dr. Ernst Hirsch’in Hatırasına Armağan, Ankara 1986, s. 186 vd. Nitekim Türk Medeni Kanunu’nun 51. maddesi de tüzel kişilerin yerleşim yerlerinin kuruluş belgesinde bir hüküm bulunmaması halinde işlerinin yönetildiği yer olarak kabul edileceğini belirtmektedir.

²³⁵ Bkz. **Göle**, Şube, sf. 188 ve devamındaki açıklamalar. *Güngör*, tüzel kişilerin birden fazla ticarî işletme işletmesi halinde, her bir ticarî işletmenin ayrı bir işletme merkezi olabileceğini, buna karşılık idare merkezinin tek olduğunu ifade etmektedir. Bkz. **Güngör, G.:** Tâbiyet Hukuku: Gerçek Kişiler, Tüzel Kişiler, Şeyler, 2. Bası, Ankara 2014, sf. 204 ve devamındaki açıklamalar. *Arslanlı* ise, tüzel kişilerin işlettiği birden fazla ticarî işletmenin bulunması halinde bunlar birbirinden ne kadar bağımsız olursa olsun tek bir idare altında birleşmiş olduklarının farz edileceğini belirtmektedir. Bkz. **Arslanlı**, sf. 100. *Kendigelen* de bu görüşe dayanarak, tüzel kişi tacirin birden fazla ticarî işletmesinin bulunması

Tüzel kişi tacirler için merkez, bilhassa tabiiyetin tespiti açısından da özel bir önem taşımaktadır²³⁶. Nitekim Yönetmelikteki hükmün de doğrudan Türk tabiiyeti ile ilişkisi vardır. Yalnızca merkezi Türkiye’de olan, yani Türk tabiiyetinde olan tüzel kişi brokerler SRBY md. 5 hükmündeki kuralların muhatabı olacaktır. Türk tabiiyetinde olmayan bir tüzel kişi brokerin hukukî teşkilatlanmasının Türk mevzuatıyla düzenlenmesi Kanun koyma yetkisinin amacı ve sınırları ile de çelişir. Keza yabancı tabiiyette bulunan gerçek veya tüzel kişi brokerin Türkiye’de ancak şube açması düşünülebilir ki, bu durum zaten SRBY md. 7’de özel olarak düzenlenmiştir²³⁷.

b) Anonim veya limited ortaklık şeklinde kurulmuş olma

SRBY md. 5/b hükmü, broker olarak faaliyet göstermek tüzel kişi açısından önemli bir sınırlama getirmiştir. Bu sınırlamaya göre, herhangi bir tüzel kişinin broker olması mümkün değildir. Nitekim anılan hüküm uyarınca brokerlik faaliyetinde bulunacak tüzel kişi, yalnızca anonim ortaklık veya limited ortaklık şeklinde kurulmuş

---

halinde, “kanunî” merkez dışında kalan işletmelerin, merkez işletmenin şubesi olarak değerlendirileceğini belirtmektedir. Bkz. **Kendigelen (Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan)**, Ticari İşletme, sf. 169, par. 319. Öte yandan tüzel kişiler ve özellikle ortaklıklar açısından tabiiyetin tespiti hususunda esas alınan kavram statüde (şirket sözleşmesi veya esas sözleşmede) gösterilmiş merkez olmakla birlikte, statüdeki merkez ile gerçekteki fiili merkezin farklı yerler olması halinde gerçek merkezin dikkate alınması gerektiği doktrinde kabul edilmektedir. Bu yönde bkz. **Doğan, V.:** Türk Vatandaşlık Hukuku, 10. Bası, Ankara 2010, sf. 192-193.

²³⁶ Bkz. **Kendigelen (Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan)**, Ticari İşletme, sf. 169, par. 320. **Güngör**, sf. 208-209. **Doğan**, sf. 192 vd.

²³⁷ Öte yandan yabancı bir ülke tabiiyetinde bulunan brokerin şirket veya işletme merkezini Türkiye’de belirlemek suretiyle Türk tabiiyetine geçmesi de mümkündür. Bu halde de SRBY’nin 4. veya 5. maddesi artık Türk tabiiyetinde olan gerçek veya tüzel kişi broker açısından uygulanabilir.

olabilir²³⁸. Bu sebeple derneklerin, vakıfların, sendikaların, şahıs ortaklıklarının, kooperatiflerin, kamu tüzel kişilerinin vb. brokerlik faaliyetinde bulunması mümkün değildir. Bu tüzel kişiler, brokerlik için başvuruda bulunmaları halinde anonim ortaklık veya limited ortaklık şeklinde kurulmuş olma şartını sağlamadıkları için başvuruları reddedilecektir. Şahıs ortaklıkları ve kooperatifler kural olarak brokerlik yapamazlar ancak; Türk Ticaret Kanununun 180. ve devamındaki maddeleri ile düzenlenmiş olan tür değiştirme kurumundan yararlanmak suretiyle bir anonim veya limited ortaklığa dönüşmeleri halinde brokerlik yapabileceklerdir²³⁹.

c) Asgarî ödenmiş sermaye şartını sağlamak

SRBY md. 5/c hükmü uyarınca brokerlik faaliyetinde bulunmak isteyen tüzel kişinin “11 inci maddede belirtilen asgarî ödenmiş sermaye şartını yerine getirmiş olması” gerekmektedir. Bu kavramla ilgili açıklamalar çalışmanın ileriki kısımlarında yapılacaktır²⁴⁰.

ç) Fiziksel mekân, teknik ve idarî yapı ile insan kaynakları bakımından yeterli donanıma sahip olmak

SRBY md. 5/ç hükmü ile düzenlenen fiziksel mekân, teknik ve idarî yapı ile insan kaynakları yeterliliğine ilişkin şart da gerçek kişi brokerler açısından md. 4/d ile

---

²³⁸ Böyle bir sınırlamanın Sigortacılık Kanunu ile değil de Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğiyle getirilmiş olması eleştirilebilir niteliktedir.

²³⁹ Kollektif ortaklıklar, TTK md. 181/a,1, komandit ortaklıklar TTK md. 181/b,1, kooperatifler ise TTK md. 181/d uyarınca bir anonim veya limited ortaklığa dönüşebilirler.

²⁴⁰ Asgarî ödenmiş sermayeye ilişkin açıklamalar için bkz. sf. 147 vd.

düzenlenmiş olan şartın karşılığıdır. Bu sebeple bu kısımda yalnızca önceki başlık altında yapılan açıklamalara atıf yapmakla yetinilecektir²⁴¹.

d) Genel müdür ile yeterli sayıda genel müdür yardımcısının atanması

SRBY md. 5/d uyarınca tüzel kişi brokerlerin bir genel müdür atamış olması, ayrıca “faaliyette bulunulan branşlar itibarıyla sigortacılık veya sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu yeter sayıda genel müdür yardımcısı” da atamış olması zorunludur. Aşağıda ayrıca inceleneceği üzere bu kişiler hakkında da gerçek kişi brokerler ve tüzel kişi brokerlerde olduğu gibi bazı şartlar aranmaktadır. Bu şartların neler olduğu SRBY’nin 6. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili madde incelendiği zaman “gerçek ve tüzel kişi brokerlerin” genel müdürleri ve genel müdür yardımcılarında söz edildiği görülmektedir. Şu halde, gerçek kişi brokerin de, tüzel kişi brokerlerde olduğu gibi brokerlik işletmesinin yönetimi için genel müdür ve genel müdür yardımcılarını ataması mümkündür. Öte yandan tüzel kişi brokerler açısından bu kişilerin atanmış olması SRBY md. 5/d uyarınca bir kuruluş şartı olarak aranmıştır. Buna göre, gerçek kişi brokerler isteğe bağlı olarak genel müdür ve genel müdür yardımcılarını atayabilirken, tüzel kişi brokerler açısından genel müdürün ve sigortacılık ve sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu genel müdür yardımcılarının atanması bir zorunluluktur.

Hükümle ilgili dikkat çeken bir başka nokta ise, yalnızca sigortacılık ve sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu genel müdür yardımcılarının atanmasının yeterli sayılmasıdır. Keza yalnızca bu konulardan sorumlu genel müdür

---

²⁴¹ Konu ile ilgili bilgi için bkz. sf. 126 vd.

yardımcılarının SRBY md. 6'daki şartları yerine getirmesi beklenmektedir²⁴². Sigortacılık Kanunu ve ikincil mevzuatta sigortacılık ve sigortacılık tekniği ile ilgili konuların neler olduğuna dair bir tanıma rastlanmamaktadır. Ancak gerçek veya tüzel kişi bir tacir tarafından yönetilmekte olan bir brokerlik işletmesinde, hayat dışı sigortalardan sorumlu genel müdür yardımcısı, hayat sigortalarından sorumlu genel müdür yardımcısı, reasürans işlerinden sorumlu genel müdür yardımcısı, aktüerya işlerinden sorumlu genel müdür yardımcısı, risk yönetimi ve danışmanlığından sorumlu genel müdür yardımcısı gibi kişilerin yanı sıra; hukuk işlerinden sorumlu genel müdür yardımcısı, muhasebe işlerinden sorumlu genel müdür yardımcısı, pazarlama ve reklamdaki sorumlu genel müdür yardımcısı, halkla ilişkilerden sorumlu genel müdür yardımcısı, personel işlerinden sorumlu genel müdür yardımcısı vb. gibi yalnızca sigortacılık sektöründe değil, her sektörde ihtiyaç duyulabilecek konulara ilişkin genel müdür yardımcılarının da mevcut olabileceği düşünülebilir. İşte Yönetmelik bu noktada sigortacılık sektörüne has konularda istihdam edilen genel müdür yardımcıları ile başka sektörlerde de ihtiyaç duyulabilecek konularda, sigortacılık sektörüne has olmayan faaliyetleri yürüten genel müdür yardımcıları arasında bir ayırım yaparak yalnızca ilk gruptaki kişilerin tüzel kişi brokerlere atanmasını yeterli görmüştür.

---

²⁴² Bu açıdan genel müdür ve genel müdür yardımcılarının taşımaları gereken şartları düzenleyen SRBY md. 6 ile bağlantı kurulduğu söylenebilir. Nitekim SRBY md. 6 yalnızca sigortacılık ve sigortacılık tekniği alanlarından sorumlu genel müdür yardımcıları açısından maddede sayılan şartları ararken, SRBY md. 5/d de yine aynı kişilerin tüzel kişi brokerlere atanmasını zorunlu kılmaktadır. SRBY md. 6'daki şartların neler olduğu için bkz. sf. 136 vd.

2. Gerçek veya Tüzel Kişi Brokerin İşletmesinde Görev Alacak Olan Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcılarının Taşınması Gereken Nitelikler

SRBY md. 6 hükmü uyarınca, hem gerçek²⁴³ hem de tüzel kişi brokerlerin genel müdürlerinde ve sigortacılıkla veya sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu genel müdür yardımcılarında²⁴⁴ hangi niteliklerin aranacağı düzenlenmiştir. Buna göre her iki gruptan kişilerde de, SRBY'nin 4. maddesinin a), b) ve c) bentlerinde aranan şartların bulunması gerekmektedir. Brokerlik işletmesine atanacak olan genel müdürler ve sigortacılık ve sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu genel müdür yardımcıları; gerçek kişi brokerler gibi Türkiye'de yerleşik olmalı, medenî hakları kullanma ehliyetine sahip olmalı ve SRBY md. 4/c hükmünde *numerus clausus* olarak sayılmış olan suçlardan hüküm giymemiş olmalıdırlar. Ayrıca bu kişilerin Yönetmeliğe eklenmiş olan Ek-1/A ve B tablolarında yer alan öğretim düzeyi şartlarını da sağlamaları gerekmektedir.

Ek-1/A isimli tablo hem gerçek kişi brokerleri, hem gerçek ve tüzel kişi brokerlerin genel müdürlerini aynı şartlara tabi tutarak düzenlemektedir. Buna göre gerçek veya tüzel kişi bir brokerin genel müdürü olarak atanacak kişi eğer dört yıllık bir yükseköğretim kurumunun sigortacılıkla ilgili olmayan bir bölümünden mezun olmuşsa 7 yıl meslekî deneyime sahip olmalıdır. Buna karşılık sigortacılıkla ilgili dört yıllık bölümlerden mezun olan genel müdürler açısından aranan meslekî deneyim süresi 5 yıldır.

---

²⁴³ Gerçek kişi brokerler mevzuat uyarınca bu hususta zorunlu tutulmamış olmakla beraber işletmelerinin yönetimi için bir genel müdür ve gerekli gördükleri konularda genel müdür yardımcılarını atayabilirler. Bkz. sf. 134.

²⁴⁴ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. sf. 134 vd.

Ek-1/B isimli tablo sigortacılık veya sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu genel müdür yardımcıları açısından aranacak meslekî deneyim sürelerini düzenlemektedir. Buna göre gerçek veya tüzel kişi bir broker için genel müdür yardımcısı olarak atanacak kişi eğer dört yıllık bir yükseköğretim kurumunun sigortacılıkla ilgili olmayan bir bölümünden mezun olmuşsa 5 yıl meslekî deneyime sahip olmalıdır. Buna karşılık sigortacılıkla ilgili dört yıllık bölümlerden mezun olan genel müdür yardımcıları açısından aranan meslekî deneyim süresi 2 yıldır.

Genel müdür ve genel müdür yardımcılarına ilişkin aranan şartlar bir bütün olarak incelendiğinde, sigortacılık veya sigortacılık tekniği ile ilgili olmayan bir konudan sorumlu olan genel müdür yardımcıları hakkında SRBY md. 4'n ilk üç bendinde aranan şartların bile aranmıyor olması dikkat çekmektedir. Sigortacılıkla ilgili olmayan alanlarda faaliyet gösteren genel müdür yardımcıları açısından da Türkiye'de yerleşik olma, medenî hakları kullanma ehliyetine sahip olma ve SRBY md. 4/(c) hükmünde sayılan suçlardan hüküm giymemiş olma şartlarının aranması amaçlanan sonuçlar açısından daha uygun olurdu. Nitekim bu kimselerin sigortacılık ve sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu genel müdür yardımcılarında farklı hukukî statüye tabi tutulabileceği yegne konu sigortacılıkla ilgili kurumlarda meslekî deneyim süreleridir. Diğer konular açısından sigortacılık ve sigortacılık tekniği alanlarından sorumlu genel müdür yardımcıları kadar, diğer genel müdür yardımcılarının da SRBY md. 6'nın atıf yaptığı şartlara tabi olması daha doğru bir çözüm olurdu.

3. Yabancı Brokerler Açısından Aranılan Şartlar

SRBY md. 7 hükmü yabancı (yurt dışında kurulu)²⁴⁵ brokerlere de Türkiye’de faaliyet gösterme hususunda olanak sağlamaktadır. Türk tabiiyetinde olmayan gerçek veya tüzel kişi brokerin 7. maddedeki şartları sağlayarak Türkiye’de brokerlik yapması mümkündür.

Maddenin ilk fıkrası uyarınca yabancı broker Türkiye’de yalnızca şube açmak suretiyle faaliyette bulunabilir. Bu şekilde yabancı brokerlerin Türkiye’deki faaliyeti açısından yurt dışında kurulu bankalar ve yurt dışında kurulu sigorta ve reasürans şirketlerine benzer bir rejim kabul edildiği görülmektedir²⁴⁶.

7. maddenin ikinci fıkrası uyarınca şube açmak suretiyle Türkiye’de brokerlik yapacak brokerlerin 4., 5. ve 6. maddelerde sayılan nitelik ve şartları taşıması

---

²⁴⁵ Her ne kadar Yönetmeliğin madde başlığında “yurt dışında kurulu broker” ifadesi kullanılmış olsa bile, bu ifade gerçek kişi brokerleri kapsayıcı olmaması sebebiyle uygun değildir. Hükmün gerçek kişi brokerleri kapsam dışı bırakma gibi bir gayesi olduğu da düşünülemez. Çünkü 7 nci maddenin ikinci fıkrasında yurt dışında kurulu (yabancı) brokerlere ilişkin olarak, SRBY’nin 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı maddelerine atıf yapılmaktadır. SRBY’nin 4 üncü maddesi gerçek kişi brokerlerde aranılan nitelikleri düzenlediğine ve bu hükmeye doğrudan atıf yapıldığına göre; Yönetmeliğin, yabancı gerçek kişi brokerlere de Türkiye’de faaliyet gösterme imkânı sağlamayı amaçladığı son derece açıktır.

²⁴⁶ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 3. maddesinde mevduat bankaları, katılım bankaları ve kalkınma ve yatırım bankalarını tanımlarken yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye’deki şubelerini de tanıma dâhil etmektedir. 5864 sayılı Sigortacılık Kanunu ise 2. maddesinde sigorta şirketinin ve reasürans şirketinin tanımını yaparken yurt dışında kurulmuş sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye’deki teşkilâtını tanıma eklemektedir. Sigortacılık Kanunu konunun detaylarını 3. maddesinin beşinci fıkrası ile Bakanlar Kurulu kararına bırakmıştır. 6.7.2002 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı 1. maddesinde yabancı sigorta şirketleri ve yabancı reasürans şirketlerinin Türkiye’de ancak şube açma k suretiyle faaliyette bulunabileceğini belirtmiştir. Bkz. **Kender**, sf. 108-109.

gerekmektedir. Şu halde yabancı brokerlerin Türkiye’de açacakları şubeler, Türk brokerleri ile aynı şartları sağlamak zorundadır²⁴⁷. Bu şartlara ek olarak 12. maddedeki hükümlerin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir. 12. madde brokerlik ruhsatına ilişkin hükümleri düzenlemektedir. Ancak kıyasın nasıl yapılacağı yönünde belirli bir düzenleme mevcut değildir. Anlaşılan ruhsat doğrudan yabancı brokerin Türkiye’de kurulan şubesi üzerine düzenlenecektir.

Maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, Yönetmelikte yer alan başvurularla ilgili olarak yurt dışından temin edilecek belgelerin ya ilgili ülkenin yetkili makamlarınca, ya Türkiye’nin ilgili ülkedeki konsoloslukları veya büyükelçiliğince veya da Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesi hükümlerine göre onaylanmış olması ve de belgelerin noter onaylı tercümelerinin de başvuruya eklenmesi gerekmektedir²⁴⁸.

---

²⁴⁷ 4. madde gerçek brokerlerde aranan nitelikleri, 5. madde tüzel kişi brokerlerde aranan nitelikleri, 6. madde ise gerçek ve tüzel kişi brokerlerin genel müdürlerinde ve sigortacılık veya sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu genel müdür yardımcılarında aranacak nitelikleri düzenlemektedir. Şu durumda Türkiye’de faaliyet göstermek isteyen yabancı gerçek kişi brokerler 4. ve 6. maddelerde aranan şartları, tüzel kişi brokerler ise 5. ve 6. maddede aranan şartları yerine getirmelidirler. Bu maddelere ilişkin açıklamalar çalışmanın önceki bölümlerinde yapılmıştır. Gerçek kişi brokerlerde aranan nitelikler için bkz. sf. 122 vd. Tüzel kişi brokerlerde aranan nitelikler için bkz. sf. 130 vd. Gerçek ve tüzel kişi brokerlere atanacak genel müdürler ve genel müdür yardımcılarında aranan nitelikler için bkz. sf. 136 vd.

²⁴⁸ Mevzubahis Sözleşme hakkında bilgi ve Sözleşmenin öngördüğü prosedürün Hukuk Muhakemeleri Kanununun 224. maddesi ile kıyası için bkz. **Çelikel, A. / Erdem, B.:** Milletlerarası Özel Hukuk, 13. Bası, İstanbul 2014, sf. 461 vd. **Şanlı, C. / Esen, E. / Ataman Figanmeşe, İ.:** Milletlerarası Özel Hukuk, 2. Bası, İstanbul 2014, sf. 422 vd.

Türk Ticaret Kanunu şubenin tanımını yapmamıştır. Ancak doktrinde pek çok yazar 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununda ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununda yapılan şube tanımlarının kullanılabilceğini kabul etmektedir²⁴⁹. Buna ek olarak 6102 sayılı TTK döneminde çıkarılan, 27.01.2013 tarih ve 28541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Ticaret Sicili Yönetmeliği de bir şube tanımı yapmıştır. Yönetmeliğin “Şube tanımı” başlıklı 118. maddesinin yaptığı şube tanımı, hemen hemen 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununda yapılmış olan tanımın aynısıdır²⁵⁰.

Yabancı brokerin Türkiye’de kuracağı şubelere ilişkin düzenleme yalnızca SRBY md. 7 hükmünden ibaret değildir. Türk Ticaret Kanununun “Tescil” başlıklı 40. maddesinin dördüncü fıkrası da merkezi Türkiye dışında bulunan ticarî işletmelerin Türkiye’deki şubelerine ilişkin önemli düzenlemeler getirmektedir²⁵¹. Anılan hüküm, kural olarak bu şubelerin yerli ticarî işletmeler gibi tescil olunacağını, ilk şubeden sonraki şubelerin ise yerli ticarî işletmelerin şubeleri gibi tescil olunacağını düzenlemektedir. Buna ek olarak ilk şubeye yerleşim yeri Türkiye’de bulunan tam

---

²⁴⁹ Bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 36-37. **Kendigelen (Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan)**, Ticarî İşletme, sf. 170 vd. açıklamalar. *Kendigelen* ayrıca, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu md. 9/II, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu md. 3 ve 6362 sayılı Finansal Kiralama, Faktöring ve Finansman Şirketleri Kanunu md. 3/I,i hükümlerindeki şube tanımlarının, TTK md. 1/I uyarınca ticarî hüküm niteliğinde olduğunun tartışmasız olduğunu belirtmektedir.

²⁵⁰ Ticarî işletmede merkez ve şube kavramlarına ilişkin daha detaylı açıklamalar için bkz. **Göle**, Şube, sf. 186 vd. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 34 vd. **Kendigelen (Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan)**, Ticarî İşletme, sf. 167 vd.

²⁵¹ Brokerin tacir sıfatı ve brokerlik işletmesinin ticarî işletme sıfatına ilişkin açıklamalar için bkz. sf. 37 vd.

yetkili bir ticarî temsilcinin atanması zorunlu kılınmıştır²⁵². Hüküm tam yetkili bir ticarî temsilci aradığına göre, bu kişi hakkında TBK md. 549’da öngörülen sınırlamaların yapılması mümkün değildir. Ayrıca Türk Ticaret Kanununun 48. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca da merkezi yabancı ülkede bulunan bir işletmenin Türkiye’deki şubesinin ticaret unvanında, merkezin ve şubenin bulunduğu yerlerin ve şube niteliğinin gösterilmesi gerekmektedir²⁵³.

4. Brokerin Teşkilatlanması

SRBY md. 10 hükmü uyarınca brokerlerin merkezleri dışında teşkilatlanabileceği öngörülmüştür. Yabancı brokerlere ilişkin hükmün aksine, 10. maddede brokerlerin yalnızca şube kurarak teşkilatlanabileceği yönünde bir ifadeye yer verilmemiştir. Hatta maddede şube kelimesi kullanılmasından özellikle kaçınıldığı da düşünülebilir. Maddede şube yerine “merkez dışındaki teşkilatlanma” ifadesi kullanıldığı görülmektedir²⁵⁴. Doktrinde “merkez dışı teşkilatlanma” ifadesinin ilk akla getirdiği şey şubedir, bu açıdan brokerin bu bağlamda şube açabileceği

---

²⁵² Bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 174.

²⁵³ Bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 268.

²⁵⁴ Bkz. SRBY md. 10:

“Brokerlerin teşkilatı

MADDE 10 – (1) Brokerler, merkezleri dışında teşkilatlanabilir.

(2) Brokerlerin merkez dışındaki teşkilatları, broker ile aynı unvanı taşır.

(3) Merkezler için gerekli olan fiziksel mekân, teknik ve idari altyapı ile insan kaynakları bakımından yeterlilik şartları brokerlerin merkez dışındaki teşkilatları bakımından da aranır. Sermaye konusunda 11 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen şartlar aranır.

(4) Merkez dışındaki teşkilatlara ilişkin bilgiler, teşkilatlanmayı takiben en geç on beş iş günü içinde BBS’deki bilgilere ilave edilir.”

şüphesizdir. Öte yandan SRBY “şube” ifadesi yerine “merkez dışı teşkilat” ifadesini kullandığına göre brokerin şube dışında da merkez dışı teşkilatlanma yoluna gidebileceği düşünülebilir. Şube dışında satış mağazası²⁵⁵, tahsilat bürosu, irtibat bürosu, teşhir merkezi gibi teşkilatlanma biçimlerine uygulamada tesadüf edildiği belirtilmektedir²⁵⁶.

Pozitif hukuk açısından şubenin haricinde irtibat bürosunun tanımının yapılarak sınırlarının çizildiği görülmektedir. 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu 3. maddesi ile irtibat bürolarının kurulabileceğine ilişkin bir düzenleme getirirken, Kanuna ilişkin çıkarılmış olan Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin 8. maddesi uyarınca irtibat bürolarının

---

²⁵⁵ 5590 sayılı "Ticaret ve Sanayi Odaları", "Ticaret Odaları", "Sanayi Odaları", "Deniz Ticaret Odaları", "Ticaret Borsaları" ve "Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği" Kanununun 9. maddesinin üçüncü fıkrasında şube tanımı şu şekilde yapılmaktaydı: “*Bir merkeze bağlı olduğu halde müstakil sermayesi ve müstakil muhasebesi bulunan veya muhasebesi merkezde tutulduğu ve müstakil sermayesi olmadığı halde kendi başına ticari muamele yapan yerler şube addolunur.*” Bu Kanunu yürürlükten kaldıran 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanununun 9. maddesinin ikinci fıkrası ise şube tanımını şu şekilde yapmıştır: “*Bir merkeze bağlı olduğu halde, ister merkezin bulunduğu odanın, ister başka odanın çalışma alanı içinde olan müstakil sermayesi ve müstakil muhasebesi bulunan ve/veya muhasebesi merkezde tutulduğu ve müstakil sermayesi bulunmadığı halde kendi başına sınıai faaliyet ve ticari muamele yapan yerler ve satış mağazaları bu Kanunun uygulanması bakımından şube sayılır.*” Kanun koyucu 5590 sayılı Kanunun yürürlükte olduğu dönemde doktrinde başlayan satış mağazasının şube olup olmadığı hakkındaki tartışmayı, 5174 sayılı Kanunla satış mağazasının şube sayılacağını düzenleyerek çözmek istemiştir. Ancak kanun koyucunun bu tercihi de doktrinde eleştirilmiştir. Bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 36.

²⁵⁶ Bu konudaki açıklamalar için bkz. **Özdamar, M.:** “Yargıtay Kararları Işığında Ticarî İşletmede Şube Kavramı”, ABD 2007, Y. 65, S. 1, sf. 50.

bulunabileceği faaliyetler belirlenmiştir. Buna göre irtibat bürolarının, şubelerin aksine ticarî faaliyette bulunamayacağı anlaşılmaktadır²⁵⁷. Hâlbuki SRBY md. 10/III hükmü uyarınca merkez dışındaki teşkilât açısından da merkez için gerekli olan fiziksel mekân, teknik ve idarî altyapı ile insan kaynakları açısından yeterlilik şartlarının aranacağı belirtilmektedir. Şu durumda merkez dışındaki teşkilâtın açıkça şube olduğu belirtilmese bile, aranacak şartlar açısından merkezin sahip olması gereken fiziksel, teknik ve idarî altyapı ile insan kaynaklarının mevcut olması gerektiği Yönetmelikte öngörülmüştür. Demek ki 10. maddede düzenlenen merkez dışı teşkilâtın ticarî faaliyete girebilecek nitelikte olması gerekmektedir. Bu durumda irtibat bürosu düzeyinde kalan bir teşkilatlanmanın SRBY md. 10 kapsamında değerlendirilmesi mümkün gözükmemektedir. Satış mağazası ve teşhir merkezi gibi teşkilatlanmalar ise ticarî faaliyet konusu fiziksel varlığı olan malların üretimi, satımı, vb. olan ticarî işletmeler açısından söz konusu olabilecektir. Nitekim brokerlik faaliyeti, niteliği itibariyle bir malın satımına değil, bir hizmetin sağlanmasına yönelik türden bir faaliyet olduğu için, bu faaliyet açısından satış mağazası ve teşhir merkezi gibi teşkilatlanmalar doğrudan faaliyetin doğası ile bağdaşmayacakları için söz konusu olamayacaklardır.

SRBY md. 10/II uyarınca merkez dışındaki teşkilâtın brokerle aynı unvanı taşıması gerekmektedir. Ayrıca md. 10/III uyarınca merkez için gerekli olan fiziki mekân, teknik ve idarî altyapı ile insan kaynakları açısından yeterlilik şartları merkez

---

²⁵⁷ Bkz. **Yılmaz, N.:** “Şubeler ve İrtibat Büroları”. Erişim kaynağı: <http://www.erdem-erdem.com/articles/subeler-ve-irtibat-burolari/> Erişim tarihi: 11 Aralık 2015.

dışı teşkilâtlar açısından da aranacaktır²⁵⁸. Keza md. 10/III ile de atıf yapıldığı üzere, SRBY md. 11/II uyarınca brokerin tesis edeceği her bir merkez dışı teşkilat için ilave 25.000 TL’lik asgarî sermaye aranacaktır²⁵⁹. Yine SRBY md 10/IV uyarınca da merkez dışındaki teşkilata ilişkin bilgilerin, teşkilatlanmadan itibaren on beş iş günü içerisinde Sigorta ve Reasürans Brokerleri Bilgi Sistemi’ne eklenmesi gerekmektedir.

Anlaşıldığı üzere SRBY md. 10 hükmünde merkez dışı teşkilatlanma olarak tanımlanmış olan bu şemsiye kavramın uygulama açısından hemen hemen istisnasız olarak çoğunlukla şubeye tekabül edeceği şüphesizdir. Sigorta brokerleri ile doğrudan ilgili olmamakla beraber, Sigorta Acenteleri Yönetmeliğinin 8. maddesinin yedinci fıkrasına göre, *“Her ne isimle olursa olsun içeriği itibariyle şube ile aynı niteliğe sahip her türlü yapılanma bu Yönetmelikte merkez ve şubelere getirilen esaslara tabidir.”* Benzeri bir durum karşısında brokerler açısından nasıl hareket edileceğine dair SRBY’de herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple Sigorta Acenteleri Yönetmeliğindeki hükmün kıyasen uygulanması mümkün gözükmemektedir. Nitekim anılan hüküm brokerleri acentelerden ayıran hususlara dair bir hüküm olmadığından dolayı her türlü sigorta aracısına uygulanabilecek niteliktedir.

5. Brokerlik Ruhsatı ve Ruhsat Türleri

A. Brokerlik Ruhsatı

Daha önce de belirtildiği üzere bir gerçek veya tüzel kişinin Türkiye’de broker olarak faaliyet gösterebilmesi için, SRBY md. 4 veya 5 hükümlerinde kendisi için aranan şartları sağladıktan sonra Hazine Müsteşarlığından bu konuda bir ruhsat alması

---

²⁵⁸ Merkezin sahip olması gereken fiziki mekân, teknik ve idarî altyapı ile insan kaynakları bakımından yeterlilik şartları için bkz. sf. 126 vd.

²⁵⁹ Asgarî ödenmiş sermayeye ilişkin açıklamalar için bkz. sf. 147 vd.

gerekmektedir. Çalışmanın bu bölümünde, brokerlere verilebilecek üç ruhsat tipi (hayat sigorta brokerliği, hayat dışı sigorta brokerliği ve reasürans brokerliği) kısaca incelendikten sonra ruhsatın verilmesi prosedürleri esnasında tamamlanması gereken belgeler ve yapılması gereken diğer işler, bu bağlamda bilhassa brokerlerin zorunlu meslekî sorumluluk sigortası ve asgarî malvarlığı / sermaye şartları ele alınacaktır.

B. Ruhsat Türleri

Türk hukukuna brokerliğin girdiği 1993 ve ilk Yönetmeliğin çıktığı 1994'ten bu yana brokerlerin faaliyet gösterebileceği üç temel alan bulunmaktadır. Bunlar, hayat sigorta brokerliği, hayat dışı sigorta brokerliği ve reasürans brokerliği olarak ifade edilmektedir. Gerçi 1994 tarihi SRBY'de yalnızca sigorta brokerliği ve reasürans brokerliği arasında bir ayırım yapılmış, sigorta brokerleri arasında hayat ve hayat dışı sigorta brokerliği ayırımına gidilmemiştir. "Tanımlar" başlıklı 4. Maddesinin f) ve g) bentlerinde sırasıyla sigorta brokeri ve reasürans brokerinin tanımını yapan Yönetmelik, bu tanımları yaparken 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun 37. maddesinde yapılan tanımlara herhangi bir ekleme yapmamıştır.

2000 tarihli SRBY ise farklı bir yöntem izleyerek "Tanımlar" başlıklı 4. maddesinde, hayat sigorta brokerliği, hayat dışı sigorta brokerliği ve reasürans brokerliği kavramlarını tanımlamıştır. Bununla beraber hayat sigorta brokeri, hayat dışı sigorta brokeri ve reasürans brokeri de bu faaliyetlerde bulunan kişiler olarak ayrıca aynı tanım maddesinde tanımlanmıştır. Böylelikle üçlü ayırım kabul edilmiş, ayrıca aynı Yönetmeliğin 15. maddesinde de ruhsat türlerine ilişkin yapılan düzenlemede hayat sigorta brokerliği, hayat dışı sigorta brokerliği ve reasürans brokerliği faaliyetlerinin ayrı ayrı ruhsatlara tabi olduğu da açıklığa kavuşturulmuştur. Anılan hüküm uyarınca "*Kuruluş ve tescil işlemlerini tamamlayan gerçek ve tüzel kişi*

brokerler faaliyetlerine başlamadan önce hayat veya hayat dışı ya da reasürans alanlarından birinde veya birkaçında faaliyet gösterebilmek için her bir alanda ayrı ayrı Müsteşarlıktan ruhsat almak zorundadırlar.” Bu hüküm ile, tek ruhsat ile birden fazla faaliyet alanında faaliyet izni verilemeyeceği de açıklığa kavuşturulmuş bulunmaktadır.

Gerek 2008 tarihli SRBY, gerekse mevcut 2015 tarihli SRBY broker tanımını yaparken, brokerlik ve broker ayırımına gitmemiş, ayrıca hayat, hayat dışı ve reasürans ayırımlarına da gitmeyerek yalnızca “broker”i tanımlamakla yetinmiştir. Hatta her iki Yönetmeliğin de “Tanımlar ve Kısaltmalar” başlıklı 3. maddelerinde broker tanımı bile yapılmaksızın, 5684 sayılı Sigortacılık Kanununda yapılan broker tanımına doğrudan yollama yapılmıştır. Daha önceki yönetmeliklerde benimsenmiş olan Kanundaki tanımın aynen alınarak Yönetmelikte yeniden yazılması yöntemi yerine, Kanundaki tanıma atıf yapmakla yetinilmiş olmasının Kanun ve mevzuat tekniği açısından daha doğru olduğunu savunmak mümkündür. Öte yandan 2008 tarihli mülga SRBY’nin md. 7/I hükmü ve mevcut SRBY’nin md. 12/I hükmü, brokerlik ruhsatının hayat, hayat dışı ve reasürans alanlarından bir veya birkaçında ayrı ayrı verilebileceğini zikretmektedir. Dolayısıyla her ne kadar 2008’den itibaren hayat sigorta brokerliği, hayat dışı sigorta brokerliği ve reasürans brokerliği ayırımları mevzuattan kalkmış olsa bile ruhsat verilen alanlar açısından bir değişim olmamıştır. Hatta hayat dışı ve hayat sigorta ayırımının ortadan kalkmasına rağmen, sigorta ve reasürans ayırımının hala devam ettiğini savunmak da mümkündür. Nitekim 2008 tarihli mülga SRBY’nin 19/I madde hükmü, brokerlerin ticaret unvanlarında “sigorta ve/veya reasürans ifadesi ile birlikte brokerlik ifadesini” kullanacaklarını düzenlemekteydi. Yeni SRBY ise brokerlerin ruhsat aldıkları branşlara göre “sigorta

brokerliği”, “reasürans brokerliği” veya “sigorta ve reasürans brokerliği” ifadelerinden birini kullanmaları gerektiğini 18. maddesi ile düzenlemektedir²⁶⁰.

SRBY alınabilecek ruhsatlar hakkında herhangi bir ek kısıtlama getirmemektedir. Örneğin hayat sigorta brokerliği ruhsatına sahip olan bir brokerin hayat dışı alan için de ruhsat almasına veya sigorta alanlarından birinde ruhsata sahip olan bir brokerin reasürans alanında ruhsat almasına bir engel yoktur. Broker dilerse üç ruhsatı birden alabileceği gibi, yalnızca bir ruhsat da alabilir. Öte yandan ileride de daha detaylı olarak açıklanacağı üzere, alınacak ikinci ve üçüncü ruhsat asgarî ödenmiş sermayenin (gerçek kişi brokerler açısından ise beyan edilmesi gereken asgarî malvarlığının) artmasına neden olur.

6. Asgarî Ödenmiş Sermaye, Özsermaye ve Malvarlığı Kavramları

Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği uyarınca, brokerlik faaliyetinde bulunmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin sermaye ve malvarlığına ilişkin bazı şartları sağlamaları gerekmektedir. Tüzel kişilerin kuruluş esnasında SRBY md. 11/I hükmü ile düzenlenmiş bulunan asgarî ödenmiş sermaye şartını sağlaması gerekmektedir. Gerçek kişiler ise benzer şekilde aynı maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen asgarî malvarlığı şartını sağlamalıdır. Ayrıca aynı maddede gerçek veya tüzel kişi broker ayrımı yapılmaksızın bir özsermaye şartı da dördüncü fıkraya ile düzenlenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde bu şartlara için açıklamalar yapılacaktır.

A. Asgarî Ödenmiş Sermaye

SRBY md. 11/I uyarınca, “Tüzel kişi brokerleri için asgarî ödenmiş sermaye miktarı ortaklık türüne göre Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca belirlenen tutardan az

---

²⁶⁰ Farklı olasılıklara göre brokerin hangi unvanı kullanması gerektiği çalışmanın daha önceki bir bölümünde açıklanmıştır. Bkz. sf. 41 vd.

olmamak kaydıyla 250.000 TL ve faaliyette bulunulacak her bir ruhsat için ilave 50.000 TL'dir.” Türk Ticaret Kanunu'nda hem anonim ortaklıklar hem de limited ortaklıklar açısından asgarî sermayeye ilişkin hükümler getirilmiş bulunmaktadır. TTK md. 332 uyarınca anonim ortaklığın en az sermaye tutarı esas sermaye sisteminde ellibin Türk Lirası, kayıtlı sermaye sisteminde ise yüzbin Türk Lirası olabilir. Ayrıca md. 332/I hükmünün son cümlesinde bu tutarın Bakanlar Kurulunca artırılabilceği de öngörülmüştür. Limited ortaklıklar açısından ise aynı Kanunun 580. maddesi ile düzenleme getirilmektedir. TTK md. 580/I uyarınca bir limited ortaklığın esas sermayesi en az onbin Türk Lirası olmalıdır. Maddenin ikinci fıkrasına göre ise Bakanlar Kurulu bu tutarı on katına kadar artırmaya yetkilidir. Şu halde SRBY md. 11/I'de bahsedilen Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca belirlenen tutarın ne olduğunu anlamak mümkün değildir. Nitekim TTK'nın ilgili hükümlerinden anlaşıldığı kadarıyla, anonim ve limited ortaklıkların asgarî kuruluş sermayeleri açısından Kanunda yazandan daha yüksek bir tutar belirleme yetkisinin Gümrük ve Ticaret Bakanlığında değil, Bakanlar Kurulunda olduğu görülmektedir. SRBY md. 11/I hükmü ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı zikredilmesine rağmen burada Bakanlar Kurulu kastedilmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nda hem anonim ortaklıklar hem limited ortaklıklar açısından belirlenmiş olan asgarî sermaye miktarlarının SRBY'deki sınırın altında kaldığı görülmektedir. Öte yandan Bakanlar Kurulunun SRBY md. 11/I'de düzenlenen miktardan daha yüksek bir miktar belirlemesi halinde bu miktara riayet edilmesi uygun düşecektir²⁶¹. Keza SRBY md. 11/I'de bu istisnai hal düzenlenmemiş

---

²⁶¹ Limited ortaklıklar açısından SRBY'deki tutarların aşılabilmesi mümkün görünmemektedir. Nitekim Türk Ticaret Kanununda 580. maddenin ilk fıkrası ile onbin Türk Lirası olarak belirlenmiş bulunan asgarî esas sermayenin, ikinci fıkraya uyarınca Bakanlar Kurulunca en fazla on katına kadar artırılması

olsa bile, Türk Ticaret Kanunu hükümleri ile Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği hükümlerinin çatıştığı böyle bir durumda normlar hiyerarşisi gereği yine aynı sonuca ulaşılması doğru olacaktır.

SRBY'nin 11. maddesinin ilk iki fıkrasında asgarî ödenmiş sermaye tutarının artmasına sebep olacak iki istisnai duruma yer verilmiştir. Az önce açıklandığı üzere SRBY md. 11/I uyarınca 250.000 TL'lik asgarî ödenmiş sermayeye ek olarak, faaliyette bulunulacak her bir ruhsat için ilave 50.000 TL asgarî sermaye tutarına eklenecektir. Ayrıca SRBY md. 11/II'ye göre "birinci fıkrada belirtilen tutarların yanı sıra brokerler tarafından tesis edilecek her bir merkez dışı teşkilat için ilave 25.000 TL asgarî ödenmiş sermaye aranır." Bu noktada akla gelebilecek bir sorun, alınan ilk ruhsatta da 250.000 TL'lik asgarî ödenmiş sermayeye ekleme yapıp yapılmayacağıdır. Madde açıkça herhangi bir ayırım yapmaksızın, "faaliyette bulunulacak her bir ruhsat için ilave 50.000 TL" aranılacağını belirttiğine göre alınan ilk ruhsat için de ilave 50.000 TL'nin aranması gereklidir. Bu durumda, bir örnek ile somutlaştırmak gerekirse, hayat ve hayat dışı sigorta alanlarında ruhsat almış olan İstanbul merkezli, Ankara ve İzmir'de birer şubesi olan tüzel kişi bir brokerin asgarî ödenmiş sermayesinin en az $250.000 + 50.000 + 50.000 + 25.000 + 25.000 = 400.000$ TL olması gerekmektedir.

---

mümkündür. Bu durumda ortaya çıkabilecek tutar, SRBY md. 11/I'le düzenlenen en küçük miktar olan 250.000 TL'ye bile ulaşmamaktadır. Öte yandan kanun koyucu anonim ortaklıklar açısından böyle bir sınırlama getirmemiştir. TTK md. 332/I hükmünün son cümlesi ile Kanunda belirlenen en az sermaye tutarlarının yalnızca artırılabilmesi belirtilmiş, bu hususta Bakanlar Kurulu takdir yetkisine bir sınır da getirilmemiştir. Bu durumda anonim ortaklıklar açısından Bakanlar Kurulunun SRBY md. 11/I'deki tutarları aşacak şekilde sınır belirlemesi mümkündür.

Madde metninde asgarî ödenmiş sermayeden söz edilmektedir. Bu husus da Türk Ticaret Kanunundaki asgarî sermayeden farklı sonuçlara yol açmaktadır. Yönetmelik hükmünden anlaşıldığı üzere, sermaye olarak taahhüt edilmesi gereken asgarî miktar, ayrıca ödenmiş de olmalıdır. Şu halde özellikle anonim ve limited ortaklıkların nakdi sermaye ödemeleri açısından getirilmiş olan kolaylıkların brokerler açısından uygulanabilirliği tartışmalıdır. Nakdi sermayenin getirilmesine ilişkin TTK md. 344/I hükmü anonim ortaklıklar ve TTK md. 585'in atfı dolayısıyla limited ortaklıklar açısından uygulama alanı bulur²⁶². Bu hükümle kanun koyucu, nakden

---

²⁶² 6102 sayılı Kanunun 6335 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki halinde 585. madde, kurucuların limited ortaklığın sermayesinin tamamını taahhüt etmesi gerektiğini ve sermayenin nakit kısmının hemen ve tamamen ödenmesi gerektiğini belirtmekteydi. Ancak 6335 sayılı Kanunla değişik 585. maddenin yeni halinde nakit kısmın hemen ve tamamen ödenmesine ilişkin olan şart kaldırılmış ve sermaye pay bedellerinin ödenmesine dair anonim ortaklık hükümlerinin kıyasen uygulanacağı esas kabul edilmiştir. Mevzuat Kanun olan İsviçre Borçlar Kanunu'nun (OR) konuya ilişkin 777c nolu maddesinin ilk fıkrasında da nakit sermayenin kuruluş aşamasında tamamen getirilmesi esas kabul edilmektedir. Buna karşılık Alman Limited Ortaklıklar Kanununun (GmbHG) 7 nolu paragrafının ikinci fıkrasında Türk hukukunda anonim ortaklıklarda ve 6335 sayılı Kanundan sonraki dönem için limited ortaklıklarda olduğu gibi nakdi sermayenin asgarî dörtte birlik kısmının getirilip kalan kısmın taksitlendirilebileceği esas kabul edilmiştir. Limited ortaklığın esas sermayesi hakkında daha detaylı bilgi için bkz. **Alışkan, M.:** Limited Şirket – Tarihçe – Niteliği, 1. Bası, İstanbul 2013, sf. 124 vd. 6335 sayılı Kanunla yapılan değişikliğe için tespitler için ayrıca bkz. **Kendigelen, A.:** Türk Ticaret Kanunu – Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2. Bası, İstanbul 2012, sf. 489-490. Anonim ortaklıkta nakdi sermaye sistemi hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. **Manavgat, Ç. (Kırca, İ. / Şehirli Çelik, F. H.):** Anonim Şirketler Hukuku – Cilt 1, Temel Kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu, 1. Bası, Ankara 2013, sf. 345-350. **Tekinalp, Ü. (Poroy, R. / Çamoğlu, E.):** Ortaklıklar Hukuku I, 13. Bası, İstanbul 2013, sf. 316. Par. 496. **Kendigelen,** Tespitler, sf. 232-233.

taahhüt edilen paylar açısından itibarî değerlerinin yüzde yirmibeşlik kısmının tescilden önce, kalan kısmın ise tescilden itibaren yirmidört aylık süre içerisinde ödeneceğini hükme bağlamıştır. SRBY ise bu şekilde ileri vadeli bir sermaye taahhüdünü kabul etmemekte, doğrudan ödenmiş sermayeyi belirlemektedir. Nitekim finans sistemi içerisinde faaliyet gösteren pek çok ortaklık türü açısından sermayenin tamamının ödenmiş olması şartı aranmaktadır²⁶³. Öte yandan Yönetmelik, tüzel kişi brokerlerin bütün sermayesinin ödenmiş olmasına ilişkin sarîh bir açıklama yapmamakta, yalnızca asgarî ödenmiş sermayeyi belirlemektedir. Dolayısıyla asgarî ödenmiş sermaye şartı sağlandığı sürece TTK md. 344/I ile getirilen imkândan yararlanılabileceği savunulabilir. Sözgelimi, bir önceki paragrafta asgarî ödenmiş sermayesi 400.000 TL olarak hesaplanmış olan brokerin 600.000 TL sermaye ile kurulduğu farz edilirse, asgarî ödenmiş sermayenin üzerine çıkan 200.000 TL’lik

---

²⁶³ Örneğin para piyasalarının temel aktörü olan bankalar açısından, Bankacılık Kanununun 7. maddesinin f bendi uyarınca nakden ve her türlü muvazaadan âri ödenmiş sermayenin en az otuzmilyon Türk lirası olması bir kuruluş şartı olarak aranmaktadır. Sermaye piyasalarının temel aktörleri olan aracı kurumlar açısından da 17/12/2013 tarih ve 28854 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yatırım Kuruluşlarının Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ’in 9. maddesi ile asgarî kuruluş sermayesinin nakden ve tamamen ödenmiş olması, bir kuruluş şartı olarak aranmamakla birlikte faaliyete geçiş şartı olarak aranmaktadır. Keza halka açık ortaklıklar açısından da 22/6/2013 tarih ve 28865 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Pay Tebliği’nin 5. maddesi payları ilk kez halka açık hale getirilecek ortaklıkların esas sermaye veya kayıtlı sermaye sisteminde olduğuna bakılmaksızın tüm sermayesinin ödenmiş olması gerektiğini vurgulamaktadır. Son olarak sigorta piyasalarında faaliyet gösteren temel aktörler olan sigorta şirketleri açısından da, Sigortacılık Kanununun “Ruhsat” başlıklı 5. maddesinin üçüncü fıkrası ile Müsteşarlıkça belirlenecek bir asgarî ödenmiş sermayeden bahsedilmekte, bu sermayenin beş milyon Türk lirasından az olamayacağı da hükme bağlanmaktadır.

kısım açısından peşin ödeme yerine TTK md. 344'e dayalı olarak en çok yirmidört aya yayılabilecek vadeli ödeme şeklinin esas sözleşme ile kabul edilebileceği söylenebilir.

B. Asgarî malvarlığı

Asgarî malvarlığı gerçek kişi brokerlerde, tüzel kişi brokerlerdeki asgarî ödenmiş sermaye şartını ikame etmek üzere getirilmiş olan bir kavramdır. SRBY md. 11/III'te "*Gerçek kişilerin beyan edecekleri asgari mal varlıkları, tüzel kişi brokerler için aranan asgari ödenmiş sermayeden az olamaz.*" demek suretiyle tüzel kişi brokerler ve asgarî ödenmiş sermayeye atıf yapılmış ve bunlar ile doğrudan bağlantı kurulmuş olması bunun kanıtıdır. Malvarlığı ifadesinin tanımı SRBY'nin "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 3. maddesinde yapılmıştır. Buna göre malvarlığı, "*gerçek kişilerin mülkiyetinde bulunan, değeri parayla ölçülebilir taşınır ve taşınmaz varlıklar tutarını*" ifade etmektedir. Her şeyden önce, yapılan tanım doktrinde genel geçer şekilde kabul görmüş bulunan malvarlığı tanımlarıyla çelişmektedir. Tanımda yalnızca mülkiyet hakkına konu olan taşınır ve taşınmaz varlıklardan söz edilmiştir. Hâlbuki bir kişinin malvarlığına mülkiyet haklarına ek olarak değeri para ile ölçülebilen her türlü hak, örneğin mülkiyet dışındaki diğer sınırlı ayni haklar, alacak hakları, fikri ve sınai mülkiyet hakları vb. dâhildir. Bununla birlikte kişinin borç ve yükümlülükleri de malvarlığının pasif kalemini oluşturur.

Yönetmelikte malvarlığı tanımının yalnızca mülkiyet haklarını kapsayacak şekilde sınırlandırılmış olmasının çeşitli sebepleri olabilir. Örneğin alacakların tahsil edilip edilemeyeceğinin belli olmadığı için alacak haklarının malvarlığına dâhil sayılmaması tercih edilmiş olabilir. Öte yandan taşınır ve taşınmaz mülkiyetinden ibaret malvarlığı tanımı bu tarz endişeleri gidermekten uzaktır. Nitekim teminatlı bir alacak hakkı, ağır sınırlı ayni haklarla yüklenmiş, -genellikle malik olan- borçlunun

ödememe tehlikesi sebebiyle el değıştirmesi olası olan bir mülkiyet hakkında daha güvenli olabilir. Hâlbuki SRBY, böyle bir alacak hakkını malvarlığı olarak kabul etmezken mülkiyet hakkını herhangi bir şart belirlemeksizin malvarlığı olarak kabul etmektedir.

Aslında böyle bir asgarî malvarlığı tanımının yapılma sebebi başta da açıklandığı üzere tüzel kişi brokerlerdeki asgarî ödenmiş sermayeye koşut bir ölçek getirme ihtiyacı olarak görülmektedir. Ancak tüzel kişi brokerlerin asgarî ödenmiş sermayesine ilişkin düzenleme, sermaye ortaklıklarında en net biçimiyle görülen sınırlı sorumluluk esasıyla ve bu arada temelde sınırlı sorumluluğun meydana getirdiği sakıncaları ortadan kaldırmak için kabul edilmiş olan sermayenin korunması ilkesi ile doğrudan ve yakından ilgilidir. Buna karşılık gerçek kişiler açısından Türk Ticaret Kanunu buna benzer bir ilkeye ihtiyaç duymamaktadır; nitekim gerçek kişiler açısından sınırsız sorumluluk ilkesi benimsenmiştir. Gerçek kişi broker borçlarından, zaten -tüzel kişi brokerin koyduğu sermayesine koşut olarak- beyan ettiği malvarlığı miktarı ile değil, bütün malvarlığı ile sınırsız sorumlu olacaktır. Eğer bu düzenlemenin getiriliş sebebi, gerçek kişi brokerin sermayenin korunması ilkesine tabi olmaması sebebiyle malvarlığının tüzel kişi brokerlere göre daha güvencesiz olduğu ve bu sebeple brokerin müşterilerinin olumsuz etkilenebileceği yönünde bir endişe idi ise; Türk Ticaret Kanununun ve genel olarak Türk Özel Hukukunun benimsediği temel kaidelere ve sisteme uygun olmayan bir malvarlığı esası belirlenmesi yerine, gerçek kişilerin brokerlik faaliyetinden tamamen men edilmesi daha uygun bir çözüm olurdu.

C. Özsermaye

Brokerler açısından asgarî ödenmiş sermaye ve asgarî malvarlığı dışında, özsermaye isimli üçüncü bir değer daha tanımlanmıştır. Özsermayenin tanımı

SRBY'nin "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 3. maddesinin e) bendi ile, "*Brokerlerin ödenmiş veya Türkiye'ye ayrılmış sermayeleri, her türlü yedek akçeleri, yeniden değerlendirme fonu, dönem net kârı ile geçmiş yıllar kârları, kâr ve sermaye yedekleri ile Müsteşarlıkça uygun görülecek sermaye benzeri kaynaklar ve diğer kaynaklardan varsa dönem zararı ve geçmiş yıllar zararları ile Müsteşarlıkça uygun görülecek diğer değerlerin düşülmesinden sonra bulunan tutar*" şeklinde yapılmıştır. Yapılan tanıma göre her yılsonu itibarıyla yeniden belirlenecek olan özsermayenin, SRBY md. 11/IV uyarınca, aynı hükümden belirlenen tutarlar toplamından yüksek olması gerekmektedir²⁶⁴.

Özsermaye, sermayeden daha geniş ve kapsamlı bir kavramdır. Sermaye, özsermayenin çoğunlukla en önemli kalemi olmakla beraber yalnızca bir kaleminden ibarettir. Özsermaye, sermaye dışındaki başka aktif kalemlerin de toplanarak, başkaca pasif kalemlerin çıkarılmasıyla bulunan bir net toplamı ifade eder. Bu aktif ve pasif kalemlerin neler olduğu SRBY'nin 3. maddesinde yapılan tanımda sayılmıştır. Ayrıca Müsteşarlığın uygun görmesi halinde başkaca aktif ve pasif kalemler ihdas edilebileceği de tanımdan çıkarılmaktadır. Doktrinde sermaye ve yedek akçeler

---

²⁶⁴ SRBY md. 11/IV şu şekilde kaleme alınmıştır:

“(4) Faaliyette bulunan brokerlerin özsermayesi, yıllık faaliyet gelirlerinin %10'u ile şirketlere;

a) Vadesi üzerinden 1 ile 30 arasında gün geçmiş olan muaccel borçların (0,25) katsayısıyla,

b) Vadesi üzerinden 31 ile 60 arasında gün geçmiş olan muaccel borçların (0,5) katsayısıyla,

c) Vadesi üzerinden 61 gün ile 1 yıl arasında gün geçmiş olan muaccel borçların (0,8) katsayısıyla,

ç) Vadesi üzerinden 1 yıldan fazla geçmiş olan muaccel borçların (1) katsayısıyla

çarpılması sonucu bulunan tutarların toplamından az olamaz. Bu hesaplama, yılsonları itibarıyla yapılır. İlave sermaye ihtiyacının ortaya çıkması halinde eksik kalan kısım en geç hesap dönemini takip eden yılsonuna kadar tamamlanır.”

toplamına “ek sermaye”, “öz sermaye”, “özvarlık” “öz kaynaklar” gibi isimler verildiği de görülmektedir²⁶⁵. Ancak SRBY’nin 3. maddesinde brokerlik hukukuna özgü bir şekilde tanımlanmış olan “özsermaye” kavramı, sermaye ile yedek akçeler toplamından ibaret değildir. Daha önce de açıklandığı gibi başkaca aktif ve pasif kalemleri barındırır.

SRBY md. 12/IV ile getirilen sistem şu şekilde özetlenebilir: Anılan hüküm uyarınca özsermayenin her yılsonu itibariyle, beş kalemden oluşan bir tutarlar toplamından yüksek miktarda olması gerekmektedir²⁶⁶. Bu beş kalemden biri yıllık faaliyet gelirlerinin yüzde onu olarak belirlenmiştir, diğer dört kalem ise temelde muaccel borçların dört farklı katsayıdan birisi ile çarpılması şeklinde bulunan tutarlar olup, katsayı vadenin üzerinden kaç gün geçtiğine göre belirlenmektedir. Buna göre:

- Vadesi üzerinden 1 ila 30 gün arasında gün geçmiş olan muaccel borçlar (0,25) katsayı ile çarpılır.
- Vadesi üzerinden 31 ile 60 arasında gün geçmiş olan muaccel borçlar (0,5) katsayı ile çarpılır.
- Vadesi üzerinden 61 gün ile 1 yıl arasında gün geçmiş olan muaccel borçlar (0,8) katsayı ile çarpılır.

---

²⁶⁵ Bkz. **Tekil, F.:** Şirketler Hukuku İkinci Cilt - Anonim Şirketler, 1. Bası, İstanbul 1976, sf. 501. **Tekinalp, Ü. (Poroy, R. / Çamoğlu, E.):** Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2009, sf. 814. **Karahan, S. (Ed.) / Arı, Z.:** Şirketler Hukuku, 2. Bası, Konya 2013, sf. 511.

²⁶⁶ Öte yandan 2008 tarihli SRBY, özsermayenin yalnızca yıllık faaliyet gelirlerinin yüzde onundan yüksek olması şartını aramaktaydı. Eski Yönetmelikteki konuya ilişkin md. 10/II hükmü şu şekildedir: “(2) Faaliyette bulunan tüzel kişi brokerlerin özsermayesi yıllık faaliyet gelirlerinin %10’undan az olamaz. Faaliyet gelirleri, yıl sonları itibariyle hesaplanır. İlave özsermaye ihtiyacının ortaya çıkması halinde ise eksik kalan kısım en geç yıl sonuna kadar tamamlanır.”

- Vadesi üzerinden 1 yıldan fazla zaman geçmiş olan muaccel borçlar 1 katsayısı ile çarpılır.

Böylelikle bulunacak olan dört değer, yıllık faaliyet gelirlerinin yüzde onu ile de toplanarak toplam tutar bulunur. Bu toplam tutarın, SRBY md. 12/IV uyarınca, SRBY md. 3'e göre hesaplanacak özsermayeden daha yüksek olmaması gerekmektedir. Eğer toplam tutar hesaplanan özsermayeden yüksek olursa, ilave sermaye ihtiyacı doğmuş demektir. SRBY md. 12/IV son cümlesi uyarınca, "*İlave sermaye ihtiyacının ortaya çıkması halinde eksik kalan kısım en geç hesap dönemini takip eden yılsonuna kadar tamamlanır.*"²⁶⁷

Bir örnekle açıklamak gerekirse, yılsonu itibariyle yıllık faaliyet gelirleri 2.000.000 TL, vadesi üzerinden geçen süre 30 güne kadar olan borçları 120.000 TL, 31 gün ile 60 gün arasında olan borçları 80.000 TL, 61 gün ile 1 yıl arasında olan borçları 100.000 TL, 1 yıldan fazla olan borçları 50.000 TL miktarında olan bir broker için toplam tutar hesabı şu şekilde yapılmalıdır:

$$\begin{aligned} & - 2.000.000 \text{ TL} \times 10/100 = 200.000 \text{ TL} \\ & - 120.000 \text{ TL} \times (0,25) = 30.000 \text{ TL} \\ & - 80.000 \text{ TL} \times (0,5) = 40.000 \text{ TL} \\ & - 100.000 \text{ TL} \times (0,8) = 80.000 \text{ TL} \\ & - 50.000 \text{ TL} \times 1 = 50.000 \text{ TL} \\ & 200.000 + 30.000 + 40.000 + 80.000 + 50.000 = 400.000 \text{ TL.} \end{aligned}$$

²⁶⁷ Özsermayenin korunması yükümlülüğü, asgarî ödenmiş sermaye ve asgarî malvarlığının aksine yalnızca kuruluş aşamasında aranan bir şart değil, brokerin faaliyet süresi boyunca gözetilmesi gereken bir yükümlülüktür. Keza bu yükümlülüğün gözetilmemesi brokerlik ruhsatının iptaline kadar varabilecek yaptırımların uygulanmasına sebebiyet verir. Bu konuda bkz. sf. 195 vd.

Bu hesap sonucunda bulunan toplam tutar 400.000 Türk lirasıdır. Yani brokerin özsermayesinin en az 400.000 TL olması gerekmektedir. Şayet SRBY'nin 3. maddesine göre hesaplanacak olan o anki özsermaye 300.000 TL ise, bu durumda 100.000 TL'lik bir açık var demektir ve bu açığın SRBY md. 11/IV son cümlesi uyarınca en geç hesap dönemini takip eden yılsonuna kadar tamamlanması gerekir.

Özsermayeye ilişkin önem ihtiva eden bir başka sorun ise, özsermaye şartının gerçek kişi brokerler açısından aranıp aranmayacağı, şayet aranıyorsa bunun hangi kıstaslar doğrultusunda yapılacağıdır. 2008 tarihli SRBY, özsermayeyi düzenlerken yalnızca tüzel kişi brokerlerin özsermayesinden söz ediyordu. Gerçek kişilerin beyan edecekleri mal varlıklarının ise tüzel kişi brokerler için aranılan asgarî ödenmiş sermayeden ve gerekli özsermayeden az olamayacağını hükme bağlamıştı. Bu şekilde gerçek kişi brokerlerde aranan asgarî malvarlığı şartına, tüzel kişilerdeki asgarî ödenmiş sermaye ve özsermayenin görevleri bir arada yüklenmiş görünmekteydi. Yeni SRBY'de ise asgarî malvarlığı ile yalnızca tüzel kişilerin asgarî ödenmiş sermayesi arasında bir bağlantı kurulmuş, özsermayeye bir atıf yapılmamıştır. Ne var ki, özsermayeye ilişkin temel düzenleme olan SRBY md. 11/IV hükmü, 2008 tarihli SRBY'deki karşılığı olan md. 10/II hükmü aksine "faaliyette bulunan tüzel kişi brokerler"den değil, "faaliyette bulunan brokerler"den söz etmektedir. Bu sebeple özsermayeye ilişkin düzenlemenin gerçek ve tüzel kişi brokerleri kapsayacak şekilde genişletildiği yorumu da yapılabilir.

Yukarıda yapılan açıklamalar sebebiyle gerçek kişi brokerler açısından da özsermayeye ilişkin şartların aranacağı düşünülebilirse de, pratikte bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Her şeyden önce, SRBY md. 3/e ile yapılan özsermaye tanımı, sermaye, yedek akçe gibi gerçek kişi tacirlerin ticarî işletmesinde bulunmayan

unsurları barındırmaktadır. Malvarlığına ilişkin SRBY md. 11/III ise doğrudan asgarî ödenmiş sermayeye atıf yapmakta, ortaklık sermayesine herhangi bir atıf yapmamaktadır. Dolayısıyla SRBY md. 3/ç hükmüne göre belirlenecek malvarlığının özsermaye belirlenirken sermayeye ikame olarak kullanılması mümkün gözükmemektedir. Aslına bakılırsa, gerçek kişi tacirler ve tüzel kişi tacirler ve özellikle ortaklıklar arasındaki yapısal farklar göz önünde bulundurularak, tüzel kişi brokerler ve gerçek kişi brokerler için iki farklı özsermaye tanımının yapılması en uygun çözüm olurdu. Son olarak eğer SRBY md. 11/IV'teki özsermaye şartı yalnızca tüzel kişi brokerler açısından öngörülmüşse ve gerçek kişi brokerlere uygulanmayacaksa, gerçek kişi brokerler ile tüzel kişi brokerler arasında yaratılan bu farklılığın da mantıklı temellere dayandırılarak açıklanması gerekirdi.

7. Meslekî Sorumluluk Sigortası

SRBY md. 13/I uyarınca *“brokerler, mesleki faaliyetlerinden dolayı verebilecekleri zararlara karşı mesleki sorumluluk sigortası yaptırır. Mesleki sorumluluk sigortası olmaksızın brokerlik faaliyetinde bulunulamaz.”* 1994 ve 2000 tarihli mülga SRBY'lerin sırasıyla 23. ve 26. maddelerinde *“Mesleki Sorumluluk Sigortası”* başlıklı düzenlemeler bulunmaktaydı. Bu iki yönetmelikte, brokerin meslekî sorumluluk sigortası *“yaptırmak zorunda”* olduğundan söz edilmekteydi. Daha sonra çıkan 2008 tarihli mülga SRBY'nin 9. maddesinde ve halen yürürlükte olan 2015 tarihli SRBY'nin 13. maddesinde bulunan *“Mesleki Sorumluluk Sigortası”* başlıklı düzenlemelerde ise brokerlerin meslekî sorumluluk sigortası *“yaptıracağı”* düzenlenmiş bulunmaktadır²⁶⁸. Her ne kadar ilk başta 2008 tarihli SRBY'den itibaren

---

²⁶⁸ 2008 tarihli mülga SRBY md. 9/I: *“(1) Brokerler, mesleki faaliyetlerinden dolayı sigortalılara verebilecekleri zararlara karşı mesleki sorumluluk sigortası yaptırır.”*

brokerin meslekî sorumluluk sigortasının zorunlu bir sigorta olmaktan çıkarıldığı düşünülebilirse de; gerek 2008 tarihli SRBY md. 9/III hükmünde, gerekse de mevcut SRBY'nin md. 13/I hükmünün son cümlesinde “*Mesleki sorumluluk sigortası olmaksızın brokerlik faaliyetinde bulunulamaz.*” ibaresi ile brokerlerin meslekî sorumluluk sigortasının zorunlu (mecburî) bir sigorta olarak öngörüldüğü anlaşılmaktadır²⁶⁹. Bu zorunluluğun kaynağı ise esasen 9 Aralık 2002 tarih ve 2002/92/EC sayılı Sigorta Aracılığına İlişkin Avrupa Birliği Direktifidir²⁷⁰. Meslekî sorumluluk sigortasının detaylarına ilişkin düzenlemeler önceki Yönetmeliklerde yer

---

2015 tarihli SRBY md. 13/I: “(1) Brokerler, mesleki faaliyetlerinden dolayı verebilecekleri zararlara karşı mesleki sorumluluk sigortası yaptırır. Mesleki sorumluluk sigortası olmaksızın brokerlik faaliyetinde bulunulamaz.”

²⁶⁹ *Omağ*, zorunlu sigortanın unsurlarını “kanunen sigorta akdi kurma mecburiyeti” ve “bir sigorta akdinin varlığı” olarak belirlemiştir. Bkz. **Omağ, M. K.:** “Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış”, Zorunlu Sigortalar Paneli – Tebliğler Tartışmalar – 19 Kasım 1993, sf. 10.

²⁷⁰ Bkz. **Şenocak**, sf. 1059 vd. **Yazıcıoğlu**, sf. 47., ayrıca sf. 101-102'deki açıklamalar. **Özdamar**, Broker, sf. 538 vd., özellikle dn. 58'deki açıklamalar.

Tam adı “Directive 2002/92/EC of the European Parliament and of the Council of 9 December 2002 on insurance mediation” olan Direktifin “meslekî şartlar” (Professional requirements) başlıklı 4. maddesinin üçüncü fıkrasının metni şu şekildedir:

3. Sigorta ve reasürans araçları, meslekî faaliyetlerindeki ihmallerden doğan sorumluluğa ilişkin olarak tazminat talebi başına asgarî 1 000 000 Euro ve yıllık toplam 1 500 000 Euro miktarında, bütün Avrupa Topluluğu bölgesini kapsayan meslekî sorumluluk sigortası ya da buna denk başka bir güvence temin etmek zorundadır, meğerki böyle bir sigorta ya da güvence aracının hesabına hareket ettiği bir sigorta şirketi, reasürans şirketi ya da başka bir kurum tarafından aracı adına temin edilmiş olsun.

Orijinal   metin   için   bkz.   <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0092&from=EN> Erişim tarihi: 15 Temmuz 2015

almışken, 2015 tarihli SRBY yalnızca 13. maddenin ikinci fıkrasında “*Mesleki sorumluluk sigortasına ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlıkça belirlenir.*” demekle yetinmiştir²⁷¹. Buna karşılık 2015/54 sayılı “Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinin Uygulanmasına İlişkin Genelge”nin 6. maddesinde, üç alt madde halinde meslekî sorumluluk sigortasına ilişkin düzenleme getirilmiştir. Genelgenin 6.1 numaralı maddesi uyarınca meslekî sorumluluk sigortasının ruhsat işlemleri sonlandırılmadan önce yapılması gerekmektedir. Buna ek olarak madde 6.2’de “*mesleki sorumluluk sigortasının herhangi bir tazminat talebi için teminatı en az 200.000 TL ve bir yıl boyunca tüm tazminat talepleri için teminatı en az 1.000.000 TL olarak yaptırılması*” gerektiği belirlenmiştir²⁷². Ayrıca madde 6.2’nin ikinci cümlesi uyarınca da meslekî sorumluluk sigortasında muafiyete ilişkin düzenleme olması halinde bu muafiyetin azami 2.500 TL tutarında olabileceği, bu tutarın ise teminat limitine eklenmesi gerektiği düzenlenmektedir.

---

²⁷¹ 2008 tarihli mülga SRBY, 9. maddesinde beş fıkra halinde detaylı bir şekilde meslekî sorumluluk sigortasına yer vermiş, tazminat talepleri için asgarî teminat miktarlarını belirlemiş, brokerlerin Müsteşarlığa bildirimde bulunma yükümlülükleri ve Müsteşarlığın asgarî teminat miktarlarını artırma yetkisi gibi konularda da düzenlemeler getirmiştir. Keza benzer şekilde 14.04.2008 tarih ve 26847 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan (mülga) Sigorta Acenteleri Yönetmeliği de “*Mesleki Sorumluluk Sigortası*” başlıklı 7. maddesinde dört fıkra halinde kapsamlı düzenlemeler getirirken, 22.04.2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan mevcut Sigorta Acenteleri Yönetmeliği “*Mesleki Sorumluluk Sigortası*” başlıklı 11. maddesinde sigorta acentelerinin yapması zorunlu olan meslekî sorumluluk sigortasına ilişkin düzenlemeyi asgarî düzeyde tutmuştur.

²⁷² 2008 tarihli mülga SRBY’nin meslekî sorumluluk sigortasına ilişkin 9. maddesinin ikinci fıkrasında da aynı miktarlara yer verilmişti. Dolayısıyla 2015 tarihli SRBY döneminde eskiden doğrudan Yönetmelikte düzenlenen meblağlar Genelge ile düzenlenmiş, pratik sonuç açısından ise herhangi bir değişiklik olmamıştır. Ancak muafiyete ilişkin düzenleme getiren maddenin ikinci cümlesi yenidir.

Meslekî sorumluluk sigortasına ilişkin genel şartlar Hazine Müsteşarlığınca en son 2013 yılında yeniden çıkarılmıştır. Yapılacak meslekî sorumluluk sigortası poliçesi hükümlerinin Yönetmelik ve Genelgede yer alan hükümlere ek olarak, 26 Mayıs 2013 tarih ve 28658 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları”na da uygun olması gerekmektedir. Anılan genel şartların C.10 maddesi çeşitli meslek grupları için klozlara ilişkin düzenlemeler de getirmektedir. Bu kapsamda hekimler, serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavirler, yeminli mali müşavirler, avukatlar ve sigorta acenteleri için klozlar düzenlenmiş olmasına rağmen brokerlere ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. 1994 tarihli ilk SRBY’den bu yana her Yönetmelikte brokerlerin meslekî sorumluluk sigortası yaptırması zorunluluğunun düzenlenmiş olmasına karşın 2013’te değiştirilen meslek sorumluluk sigortası genel şartlarına brokerlere ilişkin bir klozun eklenmemiş olması bir eksiklik olarak nitelendirilebilir. Öte yandan broker gibi bir sigorta aracısı olan sigorta acentelerine ilişkin bir klozun varlığı, bu klozun brokerler için de kıyasen uygulanıp uygulanamayacağı sorununu doğurmaktadır. Meslekî sorumluluk sigortasının, mehzaz düzenleme olan AB Direktiflerinde bütün sigorta aracılarna ilişkin olarak getirilen bir zorunluluk olduğu ve bu bağlamda acente ve brokerin meslekî sorumluluk sigortasının Sigorta 2002/92/EC sayılı Direktifin 4. maddesinin üçüncü fıkrasında bir arada düzenlendiği göz önünde bulundurulduğunda, sigorta acentesine ilişkin klozun broker açısından da kıyasen uygulanabileceğini kabul etmek mümkün olabilir²⁷³.

---

²⁷³ Ancak *Yazıcıoğlu*, brokerlere ilişkin özel bir kloz olmamasından hareketle, doğacak sorumlulukların yalnızca genel şartlar hükümlerine göre teminat altına alınabileceği görüşündedir. Bkz. **Yazıcıoğlu, E.** sf. 85.

Sigorta acentelerine ilişkin klozun kapsam hükmü, “*Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına bağlı olarak verilen bu kloz ile sigortacı, sözleşmedeki şartlara tabi olmak kaydı ile sigorta acentesinin mesleki faaliyeti sonucu neden olduğu zarar dolayısıyla ödeyeceği tazminat tutarları ile karşılaştırılmışsa yargılama giderleri ve avukatlık ücretlerini poliçede yazılı limitler dahilinde temin*” edeceğini düzenlemektedir. Bu hükmün brokerlere kıyasen uyarlanması durumunda, “brokerin meslekî faaliyeti sonucunda neden olduğu zarar” dolayısıyla teminat söz konusu olacaktır.

Sigorta acentelerine ilişkin kloz, meslekî sırların saklanmaması veya kötüye kullanılması dolayısıyla doğan zararları teminat kapsamı dışında bırakmaktadır. Buna ek olarak Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde tutulan Levhaya kayıtlı olmaksızın sigorta acenteliği faaliyetinde bulunan veya Sigortacılık Kanunu md. 27 uyarınca meslekten geçici olarak çıkarıldığı süre içerisinde acentelik faaliyetinde bulunan kişiler de teminat kapsamı dışında tutulmuştur. Bu durumda hükmün brokerler açısından, Hazine Müsteşarlığından ilgili dalda (hayat, hayat dışı ve reasürans) ruhsat almaksızın bu dallarda brokerlik faaliyetinde bulunanlar ve SRBY md. 21 uyarınca faaliyetleri geçici olarak durdurulmasına rağmen brokerlik faaliyetinde bulunanlar olarak anlaşılacak kıyasen uygulanması mümkün olabilir. Sigorta acentelerine ilişkin kloz son olarak sigortalının kendi ortakları, bağlı şirketleri ve grup şirketlerine verilen acentelik hizmetleri, aksine sözleşme olmaması durumunda teminat kapsamı dışında bırakılmıştır. Anılan hükmün de brokerlere kıyasen uygulanması ve brokerlerin kendi ortaklarına, bağlı şirketlerine ve grup şirketlerine verilen brokerlik hizmetlerinin aksine sözleşme olmaması halinde teminat dışında kaldığının savunulması mümkündür.

II. FAALİYET ESNASINDA DENETİM

1. Müsteşarlığa Bilgi Verme Yükümlülüğü

Sigortacılık Kanunu'nun 18. maddesinin son fıkrası, Müsteşarlığa geniş çaplı bir bilgi alma yetkisi vermektedir. Anılan hüküm uyarınca, “gerekli görülen hallerde Müsteşarlık, sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, aracılar ve sigorta eksperlerinden her türlü bilgi, belge ve raporu istemeye yetkilidir. Konsolide tabloların oluşturulmasında Müsteşarlık ana ortak, ana ortaklık ise konsolide finansal raporlama ile ilgili kuruluşlardan bu konuda her türlü bilgi ve belgeyi talep etmeye yetkilidir.” Şu halde, acaba brokerlerin Müsteşarlığa karşı bilgi verme yükümlülüğünün kapsamı ne düzeyde olacaktır?

Bu konuda iki türlü yorum yapılması mümkün görünmektedir. Öncelikle, eğer 18. maddenin sonuncu fıkrası hükmü, maddenin geri kalanından bağımsız bir düzenleme olarak kabul edilecek olursa, tüm brokerlerin brokerlik faaliyetleri dolayısıyla ürettikleri her türlü bilgi, belge ve raporun Müsteşarlıkça incelenmesi mümkündür. Ancak böyle bir yorumun orantısız sonuçlar doğuracağı savunulabilir. Keza, “Hesap esasları, kayıt düzeni ile temel mali tablo ve mali bünye düzenlemeleri” başlıklı 18. maddenin diğer fıkraları incelendiğinde aracılarla ilgili herhangi bir düzenleme yapılmadığı, düzenlemelerin sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerini konu aldığı görülmektedir²⁷⁴. Başlığı ve tüm fıkraları ile birlikte ele alındığında 18. maddenin esas amacının sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri hakkında hesap esasları ve mali tablolara ilişkin düzenlemeler yapmak ve sigorta şirketleri ile

---

²⁷⁴ Sigortacılık Kanunu md. 18'in birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında getirilen düzenlemelerin muhatabı hep “sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri”dir. Buna karşılık beşinci fıkrada ek olarak aracılar ve sigorta eksperleri de sayılmıştır.

reasürans şirketlerine bu konuda bazı yükümlülükler yüklemek olduğu savunulabilir²⁷⁵.

Beşinci fıkranın bu bilgiler dairesinde yeniden değerlendirilmesi halinde ise, beşinci fıkrada ek olarak sayılan araçlar (acenteler ve brokerler) ve sigorta eksperlerine yüklenen “her türlü bilgi, belge ve raporu” ibraz etme yükümü de özellikle sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin mali tabloları ile bir bağlantı mevcut olduğu durumlar olarak anlaşılabilir. Söz gelimi, Müsteşarlığın 18. madde ile bağlantılı olarak bir sigorta şirketi hakkında yürüttüğü araştırma çerçevesinde, bir sigortalı ile akdedilmiş olan bir sigorta sözleşmesinin incelenmesi gerekli görülmüş olabilir. Söz konusu sözleşme, doğrudan sigorta şirketi tarafından değil, bir sigorta aracısı vasıtasıyla akdedilmiş olabilir. Böyle bir halde Müsteşarlığın 18. maddenin son fıkrasındaki yetkiye dayanarak akdedilmiş olan sözleşmeyi ilgili acente veya brokerden istemesi mümkün olacaktır. İşte bu ikinci yorumda, SigK md. 18/V’te sözü geçen “her türlü bilgi, belge ve rapor”dan anlaşılması gereken kapsamın daraltılması mümkündür.

Keza brokerlerin (ayrıca acentelerle eksperlerin) ticarî faaliyetleri kapsamında ürettikleri her türlü bilgi ve belgenin, özellikle ticarî sır kapsamına girebilecek nitelikteki bilgilerin Müsteşarlığın talebi halinde başkaca bir denetim yapılmadan ibraz edilmesine imkân tanındığının kabul edilmesi, ticarî hayatın gerçekleri uygun bir

---

²⁷⁵ Madde gerekçesi incelendiğinde, maddenin temel amaçlarının sigorta ve reasürans şirketlerinin mali durumlarının doğru bir şekilde tespiti ve sigortalı ve kamuoyunca şirketin mali tabloları hakkında doğru bilgi edinilmesi olduğu görülmektedir. Madde gerekçesi için bkz. Sigortacılık Kanunu Kanun Tasarısı Metni sf. 52-53. Erişim adresi: <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1218.pdf> Erişim tarihi: 24 Temmuz 2015.

yorum değildir. Bu sebeple son fıkradaki “her türlü bilgi, belge ve rapor” ibaresinin ikinci yoruma tabi tutularak yalnızca “bir sigorta veya reasürans şirketine ilişkin yürütülen araştırma kapsamında, o araştırma ile ilgisi kurulabilen her türlü bilgi, belge ve rapor” olarak anlaşılması daha uygun olacaktır.

2. Sigortacılık Denetim ve Gözetimine Tabi Olma

Sigortacılık Kanunu’nun 28. maddesinde denetime²⁷⁶ ilişkin özel bir hüküm getirilmiştir. Aslen bu maddenin amacı sigortacılık sektöründe, sigortacılık mevzuatına uygunluk denetimi yapmakla görevli Sigorta Denetleme Kurulu hakkında düzenleme getirmektir. Sigortacılık Kanunu’nun genelinde Müsteşarlığa bağlı birimlerden söz etmek yerine doğrudan Müsteşarlıktan söz edilmektedir. Hâlbuki 28. madde Müsteşarlığa bağlı bir birim olan Sigorta Denetleme Kurulu’ndan, görev ve yetkilerinden söz etmektedir. Bu durum doktrinde eleştirilere maruz kalmıştır²⁷⁷.

Sigortacılık Kanununun 28. maddesinin ilk fıkrasına göre “*Türkiye’de faaliyet gösteren sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, özel kanunlarına göre sigortacılık faaliyetinde bulunan kuruluşlar, sigorta ve reasürans aracıları, sigorta eksperlik*

---

²⁷⁶ Hemen belirtmek gerekir ki, buradaki “denetim”, Türk Ticaret Kanunu terminolojisindeki -pozitif hukuk açısından temellerini TTK md. 397 vd.’dan alan- hesap denetimi / bağımsız denetim (*auditing, Prüfung*) manasındaki denetim değildir. Nitekim bağımsız denetim konusunda ayrıca düzenleme aynı Kanunun 18. maddesinde yapılmıştır. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. **Kabukçuoğlu Özer**, sf. 259 vd. **Özkorkut, K.:** Anonim Şirketlerde Bağımsız Denetim, 1. Bası, Ankara 2013, sf. 105 vd.

²⁷⁷ *Kabukçuoğlu Özer*, Müsteşarlığın iç teşkilatına ilişkin düzenlemenin 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile yapılması gerektiğini, Sigortacılık Kanununun genelinde bu ilkeye göre hareket ederek herhangi bir iç birimden söz etmeksizin doğrudan Müsteşarlıktan söz ettiğini, öte yandan 28. maddenin bu konuda bir istisna oluşturduğunu ve durumun kanun yapma tekniğine uygun olmadığını belirtmektedir. Bkz. **Kabukçuoğlu Özer**, sf. 467.

faaliyetleri, aktüerler ve sigortacılık işlemi yapan veya sigortacılık alanında faaliyet gösteren diğer kişilerin her türlü sigortacılık işlemlerinin denetimi, Sigorta Denetleme Kurulu tarafından yapılır.” Bu bağlamda, sigorta ve reasürans aracısı niteliğinde olan brokerlerin denetiminin de 28. maddesinin ilk fıkrası uyarınca Sigorta Denetleme Kurulu tarafından yapılacağı açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Aynı maddenin 7. fıkrası “Bu Kanun hükümleri ile diğer kanunlarda yer alan hükümler çerçevesinde, bu Kanuna tâbi kuruluşların faaliyetlerinin, risk yapısının, varlıkları, alacakları, özkaynakları, borçları, yükümlülükleri ve taahhütleri, gelir ve gider hesapları arasındaki ilgi ve dengelerin ve malî bünyeyi etkileyen diğer tüm unsurların ve bu kuruluşlarca karşılaşılan risklerin gözetim faaliyetleri çerçevesinde tespiti, tahlili, izlenmesi ve ölçülmesi çıkartılacak yönetmeliğe göre Müsteşarlık tarafından yapılır.” demek suretiyle bir yönetmelikten söz etmektedir.

Bu yönetmelik, 14 Eylül 2011 tarih ve 28054 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Sigortacılık ve Özel Emeklilik Sektörlerinin Gözetim ve Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”²⁷⁸ tir. Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 4. maddesi, “denetime tabi olanlar”ı, “*Sigortacılık ve özel emeklilik sektörlerinde faaliyet gösteren veya bu sektörlerde faaliyet gösterenlere hizmet sunan tüm gerçek ve tüzel kişi ve kuruluşları*” olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla gerçek ve tüzel kişi brokerler de sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren kişiler olmalarından dolayı bu kapsamdadırlar. Yönetmelik yine aynı maddede “denetim”i, “*İlgili mevzuatın Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakan’a, Müsteşarlığa, Kurula ve Kurul meslek personeline verdiği görev ve yetkilerin yerine getirilmesi suretiyle gerçekleştirilen her türlü denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma faaliyeti ile bu kapsamda yürütülen*

---

²⁷⁸ Bundan sonra Gözetim ve Denetim Yönetmeliği olarak anılacaktır.

ve denetim sürecinde yer alan diğer faaliyetlerin tamamı” şeklinde tanımlarken, “gözetim”i ise, “Denetime tabi olan gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetlerinin, bunlardan elde edilen bilgi, belge ve veriler aracılığıyla sürekli olarak izlenmesi, mali durumlarının, risk profillerinin ve mevzuata uyum düzeylerinin analiz edilmesi ile izin, ruhsat, onay ve uygunluk belgesi gibi başvurularının değerlendirilmesi faaliyetleri” olarak tanımlamıştır. Yönetmeliğin 8 ila 13. maddeleri arasında gözetime ilişkin hükümler düzenlenirken, 14 ila 23. maddeler arasında denetime ilişkin hükümler düzenlenmiştir. 24 ila 28. maddeler arasında ise denetime tabi olanların yükümlülükleri ile meslekî personele ilişkin düzenlemeler getirilmiştir.

Denetim ve gözetim faaliyeti benzer olmakla birlikte, birbirlerinden ayrışır. Her şeyden önce, denetim faaliyeti Sigorta Denetleme Kurulu tarafından gerçekleştirilirken, gözetim faaliyeti Hazine Müsteşarlığına bağlı Sigorta Genel Müdürlüğünce yürütülür²⁷⁹. Gözetim ve Denetim Yönetmeliğinin 15. maddesine göre denetim faaliyetleri, temelde yerinde denetim ile diğer aşamalara ilişkin yan faaliyetlerden oluşmaktadır²⁸⁰. Dolayısıyla denetimin temelini yerinde denetim faaliyeti oluşturur. Planlı denetim konuları Yönetmeliğin 19. maddesinin ilk fıkrasında yirmi bent altında sayılmıştır²⁸¹. Yönetmeliğin 18. maddesi üç türlü yerinde denetim

---

²⁷⁹ Bkz. **Kabukçuoğlu Özer**, sf. 470 ve 472. Gözetim ve Denetim Yönetmeliğinin 8. ve 14. maddelerinde de gözetim ve denetim yetkisinin bu kurumlara ait olduğu düzenlenmiştir.

²⁸⁰ Gözetim ve Denetim Yönetmeliğinin 16. maddesinin ikinci fıkrasında da, 15. madde ile bağlantılı olarak, yedi bent altında denetim döngüsünün sırasıyla risk değerlendirilmesi ve risk profilinin oluşturulması, çalışma programının hazırlanması, yerinde denetime hazırlık ve planlama, yerinde denetim, sonuç toplantısı, yerinde denetimin tamamlanması ve denetim sonuçlarının takibi faaliyetlerinden oluştuğu ve bu faaliyetlerin içeriği açıklanmıştır.

²⁸¹ Gözetim ve Denetim Yönetmeliği md. 19/I:

şekli düzenlemektedir. Bunlar tam kapsamlı denetim, dar kapsamlı denetim ve belirli bir konuda özel amaçlı denetimdir. Tam kapsamlı denetim, planlı denetim konularından asgarî olarak yönetim ve organizasyon yapısı, sermaye yeterliliği, teknik karşılıklar, iç sistemler, reasürans işlemleri, hasar ve tazminat işlemleri ile grup içi ve grup dışı işlemlerini kapsamalıdır (Gözetim ve Denetim Yönetmeliği md. 18/II). Dar

---

“(1) Planlı denetimler aşağıdaki konulardan oluşur:

- a) Aracılık sistemi,
- b) Aktüeryal işlemler,
- c) Bilgi işlem sistemi,
- ç) Bireysel emeklilik işlemleri,
- d) Finansal tablolar ve muhasebe işlemleri,
- e) Grup içi ve grup dışı işlemler,
- f) Hasar ve tazminat işlemleri,
- g) Hayat grubu işlemleri,
- ğ) Hizmet alımları,
- h) İç sistemler,
- ı) Mevzuata uyum,
- i) Özellik arz eden bilanço dışı işlemler,
- j) Reasürans işlemleri,
- k) Sermaye yeterliliği ve teminatlar,
- l) Teknik karşılıklar,
- m) Teknik ve finansal analiz,
- n) Varlık kalitesi, yatırım politikası ve türev ürünler,
- o) Yazım ve fiyatlandırma politikası,
- ö) Yönetim ve organizasyon yapısı,
- p) Müsteşarlıkça belirlenecek diğer konular.”

kapsamlı denetim ise hangi konularda denetime ihtiyaç duyulmuş ise yalnızca bunları kapsar.

Gözetim faaliyeti ise Sigorta Genel Müdürlüğü nezdinde sürekli olarak gerçekleştirilir. Gözetim standart gözetim ve risk odaklı gözetim olarak ikiye ayrılmıştır (Gözetim ve Denetim Yönetmeliği md. 11/I). Yönetmeliğin 11. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca standart gözetim, “*ruhsat, tarife, emeklilik planı, yeni ürün, onay, tasdik, uygunluk belgesi veya hakemlik gibi hususlar ile birleşme, devir, portföy devri, ana sözleşme değişikliği, yönetim ve organizasyon yapılanması, sermaye artırımı ve hisse devri gibi hususlarda Müsteşarlığa yapılan başvuruların mevzuata uygunluğunun değerlendirilmesidir.*” Risk odaklı gözetimde ise sektörün risk durumu göz önünde bulundurulurken analiz yapılması söz konusudur (Gözetim ve Denetim Yönetmeliği md. 11/III). Gözetimin kapsamının ne olduğu Yönetmeliğin 9. maddesinde belirlenmiştir²⁸².

---

²⁸² “**Gözetimin kapsamı**

MADDE 9 – (1) Gözetim;

- a) Kuruluş ve ruhsatlandırma aşamalarında şirketlerin mali ve teknik altyapısı ile organizasyon yapısının incelenmesi,
- b) Faaliyet sürecinde şirketlerin mali yapılarının izlenmesi ve analizi ile şirket risk profillerinin değerlendirilmesi,
- c) Erken uyarı sistemleri aracılığıyla şirketlerin mali yapılarını etkileyebilecek risklerin ölçülmesi,
- ç) Sektör ve şirket bazında finansal gelişmelerin takip ve tahlili,
- d) Denetime tabi olanlarla ilgili şikayetlerin değerlendirilmesi ile bu kişi ve kuruluşların faaliyetlerinin izlenmesi,
- e) Sektörde faaliyet gösteren sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri dışındaki kişi ve kuruluşların faaliyetlerinin lisanslanması,
- f) Sektörün finansal istikrarını etkileyebilecek makroekonomik gelişmelerin izlenmesi,

Gözetim ve Denetim Yönetmeliği ile ilgili yapılabilecek bir eleştiri Yönetmeliğin temelde sigorta şirketleri düşünülerek kaleme alınmış olmasıdır. Elbette ki sigorta şirketleri sigorta sektöründe ilk akla gelen aktörlerdir. Öte yandan sigorta sektörü yalnızca sigorta şirketlerinden ibaret değildir. Sektörde sigorta şirketleriyle beraber faaliyet gösteren reasürans şirketleri, sigorta acenteleri, sigorta brokerleri, sigorta eksperleri ve aktörler gibi başka aktörler de mevcuttur. Yönetmelikte diğer aktörler ve bu arada brokerler için özel nitelikli birkaç hükmün kaleme alınmamış olması (örneğin Yönetmeliğin hangi hükümlerinin acentelere, brokerlere vb. uygulanmayacağı), bunun yerine Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 4. maddesinde yapılan “Denetime tabi olanlar” tanımıyla sigorta sektöründeki tüm aktörlerin sanki aynı hukukî statüdeymiş ve farklı kurallara tabi olmaları gerekmiyormuş gibi tek bir cümle ile bir arada tanımlanmış olması büyük bir eksiklik olarak görülebilir.

3. Özsermayenin Korunması

Sigorta brokerleri, kuruluşta SRBY md. 11 çerçevesinde asgarî ödenmiş sermaye (gerçek kişi brokerler açısından asgarî malvarlığı) ve özsermaye şartlarını sağlamak durumundadırlar. Öte yandan özsermaye şartı yalnızca brokerlik faaliyetine başlarken değil, faaliyetin devamı esnasında sürekli olarak kontrol edilmektedir. Bu sebeple gerçek ve tüzel kişi brokerler faaliyetlerine devam ettikleri süre zarfında gereken özsermaye şartlarını sağlamak zorundadırlar. SRBY’nin 11. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen esaslara göre hesaplanacak olan özsermaye, “yılsonları

---

g) Müsteşarlık tarafından alınan tedbirlere uyulmasının takibi,

ğ) Mevzuata uyumun takibi

ve Müsteşarlıkça belirlenecek diğer faaliyetlerden oluşur.”

itibarıyla” her sene yeniden hesaplanır²⁸³. Özsermayeye ilişkin açıklamalar daha önce yapıldığı için burada yeniden üzerinden durulmayacaktır²⁸⁴.

4. Brokerlik Faaliyetine İlişkin Öngörülen Yasaklara Uyma

A. Brokerlik dışında ticarî faaliyette bulunma yasağı

Sigortacılık sektöründe faaliyet göstermekte olan sigorta şirketleri, sigorta eksperleri, sigorta acenteleri ve çalışmanın konusunu oluşturan brokerler hem Sigorta Murakabe Kanunu döneminde, hem Sigortacılık Kanununda, kanun koyucu tarafından sektördeki farklı menfaatleri temsil eden kurumlar olarak tasavvur edilmiş ve düzenlemeler de bu temel düşünce ışığında yapılmıştır. Bu aktörlerden birisi olarak sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren bir kişinin aynı zamanda başka bir aktör olarak da faaliyet göstermesi, başta sigortalıların menfaati olmak üzere, sektördeki menfaatler dengesine aykırı sonuçlar doğurabilir. Bu durum karşısında kanun koyucu, her aktör açısından gerek eski Kanun döneminde, gerekse yürürlükteki Sigortacılık Kanununda çeşitli şekillerde yasaklar getirmeyi uygun bulmuştur. Örneğin SigK md. 22/X fıkrası uyarınca gerçek kişi sigorta eksperlerinin eksperlik faaliyetini mutat meslek olarak icra etmeleri, mesleğin niteliğinde bağdaşmayan işlerle uğraşmamaları ve sigorta acentesi veya broker olarak faaliyette bulunmamaları gerekmektedir. Aynı maddenin onikinci fıkrası ile tüzel kişi sigorta eksperinin münhasıran sigorta eksperliği alanında faaliyet göstermesi gerektiği düzenlenmiştir. Yine Sigortacılık Kanununun 21/III, 22/XIV, 23/XII hükümleri uyarınca brokerlerin, sigorta

---

²⁸³ Bkz. SRBY md. 11/IV.

²⁸⁴ Bkz. sf. 153 vd.

ekspertlerinin ve sigorta acentelerinin, sektördeki diğer kuruluşlarla herhangi bir bağlantı içerisinde olmasının önüne geçilmek istenmiştir²⁸⁵.

---

²⁸⁵ Anılan madde hükümleri sırasıyla şu şekildedir:

Sigortacılık Kanunu md. 21/III: (3) *Sigorta şirketlerinin, sigorta acentelerinin ve sigorta eksperlerinin ortakları, yönetim ve denetiminde bulunan kişiler ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile meslekî faaliyette bulunan şirket çalışanları; brokerlik yapamaz, tüzel kişi brokerin yönetim ve denetim kurullarında görev alamaz, imzaya yetkili olarak çalışamaz, bunlara ortak olamaz ve bunlardan ücret karşılığı herhangi bir iş kabul edemez. Bu sınırlandırmalar söz konusu kimselerin eş ve velayeti altındaki çocukları için de geçerlidir*

Sigortacılık Kanunu md. 22/XIV: *Sigorta şirketlerinin, sigorta acentelerinin ve brokerlerin ortakları, yönetim ve denetiminde bulunan kişiler ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile meslekî faaliyette bulunan şirket çalışanları sigorta eksperliği yapamaz; tüzel kişi sigorta eksperlerinin yönetim ve denetim kurullarında görev alamaz, imzaya yetkili olarak çalışamaz, bunlara ortak olamaz ve bunlardan ücret karşılığı herhangi bir iş kabul edemez. Bu sınırlandırmalar söz konusu kimselerin velayeti altındaki çocukları için de geçerlidir.*

Sigortacılık Kanunu md. 23/XII: (12) *Sigorta şirketlerinin, sigorta sözleşmeleri için brokerlik yapanların ve sigorta eksperlerinin yönetim ve denetiminde bulunan kişiler ile bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar sigorta acentelerinin yönetim ve denetim kurullarında görev alamaz; imzaya yetkili olarak çalışamaz; bu şirketlere ortak olamaz ve bunlardan ücret karşılığı herhangi bir iş kabul edemez. Bu sınırlandırmalar söz konusu kimselerin eş ve velayeti altındaki çocukları için de geçerlidir. Ancak, sigorta şirketlerinin yönetiminde, denetiminde bulunan kişiler ile bunlar adına imza atmaya yetkili olanların eş ve velayeti altındaki çocukları için sınırlandırma bu kişilerin faaliyette bulunduğu şirketin sigorta acenteliği içindir.*

Son olarak değinilmesi gereken bir nokta, SigK md. 22/XIV hükmünün ilk halindeki son cümlede bulunan "...eş ve..." ibaresinin, Anayasa Mahkemesi'nin .9.6.2011 tarih ve 2009/11 Esas, 2011/93 Karar nolu kararı ile iptal edildiğidir. Anılan kararda öncelikle kanun koyucunun çalışma hürriyeti ile ilgili bir konuyu düzenlerken elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerinden oluşan ölçülülük ilkesi ışığında hareket etmesi gerektiği belirtilmiş, Kanunun düzenlemesinin ölçülülük ilkesine uygun

---

olmadığı şu şekilde açıklanmıştır: “5684 sayılı Kanun'un 22. maddesinin (10) ve (13) numaralı fıkralarındaki düzenlemeler karşısında sigorta eksperlerinin eş ve yakın akrabalarının ortağı ya da yöneticisi bulunduğu sigorta şirketinin taraf olduğu uyuşmazlıklarda eksperlik görevi icra etmelerine zaten imkân bulunmamakta olup bu kişilerin sigorta eksperliği mesleğini icra etmelerinin tümüyle yasaklanması, ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli ve orantılı bir tedbir olarak görülemez.” Bu şekilde Anayasa Mahkemesi'nin, tarafsızlığın yalnızca uyuşmazlıklarla sınırlı bir şekilde sağlanmasını yeterli gördüğü anlaşılmaktadır. Kararın karşıoy gerekçesinde şu ifadeler yer verilmiştir: “Belirli bir mesleğin icra edilebilmesi bakımından, bu meslek ile çıkar çelişkisi göz önünde tutularak bu meslekleri icra eden kişilerle belirli düzeyde akrabalık ilişkisinin bulunmasının, bu mesleği icra etmeye engel olarak düzenlenmesi, bu mesleği icra için gerekli vasıflardan birisi olarak değerlendirilmelidir. Söz konusu düzenlemelerle, Anayasa'nın çalışma hak ve özgürlüğü ile ilgili güvence altına aldığı özgürlüğün norm alanı daraltılmamakta, koruma alanının sınırları belirlenmektedir. Zira, Anayasa'da çalışma özgürlüğünün güvence altına alınmış olduğu olgusuna dayalı olarak, itiraz konusu kuralla düzenlenen sigorta eksperliği mesleğinin, her isteyen tarafından icra edilmesine olanak sağlanması gerektiği şeklinde bir sonuca ulaşmak anayasal denetimle bağdaşmaz. Bu nedenle, sigorta eksperliği mesleğinin gerektirdiği nitelik ve yeterlilikleri belirleme konusunda yasakoyucunun takdir yetkisinin bulunduğu kabulü gerekir. Sigorta eksperliği mesleğinin faaliyet alanı, diğer sigorta unsurlarıyla aralarındaki ilişkiler, meslekî ilkeleri, hak ve yükümlülükleri değerlendirmek suretiyle, ortaya çıkabilecek çıkar çatışmalarını ya da etik değerleri zedeleyebilecek durumları engellemek amacıyla kişilerin kendileri, eşleri ya da velayetleri altındaki çocuklarının icra ettikleri belirli meslekleri ya da belirli alandaki faaliyetlerin, bu kişilerin aralarındaki hukuki ve sosyal ilişkinin boyutları göz önünde tutularak aktif sigorta eksperliği yapmaya engel olarak düzenlenmesi yasa koyucunun takdirindedir. Bu bağlamda sigorta eksperliği mesleği ya da görevinin gereklerinin göz önünde tutularak bunları icra edenlerin birbirleriyle ve toplumla ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni egemen kılmak için gerekli düzenlemelerin yapılması olağandır.” Tek üyenin karşıoyuyla karar oyçokluğuyla verilmiştir. Karşıoy gerekçesinin mantıklı temellere dayandığı görülmektedir. Tarafsızlığın bu kadar sınırlı bir şekilde algılanmasının sigortacılık sektöründeki menfaatler dengesi açısından olumsuz sonuçlarının olabileceği unutulmamalıdır. Öte yandan başvuru halinde Sigortacılık Kanununun yukarıda anılan maddelerindeki

Bu bağlamda brokerler açısından bakıldığında Kanun, 21. maddesinin üçüncü fıkrası ile brokerlerin doğrudan sigorta şirketi, sigorta acentesi veya sigorta eksperisi olarak çalışmasını veya dolaylı bir surette bunlarla bir bağlantısının bulunmasını engellemektedir. SRBY ise bu yasağı bir adım daha ileri taşımakta ve “Faaliyet esasları” başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası ile brokerlerin “brokerlik dışında başka bir ticari faaliyetle” uğraşamayacağını hüküm altına almaktadır. Benzer düzenleme 2008 tarihli mülga SRBY’nin “Yasaklar” başlıklı 17. maddesinin ilk fıkrasında bulunmaktaydı. Bu hükümde de aynı düzenlemeye yer verilmiş, başkaca bir ekleme yapılmamıştı. Bu şekilde 2008 tarihli SRBY’de brokerlik dışında bir ticarî faaliyetle uğraşmak oldukça katı bir şekilde yasaklanmaktaydı. Ancak mevcut SRBY’nin 17. maddesinin üçüncü fıkrasında brokerlik dışında bir ticarî faaliyette bulunulamayacağı belirtildikten sonra, brokerlerin “yürüttükleri faaliyetler kapsamında komisyon, danışmanlık ve risk yönetim ücreti dışında” hiçbir surette menfaat sağlayamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu şekilde çalışmanın “Ticaret Unvanı” başlıklı kısmında da belirtildiği üzere brokerlerin geleneksel olarak brokerlik faaliyetiyle birlikte uğraştığı sigorta ve reasürans danışmanlığı, risk yönetimi gibi faaliyetlerin yasaklanması tehlikesinin önüne geçilmiştir²⁸⁶.

---

yasakların bir kısmının da Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi tehlikesiyle karşı karşıya olduğu belirtilmelidir.

²⁸⁶ Bkz. sf. 41 vd.

B. Tazminat Ödeme Yasağı

Brokerlerin tazminat veya tazminat avansı ödemesinin yasak olduğuna ilişkin hüküm 1994 tarihli SRBY'den bu yana bütün Yönetmeliklerde bulunmaktadır²⁸⁷. 2015 tarihli mevcut SRBY'nin 17. maddesinin ikinci fıkrası da kesin bir dille brokerin “sigorta tazminatı ve tazminata ilişkin avans” ödeyemeyeceğini hükme bağlamaktadır. Ne var ki gerek Sigorta Murakabe Kanununda döneminde yapılmış olan, gerekse Sigortacılık Kanununda yapılan broker tanımı tazminat ödeme yasağının sınırları konusunda bazı şüpheler ortaya koymaktadır.

Sigortacılık Kanunu md. 2/d uyarınca broker, “*Sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişi*” olarak tanımlanmıştır²⁸⁸. Bu

---

²⁸⁷ 1994 tarihi SRBY md. 24 – Tazminat Ödeme Yasağı: “Brokerler, her ne surette olursa olsun sigorta tazminatı veya tazminata ilişkin avans ödemeyezler.”

2000 tarihli SRBY md. 27 – Tazminat Ödeme Yasağı: “Brokerler, sigorta tazminatı veya tazminata ilişkin avans ödeyemezler.”

2008 tarihli SRBY md. 14 – Tazminat Ödemesi: “Brokerler, sigorta tazminatı veya tazminata ilişkin avans ödeyemez.”

2015 tarihli SRBY md. 17/II – Faaliyet Esasları: “Brokerler, sigorta tazminatı veya tazminata ilişkin avans ödeyemez.”

²⁸⁸ Sigorta Murakabe Kanununun son hali ise brokeryi şu şekilde tanımlamaktaydı:

Madde 37: “*Sigorta sözleşmelerinde sigortalıyı temsil ederek ve sigorta şirketinin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak, tehlikelerin sigorta edilmesi için sigorta sözleşmesi yapmak*

tanımdan kanun koyucunun, brokeri yalnızca sigorta ve reasürans sözleşmelerinin kurulmasına aracılık eden bir aracı olarak tasavvur etmediği, sözleşmelerin akdi öncesindeki hazırlık çalışmalarının yürütülmesi, sözleşmelerin uygulanması ve tazminatın tahsilinde yardımcılık gibi çeşitli ek görevleri yerine getirebilecek özel bir tacir yardımcısı olarak düzenlediği anlaşılmaktadır. Şu halde Yönetmelikteki tazminat ödeme yasağının özellikle sigortacının sigortalıya (veya lehbara) sigorta tazminatını broker aracılığıyla ödemesine engel olmadığı kabulü gerekir. Nitekim bu hale brokerin tanımı yapılırken doğrudan kanun düzeyinde izin verilmiştir. Öyleyse sigorta tazminatı (ve tazminata ilişkin avans) ödeme yasağının kapsamı nedir?

Anlaşılan o ki SRBY md. 17/II ile engellenmek istenen temel durum brokerin aracılık ettiği sigorta sözleşmesine ilişkin olarak, sigortacının herhangi bir rızası veya bilgisi olmaksızın sigortacı adına sigortalıya bir tür vekâletsiz iş görme şeklinde sigorta tazminatı ödemesi yapmasıdır. Ancak bunun için özel hüküm getirilmesine gerek olup olmadığı tartışılabilir. Nitekim zaten brokerin aracılığı ile kurulan sigorta sözleşmesinin tarafları asıl olarak sigorta ettiren ve sigortacıdır. Broker mevzuattan doğan bir yetkisi olmadığı veya sözleşmesel olarak taraflarca yetkilendirilmediği sürece sigorta sözleşmesinden doğan hak ve borçlara dair işlem yapmaya da yetkili değildir. Kaldı ki SigK md. 2/d hükmü ile broker temelde “sigorta ve reasürans

---

isteyenlerle sigorta şirketlerini bir araya getiren, sigorta sözleşmesinin akdinden önceki gerekli hazırlık çalışmalarını yapan ve gerektiğinde bu anlaşmaların uygulanmasında, özellikle tazminatın ödenmesinde yardımcı olan gerçek veya tüzel kişilere sigorta brokeri, bu işleri sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri arasında yapanlara da reasürans brokeri denir.”

Görüldüğü üzere Sigorta Murakabe Kanunundaki hüküm tazminatın ödenmesine yardımcı olma fonksiyonunu özel olarak vurgulamaktaydı.

sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil eden” kişi olarak tanımlanmaktadır²⁸⁹; yani temelde sigortacının değil, (müstakbel) sigorta ettirenin tarafında yer almaktadır²⁹⁰.

5. Defter Tutma Yükümlülüğü

Brokerin tacir sıfatı hakkında daha önceki bölümlerde açıklamalar yapılmıştı²⁹¹. Bu doğrultuda tacir sıfatını haiz gerçek ve tüzel kişi brokerlerin tutması gereken çeşitli ticarî defterler bulunmaktadır. Ayrıca 2015’te yürürlüğe giren SRBY öncesindeki eski yönetmeliklerde daha önce hep genel hükümlere göre tutulacak olan defterlere ek olarak başka defterler belirtilmişti²⁹². Ancak yeni SRBY tutulacak

---

²⁸⁹ Sözleşmenin kurulması ile beraber “sigorta ve reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyen”, sigorta ettiren (veya reasürans ettiren) sıfatını kazanır.

²⁹⁰ Brokerin sigorta ettirenin (ayrıca yerine göre sigortalının veya lehdarın) temsilcisi olduğu yönünde görüşler için bkz. **Özdamar**, Broker, sf. 547. **Kabukçuoğlu Özer**, sf. 18. **Çeker, M.:** Sigorta Hukuku, 12. Bası, Adana 2015, sf. 50-51. *Kender* ise, brokerin sigorta ettireni temsil yetkisinin olmadığını savunmaktadır. Bkz. **Kender**, sf. 135. *Yazıcıoğlu* da, brokerin sigorta ettireni temsil yetkisinin olup olmadığına dair herhangi bir açıklama yapmamakta, yalnızca sigorta ettirenin tarafında yer aldığından söz etmektedir. Bkz. **Yazıcıoğlu**, sf. 2-3.

²⁹¹ Bkz. sf. 37 vd.

²⁹² 1994 tarihli SRBY, “Tutulacak Defter ve Kayıtlar” başlıklı 14. maddesinde, kanunen tutulması zorunlu defterlere ek olarak sigorta brokerlerinin, “Sigorta Sözleşmesi Kayıt Defteri” tutması gerektiğini düzenliyordu. Maddenin üçüncü fıkrasında ise reasürans brokerleri açısından bir düzenleme getiriliyor, “sigorta sözleşmesi kayıt defteri ile benzer nitelikte Reasürans Sözleşmesi Kayıt Defteri”nin tutulacağı düzenleniyordu.

2000 tarihli SRBY, “Tutulacak Defterler” başlıklı 17. maddesinde 1994 tarihli SRBY’de sayılan iki deftere ek olarak “Teklifname Kayıt Defteri”ni getiriyor, bu üç defteri üç bent halinde sayarak hangi unsurların kaydedileceğini açıklıyordu. Ayrıca maddenin ikinci fıkrası ile bu defterlerin elektronik ortamda tutulması zorunluluğu getiriliyordu.

defterlere ilişkin bir hüküm barındırmamaktadır. Her ne kadar yürürlükteki Yönetmelik uyarınca brokerlerin sigorta sözleşmesi kayıt defteri, reasürans sözleşmesi kayıt defteri gibi defterleri tutma zorunluluğunun artık ortadan kalktığı düşünülebilirse de; 2015/54 sayılı “Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinin Uygulanmasına İlişkin Genelge”nin “Faaliyet esasları ve sözleşme kayıt bilgileri” başlıklı 9. maddesinin 9.2 numaralı alt maddesi uyarınca brokerlerin “Sigorta Sözleşmesi Kayıt Defteri” ve / veya “Reasürans Sözleşmesi Kayıt Defteri” isimli iki farklı defteri “sözleşme kayıt bilgileri” olarak tutması gerektiği düzenlenmiştir. Bu önbilgilerden sonra bu kısımda öncelikle genel olarak defter tutma zorunluluğunun kanunî dayanakları açıklanacak, daha sonra gerçek ve tüzel kişi brokerlerin tutması zorunlu olarak defterler hakkında kısa bilgi verilecek²⁹³ ve özellikle daha önceden Yönetmelikte düzenlenen ve şimdi Genelge ile düzenlenen brokerlere özel defterlerin ticarî defter niteliğinde sayılıp sayılmayacağı tartışılacaktır.

2008 tarihli SRBY, “Tutulacak defterler ve mali tablolar” başlıklı 18. maddesinde yalnızca sigorta sözleşmesi kayıt defteri ve reasürans sözleşmesi kayıt defterini düzenliyordu. Bu defterlere ilişkin özet bilgilerin elektronik ortamda Müsteşarlığa gönderileceği düzenlenmişti. Ayrıca temsil edilen her müşteri için ayrı bir dosya açılacağı ve bu belgelerin en az iki sene boyunca saklanacağı da maddenin ikinci fıkrasında düzenlenmişti.

²⁹³ Gerçek kişi ve tüzel kişi tacirlerin tutması zorunlu olan defterler hali hazırda pek çok genel nitelikte eserde incelenmiştir. Bu defterlerin ayrıntılı bir şekilde ele alınması bu çalışmanın kapsamını aşacağından bu çalışmada yalnızca bu defterlerin isimleri zikredilmekle yetinilmiştir. Bu defterlere ilişkin daha kapsamlı bilgi için ayrıca bkz. **Arkan**, sf. 341 vd. **Poroy / Yasaman**, sf. 227 vd. **Ayhan / Özdamar / Çağlar**, sf. 403 vd.

A. Genel Olarak Defter Tutma Yükümlülüğü

Tacirlere ilişkin defter tutma zorunluluğu 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu döneminde, Kanununun 66. maddesi ile düzenlenmekteydi. Bu maddenin birinci fıkrasında gerçek kişi tacirler, tüzel kişi tacirler ve Kanununun 18. maddesi (6102 s.K. md. 16) kapsamındaki tacir kamu tüzel kişileri veya tacir sıfatı kazanması mümkün olmayan kamu tüzel kişilerinin ticarî işletmeleri tarafından tutulması zorunlu olan defterler 3 bent halinde sayılmakta idi. 6102 sayılı TTK'da ise defter tutma yükümlülüğü genel olarak 64. maddede düzenlenmiş, üçü işletme muhasebesi ile ilgili üçü ise diğer defterlerden olmak üzere altı tür defter maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında sayılmış, ayrıca konuyla ilgili Gümrük ve Ticaret Bakanlığına bir tebliğ çıkarma yetkisi verilerek özellikle hangi tacirin hangi defteri tutacağı hususu tebliğe bırakılmıştır. Çıkarılan tebliğ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ'dir²⁹⁴.

B. Brokerin Gerçek Kişi veya Tüzel Kişi Olmasına Göre Tutması Gereken Defterler

a) Gerçek Kişi Brokerlerin Tutması Gereken Defterler

Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ'in 5. maddesinde tacirlerin tutması zorunlu olan defterler sayılmıştır. Birinci fıkrada istisnasız olarak her tacirin tutması gereken defterler sayılmış, ikinci fıkrada şahıs ortaklıklarının, üçüncü fıkrada sermaye ortaklıklarının, dördüncü fıkrada ise TTK md. 16 kapsamındaki tacir kamu tüzel kişileri ile tacir sayılmayan kamu tüzel kişilerinin ticarî işletmelerinin tutması zorunlu

---

²⁹⁴ Tebliğ 19.12.2012 tarih ve 28502 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Ayrıca 06.06.2013 tarih ve 28669 sayılı ve 01.12.2013 tarih ve 28838 sayılı Resmi Gazetelerde yayımlanan tebliğlerle bu tebliğde değişiklikler yapılmıştır.

defterler sayılmıştır. Maddede gerçek kişi tacirlere ilişkin başkaca bir özel hüküm bulunmadığına göre, gerçek kişi brokerler yalnızca Tebliğin 5. maddesinin birinci fıkrasında sayılan defterleri tutmakla yükümlüdürler. Anılan hüküm uyarınca “gerçek veya tüzel kişi olup olmadığına bakılmaksızın her tacir yevmiye defteri, envanter defteri ve defteri kebir tutmakla yükümlüdür.” Yevmiye defteri Tebliğin 6. maddesinde, defteri kebir Tebliğin 7. maddesinde, envanter defteri ise Tebliğin 8. maddesinde düzenlenmiştir.

b) Limited Ortaklık Şeklinde Kurulmuş Tüzel Kişi Brokerin Tutması Gereken Defterler

Limited ortaklıkların tutması zorunlu defterler Ticari Defterlere İlişkin Tebliğin “Tutulacak defterler” 5. maddesinin üçüncü fıkrası ile düzenlenmektedir. Anılan hükme göre limited ortaklıklar fıkra düzenlenenlerin dışında, birinci fıkra düzenlenen defterleri de tutmak zorundadır. Zaten birinci fıkraya göre “*Gerçek veya tüzel kişi olup olmadığına bakılmaksızın her tacir yevmiye defteri, envanter defteri ve defteri kebir tutmakla yükümlüdür.*” Bu açıdan limited ortaklıkların tutması gereken defterler arasında gerçek kişi brokerlerin tuttuğu tüm defterlerin bulunduğu şüphesizdir. Tebliğin 5. maddesinin üçüncü fıkrası ise bu üç deftere ek olarak pay defteri ile genel kurul toplantı müzakere defterinin de tutulması gerektiğini hükme bağlamaktadır²⁹⁵.

---

²⁹⁵ Bkz. Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ md. 5/III:

“(3) Birinci fıkra sayılan defterlere ilave olarak anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri, limited şirketler ise pay defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defteri tutmak zorundadır. 11 inci maddenin dördüncü fıkrası hükmü saklıdır.”

c) Anonim Ortaklık Şeklinde Kurulmuş Tüzel Kişi Brokerin Tutması

Gereken Defterler

Limited ortaklıklar gibi, anonim ortaklıklar açısından da tutulması zorunlu olan defterler Ticari Defterlere İlişkin Tebliğin 5. maddesinin üçüncü fıkrası ile düzenlenmektedir. Hükme göre, aynı maddenin birinci fıkrasında sayılan yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defterine ek olarak, anonim ortaklıkların pay defteri, genel kurul karar ve müzakere defteri ile yönetim kurulu karar defteri tutmaları gerekmektedir.

C. Brokerin Sürdüğü Brokerlik Faaliyetinin Niteliğine Göre Tutması

Gereken Defterler

a) Sigorta Brokerinin Tutması Gereken Defterler

Hayat ve / veya hayat dışı sigorta alanında ruhsata sahip olup reasürans alanında ruhsata sahip olmayan sigorta brokerleri, sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen kişilerle sigortacıları (sigorta şirketlerini) bir araya getirirler. 2015/54 sayılı Genelgenin 9.2.1 maddesi uyarınca sigorta brokerlerinin “*sigorta sözleşmesi kayıt defteri*”ni tutması zorunludur. Sigorta sözleşmesi kayıt defteri daha önce 1994 tarihi SRBY’nin 14. maddesinin ilk ve ikinci fıkralarında, 2000 tarihli SRBY’nin 17. maddesinin ilk fıkrasının b) bendinde ve 2008 tarihli SRBY’nin 18. maddesinin ilk fıkrasında düzenlenmiştir.

b) Reasürans Brokerinin Tutması Gereken Defterler

Yalnızca reasürans alanında ruhsata sahip olan reasürans brokerleri, yeniden sigorta (reasürans) sözleşmesi akdetmek isteyen sigorta şirketi ile reasürörü (reasürans şirketini) bir araya getirirler. Bu sebeple reasürans brokerlerinin 2015/54 sayılı Genelgenin 9.2.2 maddesinde düzenlenen “*reasürans sözleşmesi kayıt defteri*”ni

tutması gerekmektedir. Bu defter daha önce 1994 tarihli SRBY'nin 14. maddesinin üçüncü fıkrasında, 2000 tarihli SRBY'nin 17. maddesinin birinci fıkrasının c) bendinde ve 2008 tarihli SRBY'nin 18. maddesinin ilk fıkrasında düzenlenmiştir.

c) Sigorta ve Reasürans Brokerinin Tutması Gereken Defterler

Hayat ve / veya hayat dışı sigorta alanlarından en az biri ile birlikte reasürans alanında ruhsata sahip olan sigorta ve reasürans brokerleri, her iki brokerlik faaliyetini de yerine getirebilirler. Bu sebeple hem sigorta brokerinin tutması zorunlu olan sigorta sözleşmesi kayıt defterini, hem de reasürans brokerinin tutması zorunlu olan reasürans sözleşmesi kayıt defterini tutmaları gerekmektedir.

Ç. Brokerlere Özel Defterlerin Tutulma Usulleri ve Esasları

Yukarıda da açıklandığı üzere brokerlerin, diğer tacirlerden farklı olarak sigorta sözleşmesi kayıt defteri ve reasürans sözleşmesi kayıt defteri isimli defterleri tutmaları gerekmektedir. 2015/54 sayılı Genelgenin 9.2 maddesine göre bu defterleri tutmakla yükümlü olan brokerler, defterleri elektronik ortamda saklayarak denetime hazır halde bulundururlar.

Genelgenin 9.2.1. numaralı alt maddesi uyarınca sigorta sözleşmesi kayıt defterine “*varsa sigorta teklifnamesinin tarihi, sigorta ettirenin, sigortalının ve varsa lehdarının adı, soyadı, adresi, poliçe ve eklerinin numarası, poliçenin tanzim ve sözleşmenin başlangıç ve bitiş tarihi, rizikonun türü, prim ve ayrıntısı kaydedilir.*” Bu tanım 1994 tarihli SRBY'den bu yana hemen hemen hiçbir değişikliğe uğramamıştır.

Genelgenin 9.2.2. numaralı alt maddesi uyarınca ise reasürans sözleşmesi kayıt defterine “*varsa reasürans teklifnamesinin tarihi, sigorta şirketinin ve reasürörün ticari unvanı, adresi, belge numaraları, reasürans sözleşmesinin tanzim, başlangıç ve bitiş tarihi, rizikonun türü ve ayrıntısı kaydedilir.*” 1994 tarihli SRBY reasürans

sözleşmesi kayıt defterinin sigorta sözleşmesi kayıt defterine benzer nitelikte tutulacağını zikrettikten sonra herhangi bir açıklama yapmamaktaydı. Buna karşılık 2000 tarihli SRBY reasürans sözleşmesi kayıt defterini 2015/54 sayılı Genelgenin 9.2.2. maddesindeki düzenlemedeki gibi düzenlemiştir.

Bu tanımlara bakıldığında göze çarpan ilk husus, reasürans sözleşmesi kayıt defterinde reasürans sözleşmesinin her iki tarafının (sigorta şirketi ve reasürör) bilgilerinin yer alacağı düzenlenirken, sigorta sözleşmesi kayıt defterinde yalnızca sigorta sözleşmesinin taraflarından sigorta ettirenin bilgilerinin ve sözleşmeye taraf olmayan sigortalı ve (varsa) lehtarın bilgilerinin yer alacağını düzenlenmiş olmasıdır. Bu defterde neden sigorta sözleşmesinin karşı tarafı olan sigortacıya (sigorta şirketine) ilişkin bilgilere yer verilmeyeceği anlaşılamamaktadır. Düzenleme ile ilgili bir başka problem ise sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarın sadece gerçek kişi olabileceği gibi bir önkabul ile hareket edilmiş olmasıdır. Can sigortalarındaki sigortalı²⁹⁶ hariç olmak üzere bu kişilerin gerçek veya tüzel kişi olması mümkündür. Sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın bir tüzel kişi olduğu hallerde, Genelgenin 9.2.1. maddesindeki “*adı, soyadı*” ibarelerinden, derneğin veya vakfın dernek tüzüğü veya vakıf senedinde gösterilen adı, ticaret şirketinin şirket sözleşmesinde (esas sözleşmede) gösterilen ticaret unvanı, sendikanın kuruluş tüzüğünde gösterilen adı vb. anlaşılmalıdır. Keza Genelgenin aynı maddesinde yer alan “*adres*” ibaresinden de

---

²⁹⁶ Hayat sigortalarında bu kişi hayatı sigorta edilen kimse ya da riziko şahsı olarak da isimlendirilir. Ayrıca kaza sigortası ve hastalık ve sağlık sigortası gibi diğer can sigortası çeşitlerinde de sigortalının gerçek kişi olması zorunludur. Buna karşılık lehtar, gerçek veya tüzel kişi olabilir. Bkz. TTK md. 1493/I.

ilgili tüzel kişinin TMK md. 51 hükmüne göre belirlenecek olan yerleşim yeri anlaşılabilir.

D. Brokerlere Özel Defterlerin Ticarî Defter Niteliği

Her ne kadar gerek sigorta sözleşmesi kayıt defterinin, gerekse reasürans sözleşmesi kayıt defterinin doğrudan isminde “*defter*” ibaresi geçmekteyse de, Genelge bu belgeleri “*defter*” olarak isimlendirmemiş, “*sözleşme kayıt bilgileri*” olarak isimlendirmiştir²⁹⁷. Bu ibarenin neden kullanıldığı konusunda herhangi bir açıklama da mevcut değildir. Belki bu belgelere “*sözleşme kayıt bilgileri*” denilmek suretiyle, bunlar her ne kadar kayıt defteri olarak anılıyor olsa bile aslında ticarî defter niteliğinde olmadıkları vurgulanmak istenmiş olabilir. Bu durumda bu belgelerin / defterlerin ticarî defter niteliğinde olup olmadığı açıklığa kavuşturulmalıdır.

Türk hukukunda ticarî defterlere ilişkin hükümler temel olarak Türk Ticaret Kanununun 64 ve devamındaki maddelerinde ve 19 Aralık 2012 tarih ve 28502 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ’de düzenlenmektedir. Ticarî defter olmaya önemli bir sonuç bağlayan başka bir hüküm de ticarî defterlere diğer belgelerden daha üstün bir ispat gücü veren Hukuk Muhakemeleri Kanununun 222. maddesidir. Nitekim sigorta sözleşmesi kayıt defteri ve reasürans sözleşmesi kayıt defterinin ticarî defter sayılıp sayılmayacağıın en büyük pratik sonucu, bu

---

²⁹⁷ Buna karşılık 1994 tarihli SRBY, 2000 tarihli SRBY ve 2008 tarihli SRBY bu defterler için “*sözleşme kayıt bilgileri*” gibi bir ibare kullanmamakta; hatta her üç Yönetmelik de kanunen tutulması zorunlu olan defterlere ek olarak bu defterlerin tutulacağını belirtmekteydi. Ayrıca 1994 tarihli SRBY 14. maddesinin ilk fıkrasında ve üçüncü fıkrasında, sigorta sözleşmesi kayıt defteri ve reasürans sözleşmesi kayıt defterinin birbirini takip eden numaralı ve noterce onaylanmış olması gerektiğini düzenlemekteydi. Buna karşılık 2000 tarihli SRBY ve 2008 tarihli SRBY bu defterlerin sadece elektronik ortamda tutulabileceğini hüküm altına almıştır.

defterler hakkında da diğer ticarî defterler gibi HMK md. 222 hükmünün uygulanıp uygulanamayacağına tespiti olacaktır.

Ticarî defterler temelde işletmenin muhasebesini ilgilendiren defterlerdir (yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri). Ancak, TTK md. 64/IV hükmü işletmenin muhasebesiyle ilgili olmayan “*pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defteri gibi*” defterlerin de ticarî defter olduğunu ayrıca belirtmiştir. Doktrinde bu hükmün amacının söz konusu diğer defterlere ciddiyet kazandırmak ve ticarî defterlere ilişkin özel hükümlerden (örneğin HMK md. 222) yararlanabilmelerini sağlamak olduğu vurgulanmaktadır²⁹⁸. TTK md. 64/IV hükmünde kullanılan “*gibi*” ibaresi, hükümde yapılan sayımın *numerus clausus* nitelikte olmadığı intibasını uyandırmaktadır. Brokerlerin sigorta sözleşmesi kayıt defteri ile reasürans sözleşmesi kayıt defterini Genelgede belirtildiği şekilde elektronik ortamda saklayarak sürekli olarak Müsteşarlığının denetimine hazır bir halde bulundurması gerektiği de göz önüne alındığında, bu defterlerin de işletme muhasebesini ilgilendirmeyen diğer zorunlu defterler gibi ticarî defter sayılmasını engelleyen bir durum olmadığı savunulabilir. Zira bu defterler de, tacir brokerlerin tutması zorunlu olan diğer ticarî defterler gibi, brokerin işletmesini ve faaliyetini ilgilendiren bilgi, belge ve kayıtlara dayalı olarak (örneğin sigorta teklifnameleri, sigorta sözleşmeleri, sigorta poliçeleri, reasürans teklifnameleri, reasürans sözleşmeleri, vb.) belli bir düzen ve usul içerisinde tutulurlar.

Brokerlerin tutması zorunlu olan sigorta sözleşmesi kayıt defteri ve reasürans sözleşmesi kayıt defterinin ticarî defter sayılması halinde, bu defterler de diğer ticarî

---

²⁹⁸ Bkz. Arkan, sf. 346.

defterler gibi HMK md. 222 hükümleri uyarınca brokerin lehine ve aleyhine kanıt olarak kullanılabilirler²⁹⁹.

III. BROKERLİK FAALİYETİNİN SONA ERMESİ VE SONA ERME SEBEPLERİ

Faaliyete başlangıç prosedüründe ve faaliyet esnasında yoğun bir şekilde Hazine Müsteşarlığı denetimine tabi olan brokerlerin faaliyetinin sona ermesinin de aynı sıkı denetime tabi olması kaçınılmazdır. Bu sebeple 1994 tarihli ilk SRBY'den bu yana faaliyetin sona ermesi, bilhassa brokerlik ruhsatının iptali düzenlenmiş bulunmaktadır. Öte yandan 2015 tarihli SRBY'ye kadar brokerin kendi talebiyle faaliyete son vermesine ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir³⁰⁰.

---

²⁹⁹ Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 357 vd.

³⁰⁰ 1994 tarihli mülga SRBY'nin 12. maddesinde brokerlerin faaliyetlerinin geçici olarak durdurulması, 12. maddesinde ise brokerlik ruhsatının iptali düzenlenmekteydi. 2000 tarihli mülga SRBY'de faaliyetlerin geçici olarak durdurulması ve ruhsat iptaline ilişkin hükümler tek bir madde olarak 16. maddede toplanmıştı. 2008 tarihli mülga SRBY'de faaliyetin geçici olarak durdurulması yaptırımını yerine uyarı yaptırımına yer verilmiş, bu şekilde Müsteşarlıkça alınacak tedbirler ve ruhsat iptali konuları 21. maddede düzenlenmişti.

Öte yandan her ne kadar brokerin kendi talebiyle faaliyete son vermesi doğrudan düzenlenmemiş olsa da önceki Yönetmeliklerde durumun dolaylı bir ruhsat iptali sebebi olarak düzenlendiği görülmektedir. 1994 tarihli mülga SRBY md. 13/I,a bendi uyarınca brokerin faaliyetine son vermesi veya bir yıldan uzun süre ile ara vermesi bir ruhsat iptali sebebidir. 2000 tarihli mülga SRBY md. 16/II,b bendi uyarınca yine brokerin faaliyetine aralıksız olarak bir yıldan uzun süre ile ara vermesi bir ruhsat iptali sebebi olarak düzenlenmiştir. 2008 tarihli mülga SRBY md. 21/I ise brokerin faaliyetine ilgili alanda (hayat, hayat dışı ve reasürans) aralıksız olarak bir yıldan daha uzun bir süre ara vermesi ve yeterli gerekçe gösterememesi halinde Müsteşarlık tarafından uyarılacağını düzenlemektedir. Ancak bu uyarıya rağmen faaliyetini devam ettirmeyen brokere nasıl bir yaptırım uygulanacağı düzenlenmemiştir.

Ancak mevcut Yönetmelik yalnızca ruhsat iptaline ilişkin hükümler getirmek yerine, faaliyetin sona ermesine ilişkin hükümleri ayrı bir bölüm olarak düzenlemiş ve bu bölümde brokerin kendi talebiyle faaliyetin sona ermesi ile Müsteşarlıkça alınacak tedbirler ve ruhsat iptali iki ayrı madde olarak SRBY'nin 20. ve 21. maddeleri ile düzenlenmiştir. Bu şekilde kendi talebiyle brokerin faaliyetine son vermesi ihtimali de yasal düzenlemeye kavuşmuştur³⁰¹. Buna rağmen 2015 tarihli yeni SRBY'nin gerçek kişi brokerler açısından ölüm ihtimalini özel olarak düzenlememiş olması da eleştiriye açık bir konudur. Bu durumda ölüm ile kişilik ve buna bağlı olarak hak ve fiil ehliyetleri sona ereceği için³⁰² SRBY md. 4/I,b ile gerçek kişi brokerler açısından aranan medenî hakları kullanma ehliyetinin³⁰³ de sona erdiği ve bu sebeple SRBY md.

---

³⁰¹ Gerçi 2008 tarihli mülga SRBY'nin gerçek ve tüzel kişi brokerlere ilişkin elektronik ortamda alınacak bilgilere dair 5 ve 6 numaralı ekleri incelendiğinde ruhsatın iptali dışındaki ihtimallerin de uygulama açısından düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Bilgiler tablosunda "Aktiflik" başlıklı bilginin karşısına açıklama olarak tüzel kişi brokerlerde " 'AKTİF'; bilgisi girilecek (Sonra duruma göre 'PASIF'; 'IPTAL'; 'FESİH' vs işlenecek)", gerçek kişi brokerlerde ise " 'AKTİF'; bilgisi girilecek (Sonra duruma göre 'PASIF'; 'VEFAT'; 'IPTAL'; 'FESİH'; vs işlenecek)" yazıldığı görülmektedir. Demek ki uygulamada farklı olasılıklar olabileceği öngörülmüştür. Özellikle 2008 tarihli mülga SRBY'nin eski Yönetmeliklerin aksine brokerlik faaliyetine ara vermeyi bir ruhsat iptali sebebi olarak değil, uyarı sebebi olarak düzenlemiş olması ve uyarıya aykırı hareket etmenin ayrıca bir ruhsat iptali sebebi olarak düzenlenmemiş olması karşısında, brokerlik faaliyetine ara veren brokerin "Aktiflik" hanesine "IPTAL"den ziyade "PASIF" yazılmasının daha uygun olacağı 2008 tarihli SRBY dönemi açısından savunulabilirdi.

³⁰² Bkz. **Oğuzman / Selçi / Oktay Özdemir**, Kişiler Hukuku, sf. 23-24, sf. 40 vd, sf. 47 vd. **Akipek / Akıntürk**, sf. 246 vd. ile sf. 267.

³⁰³ Gerçek kişi brokerlerde aranan medenî hakları kullanma ehliyeti şartı hakkında bilgi için bkz. sf. 69-70.

21/I'de belirtildiği üzere mevzuatta aranılan şartlardan birinin kaybedildiği şeklindeki bir yorumla ölümün gerçek kişi broker açısından bir ruhsat iptali sebebi olarak değerlendirilmesi mümkündür³⁰⁴. Öte yandan ölüm halinde izlenecek prosedürün açık bir şekilde ayrıca düzenlenmesi daha doğru olurdu.

1. Brokerin Kendi Talebiyle Faaliyetine Son Vermesi

Gerek gerçek kişi gerek tüzel kişi broker SRBY md. 20 uyarınca kendi talebiyle brokerlik faaliyetine son verebilir. Anılan madde uyarınca, *“Kendi talepleriyle faaliyetlerine son vermek isteyen brokerler, faaliyetin sonlandırılmasına ilişkin kararın alındığı tarihten itibaren en geç on beş iş günü içinde Müsteşarlığa veya Müsteşarlıkça görevlendirilecek meslek kuruluşuna bildirimde bulunur. Bu durumda, brokerlik ruhsatları Müsteşarlığa veya Müsteşarlıkça görevlendirilecek meslek kuruluşuna iade edilir. Faaliyetine son veren brokerlere ilişkin bilgiler Müsteşarlık internet sayfasında duyurulur.”*

Bu şekilde brokerliğin sona ermesi halinde ruhsatın veya ruhsatların iptalinden değil, Müsteşarlığa veya Müsteşarlıkça görevlendirilecek meslek kuruluşuna iadesinden söz edilmektedir. Acaba bu ruhsatları iade alan Müsteşarlık ne yapmalıdır? Bu ruhsatlar iptal prosedürüne mi tabi tutulmalı yoksa saklanmalı mıdır? Eğer kendi talebiyle brokerlik faaliyetini sona erdiren gerçek veya tüzel kişi broker, SRBY md. 4

---

³⁰⁴ Her ne kadar md. 21/I'de belirtilen sebepler esasen uyarı sebebi olarak düzenlense de, fıkranın son cümlesinde “Uyarının ardından ilgili brokerin durumu hakkında yapılan değerlendirme neticesinde, brokerin aracılık faaliyeti Müsteşarlıkça altı aya kadar geçici olarak durdurulabilir veya ruhsatları iptal edilebilir.” denilmektedir. Ölmüş bir brokerin tekrar hayata dönmesi ve medenî hakları kullanma ehliyetini yeniden kazanması mevcut teknoloji açısından mümkün olmadığına göre, Müsteşarlığın yapacağı inceleme sonucunda doğrudan ruhsat iptaline karar vermesi gerekecektir.

veya 5'teki şartları taşımaya devam ediyorsa talebi halinde ruhsatlarının geri verilip brokerliğe devam etmesinde herhangi bir sakınca olmamalıdır. Kaldı ki daha önceki Yönetmeliklerde bir ruhsat iptali sebebi veya uyarı sebebi olarak düzenlenmiş bu halin, mevcut SRBY'de ruhsat iptaline ilişkin maddeden (md. 21) ayrı bir maddede düzenlenmiş olması ve madde içerisinde ruhsat iptaline dair bir ibare yer almaması da bu savı kuvvetlendirmektedir.

Anonim veya limited ortaklık şeklinde kurulmuş olan tüzel kişi brokerin genel kurulunda bu yönde karar alınması suretiyle işletme konusunu tamamen değiştirmesi suretiyle brokerlik faaliyetine son vermesi veya doğrudan ortaklığı feshederek sona erdirmesi mümkün olacaktır³⁰⁵. Bu hallerde SRBY md. 20 tüzel kişi brokerler açısından uygulama alanı bulabilir.

İster gerçek kişi olsun ister tüzel kişi olsun, brokerlik faaliyetini sona erdirmeye kararı alınmasını müteakiben brokerin on beş iş günü içerisinde Müsteşarlığa (veya Müsteşarlıkça görevlendirilecek meslek kuruluşuna) bildirimde bulunması SRBY md. 20'nin amir hükmü gereğidir. Ancak bu on beş günlük sürenin hak düşürücü süre mi

---

³⁰⁵ Anonim ortaklıklar açısından brokerlik faaliyetine son verilmesi, ortaklık sona erse de ermesine de TTK md. 421/III ve IV'te yer alan nisaplara tabi olacaktır. Ortaklık faaliyetlerine devam edecekse doğrudan md. 421/III,a uyarınca işletme konusunun tamamen değiştirilmesi söz konusu olacak; ortaklık sona erecekse TTK md. 529/d'de yapılan atıf nedeniyle yine md. 421/III ve IV'teki nisaplar uygulanacaktır. Limited ortaklık açısından ise yalnızca brokerlik faaliyeti sona erdirilecek ve ortaklık devam edecekse TTK md. 621/I,a bendi uygulama alanı bulur. Ortaklığın da sona ermesine karar verilmişse TTK md. 636/I,a ile md. 621/I,1 hükümlerinin birlikte uygulanması yerinde olacaktır. Bu sebeple limited ortaklıklar açısından da pratikte değişen bir sonuç yoktur. Her halükarda md. 621/I'deki nisaplar uygulanır. Anonim ortaklıkta işletme konusu değiştirilmesi karar yetersayısına ilişkin açıklamalar için bkz. **Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)**, Ortaklıklar, sf. 511-512.

yoksa düzen süresi mi olduğunu açıklığa kavuşturmak gerekmektedir. Maddede anılan bildirim süresinin düzen süresi sayılması Yönetmelik hükmünün ulaşmak istediği amaca daha uygun görünmektedir³⁰⁶. Bu durumda sürenin kaçırılması halinde, brokerlik faaliyetini sona erdirme yönündeki karar geçerliliğini korurken, eğer bir idarî yaptırım uygulanması gerekiyorsa bunun da ilgili brokere veya gecikmeye sebebiyet veren yetkililere ayrıca uygulanması gündeme gelebilir. Ancak dürüstlük ilkesi uyarınca bu genel kuralın sınırlarının çizilmesi ve istisnaların belirlenmesi de zorunludur. Brokerin sona erdirme kararını almasında ve bu kararı Müsteşarlığa süresi içinde bildirmemesinde özellikle üçüncü kişileri (örneğin; sigortalılar, sigortacılar, reasürörler, müzakere aşamasındaki diğer potansiyel müşteriler, vb) zarara uğratma niyeti varsa, MK md. 2’de pozitif hukuk açısından düzenlenmiş bulunan dürüstlük ilkesi ve hakkın kötüye kullanılması yasağı gereğince verilen faaliyeti sona erdirme kararının geçersiz sayılması veya somut olaya uygun düşen başkaca bir yaptırımın uygulanması mümkün olmalıdır³⁰⁷.

---

³⁰⁶ Benzer şekilde, Ticari İşletme Rehni Kanunu’nun 5. maddesinde, rehin sözleşmesinin yapılmasından itibaren on gün içerisinde rehmin tescil ettirilmesi şartı aranmaktadır. Doktrinde çoğunluk görüşü bu sürenin düzen süresi olduğu yönündedir. Bkz. **Arkan**, Ticarî İşletme, sf. 52 ve aynı sayfadaki dn. 2.

³⁰⁷ Unutulmamalıdır ki, MK md. 3’te düzenlenen iyiniyetin aksine MK md. 2’deki dürüst davranma kuralı her an gündeme gelebilir. İyiniyet ise, yalnızca Kanunun öngördüğü hallerde ve ölçüde gündeme gelecektir. Bu yönde bkz. **Oğuzman, K. / Barlas, N.:** Medenî Hukuk – Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, 17. Bası, İstanbul 2011, sf. 236-237. Ayrıca dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı hakkında genel bilgi için bkz. **Oğuzman / Barlas**, Medenî Hukuk, sf. 244 vd. **Akıpek / Akıntürk**, sf. 163 vd.

2. Brokerlik Ruhsatının İptali ve Diğer Tedbirler

SRBY'nin 21. maddesi, 2000 tarihli ve 2008 tarihli mülga SRBY'lerde olduğu gibi Müsteşarlıkça alınacak tedbirleri ve ruhsat iptalini tek bir madde olarak düzenlemiştir. 2000 tarihli mülga SRBY yalnızca faaliyetin geçici olarak durdurulması tedbirine yer vermektedir³⁰⁸. 2008 tarihli mülga SRBY ise uyarı tedbirine yer verirken, faaliyetin geçici olarak durdurulması tedbirine veya başka bir tedbire yer vermemiştir³⁰⁹. 2015 tarihli mevcut SRBY ise, md. 21/I hükmünde hem uyarı tedbirine, hem de aracılık faaliyetinin geçici durdurulması tedbirine bir arada yer vermiştir.

SRBY md. 21'in ilk fıkrası uyarınca, *“Kanunun 32 nci maddesi hükümlerine uygun hareket etmediği, ilgili mevzuat hükümlerine aykırı davrandığı, mevzuatta aranılan şartlardan en az birini kaybettiği ve/veya 11 inci maddede öngörülen şartları sağlamadığı tespit edilen brokerler, Müsteşarlıkça uyarılır. Uyarının ardından ilgili brokerin durumu hakkında yapılan değerlendirme neticesinde, brokerin aracılık faaliyeti Müsteşarlıkça altı aya kadar geçici olarak durdurulabilir veya ruhsatları iptal edilebilir.”*

Maddeden de anlaşılacağı üzere idarî tedbirlerin alınmasını veya ruhsat iptalini gerektirebilecek sebepler çok çeşitlidir. Bunların üç başlık altında incelenmesi daha uygun olacaktır.

---

³⁰⁸ Nitekim 2000 tarihli SRBY'de 16. maddenin madde başlığı “Faaliyetlerin Geçici Olarak Durdurulması ve Ruhsat İptali” şeklindeydi.

³⁰⁹ 2008 tarihli SRBY'de uyarıdan başka bir tedbir düzenlenmemiş olması karşısında, 21. maddenin kenar başlığında bulunan “Müsteşarlıkça alınacak tedbirler” şeklinde çoğul bir ifade kullanılmış olması eleştirilebilir niteliktedir.

A. Tedbir ve İptal Sebepleri

a) Sigortacılık Kanununun 32. Maddesine Uygun Hareket Etmeme

Sigortacılık Kanununun “İyiniyet” kenar başlıklı 32. maddesi, sigorta şirketlerini, reasürans şirketlerini, sigorta aracılarını, sigorta eksperlerini ilgilendiren kimi davranış kuralları düzenlemektedir. Madde metni incelendiğinde, üçüncü fıkra hariç tüm fıkraların aracılarla ilişkin yükümlülükler getirdiği görülmektedir.³¹⁰

SK md. 32 temelde, Sigorta Murakebe Kanununda dağınık olarak sayılmış olan ve aslen MK md. 2’deki dürüstlük kuralının özel uygulamaları olan hükümlerin tek

---

³¹⁰ Sigortacılık Kanunu md. 32:

“İyiniyet

MADDE 32 – (1) Sigorta şirketleri ve aracılar, her çeşit broşür, izahname ve diğer belgeler ile ilan ve reklamlarını, taahhütleriyle sigortalıya sağlayacakları hak ve menfaatlerin sınır ve kapsamı dışında bir anlayışa neden olacak şekilde düzenleyemez ve kişi ve kuruluşlara gerçeğe aykırı, yanıltıcı, aldatıcı ve haksız rekabete yol açan beyanda bulunamaz. Bu hükme aykırılığın tespiti halinde durum, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca faaliyet gösteren Reklam Kuruluna bildirilir.

(2) Sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, aracılar ve sigorta eksperleri sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye sokabilecek hareketlerden kaçınmak, mevzuat ve işletme planı esaslarına uygun faaliyette bulunmak, sigortacılığın icaplarına ve iyiniyet kurallarına uygun hareket etmek zorundadır.

(3) Sigorta şirketleri, iyiniyet kurallarına aykırı olarak sigorta tazminatının ödenmesini geciktiremez.

(4) Müsteşarlık, sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, aracılar ve sigorta eksperlerinin yukarıda sayılan kurallara uymalarını sağlamak üzere gerekli her türlü tedbiri almaya yetkilidir.

(5) Kişilerin, sigorta şirketini seçme hakkı sınırlandırılmaz. Bir sözleşmenin unsurları içinde, taraflardan birinin bu sözleşmede yer alan herhangi bir hususta sigorta yapmaya zorunlu tutulduğu hallerde, söz konusu sigortanın belli bir şirkete yaptırılmasına ilişkin sözleşmeye konulmuş her türlü şart hükümsüzdür.”

çatı altında toplanmış halidir³¹¹. Birinci fıkra sigorta şirketlerinin ve aracılarn gerçeğe aykırı, yanıltıcı, aldatıcı ilan ve reklamlar kullanmalarını ve beyanlarda bulunmalarını yasaklamaktadır. İkinci fıkra daha da genel bir düzenleme getirerek, sigorta şirketlerinin, reasürans şirketlerinin, sigorta eksperlerinin ve bu arada aracılarn “*sigortalılarn hak ve menfaatlerini tehlikeye sokabilecek davranışlardan kaçınmak, mevzuat ve işletme planı esaslarına uygun faaliyette bulunmak, sigortacılığın icaplarına ve iyiniyet kurallarına uygun hareket etmek*” zorunluluklarını hüküm altına almaktadır. Aracılar özelinde konu incelendiğinde, sigorta şirketinin değil sigorta ettirenin temsilcisi niteliğinde olan brokerin, acenteye oranla sigortalının hak ve menfaatlerini koruma yükümlülüğün daha belirgin ve önemli olduğu şüphesizdir³¹².

Maddenin son fıkrası, kişilerin sigorta şirketini seçme hakkını güvence altına almak maksadıyla düzenlenmiştir. Uygulamada özellikle bankalar yaptıkları kredi sözleşmelerine bağlı olarak sigorta yaptırılmasını talep edebilmektedir. İşte bu gibi durumlarda SK md. 32/V hükmü bankanın kredi sözleşmesinde belli bir sigorta şirketine sigorta yaptırma yapma zorunluluğu yaratacak bir kaydı koymasına, bu kaydın konulmuş olması halinde ise hüküm ve sonuç doğurmasına engel olmaktadır³¹³. Aracılar açısından konu ele alındığında, sigorta acentesinin doğası gereği yalnızca tek bir sigorta şirketine münhasıran aracılık faaliyeti gerçekleştirmesi mümkün olduğundan bu halde beşinci fıkra hükmünün doğrudan ihlali söz konusu olmaz. Öte yandan brokerler doğası gereği tarafsız olmak zorunda olduğundan müşteri ile broker

---

³¹¹ Bkz. **Kabukçuoğlu Özer**, sf. 544.

³¹² SigK md. 32'nin daha kapsamlı açıklaması ve analizi için ayrıca bkz. **Kabukçuoğlu Özer**, sf. 544-554.

³¹³ Bu konuda ayrıca bkz. **Çeker**, sf. 69-70.

arasındaki brokerlik sözleşmesinde böyle bir hükmün bulunması SigK md. 32/V hükmünden önce brokerliğin temel esaslarına aykırıdır. Dolayısıyla böyle özel bir hüküm olmasaydı bile mevzuat hükümlerine aykırılık sebebi ile brokerin ruhsatının iptali veya diğer tedbir yaptırımlarının uygulanması mümkün olurdu.

b) Mevzuatta Aranılan Brokerlik Şartlarından En Az Birinin Kaybedilmesi

Daha önce de değinildiği üzere brokerliğe başvuru sürecinde gerek gerçek kişi brokerlerin gerekse tüzel kişi brokerlerin mevzuatta öngörülen bazı şartları sağlaması gerekmektedir. Brokerlerin brokerlik faaliyetini sürdürdükleri süre boyunca broker olma şartlarını sağlamaya devam ediyor olduklarının teminat altına alınabilmesi için bu şartların kaybedilmesi SRBY’de bir tedbir ve iptal sebebi olarak sayılmıştır. Örneğin gerçek kişi broker 4. maddede altı bent halinde sayılan şartları sağlamalıdır³¹⁴. Keza tüzel kişi brokerin de 5. maddede beş bent halinde sayılan şartları sağlaması gerekmektedir³¹⁵. Ayrıca işletmesinde genel müdür ve genel müdür yardımcısı çalıştıracak olan brokerlerin 6. maddedeki şartlara, Türkiye’de şube açacak yabancı brokerlerin de 7. maddedeki şartlara uyması gerekmektedir³¹⁶.

21. maddede belirtildiği üzere, yukarıda sayılan maddelerdeki şartlardan en az birini kaybettiği tespit edilen brokerler ilk önce uyarılacaktır. Uyarının üzerine yapılan değerlendirme neticesinde ilgili brokerin faaliyetinin geçici durdurulmasına veya ruhsatının iptaline karar verilebilir. Ancak ilgili maddelerde düzenlenmiş olan her şart için uyarı ve faaliyetin geçici durdurulması yaptırımlarının uygulanmasına gerek olup olmadığı tartışmaya açıktır. Sözgelimi Türkiye’de yerleşik olma şartını kaybeden bir

---

³¹⁴ Gerçek kişi brokerlerin sağlaması gereken şartlar için bkz. sf. 122 vd.

³¹⁵ Tüzel kişi brokerlerin sağlaması gereken şartlar için bkz. sf. 130 vd.

³¹⁶ Yabancı brokerlerin sağlaması gereken şartlar için bkz. sf. 138 vd.

gerçek kişi broker, yerleşim yerini yeniden Türkiye'ye taşımadığı takdirde faaliyetinin geçici olarak durdurulacağı veya brokerlik ruhsatının iptal edileceği yönünde uyarılabilir. Akıl hastalığı sebebiyle medenî hakları kullanma ehliyetini kalıcı olarak kaybetmiş veya SRBY md. 4/(c) hükmünde sayılan suçların birinden hüküm giymiş olan gerçek kişi brokerin benzer şekilde uyarılması ise herhangi bir anlam ifade etmeyecektir. Çünkü bu hallerde brokerin kaybettiği şartı yeniden sağlaması mümkün değildir. Dolayısıyla uyarı ve faaliyetin durdurulması yaptırımlarını hiç kullanmadan doğrudan ruhsatın iptal edilebilmesi mümkün olmalıdır.

c) Yönetmeliğin 11 inci Maddesinde Aranılan Şartları Sağlamama

SRBY'nin 21. maddesine göre brokerin 11. maddedeki şartları sağlamıyor olması da ayrı bir tedbir ve iptal sebebidir. Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında düzenlenen ve tüzel kişi brokerler açısından aranan asgarî ödenmiş sermaye aynı zamanda SRBY md. 5'te bir faaliyete başlama şartı olarak aranmaktadır³¹⁷. Keza 11. maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen ve gerçek kişi brokerler açısından aranan asgarî malvarlığı şartı da aynı zamanda SRBY md. 4'te zikredilmiştir³¹⁸. Dolayısıyla asgarî ödenmiş sermaye ve asgarî malvarlığına ilişkin şartlar, 21. madde içerisinde 11. madde açıkça zikredilmemiş olsa bile faaliyete başlangıç şartı olarak ayrıca arandıklarından tedbir ve iptal yaptırımına konu olabilecekti. Hâlbuki 11. maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarıyla düzenlenmiş olan özsermaye, temelde faaliyetin devamı aşamasını ilgilendiren bir husustur. Dolayısıyla brokerliğe başlarken aranılan şartlar arasında ayrıca sayılmamıştır. Bu sebeple 11. maddede aranılan şartların

---

³¹⁷ Bu konuda bkz. sf. 133.

³¹⁸ Bu konuda bkz. sf. 126.

sağlanamamasının bir tedbir ve iptal sebebi olarak sayılmış olmasının temel sebebinin özsermaye olduğu anlaşılmaktadır.

Özsermayeye ilişkin açıklamalar, çalışmanın önceki bölümlerinde yapılmıştır³¹⁹. Bu bağlamda 21. maddenin ne zaman uygulanabileceği de SRBY md. 11 ile zaten belirlenmiş bulunmaktadır. Yılsonu itibariyle özsermayenin hesaplanan tutarlardan az olduğu anlaşıldığı zaman, eksik kalan kısmın hesap dönemini takip eden yılsonuna kadar tamamlanacağı SRBY md. 11/IV hükmü ile belirlenmiş bulunmaktadır. Gerekli özsermaye açığını kapatmayan brokerler hakkında 21. maddede öngörülen tedbirlere başvurulacağı da SRBY md. 11/V ile düzenlenmiştir. Dolayısıyla yılsonu itibariyle hesaplanan özsermayesi SRBY md. 11/III'e göre belirlenecek tutardan düşük çıkan brokerler hakkında doğrudan 21. maddede öngörülen tedbirlerin veya ruhsat iptali yaptırımının uygulanması mümkün gözükmemektedir³²⁰. Öncelikle takip eden yılsonuna kadar brokerin mevcut özsermaye açığını kapatması için süre tanınmalıdır. Bu süre içerisinde özsermaye açığını kapatamayan broker hakkında ise 21. maddedeki yaptırımlar uygulanabilir.

ç) Diğer Mevzuat Hükümlerine Aykırı Davranma Halleri

Mevzuat hükümlerine aykırı davranma genel bir tedbir ve iptal sebebi olarak 21 inci maddede ayrıca düzenlenmiştir. Mevzuat hükümleri terimi oldukça geniş olmakla birlikte, temelde sigorta brokerlerinin tabi olduğu Sigortacılık Kanunu ve Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği hükümlerine işaret etmektedir. Ayrıca

---

³¹⁹ Bu konuda bkz. sf. 153 vd.

³²⁰ Özsermayesi md. 11/IV'e göre belirlenecek tutarı aşmayan brokerin Müsteşarlıkça uyarılması belki düşünülebilir. Ancak böyle bir uyarının tedbir niteliği olamaz. Dolayısıyla yapılacak bu uyarının SRBY md. 21/II'de öngörülen hukukî sonuçları doğurması mümkün değildir.

Türk Ticaret Kanunu, Türk Borçlar Kanunu, Türk Medeni Kanunu gibi benzer kanunlardaki gerekliliklerin yerine getirilmemesi de mevzuat hükümlerine aykırı davranış olarak nitelendirilebilir. Aslında yukarıdaki üç alt başlıkta sayılan haller de mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil eder, ancak Yönetmelik bu halleri önemleri sebebiyle tek tek düzenlemek istemiş ve mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil eden diğer her türlü hali de genel bir tebdir ve iptal sebebi olarak ayrıca düzenlemiştir.

Brokerlerin mevzuata aykırı davranması örneği olarak; meslekî sorumluluk sigortasının yaptırılmaması, ruhsat alınmamış bir alanda brokerlik faaliyeti gösterilmesi, brokerlik dışında bir ticarî faaliyetle uğraşılması, SRBY md. 18'de belirlenen hususlara aykırı bir unvan kullanılması vb. sayılabilir.

B. Tedbir ve İptal Prosedürü

SRBY'nin 21. maddesi, tedbirlerin veya ruhsat iptali yaptırımının uygulanmasını belli prosedürlere bağlamıştır. Anılan hükme göre, hakkında tedbir ve iptal sebeplerden biri doğan brokerin öncelikle Müsteşarlıkça uyarılması söz konusudur³²¹. Uyarının sonrasında yapılan değerlendirme sonucunda brokerin aracılık faaliyetinin altı aya kadar geçici olarak durdurulması veya ruhsatının iptal edilmesi mümkündür. Maddenin ikinci fıkrasına göre ise, *“Birinci fıkraya istinaden uyarıda bulunulan ve/veya faaliyeti geçici olarak durdurulan brokerin uyarı tarihinden veya faaliyetin durdurulması halinde faaliyete yeniden başlama tarihinden itibaren bir yıl içinde mevzuata aykırı uygulamaları devam ettirmesi halinde ruhsatları Müsteşarlıkça iptal edilir.”* Birinci fıkra ile ikinci fıkra arasındaki en temel fark, birinci fıkrada ruhsatın Müsteşarlıkça “iptal edilebileceğinden” söz edilmesiyken, ikinci fıkrada

---

³²¹ Her durumda uyarının gerekli olmadığına ilişkin çalışmanın önceki kısımlarındaki açıklamalar için bkz. sf. 194-195.

“iptal edileceğinden” söz edilmesidir. Bu durumda birinci fıkrada yaptırımın uygulanıp uygulanmayacağı ve uygulanacaksa hangi yaptırımın uygulanacağı konusunda idareye bir takdir yetkisi bırakılmışken, ikinci fıkrada ruhsatın iptali yaptırımının uygulanması yönünde bir bağlı yetki vardır.

Birinci fıkrada, uyarı yaptırımının uygulanmasını müteakiben yapılacak değerlendirme üzerine brokerin faaliyetinin geçici olarak durdurulabileceğinden veya ruhsatının iptal edilebileceğinden söz edilmektedir. Lafzi yorum açısından bu noktada Müsteşarlığın faaliyetin geçici olarak durdurulması veya ruhsat iptali yaptırımlarından birini seçmesi zorunlu gibi gözüküyor olsa da, aslında bu yaptırımların her ikisinin de uygulanıp uygulanmayacağı takdir yetkisine bırakılmış bir husustur. Nitekim aynı maddenin ikinci fıkrasında “*birinci fıkraya istinaden uyarıda bulunulan ve/veya faaliyeti geçici olarak durdurulan broker*”den söz edilmektedir. Keza uyarı veya faaliyetin durdurulması ihtimallerine göre farklı başlangıç tarihlerine sahip süreler öngörülmüştür. Dolayısıyla uyarı yaptırımının, yalnızca faaliyetin geçici durdurulması veya ruhsat iptaliyle birlikte değil, tek başına da uygulanabileceği dolaylı olarak ikinci fıkra lafzından anlaşılabilir.

İkinci fıkrada birinci fıkraya göre daha önceden uygulanmış uyarı ve/veya faaliyetin geçici olarak durdurulması yaptırımları bulunması halinde nasıl hareket edileceği düzenlenmektedir³²². SRBY md. 21/II’ye göre böyle bir durumda yalnızca

---

³²² Bu noktada hükümdeki “ve/veya” ibaresi dikkat çekmektedir. Bu şekliyle hükümden uyarı ve faaliyetin geçici durdurulması yaptırımlarının bir arada ya da ayrı ayrı tek başına uygulanabileceği gibi bir sonuç çıkmaktadır. Hâlbuki SRBY md. 21/I lafzına göre faaliyetin geçici durdurulması yaptırımı yalnızca uyarı yaptırımı üzerine uyarı ile birlikte uygulanabilir. Buna karşılık uyarı yaptırımı tek başına ya da faaliyetin geçici durdurulması veya ruhsat iptali yaptırımlarıyla beraber uygulanabilir.

uyarı yaptırımının uygulandığı hallerde uyarı tarihinden itibaren, faaliyetin geçici olarak durdurulduğu hallerde ise faaliyete yeniden başlama tarihinden itibaren bir yıl içinde mevzuata aykırı uygulamaların devam ettirilmesi halinde brokerin ruhsatlarının iptal edileceği düzenlenmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere, önceden bir yaptırımla karşı karşıya kalmış olup da bir yıllık süre içerisinde mevzuata aykırı uygulamalarını devam ettiren brokerler açısından Müsteşarlığa herhangi bir takdir hakkı tanınmamıştır. Bu halde Müsteşarlık, ruhsat iptali yaptırımını uygulamak zorundadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın başında da açıklandığı üzere broker, yirmi seneyi aşkın süredir pozitif hukukta düzenlenmesine rağmen uygulamada ve doktrinde gereken rağbeti görmemiş ve yeterince çalışma konusu yapılmamıştır. Sigortacılık Kanunu ile beraber acente dışındaki tek sigorta aracısı olması ile brokerin önemi daha da artmıştır.

Sigorta aracıları hukuku, karşılaştırmalı hukuk açısından incelendiğinde Avrupa ülkelerinde sigorta acentesi ve sigorta simsarı şeklinde ayırım yapıldığı, Türk hukuku açısından hem brokerin hem de prodüktörün sigorta simsarına karşılık geldiği görülmüştür. Bu sebeple broker ile prodüktör arasındaki mahiyet farklarının göz önünde bulundurulması şartıyla, artık Türk hukukunda düzenlenmeyen prodüktör hakkında doktrinde ortaya konulmuş olan görüşlerin halen güncelliğini koruduğunu söylemek yanlış olmaz. Nitekim prodüktör hakkında ortaya konulmuş görüşlerin bir çoğu brokere kıyasen ve uygun düştüğü ölçüde uygulanabilir niteliktedir.

Brokerin hakları, yükümlülükleri ve temsil yetkisi, brokerlik sözleşmesinin özel bir vekalet sözleşmesi türü olması sebebiyle büyük oranda vekâlet sözleşmesi iskeleti üzerinden kurulmuştur. Bu açıdan brokerin hakları altında ücret hakkı açıklanmış, İngiliz ve Amerikan hukukundaki örneklere de değinilerek brokerin TBK md. 510 hükmünde düzenlenen yapılan masrafları ve uğranılan zararları isteme hakkının ve TMK md. 950 hükmünde düzenlenen hapis hakkının da olabileceği, bu durumun SRBY md. 17/III hükmündeki menfaat sağlama yasağına aykırılık içermediği savunulmuştur.

Brokerin yükümlülükleri belirlenirken müşterisine karşı temel yükümlülüğünün sigorta veya reasürans sözleşmelerinin kurulması amacıyla aracılık faaliyetinde bulunma olduğu, buna ek olarak sadakat ve özen yükümlülüğü, tarafsız ve bağımsız

davranma yükümlülüğü, dürüst hareket etme yükümlülüğü, sır saklama yükümlülüğü ve aydınlatma yükümlülüğü gibi başka yükümlülüklerin de yer yer ve somut olaya göre ortaya çıkabileceği kabul edilmiştir.

Brokerin temsil yetkisi incelenirken müşteriye temsil yetkisi ve sigortacıyı (reasürörü) temsil yetkisi ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu bağlamda özellikle 2015 tarihli SRBY'nin temsile ilişkin getirdiği hükümler karşısında Sigortacılık Kanunu md. 2/d hükmündeki “*temsil ederek*” ibaresinin ne anlama geldiğinin yeniden tartışılması da bir zaruret olarak görülmüştür. Buradan hareketle, brokerin kanunen *ipso iure* borçlar hukuku manasında temsil yetkisine sahip bir aracı olmadığı, ancak müşterisinin ihtiyaçları doğrultusunda zımnen veya açıkça temsil yetkisiyle donatılabilen özel ve *sui generis* bir aracı olduğu fikri kabul edilmiştir. Buna ek olarak brokerin yer yer sigortacı (reasürör) adına ve onu temsil ederek de hareket edebileceği ve müşteri ile sigortacının (reasürörün) aynı anda farklı farklı hususlarda temsilinin de mümkün olduğu kabul edilerek son olarak Türk-İsviçre-Alman hukuku açısından gerçek ve teknik anlamda çifte temsilin mümkün olup olmadığına da değinilmiş, bu probleme büyük ölçüde olumsuz yanıt verilmiştir.

Mayıs 2015'te yürürlüğe giren Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği, bir önceki 2008 tarihli Yönetmeliğin eksik ve hatalı olduğu noktaları büyük ölçüde kapatmakla birlikte halen eksikleri olan bir Yönetmeliktir. Çalışmada bu eksikler “Brokerlerin İdarî Denetimi” başlığı altında mümkün oldukça ve yeri geldiği ölçüde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kısımda genel bir eleştiri yapılması gerekirse, brokerin bir sigorta aracısı olarak hukukî statüsünün büyük ölçüde Yönetmeliğe bırakılmış olması ve Sigortacılık Kanunundaki düzenlemelerin çerçeve bile denilemeyecek boyutta olması eleştirilebilir niteliktedir. Keza Yönetmeliğin bu kadar

kapsamlı düzenlemeler yapması karşısında Kanunun çoğu konuda suskun kalması, idare hukuku açısından iptal tehlikesini de ortaya çıkarabilecek niteliktedir. Bu sebeple en azından brokerin statüsüne ilişkin temel bazı hususların Sigortacılık Kanununda temellendirilmesi daha uygun olabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Serdar** : Kulüp Sigortası – Protection & Indemnity, 1. Bası, İstanbul 2008.
- Akipek, Jale G. / Akıntürk, Turgut** : Türk Medenî Hukuku: Başlangıç Hükümleri – Kişiler Hukuku – Birinci Cilt, 6. Bası, İstanbul 2007. (Kişiler Hukuku)
- Akipek, Jale G. / Akıntürk, Turgut** : Eşya Hukuku, 1. Bası, İstanbul 2009. (Eşya Hukuku)
- Alışkan, Murat** : Limited Şirket – Tarihçe – Niteliği, 1. Bası, İstanbul 2013.
- Aral, Fahrettin / Ayrancı, Hasan** : Borçlar Hukuku – Özel Borç İlişkileri, 11. Bası, Ankara 2015.
- Arkan, Sabih** : Ticarî İşletme Hukuku, 14. Bası, Ankara 2010. (Ticarî İşletme 2010)
- Arkan, Sabih** : Ticarî İşletme Hukuku, 20. Bası, Ankara 2015. (Ticarî İşletme)
- Arseven, Haydar** : Sigorta Hukuku, 1. Bası, İstanbul, 1987.
- Arslanlı, Halil** : Kara Ticareti Hukuku Dersleri – Umumî Hükümler, 3. Bası, İstanbul 1960.
- Atabek, Reşat** : Sigorta İstihsal Organları Hukuku, 1. Bası, İstanbul 1968.
- Ayhan, Rıza** : Ticarî İşletme Hukuku, 2. Bası, Ankara 2007. (Ticarî İşletme 2007)

- Ayhan, Rıza /** : Ticari İşletme Hukuku – Genel Esaslar, 8. Bası,
Özdamar, Mehmet / Ankara 2015. (Ticari İşletme)
Çağlar, Hayrettin
- Başer, Hayri** : “Özel Hukuk Sigortacılığı Murakabe Kanunu”,
Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Semineri (15-18
Mayıs 1967), Ankara 1968, sf. 17-50.
- Bilgişin, Şevket Memedali** : Ticaret Hukuku Prensipleri, Birinci Cilt – Ticaret
ve Tüccar, 3. Bası, İstanbul 1950.
- Bozer, Ali** : Sigorta Hukuku, 1. Bası, Ankara 1965. (Sigorta)
- Bozer, Ali /** : Ticari İşletme Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015.
Göle, Celal (Ticari İşletme)
- Bozkurt, Tamer** : Türk Hukukunda Tellâllık ve Tellâllığın
Uygulamada Farklı Görünümleri, Ankara 2006.
(Yüksek Lisans Tezi)
- Bozkurt, Tamer** : Türk Hukukunda ve Uygulamada Tellâllık,
Birinci Bası, Ankara 2007. (Tellâllık)
- Can, Mertol** : Türk Özel Sigorta Hukuku, 3. Bası,
Ankara 2009.
- Clarke, Malcolm** : Policies and Perceptions of Insurance Law in the
Twenty-First Century, Londra 2005.
- Çeker, Mustafa** : Sigorta Hukuku, 12. Bası, Adana 2015.
- Çelikel, Aysel /** : Milletlerarası Özel Hukuk, 13. Bası, İstanbul
Erdem, Bahadır 2014.

- Doğan, Vahit** : Türk Vatandaşlık Hukuku, 10. Bası, Ankara 2010.
- Erem, Turgut** : Ticaret Hukuku Prensipleri, Cilt 1: Ticarî İşletme, 10. Bası, İstanbul 1983.
- Eren, Fikret** : Borçlar Hukuku – Genel Hükümler, 19. Bası, Ankara 2015 (Genel Hükümler)
- Eren, Fikret** : Borçlar Hukuku – Özel Hükümler, 2. Bası, Ankara 2015. (Özel Hükümler)
- Göle, Celal** : “Ticarî İşletmenin Merkez ve Şubesinin Tayini Sorunu”, Prof. Dr. Ernst Hirsch’in Hatırasına Armağan, Ankara 1986, sf. 181-206. (Şube)
- Gümüş, Mustafa Alper** : Borçlar Hukuku – Özel Hükümler, Cilt II, 3. Bası, İstanbul 2014.
- Güngör, Gülin** : Tâbiyyet Hukuku: Gerçek Kişiler, Tüzel Kişiler, Şeyler, 2. Bası, Ankara 2014.
- Gürbüz Usluel, Ash E.** : Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticarî Sırrın Korunması, 1. Bası, İstanbul 2009
- Hirsch, Ernst** : Ticaret Hukuku Dersleri, Cilt 1 – Genel Prensipler, Ticari İşletme, İstanbul 1939.
- Hogarth, Robert (Ed.)** : Insurance Law for the Construction Industry, 1st Edition, Londra 2008
- Jerry, II, Robert H. / Richmond, Douglas R.** : Understanding Insurance Law, 5th Edition, San Fransisco 2012.

- Kabukçuoğlu Özer,** : Sigortacılık Kanunu Şerhi, 1. Bası, İstanbul 2012.
Fatma Dilek
- Kalpsüz, Turgut** : Sigorta Prodükörlerinin Hukuki Durumu,
1. Bası, Ankara 1967. (Prodükör)
- Kalpsüz, Turgut** : “Sigorta Prodükörlerinin Hukukî Durumu”,
Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Semineri (15-18
Mayıs 1967), Ankara 1968, sf. 157-222. (Bildiri)
- Karahan, Sami (Ed.)** : Şirketler Hukuku, 2. Bası, Konya 2013. (Şirketler
Hukuku)
- Karahan, Sami** : Ticari İşletme Hukuku, 27. Bası, Konya 2015.
(Ticari İşletme)
- Karayalçın, Yaşar** : Ticaret Hukuku – I. Giriş - Ticarî İşletme, 3. Bası,
Ankara 1968.
- Kaya, Arslan** : Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Birinci Kitap: Ticari
İşletme – Yedinci Kısım: Acentelik (TTK m.
102-123.), 2. Bası, İstanbul 2016. (Acentelik)
- Kaya, Mustafa İsmail** : Acentelik Hukuku, 1. Bası, Ankara 2014.
- Kayıhan, Şaban** : Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu,
1. Bası, Ankara 2004. (Prim)
- Kayıhan, Şaban** : Yeni TTK ve TBK Işığında Türk Hukukunda
Acentelik Sözleşmesi, 4. Bası, Ankara 2011.
(Acentelik)
- Kender, Rayegan** : Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 14. Bası,
İstanbul 2015.

- Kendigelen, Abuzer** : Türk Ticaret Kanunu – Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2. Bası, İstanbul 2012. (Tespitler)
- Kırca, İsmail / Şehirali Çelik, Feyzan H. / Manavgat, Çağlar** : Anonim Şirketler Hukuku – Cilt 1 – Temel Kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu, 1. Bası, Ankara 2013. (Anonim Şirketler)
- Kırca, İsmail** : “Esnaf ve Sanatkârlar ile Tacir ve Sanayicinin Ayrımına İlişkin 2007/12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Değerlendirilmesi”, BATİDER 2007, C. XXIV, S. 2, sf. 295-304. (Esnaf Kararnamesi)
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip** : Borçlar Hukuku – Genel Bölüm – Birinci Cilt, 4. Bası, İstanbul 2008
- Kubilay, Huriye** : Özel Sigorta Hukuku, 2. Bası, İzmir 2003.
- Lipman, Jeffrey / Noble, Greg** : “Agent-Broker Negligence Actions: Pitfalls for Insurance Providers and Ammunition for Consumers”, Drake Law Review, Vol. 44, Issue 4 (1996), sf. 835-850.
- Lowry, John / Rawlings, Philip / Merkin, Robert** : Insurance Law – Doctrines and Principles, 3rd Edition, Portland – Oregon, 2011. (Doctrines)
- Lowry, John / Rawlings, Philip** : Insurance Law – Cases and Materials, 1st Edition, Portland – Oregon 2004. (Cases)
- McGee, Andrew** : The Modern Law of Insurance, 2nd Edition, 2006.

- Memiş, Tekin** : “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Sigorta Aracıları”, Erişim Kaynağı:
<http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/sigorta%20hukuku/AVRUPA%20BİRLİĞİ%20VE%20TÜRK%20HUKUKUNDA%20SİGORTA%20ARACILARI.doc> Erişim Tarihi: 18 Şubat 2016.
- Merkin, Robert / Hjalmarsson, Johanna (Ed.)** : Compendium of Insurance Law, Londra 2007. (Compendium)
- Merkin, Robert / Steele, Jenny** : Insurance and the Law of Obligations, 1st Edition, Londra 2013. (Obligations)
- Merkin, Robert** : Insurance Law – An Introduction, 1st Edition, Londra 2007 (Introduction)
- Merkin, Robert** : “The Legal Position of Insurance Brokers”, South African Mercantile Law Journal, Vol. 11, Issue 1, 1999, sf. 78-87. (Legal Position)
- Mimaroğlu, Sait Kemal** : Ticaret Hukuku Dersleri, Birinci Cilt: İşletme Hukuku, 3. Bası, Ankara 1978.
- Oğuzman, M. Kemal / Barlas, Nami** : Medenî Hukuk – Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, 17. Bası, İstanbul 2011. (Medenî Hukuk)
- Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe** : Kişiler Hukuku – Gerçek ve Tüzel Kişiler, 11. Bası, İstanbul 2011. (Kişiler Hukuku)

- Omağ, Merih Kemal** : “Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış”, Zorunlu Sigortalar Paneli – Tebliğler Tartışmalar – 19 Kasım 1993, sf. 8-38.
- Özdamar, Mehmet** : Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. Bası, Ankara 2009. (Aydınlatma Yükümlülüğü)
- Özdamar, Mehmet** : “Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği”, AÜHFD 2008, C. 57, S. 3, sf. 525-559. (Broker)
- Özdamar, Mehmet** : “Yargıtay Kararları Işığında Ticari İşletmede Şube Kavramı”, ABD 2007, Y. 65, S. 1, sf. 48-61. (Şube Kavramı)
- Özkorkut, Korkut** : Anonim Şirketlerde Bağımsız Denetim, 1. Bası, Ankara 2013.
- Özşar, Berna** : “Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasasını Düzenleyen Mevzuat”, Erişim kaynağı: <http://www.tsb.org.tr/images/Documents/bernaoszar365379.pdf> Erişim tarihi: 18 Şubat 2016
- Paslı, Ali** : Anonim Ortaklığın Devralınması, 1. Bası, İstanbul 2009.
- Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal / Çamoğlu, Ersin** : Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2009. (Ortaklıklar 2009)

- Poroy, Reha /** : Ortaklıklar Hukuku I, 13. Bası, İstanbul 2013.
- Tekinalp, Ünal /** (Ortaklıklar)
- Çamoğlu, Ersin**
- Poroy, Reha /** : Ticari İşletme Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2015
- Yasaman, Hamdi** (Ticari İşletme)
- Rokes, Willis P.** : “Dual Agency of Insurance Agents and Brokers”,
Insurance Counsel Journal, Vol. 44, Issue 4, Ekim
1977
- Sirmen, Lale** : Eşya Hukuku, 1. Bası, Ankara 2013
- Şanlı, Cemal /** : Milletlerarası Özel Hukuk, 2. Bası, İstanbul 2014.
- Esen, Emre /**
- Ataman Figanmeşe, İnci** Türk Ticaret Kanununda ve Türk Ticaret Kanunu
- Şeker Öğüz, Zehra** : Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde
Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, 1. Bası, İstanbul
2010
- Şener, Oruç Hami** : Ticari İşletme Hukuku, Birinci Bası, Ankara 2016
- Şenocak, Kemal** : “Avrupa Birliği Sigorta Aracıları Direktifi
(2002/92/CE)”, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve
Prof. Dr. Rayegan Kender’e 50. Birlikte Çalışma
Yılı Armağanı, İstanbul 2007, sf. 1055-1070. (AB
Direktifi)
- Şenocak, Kemal** : Mesleki Sorumluluk Sigortası, 1. Bası, Ankara
2000. (Mesleki Sorumluluk Sigortası)

- Şenocak, Kemal** : Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi,
1. Bası, Ankara 2009 (Hayat Sigortası)
- Tekil, Fahiman** : Şirketler Hukuku İkinci Cilt - Anonim Şirketler,
1. Bası, İstanbul 1976. (Şirketler Hukuku)
- Tekil, Fahiman** : Ticari İşletme Hukuku, 1. Bası, İstanbul 1981.
(Ticari İşletme)
- Tekinalp, Ünal** : Anonim Ortaklıkta Yeni Bağlam Sisteminin
Esasları, 1. Bası, İstanbul 2012. (Bağlam)
- Temeltaşı, Hande** : Türk Hukukunda Sigorta Acenteliği Sözleşmesi,
Ankara, 2012. (Yüksek Lisans Tezi)
- Ülgen, Hüseyin /** : Ticari İşletme Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2009.
Teoman, Ömer / (Ticari İşletme 2009)
- Helvacı, Mehmet /**
- Kendigelen, Abuzer /**
- Kaya, Arslan /**
- Nomer Ertan, N. Füsün**
- Ülgen, Hüseyin /** : Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2015.
Helvacı, Mehmet / (Ticari İşletme)
- Kendigelen, Abuzer /**
- Kaya, Arslan /**
- Nomer Ertan, N. Füsün**

- Ünan, Samim** : “539 sayılı KHK’nin Sigorta Aracılarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, SHD, Yıl: 1996, S. 1 (7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu’nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapan 539 Sayılı K.H.K.’nin Değerlendirilmesi Sempozyumu – 23 Aralık 1994), sf. 68-87.
(Sigorta Aracıları)
- Ünan, Samim** : Sigorta Tüketici Hukuku, 1. Bası, İstanbul 2016
(Sigorta Tüketici)
- Ünan, Samim** : (İsimsiz Konuşma), Sigortacılık Yasa Tasarısının Getirdikleri – İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2007-1, İstanbul 2007, sf. 22-32. (Tasarı)
- Yavaş, Mahmut** : Avrupa Birliği Sigorta Hukuku, 1. Bası, Ankara 2007.
- Yazıcıoğlu, Emine** : Sigorta Aracıları Hukuku I, 1. Bası, İstanbul 2010.
- Yılmaz, Naciye** : “Şubeler ve İrtibat Büroları”, <http://www.erdem-erdem.com/articles/subeler-ve-irtibat-burolari/>
Erişim tarihi: 11 Aralık 2015.

İNTERNET KAYNAKLARI

Aon Sigorta ve Reasürans Brokerliği Anonim Şirketi: <http://www.aon.com/turkey/tr/>

Son erişim tarihi: 31 Mayıs 2016.

European Union Law: <http://eur-lex.europa.eu/> Son erişim tarihi: 15 Temmuz 2015.

Hazine Müsteşarlığı: <http://www.hazine.gov.tr/> Son erişim tarihi: 30 Eylül 2015.

MEEEX Versicherungsbroker AG: <https://www.meex.ch/> Son erişim tarihi: 16 Kasım 2016.

Nişanyan Sözlük: <http://www.nisanyansozluk.com/> Son erişim tarihi: 20 Temmuz 2016.

Online Etymology Dictionary: <http://www.etymonline.com/> Son erişim tarihi: 3 Şubat 2015.

Optima Versicherungsbroker AG: <http://www.optima-ag.com/> Son erişim tarihi: 16 Kasım 2016.

Oxford Dictionary: <http://www.oxforddictionaries.com/> Son erişim tarihi: 3 Şubat 2015.

Restatement of the Law – Agency: <https://users.wfu.edu/palmitar/ICBCorporations-Companion/Conexus/UniformActs/Restatement%28third%29Agency.pdf> Son erişim tarihi: 27 Mart 2015.

Sigorta ve Reasürans Brokerleri Derneği: <http://www.sbd.org.tr/> Son erişim tarihi: 7 Şubat 2016.

- 2023 Türkiye Sigorta Aracıları Sektör Araştırması Raporu:

<http://www.sbd.org.tr/tr/basinodasi/Yayin2014.pdf>

- Türkiye Sigorta Aracıları Değerlendirme Raporu Özet Beyan Dokümanı:

<http://www.sbd.org.tr/tr/basinodasi/Yayin2015.pdf>

Türk Dil Kurumu: <http://www.tdk.gov.tr/> Son erişim tarihi: 22 Mayıs 2016.

Türkiye Büyük Millet Meclisi: <http://www2.tbmm.gov.tr/> Son erişim tarihi: 16

Kasım 2016.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık: <http://basbakanlik.gov.tr/> Son erişim tarihi: 28

Nisan 2016.

Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği: <http://www.tsb.org.tr/> Son

erişim tarihi: 18 Şubat 2016.

Wall Street Journal: <http://www.wsj.com/> Son erişim tarihi: 31 Mayıs 2016.

Zertus Versicherungsbroker AG: <http://www.zertus.ch/> Son erişim tarihi: 16 Kasım

2016.

ÖZET

Türk hukukuna (sigorta ve / veya reasürans alanında) brokerlik kurumu ilk defa 1993 tarihinde Sigorta Murakabe Kanununda yapılan değişiklikle girmiş, daha sonra 2007 tarihli Sigortacılık Kanununda düzenlenmiş, bu arada konuyla ilgili dört adet Yönetmelik çıkmıştır. Ne var ki brokerlik hukuk sistemimize girdiğinden bu yana ne öğretide ne de uygulamada diğer sigorta aracısı olan sigorta acentesi kadar ilgi görmemiştir.

Tezin konusu Türk hukukunda brokerin hukuki konumu, brokerin tabi olduğu düzenlemeler ve brokerin idarî denetimidir. Bu kapsamda özellikle 2015 tarihli Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği incelenmiş, Yönetmelik Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Kanunu başta olmak üzere mevzuatla uyum içerisinde yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda brokerin hakları, yükümlülükleri, temsil yetkisi gibi konular da ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Broker, Sigorta Brokeri, Reasürans Brokeri, Sigorta ve Reasürans Brokeri, Sigorta Acentesi, Sigorta Aracısı, Brokerlerin Denetimi

ABSTRACT

(Insurance and / or reinsurance) brokering is a legal institution in Turkish Law since the 1993 amendment of the Insurance Supervision Act. It was also regulated in Insurance Act of 2007 and the four relevant by-laws. Nevertheless, the institution broker had never drawn as much interest as insurance agent in doctrine and practice since its establishment in Turkish Law.

This dissertation aims to explain the legal position of the broker in Turkish law, regulations a broker has to adhere and the administrative supervision of brokers. Within this framework, especially the By-Law on the Insurance and Reinsurance Brokers of 2015 is examined and the by-law is interpreted in such a way to preserve harmony with the Turkish Commercial Code and Insurance Act. Also, the rights, obligations and the agency power of the broker is established.

Keywords: Broker, Insurance Broker, Reinsurance Broker, Insurance and Reinsurance Broker, Insurance Agent, Insurance Producer, Supervision of the Brokers